DUMITRU ALMAŞ

ROMÂN GRUE GROZOVANUL

Editura Ion Creangă

Dumitru Almaş

ROMÂN GRUE GROZOVANUL

Adică
isprăvile vesele şi triste, vitejeşti şi ciudate săvîrşite de el, împreună cu bunii săi prieteni: Ion Calapăr şi Tudor Moţoc zis Dorondoc, ajutaţi de Voichiţa lui Toma Neagu, de Iliuţă halviţarul şi de mulţi alţii, oameni de rînd sau boieri, ca stolnicul Stroe Buzescu ; dar mai ales au fost ajutaţi de slăvitul voievod Mihai Viteazul, proteguitorul tuturor.

Cartea a fost ticluită
cu marea dorinţă de a o citi toţi tinerii, între şapte şi şaptezeci şi şapte de ani, spre folosul şi desfătarea lor.

E-book realizat după volumul apărut la
EDITURA ION CREANGA — BUCUREŞTI, 1987
ILUSTRAȚII DE ROMEO VOINESCU

Întîmplări din vremea hoinărelii fără noimă sau Cuvînt despre cei trei prieteni, eroi ai acestei povestiri

Printre prețioasele poezii populare culese de Vasile Alecsandri se află şi o baladă intitulata „Român Grue Grozovanul”... Porecla „Grozovanul” eroul şi-a cîştigat-o în luptă cu „Ghirai hanul cel bătrîn / Cu hamger bogat la sîn”, şi înseamnă „Viteaz mare”, după cum ne spune poetul culegător. Român Grue întruchipează, deci, pe acei voinici curajoşi care, în vremurile vechi, luptau cu duşmanii, izbutind să scoată din robia lor băieți ori fete române. Legenda zice că el, Grue Grozovanul „a sărăcit pe hanul”, dezrobind de la tătari multe

fete frumoase. Dar, odată, a căzut însuşi rob la nogai. Cine l-a eliberat? Vitejia, curajul, isteţimea, norocul şi întîmplarea.

A scăpat tocmai cînd era gata-gata să fie tras în ţeapă :

„Barda-n mînă apuca
Şi-n tătari se azvîrlea
Ca un vînt înfiorat
Într-un lan de grîu uscat”.

Apoi, intrînd în grajdul hantătarului, Român Grue Grozovanul zări un cal negru, tînăr, frumos, „care soare n-a văzut” şi; dintr-o ochire a înţeles că acesta este izbăvitorul său din robie. Şi, repede

„Afară mi-l scotea,
Frumuşel mi-l înşăua,
Înşăua şi-l înfrîna
Şi pe ochi îl săruta
Şi pe dînsul s-arunca”.

De-a călare, făcu prăpăd în tătărime şi aşa se întoarse, slobod şi teafăr, acasă, în Moldova lui. Aici, cu averile luate de la nogai, a înzestrat şi cununat opt fete sărace, cumpărîndu-le gră-dini şi case. De asemeni, a îngrijit bătrîni bolnavi, a pus şipoîe la izvoare, să bea drumeţii însetaţi şi să zică bogdaproste. Deci flăcău cum se cade şi omenos era Grue, milos şi cu dobitoacele cele necuvântătoare. De pildă, pe armăsarul lui, Lăstun numit, îl iubea ca pe un frate, cum se cîntă şi în baladă :

„Că românu-i frate bun
C-orice cal viteaz nebun”.

Şi merita să-i zică frate, pentru că acest „cal viteaz nebun” l-a scos nu numai din robia tătară, dar şi din alte multe necazuri. Cum arăta Lăstun? Armăsar focos, negru sticlit, ţintat în frunte, pintenog de piciorul drept din faţă, coamă rotată, urechi mici, nări largi, piept lat, vîrtos, copite negre, sprintene, coadă stufoasă, ochi mari şi blînzi, umblet lin, nechez puternic,

5

răsunător. Ii plăcea să pască trifoi şi mohor tînăr ; dar mai ales ronţăia cu plăcere orzul din traistă de pînză deasă de cînepă. Avea o singură meteahnă, sau poate două : nu bea decît apă proaspătă, limpede ca roua şi nu suferea om prost ori rău. Îl amirosea de departe, îl prubuluia din ochi şi-l împroşca, strănutînd ori îl plesnea cu coada, îl muşca şi chiar se întorcea cu spatele şi, azvîrlind cu copitele de dinapoi, da prostul şi răul de-a berbeleacul, cu cinci coaste rupte.

Dar se vede că ocîrmuitorilor de atunci nu le-au prea plăcut purtările şi faima lui Român Grue Grozovanul. Ba s-a mai întîmplat ca „Ghirai hanul cel bătrîn” să ceară voievodului să i-l înapoieze, ca prizonier, ori să-l dea pe mîna călăului, altminteri pradă şi arde Moldova. Vodă însă nu s-a îndurat să piardă tînăr viteaz şi frumos : i-a trimis vorbă să se ascundă unde-o şti. Aşa, Român Grue nevoit a fost să pribegească. Făcînd popas în han la Buhuş, s-a întîmplat să se aşeze la masă cu doi flăcăi, cu cîte o ulcică de vin în faţă.

Privindu-se, măsurîndu-se şi cîntărindu-se, în gînd, fiecare pe fiecare, s-au văzut de-o seamă, abia trecuți de douăzeci de ani. Dar dacă unuia i se citea isteţimea pe faţa smeadă, iar privirea iscoditoare, şoltică ori buza de jos uşor tremurătoare dovedeau uşurinţă în vorbire, în schimb, chipul i se cam încrunta din pricina sprîncenelor dese, negre şi îmbinate, a mustăţilor şi a părului pană de corb, a ochilor lucitori ca smoala. De altfel trăsăturile chipului şi le schimba cu o uşurinţă aproape nefirească : vesele, triste, adormite, îngrijorate, speriate. Fugit de acasă, de răul stăpînului moşiei Bodeşti, hoinărea de la şaisprezece ani. A ajuns pînă la Ragusa, unde, la optsprezece ani, s-a tocmit lefegiu în oaste, cu gînd să strîngă avere. Dar repede a înţeles că nu era făcut pentru trista meserie de căsăpit oameni. Şi, după trei ani de războire în Dalmaţia, s-a întors acasă, la fel de sărac cum plecase. Şi-a zis : „Rău cu rău, dar parcă-i şi mai rău fără rău”. Cînd oamenii au băgat de seamă că, pentru orice împrejurare, are o zicală, i-au zis „firoscosul, fratele lui Păcală”. Celălalt, cu ochii verzi, nu era ceea ce se cheamă un flăcău frumos, ci unul bun, blînd, îngîndurat, cu zîmbet duios şi trist. Judecind după săbiile de la şold, oricine înţelegea că ştiu să le mînuiască, dibaci şi neînfricaţi.

Ci acolo, la masa din han, cel dintîi, smeadul, a întrebat zîmbind : „Tăceţi, fraţilor, şi nu ştiţi că mutul şi cu muta au mîncat turta, iar eu, Ion Calapăr, îi iau în răspăr?”

„Aşa! a încuviinţat cel cu ochii verzi. Eu sînt Tudor al lui Moţoc, poreclit Dorondoc, flăcău fără noroc”. „Eu sînt Român Grue, flăcăilor”.

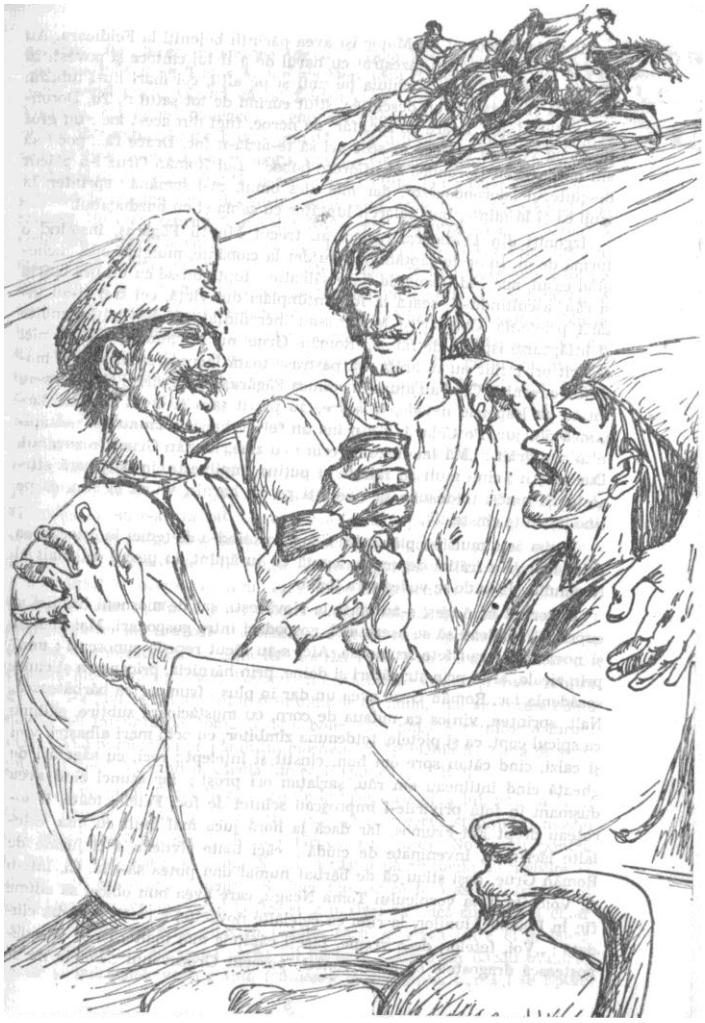

„Român Grue Grozovanul care l-a bătut pe hanul tătarilor şi răul răilor?” „Cam aşa, flăcăilor”, a răspuns Grue.

Din puţine cuvinte au înţeles că pe tustrei îi oropsea stăpînirea şi căutau a se surghiuni. S-au întovărăşit, deci, au plătit vinul, au încălecat şi, la drum. Au trecut, pe la Oituz, în Transilvania. Pe drum şi-au po-

vestit viaţa. Tudor al lui Moţoc îşi avea părinţii bejeniţi la Feldioara. Au tras la ei. Dar cum era înzestrat cu harul de a ticlui cîntece şi poveşti în stihuri vesele, în care şfichiuia pe unii şi pe alţii, cei mari nu-l iubeau. De pildă şi-a izvodit un descîntec, ştiut curînd de tot satul : „Tu,

Doron-doc al lui Moțoc, floare de soc, făr' de noroc, fugi din acest loc : un grof pintenog vrea să te-nece în scoc ori să te-ardă-n foc. Drace fă... poc! să am noroc şi eu Dorondoc să-nfloresc boboc". Lui Român Grue i-a plăcut descîntecul „dorondocesc", dar mai ales omul, că-i semăna : sprinten la trup ca şi la minte, bun călăreț, luptător cu sabia şi cu buzduganul.

Izgoniți din Feldioara, tustrei au trecut Munții Făgăraş, însoțind o turmă de oi. În acele săptămîni s-au dat la ciobănie, mulgînd oile, înche-gînd caşul, apărînd turma de fiare sălbatice, luptîndu-se cu un urs bătrîn şi rău, ascultîndu-şi, seara la foc, întîmplări din viață, cei trei şi-au întărit prietenia. Calapăr şi Moțoc s-au încredințat că, deşi păţise multe şi înfăptuise isprăvi de faimă, Român Grue nu se ținea fudul şi nici amărît ori înrăit nu se arăta. Îşi păstrase toată încrederea în sine şi modestia cuvenită. Cînd au ajuns în culmea Făgăraşilor, la vîrful Negoiu, s-au întins pe lespezile netede, la soare, au privit țara şi cerul şi toată lărgimea din jur. Pe Calapăr l-a prins un fel de bucurie lăuntrică, nestăpî-nită şi a grăit : „Mă fac frate de cruce cu tine, Român Grue Grozovanul. Dar să ştii : cine mult se făleşte şi puține împlineşte, în batjocoră sfîr-şeşte. Şi bine-i totdeauna să cinsteşti pe cel harnic, viteaz şi bun, că pe tine însuți te cinsteşti".

Vorba asta mult i-a plăcut lui Grue, socotind-o de temei în întocmirea prieteniei şi a frăției de cruce, legată cu jurămînt, în piscul cel înalt al Negoiului, de unde se vedea țara toată.

Coborînd în Argeş, s-au oprit la Novăceşti, sat de moşneni harnici şi cuprinşi ; gîndeau să se aşeze aici, gospodari între gospodari. Mai ales că şi novăcițele erau fete frumoase. Aici s-au făcut repede cunoscuți : unul prin zicale, altul prin strigături şi doine, prin hărnicia, priceperea şi cum-secădenia lor. Român Grue avea un dar în plus : frumusețea bărbătească. Nalt, sprinten, vînjos ca nuiaua de corn, cu mustăcioară subțire, gălbuie ca spicul copt, ca şi pletele, totdeauna zîmbitor, cu ochi mari albaştri, vioi şi calzi, cînd cătau spre om bun, cinstit şi înțelept ; reci, cu săgetări de gheață cînd întilneau om rău, şarlatan oii prost ; iar atunci cînd avea duşmani în față privirile-i împroşcau seîntei de foc. Fetele, toate, îl so-coteau drept Făt-Frumos. Iar dacă la horă juca mai mult cu una, celelalte lăcrimau, înveninate de ciudă ; căci toate rîvneau a fi jucate de Român Grue, deşi ştiau că de bărbat numai una putea să-l ia. Ci, într-o zi, Voichița, fata vornicului Toma Neagu, care avea bun obicei să adune fîn în Poiana Alunilor, la rînd cu celelalte novăcițe, a rostit o vorbă ciudată : „Voi, fetelor, de-o vreme, faceți căpițele mai înalte, ca să vă adăpostească dragostele cu acest venetic poreclit Grozovanul". Fetele nu se

8

supărau ; fata boierului spunea adevărul. Doar Măria lui Pătraşcu a zfl| „Ba m^e mi~l drag Tudor Moțoc zis Dorondoc!" Celorlalte li se amăr^ uscat cerul gurii, văzînd că ist flăcău căta cam lung şi cam galeş ia Voichița, cea care-l ponegrea „venetic". Pentru asta îl dojeneau, cu asprime, dar numai în gînd, deocamdată : „Te uiți cam prea sus, necugeta-tule, şi cine nu-şi cunoaşte lungul nasului îşi frînge gîtul". Şi-n adevăr : o odraslă de boier nu se

uită, n-are voie a se uita, la un răzeş fără răzeşie, pripăşit de neştine, fără altă zestre decît calul, armele şi neperechea-i frumusețe. Se mai temeau fetele din Novăceşti şi pentru că li se părea că Grue era fire nestatornică, pripăşit pe la uşi multe : azi aici mîine cine ştie unde. Cum glumea şi Dorondoc : „Uite-l colo, uite-l ici, parc-ar sta tot pe furnici". La o şezătoare de tors şi depănat, unde se afla şi Voichița, Grue de trei ori a venit şi tot de-atîtea ori a plecat. Văzîndu-i treapătul, Măria lui Pătraşcu a chiuit o strigătură : „Român Grue, Român Grue, uite-l nu e! Român Grue, uite-l colo, uite-l ici, parc-ar sta tot pe urzici. Mîndru şi fălos, ca un Făt-Frumos, care-aduce fragi, pentru fete dragi". Unele fete spun că strigătură asta ar fi fost ticluită de Voichița însăşi, ca să rîdă de dragostea lui Grue. Oricum, s-a răspîndit, repede, în tot satul ;, mai ales că fetele au început s-o şi cînte, ca pe-o doină. O cînta şi Voichița, dar mai mult în derîdere. De atunci se auzea prin sat : „A venit şi... Uite-l nu e". Sau : „M-am întîlnit cu... Uite-l nu e"... Destul că el, Grozovanul, nu s-a supărat, pentru această nouă poreclă. Dimpotrivă : de cîte ori auzea strigătură, doina ori porecla i se aprindea şi mai tare dra-» gostea pentru fata boierului Neagu. Dar dacă prietenul Tudor Moțoc lăuda simțămîntul ce înflorea în inima lui Român Gri*e pentru Voichița, Calapăr îl cam osîndea : „Nu te juca, prietene, cu focul, că dragostea peste fire n-are lecuire, iar dragostea boierească-i drept rîie căprească". Hărnicia, curajul, cumsecădenia, omenia lui Român Grue l-au făcut trebuitor oamenilor din Novăceşti. Moş Tudor Pelin, starostele satului şi mare iubitor de vin, l-a luat ca un sfătuitor şi împlinitor de taină, mai ales atunci cînd cuteza a-l înfrunta pe Toma Neagu, boier cam hapsîn, rîvnitor a înrobi satul, ca să pună mîna pe pămîntul moşnenilor. Îşi bizuia hapsînia pe sprijinul lui vodă Alexandru, căruia lumea îi spunea „cel Rău". > nn

De la vornicul Toma Neagu sau de la vreo iscoadă a lui, vodă a auzit despre anume purtări ale celor trei pribegi şi a cerut stăpînului moşiei să-i mătrăşească din sat. Ci Român Grue nu pleca din Novăceşti, pentru că voia să împiedice pe Toma Neagu a răşlui pămînturile moşnenilor şi pentru că-i era dragă Voichița. Se încredințase că fata asta, frumoasă şi bărbătoasă, nu semăna defel la fire şi la purtări cu taică-su. Credea chiar c-ar putea să şi-o facă aliat în bătălia care se urzea între el şi boier Neagu. Cumva se adeverea vorba lui Calapăr : „Cînd un flăcău mîndru, voinic şi îndrăzneț, vede o fată frumoasă şi deşteaptă, parcă i se lipesc

—

tălpile de pămînt şi începe a-l furnica prin inimă simțind dragoste şi pentru spinul care ocroteşte cuibul unde trăieşte privighetoarea iubită".

Acestea fiind ştiute, cred că-i bine să urmărim pe Român Grue Grozovanul şi prietenii lui, Ion Calapăr şi Tudor Moțoc zis Dorondoc. Să-i urmărim cu ochii şi urechile minții şi să le aflăm isprăvile mai deosebite.

Din curtea boierească, în tabăra tătărească

În liniştea molcomă a înserării de primăvară, mierlele şi privighetorile se îngînă întru cîntare. Licuricii jucăuşi scapără luminițe albăstrui. Pe nesimțite, se stîrneşte o zicere din fluier, undeva, la stîna starostelui Pelin şi răzbate pînă aici, în Poiana Mesteacănului rotat, unde tînărul Român Grue Grozovanul stă întins pe iarbă, cu fața spre cerul pe care încep a licări stelele. Ascultă cîntarea păsărilor, ronțăiala şi clinchetul belciugelor de la căpăstrul lui Lăstun ; dar, mai ales, deapănă nişte gînduri numai de el ştiute. Se odihneşte ori visează? Macină amintiri ori urzeşte planuri pentru ziua de mîine? A muncit mult azi, la arat şi...

Un semnal şuierat dinspre stînga, de la marginea pădurii, îl face să tresară :

— Auzi, Lăstun? ne cheamă prietenul. Hai, vino la mine!... Hai, căluțul meu, să-l întîlnim pe Dorondoc fără noroc.

Calul se apropie cu pas mărunt, întunecînd văzduhul cu smoala părului său. Nechează scurt. Ciuleşte urechile. Adulmecă văzduhul cu nările-i largi, sf orăind puternic.

— Ce-i, Lăstun? Simți lup, căprioară ori fată bălăioară? Armăsarul scapără din piciorul pintenog. Grue îi mîngîie cu palma grumazul, adăugind întrebarea :

— A, ai auzit tropot de cal... Tătari? Saltă sprinten în şa, şoptindu-şi teama : Tâlharii iştia înfăşură copitele în cîrpe şi se furişează-n sat, la vreme de noapte...

Şuierul s-aude iară, mai îndelung.

— Vin, prietene, vin!... Un bob zăbavă, că uite, s-apropie doi călăreți. Cine-or fi că nu-i desluşesc prin amurg.

Ieşind în drum, se dumireşte.

— Bună seara, jupîniță Voichița!

— Bună, Român Grue... Ce-aştepți aici? Culegi stele?

— Pe domnia ta te-aştept... Şi-s fericit că te-ai ivit în cînt de privighetoare. Unde-ai pornit călare pe Roaiba?

— La Cîmpulung, s-o aduc pe mama Stana.

— Şi nu ți-i teamă să călătoreşti asupra nopții?

— Cine cutează să se lege de fata vornicului Toma Neagu?

— Trufia nu-i un sfetnic înțelept, jupîniță, o dojeni flăcăul. Roaiba se apropie de Lăstun ; armăsarul nechează scurt.

— Eşti răutăcios, Grue, şi-mi stai în cale... Apoi cu drăgălăşenie : De asta nu te pot suferi, că-mi încurci cărările.

— Da? Chiar numai de asta?

— Dar de care alta?

— Pentru că-s sărac, neînsemnat şi pribeag.

— Mare ghicitor eşti tu, Grue!... Şi îndrăzneț... nevoie mare.

— Da, cutez să mă bat cu cinci turci şi cinci tătari ; dar a ridica ochii asupră-ți nu îndrăznesc, jupîniță, atît îmi pari de frumoasă, de... mai sus ca luceafărul.

— Dar cutezi să-mi ații calea ca un lotru, repetă fata.

— De-aş fi lotru, inima ți-aş fura-o şi-napoi nu ți-aş mai da-o!

— Dacă află tata că-mi tai drumul şi-mi îndrugi vorbe dulci, te jupoaie ^ de viu, iar pe mine mă închide la mănăstire.

— Nu mă iartă nici dacă ajung căpitan în oastea lui vodă? Nici dacă strîng avere, o mie de pungi de galbeni din negoțul cu miere?

— Nici... Dar cum poți tu ajunge căpitan, Grue?

— Nu prea ştiu... Dar poate vine domn un bărbat vrednic, care începe războiul cu sultanul, şi-atunci...

— Dobori cinci ieniceri şi... Mai curge multă apă pe Argeş pînă...

— Bărbatul acela va fi ca Alexandru Macedon ; viteaz, tîcăr şi... Aşa cred şi prietenii mei Moțoc Dorondoc şi Calapăr.

— Dac-ai rostit tot pomelnicul celor trei vîntură-lume, făptuitori de năzbîtii şi scornitori de minciuni...

— Ei, jupîniță Voichița, dar cîte-am văzut noi în hălăduirile noastre prin lume L. Cîte-am făcut şi cîte-am pățit... *

— Mă ții de poveşti şi, iaca, s-apropie miezul nopții.

— Voichița, în rătăcirile şi pribegiile mele, am auzit ades despre asemenea bărbat. Eu am şi început să-i zic „mărit voievoade!"

— Ştiiiu! grăi fata, cu oarecare batjocoră în glas. Dar oare acel „mărit voievod" numai de-un... Făt-Frumos ca tine are nevoie?

— Iți spun vorbe rupte din inimă şi domnia ta mă iei la vale.

— Ce am eu cu inima domniei tale? Vru să-i spună că-i pare rău de asemenea întrebare, dar auzi şuierul stăruitor al prietenului şi continuă, încă mai răutăcioasă : Te cheamă... Dorondoc ori celălalt... Calapăr, Calamăr, Calapară... Du-te, nu pierde vremea cu palavre spuse-n vînt.

— M-aşteaptă, că-s oameni care au în piept o inimă, nu un bolovan de sarea mîței...

— Grăbeşte, să nu-i pierzi! Şi nu de alta, dar cu cine mai bați co-claurii şi mai suspini pe sub ferestrele ibovnicelor?

— Adevărat : suspin multora, în dorul domniei tale.

— Taci, măi... Uite-l nu e, că te-aude cea privighetoare şi-o rîde de minciună gogonată... Lăstun, la o parte!

— Jur că...

— Jurămintul strimb cade la pedeapsă!

— Cea mai grea pedeapsă-i nepăsarea domniei tale, Voichița.

Fata netezi coama Roaibei şi vru să mai şuguiască, dar auzi şuierul, încă mai stăruitor, şi strinse frîul :

— Hai, Roaiba!... La o parte, Lăstune, nu-mi mai încuraa drumul şi cărarea, că-i degeaba.

— Te-nsoțesc pînă la Cimpulung.

— Am un slujitor! N-am nevoie de doi...

— Eu sînt Român Grue, nu o slugă!

Parc-ar fi înțeles asprimea vorbirii, Lăstun tropotă şi nechează supărat.

— Deşi eşti rea cu mine, gîndul cel bun să te-nsoțească la drum! Drept răspuns, Voichița rîse cu hohote, silind Roaiba să pornească la

trap. Român Grue o admiră în sine : „Călăreşte ca un spahiu, se dedă la răutăți şi nebunii, dar asta nu-i ştirbesc, ci-i sporesc frumusețea, şi gingăşia”. Porni, la pas, spre poiana unde-l aşteptau prietenii.

Dar, dinspre sat, se ivi un slujitor boieresc, călare pe-un cal răpănos. Puse pintenii. Lăstun sări în sus.

— Strînge frîul armăsarului, nebunule!... Te cheamă jupîn vornicul la conac. Acum, şi fără zăbavă! Tot satu-i adunat acolo, pentru judecată...

— Judecată, în toiul nopții? La ceasul acesta eu dorm ori petrec cu flăcăii şi fetele. Cu boierul nici ziua nu-mi place să țin sfat, darmile noaptea.

— Ia seama ce grăieşti, Român Grue!

— Hai, Lăstun! şi țîşni galop pînă la locul unde-l aştepta prietenul. De ce mă chemi, Moțocule?

Primi răspuns şuguitor, cum avea obicei prietenul :

— Noroc, Grue! Unde-ai stat? Că de-atîta şuierat, buzele mi s-au umflat şi de-atîta aşteptat, inima mi s-a uscat.

— Dorondoace, ticluieşte-mi viers de jale şi amar, că tare mi-i cătrănită inima.

— Nu-i vreme de cîntec, Grue. Boierul Toma Neagu a venit de la divan cu hrisov de împresurare a satului Novăceşti şi...

— Cutează? Moşnenii au hrisov de la Mircea BătrînuL

— Cutează! A strins oamenii la conac, acum noaptea, şi-i sileşte să iscălească hrisovul de vînzare. Vrea să ne supună cum i-a supus anțărț, pe cei din Obidiți. Ne ia pămînturile şi ne face români.

— Dar nu-i drept, Tudor al lui Moțoc!

19

— Jupîn Toma Neagu e vornic şi-n divan dreptatea-i numai a lui. La conac, oamenii, împresurați de slujitori armați, se-ngaimă : să iscălească ori nu hrisovul de-nrobire?

— Să-i oprim de-a face o prostie! Ridicăm şi pe cei din Obidiți.

— S-a dus acolo Calapăr.

— Du-te şi tu ; eu galopez la conac.

Intrînd în sat auzi vuiet şi sfadă pe uliți. Urcă, în galop, pînă la conac. În curtea închisă cu zid înalt, slujitori armați cu săbii, suliți, buzdugane şi scuturi, legau în funii sătenii impotrivitori, îi întindeau pe butuc şi-i băteau la tălpi. În pălimarul conacului, luminat de două torțe, Toma Neagu striga la moşneni să moaie degetul în cerneală şi să-l pună pecete, pe hrisovul de „vînzare nesilită” a pămîntului, adică de înrobire.

— De ce să iscălesc? întrebă un sătean înalt, între două vîrste.

— Pentru că mi te vinzi român, iobag, înțelegi? V-am împrumutat vouă, novăceştilor, cinci sute de galbeni să vă plătiți birul?

— Împrumutat. Dumnezeu să te răsplătească. Ți-am înapoiat, cu dobîndă, două sute. Ceilalți îi plătim, într-un an, tot cu dobîndă.

— N-am timp s-aştept! Vă vindeți mie, cu pămînturi cu tot şi, de aici încolo vă scap eu de toate birurile şi angaralele. Pune degetul!

— Nu pot face asta!... Cum să-mi robesc eu copiii?

— Boierule, grăi alt țăran, în genunchi te rugăm să ne amii.

— Îndărătnicii şi împotrivitorii, în ştreang! Vai şi-amar de voi...

— Nu ne dăm robi! strigă o voce hotărîtă, bărbătească.

— Armaş, dă-i cîteva să-i piară glasul!

În ogradă se stîrniră brîncituri, gemete, bătăi, vaiete, amestecate cu țipătul păsărilor de noapte, cu urletele clinilor speriați de mult huiet.

— Iscălesc! gemu jalnic un moşnean, doborit de durerii^ schingiuirii.

— Şi eu!... Ooof! nevrednicul de mine...

— Nu-i mai bate, armaş! porunci boierul. Apropie făclia de hrisov, să vadă unde pun degetul... Nu acela! Degetul cel mare, vai şi-amar de tine, nerodule î Aşa, ca o pecete!

— Pecetea morții... suspină săteanul.

Apropiindu-se de cerdac, Român Grue întrebă tare, răstit :

— Ce se întîmplă aici? Nuntă cu făclii aprinse, cu bătăi la butuc, cu schingiuiri?

— Ce pofteşti, zurbagiule? Descăleca! Vai şi-a...

— Eu? De ce? Nu-s supusul nimănui : sînt om slobod şi nu primesc porunci!

— Da? Acuş te leg la butuc şi-ți moi țîfna slobozeniei, pribeagule!

Grue se înălță în scări, brînci armaşul şi se apropie de pălimar. Călare, era la nivelul stăpinului din conac. Ii vorbi, față la față, cu înverşunată îndrăzneală :

— Nu mă ocărî, boierule, că mă-nfurii şi... nu ți-o fi bine.

10

— Tu-ndrăzneşti, mă? răcni şi-l şi plesni peste obraz cu biciul cu trei varvarichiuri

— Ai! În mare păcat mă bagi, vornice Toma Neagu!

— Armaş, vai şi-amar! Doboară-l de pe cal! Grue răsuci calul şi-l înfruntă pe armaş :

— Vezi-ți de treabă, slugoiule! Crezi că dacă-l rabd pe boier, o să rabd orice netot?

Şi cum armaşul îl plesni cu biciul în spate, Grue îl lovi cu cravaşa şi cu pumnii. Intre țărani se stîrniră murmure. Îndemnuri :

— Aşa, Grue!... Răzbună-ne!

Cu un pumn în față îl doborî pe armaş de pe cal, îi lovi calul cu cravaşa, silindu-l să-l tîrască agățat c-un picior în scară. Strigă :

— Vornice Neagu, încetează nelegiuirea! Deschide porțile să plece oamenii, stinge făcliile şi culcă-te! C-ar fi mai bine şi de noi şi de domnia ta.

— Îmi porunceşti tu mie? Neisprăvitule! Vai şi-a...

— Lasă oamenii în pace şi-ntr-o lună îți vor plăti datoria.

— Slujitori! astupați gura istui palavragiu!

— Eu am venit cu gînd paşnic, boierule, iar domnia ta m-ai umilit şi m-ai plesnit peste obraz, cu biciul.

— Cine nu se supune, îl zvîrl din sat! Adică, vai şi-amar de capul lui...

— Satul e al moşnenilor, oameni liberi!

— Te lecuiesc eu de grija moşnenilor şi de obrăznicia de a ține calea fetei mele, vai şi-amar... Slujitori, doboriți-l de pe cal!

Luptîndu-se cu slujitorii, Român Grue vorbi, cu aprindere :

— Pe Voichița o iubesc, boier Toma Neagu!

— Taci, nemernicule! Vai şi-amar, îndrăzneşti prea mult!...

— Bunicul domniei tale a fost şi el moşnean, ca şi aceşti novăceşti. Dar de cînd vodă te-a boierit, ai căpiat!

Oamenii se frămîntau, dar cei mai mulți se temeau : vodă a dat vornicului mulți slujitori, să împresoare şi să surpe satul.

— Ne zdrobesc oasele, dacă nu ne lăsăm iobăgiți!

— E o tâlhărie! strigă Grue. Îl chemăm la judecată. Vornicul Toma Neagu urlă, furios :

— Legați-l la butuc! Vai şi-amar...

Grue îşi roti calul, smulse biciul din mîna boierului şi-l arse de cîteva ori, cu sete :

— Poftim!... Să nu-ți rămîn dator...

Moşnenii se îngroziră : „L^a biciuit pe boier!”... „îndrăzneț flăcău!” „Grue Grozovanul ăsta are dreptate : să nu ne lăsăm înjugați ca vitele!” Şi mulți începură harța cu slujitorii domneşti. Un bătrîn căzu lovit de sabie. Cei din jur se îngroziră, dar groaza se preschimbă în mînie. Toma Neagu, plin de sînge pe obraz, gemea „vai şi-amar” şi striga întruna să doboare zurbagiul de pe cal. Dar, înțelept ca un om, Lăstun muşca, sărea,

11

izbea cu copitele în toți cei care se apropiau. Moşnenii se bucurau că Român Grue nu putea fi înfrînt şi pîndeau clipa cînd să-i sară în ajutor, însă un slujitor aruncă arcanul îl învălătuci de gît şi-l trase jos din şa.

— Aah, cîinilor! m-ați încolțit...

— Dă-te prins! ceru Toma Neagu, ştergîndu-şi sîngele de pe obraz. Altminteri însumi te spintec cu sabia!

— Vrei să bocească Voichița după mine? rîse Grue, mînzeşte.

— Ba, o să cînte şi-o să-ți dănțuie pe mormînt, vai şi-amar, de-l vei mai avea undeva!

— Te-nşeli : după cîte-o cunosc, se-nhobotează-n maramă neagră.

— Dacă nu vrei să mori în ştreang, treci la rînd cu mişeii ăştia şi pune degetul pe hrisov, răzvrătitule! Altfel, vai şi...

— Eu ştiu citi şi scrie, boierule.

— Atunci iscăleşte cu pana! Uite-o...

— Să citesc întîi hrisovul.

— L-au iscălit atîția, vai şi-a... fără să-l citească.

— Cum ți-am spus, vornice, eu ştiu carte, grăi Grue lungind vorba, aşa că se cuvine a-mi împlini astă din urmă dorință : să citesc hrisovul.

— Logofețele, înfățişează-i-l! Iar voi țineți-l bine, porunci slujitorilor.

— Apropie făclia, să văd! ceru mai cu hotărîre, că-i scris cu buchii mărunte de teamă să nu cheltuieşti mult pergament, zgîrcitule şi hapsînule!

— Taci! Nesocotitule!

— O să tac numai cînd mi-o astupa pămîntul gura. Apropie, logofețele, hrisovul. Oameni buni, ascultați : „Eu Alexandru voievod, cu mila lui Dumnezeu domn al Țării...” Se opri din citit şi întrebă : N-a aflat încă ce poreclă i-a pus norodul? Eu Alexandru vodă „cel Rău” aiut boierii cu slujitori şi ucigaşi, să înrobească norodul cel trudnic, care dă pîinea, laptele şi mierea țării... Aşa ar trebui să scrie un hrisov adevărat.

— Il batjocoreşti pe vodă?

— El mă sileşte. Crezi că n-aş fi bucuros să-i spun cel bun şi viteaz, care ne scapă țara de necaz?

— Ajunge trăncăneala! Iscăleşte!

— Întîi să văd ce scrie... Făclia mai aproape! Aşa... Oameni buni, nu iscăliți! În hrisov scrie că ne vindem,,de bună voie şi nesiliți de nimeni”. Putem noi iscăli o minciună ca asta?

— Aşa-i obicei să se scrie în hrisoave.

— Ducă-se pe pustii asemenea obicei ticălos!... Nu iscălim! Nuuuu! strigară mai mulți, venind spre pălimar.

— Străpungeți-l cu sulițele! Vai şi-amar...

— Ca să nu fie... „vai şi-amar”, trimite slujitorii la culcare! Uite-i ce obosiți şi supărați sînt. Nici lor nu le place slujba asta ticăloasă.

— Legați-l!

12

Român Grue brînceşte un slujitor, îi smulge sabia şi începe lupta îndemnînd şi pe ceilalți să sară la bătaie. În scurt, curtea conacului s-a preschimbat într-un imaş de luptă, om la om. Toma Neagu striga dez-nădăjduit :

— Încercuiți-l!... Ucideți-l!... Ce faceți, vai şi-a... Ticăloşilor!

Căpitanul slujitorilor domneşti repede vreo douăzeci de sulițaşi să-l în-conjoare pe Grue, dar în clipa aceea Lăstun nechează tare, prelung şi, din afara zidurilor, prind a se auzi vorbe răstite, strigări, îndemnuri. Dobo-rînd porțile, se ivesc Calapăr şi Moțoc, în fruntea unei cete mari de țărani din Obidiți :

— Ați sosit la timp, fraților! strigă Grue. Novăceştilor, nu lăsați călăii să ne înjuguie!... Pe ei!...

Calapăr, cu patru din Obidiți, au ajuns la pălimar şi l-au luat pe Toma Neagu de piept :

— Să-i tragem un zavrac! strigă un țăran cu glas gros.

— Dacă vă obrăzniciți, vai şi-amar... măria sa vă spînzură pe voi, pe toți! țipă vornicul, tremurînd de teamă. Eu, din partea mea...

— 'Te-te la el! îl arătă Calapăr ; a mîncat urdă cu usturoi şi cere să-i miroase gura a lapte dulce, ca la un viteluş de țiță.

Grue se arată îngăduitor :

— Totuşi, noi vrem să trăim în bună înțelegere cu domnia ta, ca şi pînă acuma, vornice Toma Neagu. Să ne tocmim asupra datoriei şi...

— Grue, îl întrerupse Calapăr, boieru-i bun la tocmeală, dar rău, foarte rău la socoteală.

— Ce zici, staroste Pelin?

— Sînt păţit, se-nvoi starostele, şi ştiu,că în vremea asta o învoială strîmbă-i mai bună decît o judecată dreaptă.

— Nădăjduiesc că şi jupîniţă Voichiţa o să ne înţeleagă şi...

— Te poftesc, vai şi-amar! să n-o amesteci pe Voichiţa în nelegiuirile tale! se-nfurie vornicul Neagu, înroşindu-se ca sîecla.

— Aha, te doare că şi coada securii face rău pădurii?! rîse Calapăr. Acum înţeleg de ce ai trimis-o de-acasă : să nu-ţi vadă nelegiuirea. Jupîniţă Voichiţa are altă inimă, alte gînduri.

— Nu vă-ngădui să-i rostiţi numele! Vai şi...

— Eşti mînios, căută Grue să-l mai îmblînzească pe vornic ; şi de mînie furat, vorbeşti necugetat. Eu sînt sărac, dar...

— Grue, nu-i sărac cel ce n-are bani, ci cel ce n-are minte.

— Prietene, gîndeşte-te şi la inima mea.

— Măi Grue, n-ai învăţătura vieţii. Trebuie să mai înveţi a cunoaşte oamenii. Eu prin lume mult am umblat şi multe-am învăţat. Şi ce ştiu bine nu ţin numai pentru mine, ci împart cu cei drepţi, să-i fac mai înţelepţi, împart cu cei viteji, ca să-i ţin tot treji.

Starostele Pelin cuvîntă tot împăciuitor :

— Jupîn Toma o să ne fie prieten, ca şi pînă acum, dacă...

13

— Staroste, fluier nu poţi face din orice lemn îţi place. Eu zic...

Oamenii din jur şi-au pierdut răbdarea : nu înţelegeau ce tot sporo-văiesc cei din faţa pălimarului cu boierul. Şi-au început să strige :

— Să-l pedepsim!... Ne-a schingiuit!... Ne-a bătut la tălpi!... Nu plecăm de-aici pînă nu-l scuturăm bine!...

Grue se întrista, iar Calapăr i-o zise :

— Ei, boierule, vezi că toată pasărea pe limba ei piere? Un ţăran din Obidiţi strigă, din mijlocul ogrăzii :

— Calapăr, hărăzeşte-i tu pedeapsa ; ştii să născoceşti ceva mai...

— Bine... Dar să-mi aduceţi o oală cu miere să-l dîrlobîrlobrezim!

— Cucută, nu miere! se mînie alt ţăran.

— Cucuta ucide repede ; dacă îl ungem cu miere se chinuie mîncat de muşte, măcar o săptămînă şi n-o să-i mai dea mîna să ne înrobească.

Însufleţiţi, peste zece oameni urcă în pălimar şi smulg straiele de pe boier, lăsîndu-l numai în izmene. Sudăîmile şi „vai şi-amarurile" lui, în loc să-i sperie pe moşneni, le stîrneşte rîsul. Calapăr îşi îngădui a-l dăscăli :

— Vezi, vornice? Poporul ştie că toată buba are leac şi că vii de hac oricărui trufaş, oricît de abraş.

Grue se uită la Moţoc, cerînd ajutor ; dar prietenul şugui : >

— Dacă el ne-a hrănit cu fiere, noi să-l ungem cu miere... Deci, boier Neagu, să mai spui c-am fi răi şi fără căpătîi.

Toma Neagu clănţănea de frig şi de frică : se ruga, în şoaptă, de Grue, să nu-l batjocorească.

— Poporul te-a csîndit, eu nu mă pot împotrivi.

— Ține-te tare, Român Grue! îl îndemnă Moțoc. Judecată dreaptă şi ce-i drept nu-i păcat. Aşa a osîndit el şapte țărani din Obidiți.

— N-aveți dreptul, voi, răzvrătiților, vai şi-amar! să* judecați un dregător al măriei sale Alexandru vodă...

— Deocamdată, iaca, te-am şi judecat, zise Grue, fără a se bucura. Fraților, dacă ați dezarmat străjerii, închideți-i în grajduri.

Novăceştii împliniră, îndată, sfatul, fără vreo altă greutate decît c-au trebuit să mai împartă ceva pumni în fălcile celdr mai îndărătnici. Pînă să vină oala cu miere, Moțoc Dorondoc gîndi să-l ajute pe Toma Neagu a îndura osînda... mai uşor :

— Foaie verde de-alior, mult mi-i dor şi iar mi-i dor, să mai fiu ce-am fost mai an. vornic mare în divan, să-l tai pe Grue Grozovan...

— Vai şi-amar, cumplit mă batjocoriți!

— Da? se miră Calapăr. Cine te-a bătut Iordaşir şi n-a dat mai abitir?

Văzînd că unul din țărani a adus oala cu miere, Toma Neagu şopti lui Grue :

— Dacă mă scapi de ruşinea asta, vai şi-amar, ți-o dau pe Voichița.

— A, nu, jupîne! Dragostea nu se tîrguieşte, ci se cucereşte.

14

Văzînd că nu-l poate „cumpăra" pe Grue, se milogi către ceilalți :

— Fie-vă milă, oameni buni, nu mă batjocoriți! Vă iert de...

Dar nimeni nu se îndura : toți făceau haz cum Calapăr lua mierea cu palma şi-o întindea pe trupul alb al boierului, ca pe-o unsoare. După ce se sfătui cu starostele, Grue porunci să fie legat de un stilp, în mijlocul ogrăzii. Toma Neagu striga şi se tînguia nevolnic :

— Mă jălui lui vodă şi... măria sa o să vă spînzure, vai şi-amar!

Dar nimeni nu se speria. Mulți făceau haz, văzîndu-l pe cel care voia să-i robească, batjocorit, uns cu miere şi legat de stîlp.

Moțoc Dorondoc cînta în derîdere, înveselind toată ograda :

— Jălui-m-aş jălui, de toți munții s-or clăti, văile s-or astupa, pietrele s-or despica, ci noi tot nu te-om ierta...

Deci, uitînd, în mînia lor, că Toma Neagu era mădular al divanului domnesc, oamenii din Novăceşti i-au făcut pocinogul : l-au lăsat în seama muştelor, furnicilor, viespilor şi bărzăunilor, să-l gîdile şi să-l înțepe, după a lor ştiință şi poftă. O vreme, oamenii au privit ca la comedie. Unii au rîs, alții, mai miloşi ori mai temători, l-au căinat. Mai ales că boierul se văita, suduia, amenința, blestema, spumega de mînie. Calapăr îi da răspuns :

— Pătimeşte, jupîn Neagu, pentru toți cei pe care i-ai pedepsit în-tr-acest fel. Cu ce măsură ne-ai măsurat, îți măsurăm!

— De ce?... Ucigaşilor! Vai şi-amar! urla să-i crape bojocii ; dar simțind că-i vine leşin, se mulțumi să geamă jalnic.

— Oameni buni! strigă Grue. O clipă ascultare. Aşa... Vă place cum l-am judecat?

— Da, l-am osîndit după cuviință! socoti un bătrîn.

— Am ajuns să văd ce nu s-a mai văzut, a zis şi o fată, Măria lui Pătraşcu.

Apoi plecară toți spre casele lor, oarecum mulțumiți.

Român Grue hotărî : Calapăr şi Dorondoc rămîri de strajă, împreună cu zece flăcăi cu pumnii tari, pentru ceva întâmplări... nepotrivite : cumva, cineva să cuteze a-l dezlega pe osîndit Mulți novăceşteni credeau că au scăpat de iobăgie ; unii însă se temeau că tocmai osîndirea boierului s-ar putea să ducă la risipirea satului, din porunca lui vodă. Român Grue se arăta neînduplecat, deşi se temea că Voichița îl va batjocori şi urî; ei îi va fi greu, dacă nu chiar cu neputință a înțelege că, de nu-l osîndea aşa, oamenii, în furia lor, îl puteau ucide. Mai ales că boierul a făcut tot ce-a putut ca să-i scoată din răbdări. Dar parcă un demon lăuntric îl îndemna să vorbească pe dos de cum gîndea, adică aspru, duşmănos :

— Cine cearcă să-l dezlege, va fi legat şi uns alături de el! Ați auzit, voi slujitori boiereşti şi domneşti?

— Să-l mănînce gîngăniile!... Să-i rămînă oasele uscate la soare, ca toaca!... Numai aşa scăpăm de robie!...

15

— Să piară, nelegiuitul! strigă o bătrînă şi încă vreo cîțiva îi ținură partea.

— Vom aduna iară sfatul şi-om hotărî! vorbi Grue, încălecind.

— He-hei! pînă-n deseară, gîzele-l dau gata : mort, de-a binelea!... Aşa!...

Toma Neagu auzea şi se j ăluia :

— Ce zile-am ajuns, vai şi-amar!... Mă judecă şi mă osîndesc babele, veneticii şi prostimea... Păi, n-oi scăpa eu de-aici?! Pe toți am să vă gîtui!

— Auzi, Român Grue? zise mătuşa. Pe cine nu-l laşi să moară nu te lasă să trăieşti!

Răsărea soarele, cînd Grue a încălecat şi-a plecat la moară. Moțoc Dorondoc şi Calapăr au rămas, deci, să păzească pe jupîn Neagu,,,pînă-l iau gîngăniile în primire".

— Deci, făcu haz Calapăr, rămas-am aici, mai mari peste cei mici şi staroste peste calici, cu boier Clipici.

— Ce facem, întrebă Moțoc, ca să treacă vremea mai uşor?

— Privim la osîndit : deşi aşa, juma' despuiat şi năclăit în miere... nu arată prea acătari. Mai degrabă, slut şi hîd, berbec rămas de cîrd. 1

— Vai!... Vai şi-a... de mine! Urcă furnicile... Vin şi muştele... Mă gîdilă! Mă înțeapă!... striga deznădăjduit osînditul.

— Ei, nu te mai boci, ca o babă! La gîdilat, rîzi... cu lacrimi. Şi nu te mai văieta aşa avan, că te-am uns cu miere, nu catran...

— Nu mai pot!... Cu ce v-am greşit, vai şi-amar? Vaaai!...

— Chiar la om firoscos, căința tîrzie-i de prisos, boierule!

Cei doi prieteni şi paznici se traseră mai încolo ; Moțoc scoase fluierul de la brîu şi-ncepu a-i zice de jale şi-alean, spre marea Supărare a lui Toma Neagu, care-i ocăra în tot felul : tîlhari, nelegiuiți, vite-ncălțate, derbedei şi ucigaşi fără suflet, nemernici.

— Ei, jupîne, la unul fără suflet ca domnia ta, unul fără lege trebuia... Cîntă, Moțoace! Cîntecul uşurează inima şi-o îndulceşte, alină durerile ; ba, uneori, îmblînzeşte chiar fiarele.

— Vai, cum mă-nțeapă un bărzăune în obraz!... Dac-oi scăpa, pe toți am să vă spînzur... Pe toooți!...

— Nu amenința, jupîne! Deşi eşti gol pînă la brîu, tot spun că, în ce cămaşă te-ai mîniat, în aceea te-i desmînia.

— Sînt batjocorit!... Vai şi-a... Schingiuit! Ocărit!

Ca să curme sfada, s-au depărtat şi s-au aşezat pe treptele conacului ; dar jupîn Neagu a continuat văicăreala, suduind cumplit slugile şi robii că nu veneau să-l scape. Îl zări pe Mândilă, unul din țiganii robi. Îi făcu semn să se apropie încet, să nu-l simtă „ticăloşii care cîntă din fluier". Ii porunci să-l dezlege. Dar țiganul se sperie :

— Nu pot, boierule!... Mă omoară satul.

16

— Ce? mişelule! se mînie Neagu.

— Vezi că, dacă mă ucid, se cheamă că mort rămîn pe toată viața.

— Ții mai mult la pielea ta de rob, decît la a stăpânului tău?

— Dă, stăpîne, fiecare se-nveleşte cu pielea lui.

— Ah! Şi robii îşi bat joc de mine! se văicări şi-i şopti lui Mândilă, să vină mai aproape.

Moțoc Dorondoc îl zări şi-l întrebă ce caută.

— Nimic, păcatele mele!... Mă uitam să văd cum arată un stăpîn legat şi uns cu miere. Sînt şi eu om... curios.

— Depărtează-te, că acuş te legăm şi pe tine!

— Măi, oamenii mei, dacă mă dezlegați vă dezrobesc şi vă dau şi-o pungă de galbeni! făgădui Toma Neagu.

— Ce să facem cu galbenii, dacă ne căsăpeşti tot satul?

Soarele se ridica pe cer şi tot mai multe muşte se adunau la mierea de pe trupul jupînului Neagu, care se sclncea tot mai jalnic : „Vrăjmaş raă-n-țeapă!... Parcă au mii de ace... Îmi găuresc pielea... Mă seacă la inimă!"... Mândilă cercă să mai alunge cele muşte, dar ele, bîzîitoarele, şi mai avan îl pişcau.

— Mândilă, îl întrebă Calapăr, tu n-ai aflat că mila de la stăpîn e ca umbra de mărăcin?

— Curat mărăcine!... Încuviință robul, iar către boier şopti : Să te scap, dar cum?... Invață-mă!...

— Du-te, în goană la tabăra lui Gazi Ghirai, căpetenia tătarilor, şi roagă-l să trimită un pîlc de-al lui, să mă scoată de-aici, din năpastă.

— Tătarii te robesc şi mai rău, boierule, dacă...

— Mă răscumpăr, n-avea grijă! Spune-i că am bani : plătesc! Iar pe tine te-oi răsplăti boiereşte.

— Cu vreo două pungi de galbeni?

— Haide, nu mai sta pe gînduri! Te fac bogat, jur!

Mândilă dădu din cap, semn că se duce. BoieruJ îl povățui să fie îndrăzneț, şi să alerge, în galop, pînă la tabăra tătară. Cu şiretenie, robul se milogi şi trecu pe lîngă cei doi paznici, urîndu-le „slujbă uşoară". Tocmai atunci sosiră la conac două fete, Măria şi Leana, cu de-ale mîncării, aşa că prietenii lui Grue nu se gîndiră la şiretlicuri, ci adulmecau bucatele din paneraşele fetelor.

— Noi credeam că vi-i foame şi, cînd colo, voi cîntați ca la horă.

— Păi, chiar că de foame țîrlîiam, Măria, surîse Dorondoc. Ce ne-ați adus?

— Tot bucate răsturnate, încropite de mine şi de alte gospodine...

— Pentru un voinic ca mine! rîse Calapăr, în timp ce fetele aşezau panerele pe treptele scării conacului şi rînduiau pe-un şervet pîine, brînză şi ceapă, lîngă un ulcior cu apă. Dar, iaca, mi-i aşa de foame, că nu mai găsesc o zicală potrivită. Ba da : cînd n-am, înghit în sec ; cînd am, în-fulecînd mă-nec.

— Foamea roade mai adine, rîse Măria, cînd stai degeaba.

— Na! Credeai că numai tu, Calapărule, ticluieşti zicale?

Cît au îmbucat cei doi, fetele au privit la Toma Neagu şi la roiul de muşte din jur. Da din cap, bodogănea şi gemea tot mai stins.

— Săracul boierul nostru! l-a căinat, cu milă, Măria, cătînd rugător spre cei doi flăcăi paznici, iar Calapăr, înțelegînd tîlcul privirii, ticlui o strigătură şuguitoare, ca să le tămăduiască mila :

— Dorondoace, Dorondoace, du-te-ncolo, vino-ncoace, lasă-mă şi nu-mi da pace... Că dacă vara n-ai minte, iarna nu mînci plăcinte.

Dar nu sfîrşiseră bine de mîncat şi şuguit, că s-auziră paşi greoi şi-un mormăit, pe-aproape şi tot mai aproape, în lăstărişul din mijlocul curții buiereşti. Trăgînd un gît de apă din ulcior, Calapăr strigă, aşa în şagă :

— Măi, tu ăla din tufiş, nu veni furiş, ci poftim la masă, dacă ți-ai adus de-acasă!

— Vai! strigă Leana, ce dihanie!... Ce matahală de urs!...

Şi toți patru săriră în picioare, întrebîndu-se cum s-o fi rătăcit pe-a-colo. Fetele voiau să fugă şi să țipe, dar Calapăr le linişti, mai ales că, atras de mirozna mierii, dihania se îndrepta spre Toma Neagu, a cărui spaimă nu era mică, ci se ruga, îngrozit :

— Oameni buni, nu vedeți!... Mă sfîşie ursul!... Dezlegați-mă! Vai şi-amar... Se-apropie!... Dezlegați-mă!... Dezle...

— N-avem-voie, jupîn Neagu. Numai satul...

— Mă omoară!... Vai şi-a... Leşin!

— Ce ți-i scris, vorbi Calapăr batjocoritor, în frunte ți—i pus, degeaba a venit ursul să lingă... scrisul.

— O fi avînd vreo răfuială cu domnia ta, chibzui Moțoc. Iar dacă satul te-a osîndit la... poate ai noroc ca moş Martin să te scape mai repede de chinuri. Din trei hăpăituri, te dă gata! *

— Fie-vă milă!... Îi simt suflarea fierbinte... mă... amiroase...

— Fereşte-mă, doamne, de dragoste ursească! glumi Calapăr, în vreme ce jupîn Neagu striga tot mai sufocat : „Mă mănîncă... Vai şi-amar! Mor... Mor!...«

— Dacă-i aşa, adăugă Dorondoc, să ne scoatem cuşmele şi să-ți urăm să-ți fie țăr'na uşoară şi... amin.

Măria şi Leana se întoarseră cu spatele, să nu vadă cum îl va sfîşia dihania pe bietul boier, mai ales că glasul lui se auzea tot mai stins, mai dîrdîit de groază. Dar ursul, ridicat în două labe, îl... săruta pe boier pe-a-mîndoi obrajii, Calapăr rîdea, zicînd că-i şopteşte o taină înfricoşătoare la ureche. Cea dinții, Măria se linişti :

— Nu!... Il Unge... Îl spală cu limba, ca vaca pe vițel.

— Aha, chihăi Calapăr ; a nimerit ursul la miere. De-acu chiar de i-am rupe şi ciotul de coadă pe care-l mai are, tot nu se lasă... Bată-te să te bată de jivină, ai aflat ce boier... dulce avem?

— Stai! îl opri Moțoc ; nu te pripi cu bucuria. Cumpăna tot n-a trecut. După ce termină mierea, o să vrea şi carne.

— Vai, săracul! îl căina Măria ; nu mai şuguiți că, iote, boierul dă ochii peste cap şi rîde chicotit... A înnebunit de spaimă ori de durere?!

— Ba îl gîdilă limba ursului şi leşină de... plăcere.

— Iote, dandana! sări şi Calapăr. Bine zice moş Arvinte : vai de cap unde nu-i minte...

Ci, pe cînd oamenii sporovăiau vrute şi nevrute, ursul îl lingea, îl spăla cu limba pe boier, pe toate părțile, făcîndu-l curat ca pruncul abia născut. Cînd s-a întors Român Grue, în galopul calului, fiindcă auzise, din oameni, că pe jupîn Neagu îl sfîşia ursul, încremeni de mirare. Il stupi : „Ptiu!... Trăsni-o-ar Dumnezeu de namilă, de unde a venit?" Moțoc îl lămuri că-i „volintir", înnădit la miere ; dar lui Grue nu-i ardea de glume : se întreba cum poate fi îndepărtată fiara, fără a căşuna pieirea osînditului.

— Cu puterea şi cu armele! rosti Calapăr, dar îndată îşi dădu seama că dacă-i izbit din spate, ursul cuprinde boierul în brațe şi-l strînge pînă-i ies ochii din cap şi-şi dă duhul. Român Grue descăleca în grabă şi sări în spinarea ursului, îl înşfacă zdravăn de urechi. Jivina era foarte puternică, dar şi flăcăul îndrăzneț şi mlădios.

— Ce faci, Grue? s-aținu Calapăr cu sabia. Nu merită jupîn Neagu să-ți primejduieşti viața.

Cu voință şi vînjoşie de oțel, Grue izbuti să tragă ursul departe de cel legat de stîlp. Moțoc zise că, dacă n-ar fi leşinat, boierul i-ar fi mulțumit, văzînd ce-a făcut pentru el :

— Iar jupîniță Voichița te-ar fi sărutat.

Răsucindu-se ca o zvhiugă, Grue prinse ursul de labele de dinainte şi-i vorbi, cu blîndețe ;

— Fii cuminte, moş Martine! Nu-ți fac nimic dacă eşti cuminte... Toți cei din jur îl admirau. Măria izbucni :

— Pentru un flăcău ca Grue, mi-aş da viața! Puternic, bun, frumos, săritor la nevoie, omenos.

— Are totuşi un mare cusur : crede că o căutătură dulce, dragoste aduce, o domoli Calapăr. Nu pricepe că dragostea de jupîniță, ca zeama de chiseliță : cine-nghite tot sughițe.

Lingînd mierea de pe trupul boierului, ursul a alungat muştele şi l-a scăpat de chinuri. Paznicii l-au udat cu apă şi l-au trezit din leşin.

Aşa cum ținea Grue ursul de labele din față, lui Calapăr i se păru că se joacă ursăreşte şi, mai în glumă, mai în serios, începu să cînte ca ursarii :

— Joacă bine, moş Martine, că-ți dau pîine cu măsline şi miere dulce de albine, iar lui Neagu nu i-i bine... Hopa-hopa, moş Martine, haide joacă după mine!

19

Cintarea asta schimbă spaima în veselie. Măria căută repede o tingire şi începu să bată în ea cu un băț, iar Dorondoc o însoți cu cîntare din fluier. Şi veselia se înteți cu rîsete şi strigăte, cînd dihania încetă harțagul cu Grue şi, cum era în două picioare, porni să țopăie, tupa-tupa! să clatine din cap, să boldească ochii şi să-şi lingă botul cu limba-i subțire, roşie ca floarea macului. Toți băteau din palme şi-l îndemnau, stăruitor, iar Calapăr, încălzit de veselia obştească, îi aduse un ciomag şi i-l puse în labe.

— Măi oameni buni, gata! îi întrerupse Grue ; nu vă zbînțuiți ca nişte dați în mintea copiilor.

— Păi... altminteri nu scăpăm de fiara asta! se împotrivi Moțoc. C-am pățit ca acela care, fugind de ploaie, dă-n noroaie.

Român Grue rîse şi sfătui să cînte şi s-o ia spre poartă.

— Crezi că am altoi de vino-ncoa, întrebă Calapăr, s-atrag dihania după mine? N-ar fi rău, ci ar fi bine : Dar dacă... vine, îmi convine?

— Poate, dacă-i spui o snoavă bună, o vorbă de duh, vine după tine, să rîdă... Il atragi în conac, închizi uşa şi... gata : scăpăm de eL

— Bravo! să rămîn cu sălbătăciunea închis în conac : el stăpîn şi eu argat, el în jilț şi eu sub pat? Halal de dovleacul meu!

— Ei, ieşi pe uşa din spate ; ori sari pe fereastră, zise Moțoc. ,

— Ia-n te uită! Ursul farmă orice uşă. Tu, Grue, i-ai probat puterea. Şi vorba ceea : numai cine a mîncat papară ştie dulce-i ori amară, de-i vine la socoteală.

— Trebuie să-l salvăm pe jupîn Toma Neagu! Altminteri...

— Bine, Grue, dacă te topeşti de dragul boierului, încerc. Şi începu să-i cînte ursului, născocind stihuri anapoda : „Joacă bine, moş Martine, că-ți dau trei cofițe pline cu frăguțe şi afine, să mănînci cît se cuvine! Moş Martine, moş Martine, joacă bine, joacă bine!”

Şi, iarăşi, spre uimirea celor de față, ursul sări de cîteva ori, zburdînd, apoi se luă după Calapăr şi urcă în conac, ca-n vizuina lui, ceea ce-l îndemnă pe Dorondoc a zice cu glas tare :

— Să stea-n conace şi urşilor le place! Lumea s-a adunat, vorba ceea, „ca la urs”.

Român Grue hotărî să coboare în sat, să țină sfat cu oamenii, privind soarta lui Toma Neagu.

— Aveți grijă de el, ceru lui Dorondoc şi celor două fete.

— Nu cumva ne pui, acu, să-l păzim şi de muşte? întrebă Leana.

— Dacă va trebui, îl vom păzi, că oameni sîntem. Vreau să ies şi înaintea Voichiței, să nu se sperie prea tare, văzîndu-şi părintele batjocorit

— Mda... mormăi Moțoc, cum umblă prin preajmă cete de tătari prădalnici şi cum dumneaei e ruptă din soare de frumoasă...

Văzîndu-l cum îl sărută pe Lăstun pe ochi, cum saltă-n şa şi pune

pinteni, grăbit şi îngrijorat, Dorondoc il boscorodi în şagă şi-ntru şfichiuire :

— Român Grue, umblă cîmpurile, gonind vînturile, sărind văile că-ți ard călcăile, că dorul te frînge şi nu-l poți stinge, nici cu apă, nici cu-o-măt, că te-ai cam... prostit di tăt...

Deci Calapăr şi Măria au păcălit ursul şi l-au vîrît în conac, iar Moțoc Dorondoc a rămas să-l păzească pe jupîn Neagu, pînă s-o trezi din leşin. Că nu-i tocmai plăcut să te lingă pe obraz o matahală de urs. Oleacă mai tîrziu, Ion Calapăr a ieşit din conac povestind, în felul lui hîtru, cum a îndemnat jivina să se culce în patul boierului. Dar n-a isprăvit vorba, că, în poarta conacului, s-a ivit Voichița, nelinişțită, mînioasă şi speriată.,,Cînd l-o vedea pe taică-su, îşi zise Dorondoc, sare cu calul peste conac de furie, iar pe noi ne calcă-n copite...”

— Ce-ați făcut tatei, nelegiuiților! L-ați omorît?!... Mă plîng lui vodă, hainilor! Ucigaşilor!... Măria sa-i rudă cu noi!

— Ei, ce mai neamuri! se grozăvi Calapăr ; şapte ape-n chisăliță, eu sînt neam cu Comoniță, botezat în doniță, plină cu jintiță.

— O să vă puie-n furci! Pe toți!

— Păi de ce? nu se lăsă Dorondoc. Că doar nu l-nm ucis noi : a murit singur... de la sine. Noi atît i-am făcut : l-am uns cu miere, cum a uns şi dumnealui pe cei din Obidiți, dîndu-i la muşte.

— L-ați schingiuit, nemernicilor! Aah!

— Întîi şi-ntîi, linişteşte-te ; apoi binevoieşte, jupîniță, să afli că Român Grue, filotim cum e, a plecat să-ți iasă înainte, să te scape de primejdii, să-ți domolească mînia...

— Aha! El e capul relelor? îşi bate joc de tata, pentru că eu... E un mişel!

— Te iubeşte, jupîniță, îl apără Dorondoc. Priveşte! Jupîn Neagu se trezeşte din leşin, semn că-i place numele Român Grue.

— Tată! tată!... Ce-ai pățit?

— A, vai şi-amar!... suspină buimac. Tu eşti, fata mea?

— Eu, tată, eu! se bucură şi îndată se răsti furioasă către paznici : Dezlegați-l! Acum, repede!

— Asta nu se poate! se împotrivi Calapăr. Nici repede, nici încet!

— Atunci îl dezleg eu! Cine-o să cuteze a mă opri?... Port junghier la brîu şi...

— Noi nu ne fălim cu armele, în fața unei femei, se arătă Calapăr om cumsecade. Cel mult o să te legăm, ca să stai cuminte.

— S-o vedem şi pe-asta!

— Păi, surise Dorondoc, dacă-l vezi pe jupîn Neagu legat, de ce n-ai vedea-o şi pe... asta? Deşi domnia ta eşti altă fire decît... Pune junghie-rul la loc în cingătoare şi nu te-apropia de osîndit. Noi sîntem strajă şi-avem poruncă să nu se apropie nimeni de...

21

,— Poruncă? de la cine?... De la vodă?

— Nu, de la Român Grue! simți Calapăr nevoia s-o umilească.

— Ce? Grue-i mai mare-n țara asta? Il ştiam un biet pribeag pripăşit pe-aici. Un venetic fără căpătii.

— Grue-i om cuminte, jupîniță, îl apără Moțoc. Are-un singur cusur : se uită la domnia ta ca la luceafărul de pe cer.

— Nu îngădui! Mă duc la Bucureşti să mă plîng lui vodă, că nişte neisprăviți, în cap cu unul Român Grue, s-au răzvrătit şi...

— Pînă vine poruncă de la vodă, noi ascultăm de ce a hotărît Grue şi sfatul satului Novăceşti.

În momentul acela se auzi scîncetul lui Toma Neagu :

— Dați-mi un pic de apă...

— Tată! strigă Voichița, cu durere, sărindu-i în ajutor. Tătuță!

— Lasă, că are cine-l sluji, o opri Dorondoc. Măria, dă-i tu o ulcică cu apă. Aşa a zis şi Grue : să-l păzim să nu piară.

— Tot Grue? I-oi arăta eu lui, nemernicul!

Jupîn Toma Neagu bău cîteva înghițituri şi sfătui cu glas slab :

— Fii cuminte, fata mea... Ce poți tu, vai şi-amar?... Ai răbdare...

— Să stau cu mîinile-n sîn? Ce să rabd? Ce s-aştept?

— Aşteaptă să vină tătarii... Îngăimă jupîn Neagu. > Voichița, Calapăr, Dorondoc şi toți cîți auziră se mirară :

— Tătarii?... Cum tătarii?... Ce-ți veni, tată?! Nu cumva, din cauza batjocoririi şi a schingiuirii, mintea ți s-a rătăcit?

— S-a scrîntit boierul, rîse Dorondoc. Aiurează! Vorbeşte de tătari...

— Ba nu m-am scrîntit defel... O să vedeți voi! îi amenință Neagu.

— Ce vrei să spui, cu tătarii, tată? stărui Voichița, încă mai speriată.

— Fugi, Voichițo, fugi! Vin tătarii şi...

— Asta ar mai lipsi acum : jaf tătărăsc!

— Vin să mă dezlege!

— Ai visat urît, tată... Chem argații, robii, cu ciomege, cu topoare, cu furci şi te scot eu din ăst necaz.

— Ei, jupîniță, că nici noi n-om fi nişte nevolnici! se-mpotrivi Calapăr.

— Am să-l leg pe Grue în locul tău, se grozăvi fata. Dar n-am să-l ung cu miere, ci cu smoală fierbinte... Gavrilă, Adame, Țeposule, înar-mați-vă! Să le-arătăm noi că...

— Ehei! o admiră Dorondoc, îmi place că eşti bărbătoasă ; dar dacă nu te potoleşti, te-om fereca în lanțuri, cum am zis.

Fata îl înfruntă cu dispreț şi indignare :

— Încă nu s-a născut omul care să mă pună pe mine în lanțuri! Jupîn Toma Neagu o rugă, seîncit şi temător :

— Voichița, ascultă-mă : ia-ți calul şi fugi! Ascunde-te la Paltin, că vin tătarii şi... Dacă slujitorii domneşti m-au lăsat şi-au fugit..

— Dar nu pot să te las aşa, ocărit şi...

22

— Fă cum îți spun! N-ai cum să-mi fii de folos aici. Şi tătarii...

— Il aştept pe Român Grue şi-l pun pe el să te dezlege, hotărî jupîniță.

— Grue-i cel care a poruncit să mă lege şi să mă ungă cu miere?!

— Nelegiuitul! Am să-i scot ochii! Am să... O să-i arăt eu lui!

— Nu te pripi, că tot el l-a scăpat de urs, rîse Dorondoc. Semn că... Văzîndu-i furia, dezlănțuită, jupîn Neagu o rugă încă mai stăruitor :

— Voichița, nu-ți primejdui viața. Încalecă şi fugi!

— Tată, eşti bolnav... Nu te las aşa, pe mîna unor...

— Mult ai să pătimeşti în viață cu încăpățînările tale!

Tot ciorovăindu-se, nu văzură că se apropie un bătrîn, cu căciula plesnită într-o parte, căutînd ceva :

— Oameni buni, n-ați văzut cumva un urs?

Dorondoc îi răspunse că a văzut, dar acum, dumnealui, moş Martin, doarme, la umbră, în pat boieresc.

— Oameni buni, nu mă luați în rîs! E-un urs dresat, cuminte.

— Şi deştept! îi sări în ajutor un băiețaş ca de opt-nouă ani, cu ochi mari, negri, vioi, îndrăzneți. El e toată averea lui moş Dănilă, cu el îşi cîştigă pîinea. Şi mă-nzilesc şi eu pe lîngă el.

— Da? şugui Calapăr. Atunci află, măi prichindelule, că moş Martin al vostru a mîncat o oală de miere şi-acu hodineşte, în iatac, drept ca un boier. Uite-aşa, tablibaşa...

— Nu vă bateți joc de noi! se rugă bătrînul. Spuneți drept : ați văzut un urs ori...

— Cum mă vezi şi cum te văd!

— Ori l-ați ucis, pentru blană?!... se temu băiețaşul.

— Calapăr, du-l să-şi vadă ursul şi să-l ia, ceru Moțoc. Nici un ursar nu poate crede că ursul lui doarme-n conac boieresc.

— Ba eu cred! sări băiețaşul ; că-i urs de neam mare, ales.

— Dac-o fi dat de ceva băuturi, s-o fi îmbătat colo, ursăreşte.

— Nu!... Că nu-i bețiv! îl apără, cu îndrăzneală, băiatul. E cuminte! Şi, intrînd în conac, scoase ursul şi-l predă stăpînului. Moş Dănilă să nu-şi creadă ochilor, de bucurie. Măria lui Pătraşcu îl întrebă unde stă, iar ursarul povesti că umblă prin iarmaroace ; băiețaşul şi ursul joacă, iar oamenii îi răsplătesc cu cîte un gologan.

— Eu abia mai pot duce bîta şi abia mai pot sufla în fluier, ca să joace Martin. Noroc că băiețaşul ista, Iliuță, iubeşte ursul şi nu mă părăseşte. Hai, Iliuță tată, în tîrg la Piteşti.

Şi pe cînd ursarul prindea ursul în lanț, îşi lua rămas-bun şi pornea la drum, Voichița se uita zăpăcită la această nouă batjocură a conacului, în

care stăpînul sta legat de-un stîlp, iar din iatac ieşea un urs somnoros. Tropotul unui cal o trezi parcă dintr-un vis urît

— Vine Român Grue! vesti Tudor Moţoc zis Dorondoc.

;— Aha! se oţărî Voichiţa. Cu calul în spume, parcă ştia ce-l aşteaptă.

23

— Păi, că după domnia ta a zdrobit calul, şi domnia ta, lemn! îi vorbi Măria, cu mînie. Nici că-ţi pasă de inima luL

Grue se bucură văzînd-o pe Voichiţa ; o întrebă pe unde-a venit

— pe drum! răspunse cu ifos şi furie. De azi, să nu-mi mai ştii calea!

— Nici ca să te apăr? Că umblă o ceată de tătari ca-n ţara lui Lobodă.

— N-am nevoie de apărarea ta! Cum ai îndrăznit să-mi batjocoreşti părintele? Veneticule!... Nelegiuitule!...

— Mai domol, jupîniţă, cu ocara! se încruntă Grue.

— Cum ţi-ai îngăduit să te-atingi de un boier? Şi încă de tatăl meu?

— Pentru că se lăcomeşte la pămîntul moşnenilor. Nu vrea să ţină seamă nici de dreptate, nici de omenie. Îşi însuşeşte, cu de-a sila, şi avuţia şi slobozenia noastră.

— Asta o s-o lămurim noi, altă dată. Deocamdată, dezleagă-l pe tata, fără zăbavă! îţi poruncesc!

Grue îi răspunse cu mîhnire că nu poate călca voinţa satului. Jupîn Neagu îl învinui însă, din nou, ca pe un aţiţător al ţăranilor împotriva lui ; şi tot el este cel care a dat ideea să-l ungă cu miere.

— Ba să fim drepţi, boierule, ideea ungerii este a mea, se rosti Calapăr ; dar pilda, cum am mai spus, am luat-o de la domnia ta : aşa l-ai chinuit pe Pîrvu din Obidiţi, ca un tiran fără inimă.,

— Român Grue, te rog, dă-i drumul!

— Înţelege-mă, Voichiţa, nici nu bănui cît mă doare că nu-ţi pot împlini ruga : nu pot călca porunca satului.

— Aşa?! se înfurie fata. Să piei din faţa mea, în cele patru vînturi! Să nu te mai văd cît oi trăi!... Să-ţi uit şi numele, nelegiuitule!

Calapăr îi potrivi, la repezeală, două proverbe, de-ale lui :

— Ieri te uitai la el ca la un cireş copt, azi îl sudui cît opt şi ce mi-i drag fuge de mine, iar urîtul calea-mi ţine.

Mişcînd greu capul şi gemînd de înţepeneală, Toma Neagu stărui iară ca Voichiţa să nu-şi mai răcească gura degeaba :

— Pleacă, pleacă odată, dacă vrei să scapi cu viaţă...

— Te rog şi eu, jupîniţă : adăposteşte-te cît mai repede.

— Plec numai împreună cu tata! Aş fi o laşă, dacă...

— Îmi pun obrazul pentru el, în faţa satului, numai dacă jură că nu mai ia pămîntul cu japca. Juri, jupîn Neagu?

Boierul clătină din cap : „Nu!”

Dar deodată din vale s-auziră tropote vijelioase de cai, ca un vînt rău. pustiitor ; apoi, strigăte înspăimîntate : „Tătarii!... Dau tătarii!... Urcă spre conac... Fugiţi!”...

— Voichița, fugi! gemu deznădăjduit boier Neagu. Pe mine or să mă slobozească, dar pe tine...

— Te rog şi eu, Voichița! o apucă Grue de mînă. Repede, pe cal!... Şi luînd-o în brațe, o aruncă în şa, îi puse frîul în mînă şi bătu cu palma crupa calului : Galop, Roaiba!

24

— Încotro? întrebă fata, cu spaimă şi zăpăceală.

— La moară! porunci Grue. Şi, de-acolo, în pădure.

La cîteva minute după plecarea Voichiței, ceata de tătari se năpusti pe poarta mare şi înconjură conacul.

— La arme, fraților! porunci Grue. Fetelor şi voi ceilalți ascundeți-vă! Ori luptați cu ghioage, furci, topoare...

În cîteva minute, peste două sute de tătari înconjurară pe Roman Grue şi prietenii lui, ca şi pe cei vreo zece-cincisprezece săteni adunați în jurul lor. Înainte de a începe bătălia, conducătorul lor se înălță în şa şi glăsui :

— Eu sînt Ischir, căpetenie de stol. Stăpînul meu Gazi-Ghirai m-a trimis să ridic un singur om : pe jupîn Toma Neagu. Unde-i?

— Aici!... striga Toma Neagu, cu glas subțiat de frică şi amețeală.

— Ce mai boier, gol, legat de stîlp şi batjocorit...

— El e, adeveri Calapăr, deşi nu prea seamănă ; l-au înțepat nişte muşte, l-a lins un urs şi s-a mai luat spoiala de boier.

— Atunci, dezlegați-l de la stîlp şi legați-l pe cal.

— De ce?... De ce să mă lege? A fost vorba numai să mă scoateți de aici, din funii... vai şi-amar!

Auzind asemenea vorbă, novăceştenii se înfuriară :

— Nemaipomenit! El i-a chemat!...

— V-am venit de hac, tîlharilor! se arăta Toma Neagu răzbunat, pe cînd doi tătari tăiau funia, cu iataganele.

— Te-ntreci cu şaga, jupîn Neagu! suspină Román Grue.

Văzînd că boierul se împotriveşte a urca pe calul adus în grabă, căpetenia tătară se răsti :

— N-ai înțeles? Am poruncă să te duc legat în fața măritului Gazi Ghirai. Legați-l! Mai repede!...

— Dar nu se poate!... se zbătea boierul. Cum? Cu ce drept? Novăceştenii îl blagosloviră cu oarecare părere de rău :

— Tătari ai vrut, de tătari ai parte!...

Nimeni nu văzuse pe unde şi cînd Voichița s-a întors în curtea conacului ; părea foarte stăpînă pe sine şi hotărîtă să-şi apere părintele, pe care acum tătarii îl urcau, legat, în şa. Grăi dojenitor :

— Tată, tată, ce ispravă ai făcut?! În ce nenorocire te-ai vîrît? Auzindu-i glasul şi văzînd-o călare, între Grue şi prietenii lui, Ischir

holbă ochii şi rînji, ca lupul la mieluță :

— Frumoasă!... Da, da, foarte frumoasă. Cum te cheamă ochioaso? Că-mi placi...

Făcînd cîțiva paşi înainte, Román Grue se îndîrji, înfruntîndu-l :

— Tătare, lasă fata în pace! Nu te-apropia de ea că...

— E... nevasta ta?

— E fiica mea, Voichița, strigă Toma Neagu.

— Cît se poate de bine...! La cortul măritului Gazi Ghirai cu ei!

25

După o clipă de uimire, Calapăr o compătimi :

— Ei, jupînițo, ai dat în lațul întins de tatăl dumitale...

Foarte încîntat, nepăsător la strigătele şi protestele lui Toma Neagu, Ischir porunci s-o lege şi pe dinsa, acolo în şa :

— Nu putem lăsa neocrotită o comoară ca asta! rîse tătarul.

— Spuneai că măritul Gazi Ghirai te-a trimis să ridici un singur om...

— Ei, şi? Nu-mi dai voie să-mi placă o fată frumoasă? îl zeflemisi

Ischir pe Român Grue.

Şi pc cînd tătarii se grăbeau s-o lege, iar Voichița lovea cu cravaşa, punea pinteni, strîngea frîul, Grue sări la luptă, doborînd cu pumnii un nogai şi. luîndu-l de piept pe celălalt, strigă :

— Lăsați fata în pace! De nu, dau cu sabia!...

— Zău? se-nchiorcoşi Ischir. Cine eşti, mă, de cutezi să-mi baţi oamenii?

— Sînt Român Grue Grozovanul! şi sabia românului se şi încrucişa cu iataganul căpeteniei tătare. Calapăr şi Dorondoc se îngrijorau :

— Sîntem doar cîțiva, ei sute!... Grue, stăpîneşte-te!

— Nici mort n-o las pe Voichița!

Şi luptînd cu putere şi iuțeală, aşa cum luptase acolo, în Tătaria, răni trei nogai.

— Tare valahul! Dar eu n-am venit aici să mă bat... Îşi răsuci armăsarul, şi grăi împăciuitor : Eu mi-am luat prada. Plec!

Dar pe cînd Dorondoc deschidea gura să-l firitisească pe Grue pentru îndrăzneala lui, Ischir strigă, ascuțit, din gît, semnal :

— Hu-u! Abu-Becr!... Şi, dintr-o latură s-auzi un vîjîit, un şuier ca de şarpe şi Român Grue se trezi prins în arcan, ca-ntr-un cerc de foc. Scrişni :

— Aaah, tîlharilor!...

Totodată şi mijlocul Voichiței fu învăluit cu latul, doborînd-o de pe cal. Pentru că şi alți tătari pregăteau lațurile, toți cei aflați în ograda conacului se răspîndiră şi se ascunseră, ca potîrnichile.

Calapăr îl dojeni pe Român Grue, cu mare durere :

— Prietene, te-ai dat rob de hatîrul dragostei!

— Şi al omeniei, Ioane!... Dar am mai fost rob la tătari... Voichița se zbătea cu deznădejde, blestemînd :

— Mai bine sugrumată, cu arcanul, decît roabă!

— Nu te mai zbate, porumbițo, că-ți strici frumusețea şi prețul, rînji tătarul. Umblați cu băgare de seamă, cîinilor, că-i ființă gingaşă şi neprețuită! strigă la ai lui.

Lui Dorondoc i se făcu milă şi, cu durere, observa cît de curajoasă, de dirză şi de frumoasă era Voichița. Totodată se gîndea la amărăciunea din

mima lui Grue : „Pentru lăcomia lui Toma Neagu, iaca, o aşteaptă robia sau moartea şi pe fata asta, nevinovată”...

26

— Voichița, Voichița, vai şi-amar... se Rigui şi jupîn Neagu ; că nu m-ai ascultat, să fi fugit!...

— Nu te mai crămălui, boierule, îl mustră Grue. Dumneata eşti vinovatul cel mare... Mă strîngi, călăule, parc-aş fi de lemn. Dacă mă schilodeşti, nimeni nu mă cumpără! Cui îi trebuie rob olog ori slut? Deşi lațul mă suguşă, tot jur că atît cît voi trăi, voi apăra pe cel slab, pe cel nedreptățit, pe cel sărac, pe cel rob... Apoi vorbi cu glas de rugă : Tătarule, lasă-l pe jupîn Toma Neagu, să se îmbrace, după rang! L-am batjocorit prea mult...

— N-am nevoie de ajutorul tău! țîfni boierul. Vezi-ți de-ale tale...

— Ha! pufni în rîs Ischir. Tu îmi porunceşti mie, tu rob cetluit în funii?

— Dramul de omenie din tine îți porunceşte, tătarule.

Ischir mîrîi ceva în limba lui, apoi porunci să-l ducă pe boier în conac, spele şi să se îmbrace ca lumea. Voichița se întreba cu mirare :

— Ce fel de om eşti tu, Grue?

— Ca toți oamenii de omenie, Voichița.

— Mi se pare c-am greşit-o rău de tot... suspină, privindu-şi funia care îi încolăcea trupul.

— Învață, jupîniță : cine sapă groapa altuia... o mustră Calapăr. Dacă nu cumva ajungi cadînă în cine ştie ce harem, să ştii că ura cînd se dezleagă, în multe greşeli ne bagă.

Cînd din conac coborî Toma Neagu, îmbrăcat cum se cuvine, tătarii îl urcară pe cal şi-i legară din nou mîinile, iar Ischir porunci plecarea. Un tătar întrebă :

— Fără să prădăm conacul?

— Fără! strigă Ischir. Am luat tot ce-i mai de preț : boierul şi mai ales fata. Averile-or să vină după dinşii şi-or să rămînă în corturile noastre, dacă măritul Gazi Ghirai va porunci.

Din ascunzişul lor, fetele începură a-l boci pe Grue, cu glas tot mai tare. Voichița se răsuci spre Calapăr şi Dorondoc, care priveau trişti, de lîngă cerdacul conacului şi grăi, cu îndîrjire :

— Oameni buni, dați şfară în țară că făgăduiesc, cu jurămînt, să iau de bărbat pe cel care mă va scăpa din cumpăna şi nenorocirea asta, fie cu bani, fie prin iscusință, fie prin luptă.

— Ehei! rîse Ischir, nimeni nu te mai scoate din mîinile lui Gazi Ghirai, prea măritul. A lui eşti, frumoaso!... La drum!

Grue făcu semn de rămas bun, adăugind :

— Fraților, am vrut să v-ajut întru apărarea dreptății. Am avut gînd bun ; dar n-am avut noroc să-l împlinesc cum se cuvine.

— Gîndul tău pe unde-aleargă, Român Grue, nu-i voinic să-l petreacă şi nici pasăre să-l întreacă, îl lăudă Calapăr, în felul lui. Şi nu uita că în

26

asta cu atîția asupritori, bine-i să ştim : cît sîntem nicovală să pri-

V And devenim ciocan să lovim : dacă vrem să biruim... mim, ia" LU1.

Da Calapărule, dar acum sîntem... nicovala. Şi ca să scap din robie ă trebuie să mai fiu odată Grozovanul, tare ca un leu, şi pe Lăstun să-l xa.1***^ am lîngă mine.

_Da, prietene, dar dacă pielea de leu se rupe, cîrpeşte-o, cu blană de vulpe Altfel, am dîrlobîrlobrezit-o rău de tot.

Şi Moţoc Dorondoc ar fi vrut să spună ceva prietenesc : „Grue, frate; cit ai vrut tu să fii lîngă Voichiţa! Şi iată-vă, alături, pe calea robiei".

Aşa, căpetenia tătară i-a capturat pe cei trei : Voichiţa, Toma Neagu şi Român Grue : legaţi în funii, urcaţi pe cai şi porniţi spre tabăra lui Gazi Ghirai. Bărbaţii din Novăceşti au lăsat frunţile în jos, muţi ; prea lc părea rău după Grue şi chiar după Voichiţa, ca să se poată bucura că boierul şi stăpînul căzuse rob, aşa cum şi-o făcuse singur, cu mîna lui. Femeile plîn-geau şi blăstămau ; miloase şi filotime, le părea rău chiar şi după jupîn Neagu.

Apunea soarele, vestind o seară de primăvară încintătoare şi o noapte încă mai vrăjită. Numai că Voichiţa, Toma Neagu şi Român Grue nu se puteau bucura de darurile şi frumuseţea firii. Din puzderia de stele, ei nu, vedeau decît brîul lat şi scînteietor din mijlocul cerului, care se cheamă Calea Robilor. N-aveau cui se plînge : întîi pentru că, în bună parte, răul şi-l făcuseră singuri ; al doilea, pentru că vremile erau grele, iar Alexandru vodă cel Rău le făcea şi mai rele, lăsînd ţara pe seama turcilor şi a tătarilor prădalnici. Ba, uneori, prada o împărţea cu acei răufăcători. De aceea toţi locuitorii aşteptau schimbarea domniei ; aşteptau un bărbat care să-i ajute a se mîntui din noianul de necazuri şi dureri, năpustite peste capul lor şi peste ţară.

Trînta cu tătarul

Tupilaţi în dosul unui mărăcine stufos din vîrful dealului, Calapăr şi Dorondoc cercetau cu privirea tabăra tătară. Căutau să vadă cum se poate pătrunde în ea. Dacă Moţoc Dorondoc era îmbrăcat, ca de obicei, în strai romanesc, Calapăr pusese pe el veşminte ciudate : pelerină largă, neagră, cu şapte petece, încinsă cu frînghioară de matasă, pălărie cu boruri late, egi, ciubote italieneşti, vechi şi scîlciate, iar faţa mâzgălită cu boia roşcată ; musteaţă zbîrlită ca la motani, pletele pieptănate lins şi unse cu oloi 1 să cît mai strălucitoare. Zise către prietenul său :

27

— Ei, frate Tudor Moţoc, poreclit Dorondoc, întoarce-te acasă şi te-n-chină, cu răbdare sfintului Aşteaptă ; du-i şi prinoase şi adastă veşti.

— Iţi doresc noroc, mare astrolog Răpalac! Şi să te-ntorci sănătos şi cu dobîndă! Apoi, ferind o creangă din copăcelul care-l adăpostea, jelui : Mărăcine, mărăcine, am rămas doar eu cu tine... Dar nu puteam sta liniştiţi, cind îl ştim pe Grue rob în mîinile tătarilor. \

— Aşa-i, dar ar fi o minune să intru în haita lupilor şi să scap teafăr, ncsfîşiat.

— Planu-i bun, n-am ce spune ; dar ca să-l îndeplineşti punct cu punct, ar trebui să fii zmeul din poveste. Oricum, eu Moţoc-Dorondoc cred în noroc. Iar pentru trebuşoara urzită, eşti omul potrivit : ai umblat mult prin lume, îndrugi cîteva vorbe tătăreşti, cunoşti crugul stelelor sau zici că le cunoşti, ai o închipuire bogată şi a multe născocitoare. Dar dacă nu-ţi reuşeşte planul, te-am pierdut şi pe tine!

— Grue merită să ne primejduim viaţa, ca s-o mîntuim pe-a lui. Şi-apoi, să fim drepţi : greul cel mare îţi rămîne ţie.

— Dac-o greşim? Dacă satul nu mă sprijină?

— Talienii au o vorbă : Chi fa falia e chi non fa sfarfala. Adică pe limba noastră : cine munceşte greşeşte şi cine nu munceşte greşeşte şi mai rău.

Hotărîseră să trimită ştirea la vremea cea mai potrivită : olăcar, Iliuţă. Că un copil se strecoară mai uşor şi nebăgat în seamă printre tătari. Gîndea Moţoc : „Un năpîrstoc îţi aduce noroc, face tot ce poate şi din ananghie te scoate". Iar Calapăr :

— Dacă-ţi spune vorba cheie : „Soarele dîrlobîrlobreaz intră în zodira leului", tu aduni, în graba mare, oameni şi, mai departe, ştii ce ai de făcut : bătălie pentru slobozenie.

— Pînă la urmă, Calapărule-astrolog, totul depinde de cum vei şti tu să citeşti în stele şi să faci horoscoape.

k

— În ceea ce-l priveşte pe Iliuţă, ai văzut? Cunoaşte tabăra tătărească ; unde-i cortul lui Gazi Ghirai, cum arată feciorul lui, Ibrahim, multiubitul şi, mai ales, cortul unde-s ţinuţi Grue, Voichiţa şi jupîn Neagu. A ursărit de mai multe ori pe-acolo. Deci, ajutaţi de isteţimea, de curajul şi steaua noastră, o să ducem pînă la capăt şi trebuşoara asta.

Calapăr ştia cîte ceva despre stele, despre locul lor pe cer şi despre înrîurirea ce o au asupra oamenilor. Dar se bizuia mai mult pe neştiinţa tătarilor, sporită de teama pe care o au ei faţă de orice citire în stele. Îşi luară rămas-bun, îşi urară încă o dată noroc şi se despărţiră : unul spre tabăra tătară, celălalt spre Novăceşti.

Mai mare şi mai înalt decît oricare altul, cortul lui Gazi Ghirai sta aşezat măreţ în mijlocul taberei. Cusut din vreo sută de piei de cămilă, era încăpător şi bogat în podoabe : podit cu covoare de persida şi blănuri de tigru şi ghepard ; în jur, cinci taburete scunde, acoperite cu mătasă vişi

28

nie, verde şi galbenă. De cei cinci stilpi ai cortului atîrnau, în cîrlige, iataganul, arcuL tolba cu săgeţi, scutul rotund din piele de bivol şi tuiul care dovedea rangul de conducător al taberei. Acum, Gazi Ghirai sta tolănit, ca de obicei, pe sofaua moale, cu trei perne înfăţate în mătase verde ; rîgîia des şi sughiţa : mîncase mult pilaf de batal gras, greu de mistuit. Moţăia, cînd eunucul de sjxajă la uşa cortului îl vesti că îl caută un om cam ciudat, care pretinde că-i ghicitor în stele, astrolog. Jumătate adormit, făcu un semn, pe

care straja îl tălmăci „să intre”. Întrebă moale, deschizînd doar ochiul stîng, care părea mai pieziş decît cel drept, închis :

— Cine eşti şi ce vrei? De ce-mi tulburi tihna? Hîc!...

, — Sînt mare astrolog, cetitor în stele şi vreau să-ți ghicesc, răspunse omul cu mantia cîrpită şi pălăria-bleagă. Mă cheamă Răpalac. Am învățat ce. irea stelelor la astrologii cei mari de la Eghipet şi de la Babilon, adică de la ucenicii lui Netinav împărat, tatăl lui Alexandru Machedon. Am şcolit întru astrologie şi la magii din Persida, unde multe lucruri minunate am deprins.

— Şi ce ştii să ghiceşti? se ridică Ghirai într-un cot, să vadă mai bine şi să se încredințeze de adevăr.

— Ghicesc şi proorocesc, mărite han, naşterile şi morțile, biruințele şi îngerile, înălțările şi doborîrile din rang. Fac horoscop de bărbat au

femeie, de oştean au om de rînd, slobod sau rob.

— Eu ştiu tot! N-am nevoie de proorociri... vorbi trufaş şi se răsturnă

pe sofa.

— Cer iertare, mărite Gazi Ghirai, dar eu ştiu că ai da o pungă de aur c_»lui care te-ar povățui cum să cîştigi bunăvoința lui Hantătar cel mare

la Crîm. Vorba asta îl făcu pe tătar să clipească des din ochiul stîng şi să se ridice iar într-un cot. Şi-apoi, măria ta, ştii foarte bine că azi nu se află nici împărat, nici căpetenie de oaste, nici boier mai răsărit, care să nu aibă lîngă dînsul şi un cetitor în stele, bun pentru sfaturi de taină.

— Mda... mormări căpetenia, dacă eşti ghicitor, spune ce faptă mai de samă se petrece, acum, în tabăra mea?

— Îngăduie, mărite, să cercetez, o clipă, crugul cerului, ici în fața cortului...

Ieşi afară, se întoarse, după cîteva minute şi vorbi cu ifos :

— Steaua Berbecului răpune Leul, deci în tabăra domniei tale se află nişte robi ghiauri : unul în zodia Peştelui, altul într-a Săgetătorului şi altul... adică alta, că-i femeie, în zodia Fecioarei. Sînt aici de cînd s-a în'ilnit steaua Ciobanului cu steaua Motanului, adică de trei zile, şi aşteaptă îndurarea măriei tale.

— Mda... Şi ce fac acum ştii? deveni Gazi Ghirai tot mai curios.

— N-am văzut... Dar dacă steaua Mîței a intrat în zodia Cumpenii, msamnă că unul dintre ei gîndeşte să rupă lanțurile şi să fugă.

— Prostr! Nimeni n-a scăpat din cătuşele lui Gazi Ghirai!

29J

— Aşa-i ; dar stelele arată că, de data asta... Încearcă, deşi sînt ferecați în fiare, unul mai îndrăcit...

În momentul acela, se întîmplă ca un slujitor să intre în cort şi, cu sufletul la gură, să grăiască :

— Mărite, ghiaurul cel tînăr a sărit la bătaie, a doborît doi slujitori, a spart cortul şi-a cercat să fugă!

— Cum? sări Gazi Ghirai în sus, ca din praştie. Şi?

— L-am prins, mărite!... Zece străjeri îl țin acum legat în funii

— Tăiați-l! răcni ca un turbat.

— Nu! se împotrivi astrologul. Iertați că mă amestec, dar proorocirea adeverită îmi dă dreptul...

— Nemaipomenit!... Ce mă sfătuieşti să fac? Să-i leg o piatră de rîş-niță de picioare ori să-l ucid?

— Mda... Horoscopul spune că ți-i mai de folos pe pămînt, decît sub pămînt.

— Bine... se răsuci către slujitor. Leagă-i o piatră de rîşniță. Cea mai grea!

La vreo cinci, şase sute de paşi de cortul căpeteniei, într-un alt cort, rotund, se aflau, legați în funii, Voichița şi Toma Neagu, iar mai încolo, celălalt, Român Grue, încătuşat. Au dormit pe paie. Lîngă boieri, o măsuță scundă, de brad, cu un ulcior cu apă şi o ulcică de lut. Jupîn Toma îşi ține tîmplele în palme şi, din cînd în cînd suspină cu „vai şi-amar”-ul lui ; Voichița. doborîtă de mîhnire, stă turceşte şi tace, amărîtă. În picioare, cu brațele şi gleznele încătuşate, Grue priveşte surîzînd, cum doi făurari îi leagă o piatră de rîşniță de picioare, nituindu-i încuietoarea.

— Trei zile, oftă Toma Neagu, şi n-am putut vorbi cu măritul Gazi Ghirai. A intrat o singură dată, ne-a privit lung, ne-a măsurat şi cîntărit din ochi, n-a rostit cuvînt şi a plecat... Cine ştie ce gîndeşte să... vai şi-a...

Cum nici Voichița, nici Grue nu rosteau nici un cuvînt, îşi urmă jeluirea :

— Nu-i a bună!... Cine ştie ce năprasnă mai cloceşte mintea lui Gazi Ghirai?... Vai şi-amar! Şi tu, nebunule, ce ți-a venit să te iei la bătaie, aşa, din senin? Ori poate te crezi în stare a birui o tabără întreagă, nesă-buitule? Cine ştie cît rău ne-ai mai făcut?... Ne pot omorî! — Pentru că nimeni nu-i răspunse, Toma Neagu izbucni : De ce tăceți? De ce nu spuneți o vorbă măcar?

— Ce-ai vrea să spun? întrebă Voichița. Să te laud că ai chemat tătarii?

— Ce era să fac. vai şi-amar, dacă satul...

— Mai bine taci şi nu te mai văicări de pomană! Mi-i ruşine că-mi eşti tată.

30

— Nici si'ada între noi nu foloseşte la nimic, căută Grue să facă pace. Toți trei sîntem vinovați că ne aflăm aici. Fiecare în felul lui. Vinovatul vinovaților, însă, eşti domnia ta, jupîn Neagu. Cînd n-aveam piatra asta la picioare, mai nădăjduiam. Acum...

— Să n-o mai faci pe viteazul! îl dojeni Voichița cu asprime.

— Ce să fac? Ce să fac?... Vai şi-amar de cap sec ce-am...

— Acu' dai socoteală pentru cîte prostii ai făcut în Novăceşti! îl dojeni fata.

— Aici bine-ai zis, jupîniță, încuviință Grue, cercînd să se aşeze jos.

— Tu să taci! îl repezi Voichița.

Şi, multă vreme, în cort s-auziră doar suspine şi pufniri de mînie ori zornăitul lanțului de la gleznele lui Grue/VToichița bătu din palme şi strigă furioasă :

— Mi-i sete!... Îmi ard buzele... Mă lăsați să mor? Clinilor!

— Nu striga, vai şi... Să nu-i supărăm mai tare. Cu vorbă bună, să le cîştigăm bunăvoința, poate se-ndură să...

— Nu! Nu mă-njosesc!... Nu cred c-or să fie mai binevoitori, dacă ne tîrîm la picioarele lor.

— Te admir, jupîniță ; îmi placi!

— N-am nevoie să-ți plac ție!

— Cum ți-i voia, surise Grue, ironic. Dar ce faci dacă... placi cuiva de-aici, din tabără ; cuiva care face ce vrea cu roabele?

— Apă! Apă!... bătu Voichița din palme, iar Grue strigă şi el cît putu de tare, în ciuda văicărelilor lui Toma Neagu :

— Apă!... Apă!... Dați-ne apă, barbarilor! Ne chinuie setea! Se înfățişă un eunuc, blajin, cu vorbă domoală :

— Iusuf spune : aveți apă în ulcior. Torn în ulcică? %

— Jupîniță vrea apă rece, proaspătă! ceru Grue, răspicat, hotărît. Voichița îl fulgeră c-o privire de ură şi arătă furioasă spre ulcior :

— Dă-mi din ăsta! Mai repede, tăntălăule!

— Iusuf dă-ndat'... se grăbi eunucul să-i umple ulcica ; dar după ce îşi muie buzele, jupîniță se mînie şi mai tare şi strigă că-i „caldă!”

— Ți-a cerut apă rece! dojeni Grue. Împlineşte-i porunca.

— Ce face Iusuf? Aduce apă rece ori pleacă... tăntălău...

— Din fundul fîntînii! porunceşte fata, iar eunucul se trage spre uşă, de-a-ndăratelea, zîmbind blînd, mieros.

— Multe nacafale şi mofturi, vai şi-a... s-au adunat în tine. Se poartă prea cumsecade sluga asta, dar şi cînd s-o mînia, vai de noi...

— Să poruncească odată şi robii în tabăra asta! Şi încetează cu văicăreala, te rog!

Cînd Iusuf se înfățişă cu ulcica plină cu apă, Voichița o privi cu scîrbă şi-o respinse :

— E tulbure! Nu beau decît apă limpede, cleştar!

— Iusuf aduce limpede-cleştar, se temeni eunucul, surîzînd.

Toma Neagu mai cercă o dată să-şi îmblînzească fiica şi-i aminti lui Iusuf că l-a trimis c-o vorbă la măritul Gazi-Ghirai.

— Iusuf nu poate intra în cort la măritul, dar vorbit cu Ibrahim, fiul preafericit... Şi spus : „Ce te-amesteci, eunuc tîmpit!...” Timpit, frate cu tăntălău...

— Vai de mine! L-am supărat oare cu ceva? întrebă Neagu, foarte speriat.

— Iusuf nu ştie... scînci ieşind cu spatele înainte, surîzînd nevinovat.

— Vai şi-amar! Şi fiul ne este împotrivi tor... Ce ne facem?

— Vina-i a domniei tale, vornice Neagu!

— Ai uitat la ce osîndă şi bqgjocoră m-ați supus? Vai şi-a...

— Noi ne?-am apărat dreptatea şi libertatea, pedepsind pe călcătorul legii.

— Să pierd banii împrumutați pentru bir? Eşti nebun?

— Domniile voastre, boierii, ne jefuiți în tovărăşie cu vodă şi cu sultanul! Află, jupîn Neagu, şi nu uita, că oamenii din Novăceşti au vrut doar să dea o

pildă ; să te învețe minte, să-ți plătească o f ărîmă din răul cel mult pe care-l căşunezi tuturor. N-am vrut, ferească Dumnezeu, să te ucidem, cum l-ai omorît domnia ta pe Pîrvu din Obidiți. Am căutat doar să te silim a te-ntoarce pe calea omeniei. Să te silim, dacă altminteri n-am izbutit.

Fiindcă i se părea că Voichița începea să-l creadă pe Grue, Toma Neagu se răzvrăti şi strigă, întrerupînd mustrarea lui Român Grue.

— Vorbe! Prostii! Cînd intri pe mîini mojiceşti, duşmănoase...

— Noi... duşmani şi tătarii prieteni! Strîmb mai vezi lumea, boier Neagu... Sfatul satului hotărîse să te țină pînă la prînz, să simți, pe pielea domniei tale, la ce fel de cazne supui oamenii nevinovați. După ce vei fi jurat că nu mai umbli să ne supui iobagi, te dezlegam. Deci scăpai. Pe cînd acum, ai sărit din lac în puț : te-ai sortit singur rob.

— Mă răscumpăr... Am bani! nu se lasă Toma Neaguv

— Numai să nu-ți ceară mai mulți decît ai. Şi-apoi, ai nenorocit-o şi pe jupîniță Voichița, care gîndeşte altfel decît domnia ta.

— Vai de mine!... Doar nu-s nebuni?!

— Nu ; sînt numai lacomi. Iți iau şi toată averea şi te vînd şi rob : două piei de pe un țap fără minte.

— Da!... gemu boierul ; asta chiar s-ar putea. Ce să... ce să facem acum?

Sfada asta, cu tîrzii păreri de rău o întrerupse eunucul Iusuf. care intră cu un om îmbrăcat cu pelerină largă, petecită şi cu pălărie mare, bleaga. Cu temeneli, vorbi :

— Poftim! rog, cu închinăciune, cetitor de stele, aici sînt ghiauri...

— Vai şi-amar! şopti Neagu. Ce-o mai fi vrînd şi ăsta?

— Iusuf roagă Alah pentru izbîndă întru plinirea poruncii măritului Gazi Ghirai. Tu, mare şi vestit astrolog, venit de Ia Pcrrirla...

,— Fie precum zici! surise astrologul. Zodia cea bună te-mbrățişeze, În veci! Şi către legați : Sînt Răpalac iscusit cetitor în stele şi-n zodii, astrolog rătăcitor, venit în tabăra măritului Gazi Ghirai, să ghicesc viitorul, să fac horoscoape şi să arăt greşalele mai-marilor.

— Şi vrei să ni-l faci şi pe-al nostru? rîse Grue. Înainte de a ne pune sub satîr? Frumos din partea ta ; dar oare mai era nevoie?

— Altă belea pe cap! suspină Voichița, iar Toma Neagu se vaită tot mai jalnic.

Astrologul făcu semn lui Iusuf că-i slobod, urîndu-i să-l urmărească steaua norocului pînă la stingerea tuturor planetelor. Privindu-l, Voichița simți greață : slinos şi cirpit, răpănos şi urît mirositor.

— Salabaerusum, efendi Neagu! se închină astrologul, iar boierul se sperie cumplit şi suspină :

— Vai de... de unde mă cunoşti?

— Ei, pe cine nu cunoaşte un astrolog rătăcitor, iscusit cetitor în stele? Şi unul care vine...

— De la Persida! îl întrerupse Grue. Dar noi nu te... cunoaştem.

— Chiar dacă-ți spun, efendi, că eşti născut în zodia Săgetătorului, că ai douăzeci şi trei de ani, că inima ți se-nclină către o fată zămislită în 1 zodia

Fecioarei? Adică aşa ți se arată la horoscop, zîmbi astrologul cu multă bunăvoință, înveselindu-se.

— O fi, dar eu n-am cunoscut vreodată un astrolog... iscusit.

— Ce mai vrea şi palavragiul ăsta? întrebă Voichița, cînd îl auzi chitind pe nas, popeşte :

— Binecuvîntează, doa-oa-oamne apa şi vinul şi de-ntîi pelinul şi stoa-oa-oarce aghiazma Drăgăşanilor în tot cursul anilooor!...Revarsă-ți pronia cerească pe Valea Călugărească, struguri dulci să creaaîcă, vinul în craaamă să țîşnească, iar noi să-l beeem, pîn'nu mai puteeem. Amiiin!...

Grue se lămuri, în sfirşit şi pufni în rîs :

— Măi, tu eşti... Calapăr, frate! Prubuluiam glasul, dar nu-mi venea a crede. Aşa te-ai măscuit de bine că... Şi pălăria asta trasă pe ochi...

— Ssst! îl opri astrologul. M-ai cunoscut, dar nu mă cunoşti! Sînt astrologul... Răpalac.

— Poznaşul Cala... suspină Voichița, uimită. Dacă mă dibuiesc, îmi pierd capul, oameni buni. Cum ai pătruns aici, măi nebunule?

Ca astrolog iscusit, în treacăt pe-aici, nu puteam să nu-l văd pe mă-

ritul Gazi Ghirai. Am ghicit că unul din cei trei ghiauri robi, cel tînăr, cearcă să fugă.

Nu mai pot răbda! se înfurie Grue.

Tocmai pe asta m-am bizuit şi eu. Ştii de la mine : capul plecat pururea nevătămat, iar cel grozăvit, repede doborît ; dar şi cine se tot pleacă în robie se îneacă... Apoi am spus că aş vrea să vă fac horoscopul,

ca să afle şi măritul ce să facă, anume, cu voi. Şi mi-a dat voie, ca un ocîr-muitor înțelept ce se află.

În acel moment şi jupîn Toma Neagu îl cunoscu pe Calapăr :

— A, tu eşti cel care ți-ai bătut joc! Am să-ți tai capul!

— Uite, căposul! Abia i se mai ține bostanul pe umeri şi umblă să le taie pe ale altora! îl potoli astrologul.

Grue întrebă, cum crede c-ar putea scăpa de-aici.

— Vreau să vorbesc cu Gazi Ghirai, să te îngăduie mai slobod. Întîi au vrut să te taie, Grue, pentru că ai schilodit trei tătari. Ci rugîndu-l eu de iertare, s-a mulțumit să-ți lege o piatră de picioare. Şi eu i-am spus că dacă te vinde rob, cîştigă mai mult decît dacă-ți taie capul.

— Ehei, straşnică soartă pentru Român Grue Grozovanul!

— Dacă izbutesc să-ți fac un horoscop bun, te vîră chiar în rîndul ienicerilor. Le-am şi spus că un braț şi o minte ca a ta nu-s de lepădat pentru semilună : ajută la supunerea noroadelor.

— Cinstea asta mă ucide.

— Dar de noi, de mine, Toma Neagu, boier cu dregătorie, ce-ai aflat?

— Te lasă slobod dacă plăteşti o sută de pungi cu galbeni.

— O sută?! țipă deznădăjduit. A înnebunit? Vai şi-amar... N-am!

— Gazi Ghirai crede că ai.

— N-am! N-am!... se înfurie şi mai tare. O pungă, două acolo... Mai mult nici o lescaie!

— Ca să-ți scoată banii... o să te pună la... crrrț! Cazne!

— Cazne! se îngrozi Toma Neagu şi începu să tremure. Sînt boier '

— Pentru Gazi Ghirai eşti doar un izvor, izvor gras de parale.

— Vai şi-amar, în ce grozăvie am intrat...

— Te-ai băgat singur cu capu-n juvăț, şi ne-ai tras şi pe noi! îl învinui Voichița, din nou, cu necruțare.

— Bine zice moş Arvinte, vai de cap unde nu-i minte... Îşi aminti astrologul că stăpîneşte un izvor nesecat de zicale.

Grue vru să ştie ce soartă îi pregătesc Voichiței.

— Deocamdată, Gazi Ghirai, după cîte am înțeles, gindeşte s-o trimită plocon la Crîm, marelui han, să-i cîştige bunăvoința.

— Nu se poate! se sperie fata. Născoceşti, ca să ne îngrozeşti

— Nu ; după ce a văzut că eşti frumoasă, a zis că-i mai bine să te trimită peşcheş, pentru haremul sultanului.

Fata lăcrăma, tremura şi îşi dojenea părintele, iar părintele o învinuia pe dînsa, că nu l-a ascultat, să se ascundă. Grue vorbi răstit şi supărat de ciorovăiala asta învinuitoare şi fără rost :

— De cît v-ați certa şi învinui, acum cînd sîntem în laț, mai bine ne-am sfătui cum scăpăm de-aici. Cum e paza taberii, Cala... astrologule... Răpalac.

34

— Puternică! încercarea ta de fugă a dus la întărirea strajii.

— La uşă erau doar şase sulițaşi. Am socotit că-i doboram, cu cătuşa.

— Acum sînt doisprezece.

— Iar noi, acum sîntem patru. Dacă ne răzvrătim...

— Greşim! Sînt mulți şi tari. Deci, Român Grue, pielea s-a rupt...

— S-o cîrpim cu blană de vulpe.

— Pentru asta, Grue, ne trebuie chibzuială, dibăcie şi răbdare. Mai ales răbdare.

Opriră sfatul aici, pentru că intră Iusuf, grăbit şi speriat foarte :

— Ridicați!... Ridicați picioare, vine Ibrahim măritul!

— Nu mă ridic! se împotrivi Voichița, cu înverşunare. Iaca-aşa!

— Măritul fiu al prea măritului... om puternic.

— O fi, la el în cort, nu aici! şi se lungi pe țol să se vadă funiile cu care era legată la mîini şi la picioare.

Ibrahim intră, falnic, privi fata şi zîmbi îngăduitor. La ceilalți nu catadicsi să se uite. Mormăi :

— Mda... Frumoasă... frumoasă...

— Iusuf spune : frumoasă cum căprioara, aprigă cum leoaica. Ibrahim încuviință, răsucindu-şi cîteva fire din barba-i scurtă şi neagră

cărbune, iar către fată grăi cu semeție :

— Sînt fiul lui Gazi Ghirai, măritul conducător al acestei tabere de o mie de viteji ; nu te mai uita la mine cu ochi de tigroaică!

— Mă uit cum îmi place! Şi nu-mi pasă chiar de-ai fi feciorul Padişa-hului ori al proorocului Mahomed.

Toma Neagu se înverzi de spaimă ; fălcile i se încleştară aşa de tare, încît nici „vai şi-amar” nu mai putu rosti. Grue surîse, încîntat. Mai în-cîntat se arătă Ibrahim :

— Am cu ce îmblînzi o cadînă răsfățată : brățări, salbe, inele...

— Păstrează-ți-le sănătos! N-am nevoie!...

Ibrahim rîse amenințător, fără a-şi pierde buna dispoziție :

— Am şi mijloace care încovoaie şi supun : fiare, ştreang, satîr. Şi se apropie, rîzînd : Vreau să văd cît de mătăsos ți-i părul.

— Nu te-apropia, că te sfîşii cu...

— Nu te-apropia, spurcăciune! strigă şi Român Grue, fără să țină sama că astrologul îi făcea semne de cumințire, amenință : Iți crap capul cu fiarele!...

— Tu, ghiaur netrebnic, cutezi să ridici mîna?

— Cutez!... Poftim! şi-l amenință înălțînd pumnii deasupra capului tînărului tătar.

— Un ghiaur să mă oprească a mîngîia o fată?

— Horoscopul arată că i-i dragă fata, interveni astrologul, şi dragostea...

Ibrahim deveni tot mai nedumerit şi mai furios, totodată :

35

— În tabăra asta sînt o mie de viteji, eu sînt, după tatăl meu, cel mai puternic. Se potriveşte rangul meu cu un ghiaur rob?

— Nuuu! i se alătură astrologul : un miros are florăria şi altul bă'aria. Lui Grue îi veni la îndemînă să răspundă batjocoritor :

— Numai să vezi bine care-i bălăria... spinoasă, otrăvită.

— Mă înțepi şi cu vorba? se răsti Ibrahim. Iusuf, scoate-l afară şi, pe loc, să i se rateze capul!

— Aşa pedepseşte orice căpetenie tătară, îl preveni astrologul, numai că înălțimea sa, părintele domniei tale, voieşte să-l vîndă rob, pe bani frumoşi, la Trebizonda.

— Lipsă de-aceşti bani! se lepădă, necruțător, Ibrahim.

— E voinic şi chipeş, mărite Ibrahim! Şi ca ienicer, în slujba Padişa-hului, multe şi de laudă isprăvi ar săvîrşi.

— Ia-l, Iusuf, şi taie-l! porunci încă mai răstit ; dar astrologul nu se lăsă biruit, stărui, abia ascunzîndu-şi spaima :

— Mă iartă, mărite, dar horoscopul lui se tălmăceşte că va ajunge un slujitor de nădejde al prooroculuiMahomed şi al semilunei.

— Deocamdată-i doar un ghiaur rob şi răzvrătit. Ia-l, Iusuf!

— Da, îl iau şi-aduc... cap îndată!

— A, stai Iusuf! îşi aminti astrologul. Nu se poate! Nu se poate pentru că azi e vineri şi Mahomed, profetul lui Alah, a poruncit ca în această zi să nu se dea nici o osîndă... Apoi tot mai cucernic şi mai firoscos : Chiar şi stelele sînt potrivnice : Aldebaran se întîlneşte cu Madebaran, iar cine varsă sînge, în aceste ceasuri, va avea parte de moarte năprasnică, de iatagan ori ştreang.

— Mda... se îngrijoră tătarul. Iusuf, amîn pe mîine!

— Ți-i uşor să mă ucizi, făcu Grue un pas înainte, cînd sînt în lanțuri. Altfel...

— Altfel ce? se grozăvi Ibrahim.

— Desferecă-mi cătuşele, dă-mi sabie şi-ai să vezi, dacă o să-ți mai fie aşa de uşor.

— Nu mă întăritä, ghiaure!

— Dă-mi o spadă!

— Vezi să nu uit că azi e ziua lui Alah şi să-ți ratez capul, chiar cu iataganul meu! se rățoi, batjocoritor, Ibrahim.

Foarte îngrijorat, astrologul vorbi împăciuitor :

— Ghiaurul a uitat vorba : capul plecat sabia nu-l taie.

— O să ne mai întîlnim noi! se arătă Grue netemător. Mişelule!

— Ce zice? Ce vrea? E smintit?

— Da e cam... smintit, răspunse astrologul. Zice că leul, chiar în lanțuri, tot leu rămîne, pe cînd cel care...

— Cum adică, eu, Ibrahim, n-am curaj să...

— Ei, nici nu s-ar putea măsura cu domnia ta, falnic şi viteaz cum. eştiî

36

— Te încredințez că ăsta-i cel din urmă asfințit de soare pe care-l

mai vezi, ghiaur netrebnic şi...

Dar astrologul i-o luă înainte, liniştitor şi linguşitor :

— Cum va hotărî soarta şi luminoasa stea a măriei tale, fie-ți numele binecuvîntat!

Uitînd ce avea să spună, tînărul tătar porni spre ieşire ; dar din uşa cortului adăugă, parcă şi-ar fi amintit :

— Ghiauro! Ai să duci viață fericită în cortul meu!

— Scuip pe asemenea fericire! ii strigă Voichița, ceea ce-l făcu pe Toma Neagu să se crămăluiască jalnic şi să suspine, nenorocit :

— Vai şi-amar, ce zile-am ajuns!... iar astrologul acoperi cu o vorbă tare spusele fetei :

— Mergi cu bine, mărite Ibrahim, fiul preamăritului Gazi Ghirai! Român Grue înțelese intenția astrologului şi îşi uşura sufletul cu o

urare batjocoritoare :

— Helbet, picior de rac, doar dc mor să nu ți-o fac! Voichiței îi plăcu purtarea lui Grue şi dădu semn de îmbunare :

— Asta de la Calapăr ai învățat-o, Român Grue?

— Prin multe spaime m-ați trecut, nechibzuiților! zise Toma Neagu.

— Mulțumesc, Calapărule, că m-ai scăpat şi mă înveți că acela care scuipă-n vînt, în barbă se scuipă.

— Dacă te ucide... mîine, vai şi-amar, ce ne facem?

— Fugim în noaptea asta! hotărî Voichița. Fără întnziere, fugim!

— Nu! Cutezăm prea mult şi stricăm totul, o potoli astrologul şi filo-sofă mai departe : Deocamdată am mai cîştigat o zi. Pînă mîine... ori cade samarul, ori crapă măgarul, ori moare tătarul.

Lui Grue nu-i pica bine asemenea filosofie, deşi ştia că altfel nu se poate.

— Vreau ca măcar Voichița şi jupîn Neagu să scape. De aceea, la noapte, ies din cort, tirîş, fac mare zarvă în tabără, spre miazăzi, atrag străjerii la mine, le dau de... lucru, iar voi fugiți spre miazănoapte, prin pădurea de la Vîrtoapele.

— Frumos, vitejeşte, însă prea primejdios! îl opri astrologul, dar propunerea lui Grue încălzi inima Voichiței, îndemnînd-o a vorbi înduioşat :

— Aşa! Fugim!... Îmi pare rău, Grue, că din pricina mea ți se întîmplă atita nenorocire. Abia acum încep a-ți ghici inima.

— Măcar dacă... jertfa mea ar fi cu folos, jupîniță.

— Ehei, jupîniță, jupîniță, dojeni astrologul ; vorba dulce mult aduce, vrajba darmă, pietre farmă. Şi mai zic : numai cînd cugetarea n-ajută, în nici un chip, numai atunci să trecem la fapte deznădăjduite, întemeindu-ne doar pe îndrăzneală şi pe noroc.

— Dac-ai fi în locul meu, n-ai mai fi atît... de filosof.

— Prieten este numai acela care cunoaşte şi poate trăi toate durerile prietenului. Şi trebuie să te gîndeşti că, dacă tătarii mă descopăr înşelător, soarta mea-i mai slută ca a voastră.

— Ai dreptate, prietene. Dar vreau să pier ca un voinic, ca un viteaz mare, cum mi-i porecla. Să fiu Grozovanul, nu Ticălosul!

— Ai timp şi pentru asta. Deocamdată să ascultăm sfatul pe care ni l-o da noaptea asta. Iar dacă vrei să fii de folos murind, află că asta se poate o singură dată. Şi încă! Trăind însă, poți fi de folos de mii de ori. celor dragi.

— Frumoasă dăscăleală! Dar nu-i dumnealui aşa de viteaz şi de... filo-tim, se învrăjbi iar Voichița.

— Jupîniță, adineaori mă vedeai altfel ; şi vederea aceea îmi da aripi.

— Aşa-i femeia, dădu lămurire răutăcioasă astrologul ; tu vrei s-o scoți din robie şi ea, vorba cîntecului : Vezi? pe mine nu m-ai vrut, placă-ți cel din neamul slut, spîn nogai cu ochii mici, mici ca nişte irmi-lici... Nu-l ştii cine-i? Ghici! Doar acu plecă de-aici...

— Eu, totuşi, cred în inima bună şi iubitoare a Voichiței, zîmbi Grue.

— Mai trebuie să cred şi eu într-a ta, se mai îmb,1înzi glasul fetei.

— Mîine vei vedea dacă trebuie să crezi ori nu, stabili astrologul. Dar Neagu îşi sări din fire :

— Pierdeți vremea flecărind! Vai şi-amar... Incurcă-lume!

— Inima, dragostea, viața nu sînt fleacuri, tată!... Dar cum scăpăm?

— Am venit eu cu un plan din Noyăceşti. Dar ne trebuie, pe lîngă multă îndrăzneală, şi mult noroc şi chibzuială. Planul l-am întocmit împreună cu Dorondoc şi cu cîțiva oameni din Novăceşti.

— Şi?... Ce fel de plan?... Mai clar!... vrură să afle toți trei.

— Cui pe cui se scoate!

— Nu mă ameți cu zicalele! se supără Voichița, iar astrologul se însufleți de nerăbdarea fetei.

— Zic să-l atragem pe Ibrahim paşa ori altă căpetenie tătară într-o capcană şi să-l silim pe Gazi Ghirai la o răscumpărare : mi-i dai pe-ai mei, ți-i dau pe-ai tăi. Frumos?

— Frumos, dar cum? întrebă Grue, tot mai nerăbdător.

— Este şi... cum... Mai întîi nu vă mai sfădiți între voi. Al doilea : Grue, fii mai stăpîn pe tine ; să n-o ia voinicia prea mult înaintea cumințeniei, că se poticneşte şi cade-n bot. Al treilea : jupîniță Voichița, mai leapădă trufia şi-ncetează de-a fi schimbătoare ca vîntul. Al patrulea : jupîn Neagu îngroapă frica adînc, că nu-i bună de nimic ; pune cruce acelui... „vai şi-amar”... Din primejdie numai curajul, hotărîrea şi înțelepciunea te scapă, nu văicăreala şi milogeala...

— Eu, fricos? Nu mă tem la o adică, dar acum, vai şi-a...

— Eşti aşa de sperios, încît ți-i teamă să recunoşti că te temi.

— Ne-ai dăscălit destul! îl opri Grue. S-auzim planul. Dar astrologul continuă, fără zăbavă, a sporovăi :

— Să fim cu ochii în patru şi cu urechile-n şase. Că dacă zăpsesc ceva, s_a zis cu noi! Am pus la cale...

Dar în clipa aceea intră iarăşi Iusuf, foarte încruntat :

— Poruncă : ghiaur tînăr chemat la măritul Gazi Ghirai!

— Nu!... strigă Voichița, cu deznădejde. Nu te duce, Grue!

Tînărul Grue era şi foarte îngrijorat şi bucuros, de aceea zise :

— A trebuit să vină acest ceas de primejdie, jupîniță, ca s-aud şi la domnia ta vorbă caldă pentru mine.

— Mda, adaose astrologul; n-am ştiut pînă acum că „nu” e-o vorbă de dragoste... Dar cît trăieşti multe-nveți.

Eunucul porunci sulițaşilor să dezlege ghiuleaua de la picioarele lui Grue şi să-l ia. Voichița îl rugă să se stăpînească şi să vorbească înțelep-țeşte, chibzuit, cumpănit.

— Gazi Ghirai are călău? întrebă Neagu.

— Iusuf ştie la cort doi gealați, gata să taie ghiauri.

— Mor de spaimă! Vai şi-amar... Pentru mine, nu...

Sulițaşii l-au brîncit pe Grue afară. Lăcrămând, Voichița îi ură să se întoarcă sănătos. Astrologul îl încuraja :

— Zodia ta arată că ajungi om de vază, dacă treci de piedica pusă în cale-ți de unul născut în zodia Berbecului.

— Iusuf are poruncă şi iscusitul cetitor în stele să se înfățişeze la măritul Gazi-Ghirai.

— Împlinesc cu plăcere porunca! Binecuvîntat fie-i numele...

Cît s-au auzit paşii celor plecați din cort, Toma Neagu şi fata lui au tăcut, ascultîndu-şi bătăile inimilor şi înghițindu-şi lacrimile. Cel dintîi, grăi boierul :

— Îl taie, nu?... Nu-mi pare rău de răzvrătitul ăsta, ci mă tem că şi pe noi... dacă nu ne scapă măria sa vodă, pierim în robie. Răzvrătitul ăsta, venetic, e vinovat de toate.

— Nu-i mai vorbi aşa, tată! Că el, numai el o să ne scoată de aici.

— Vai şi-amar, altă nenorocire! Fată de neam eşti tu? Dar lasă că-l taie Gazi-Ghirai!...

— Tată! se mîhni Voichița şi începu a plînge, cu hohote. Cercetînd cu luare-aminte înfățişarea lui Român Grue, Gazi Ghirai

socoti c-ar fi păcat să pună sub satîr capul unui flăcău aşa de voinic şi frumos.

— A cutezat să mă umilească! se plînse Ibrahim.

— Umilința nevăzută de nimeni se şterge cu un singur galben, din cei cîți iau pe-un rob ca el. Ce zici, astrologule?

— Porumbel de aur ți-a ieşit din gură, preamărite, cap luminat. Fără să-i pese că fecioru-su îl pîra că l-a ocărit, căpetenia îl trimise pe

Grue la cort, poruncind să-l păzească straşnic. Totul s-a petrecut aşa de repede, că n-avu răgaz să rostească nici un cuvînt. Astrologul gîndi: „Semn bun... Tot e bine să fie omul voinic, frumos şi...mut".

39

Văzîndu-l că intră în cort, Neagu şi Voichița se bucurară. Dar se întristară repede, dîndu-şi seama că nu înțelegeau ce poate însemna una ca asta. Dună vreun ceas, apăru şi astrologul. Nerăbdătoare, cea dinții Voichița îl întreba cu ce veste venea :

— Veste bună! Vorba ceea zisă despre o mîncare : cine sorbea orbea, de bună ce era. De fapt, veştile-s amestecate, un talmeş-balmeş de la cumătră, adunat cu mătura şi pus pe făraş, ca să fie mai abraş.

— Vai de capul meu!... Vorbeşti în pilde şi nu pricep nimic.

— Deocamdată pricepe că Grue n-a fost ucis ; şi asta-i bine. Dar Gazi Ghirai vrea s-o trimită pe jupîniță, chiar mîne, la hantătarul cel mare de la Crîm. Şi asta-i rău, foarte rău!

— N-ajung eu acolo ; m-arunc în Nistru, hrană la peşti!

— Vai şi-amar... Dar cu mine? Ce fac cu mine?

— Pentru domnia ta, cum am mai spus, Gazi Ghirai cere o sută de pungi ; nici o firfirică mai puțin.

— N-am!... N-am atîția bani!...

Grue tresări : descoperise un gînd ce-i părea năstruşnic :

— Zic, astrologule, să spui tătarului să ceară cît mai mult că boierul are. Şi-apoi, dacă vrea să scape, să dea şi cenuşa din vatră.

— Nebunilor! Vreți să mă jefuiți, cu ajutorttl tătarilor? izbucni Neagu. Vai şi-a... Cînd o afla vodă, la toți vă taie capul.

— Boierule, boierule, vorbi Grue cu dojana, gata eşti oricînd de pîră şi trădare, pentru averi. Ci, nu-l amenința pe cel care şi-a vîrît capul sub iatagan tătăresc, numai ca să ne scape pe noi.

— Vă urăsc, că vreți să scăpați înfundîndu-mă pe mine, vai şi-a...

— Tată, mai lasă naibei amenințările şi batjocura.

— Nişte venetici s-au unit să-mi topească averea.

— Dacă prietenul meu nu era cinstit şi de inimă, stătea acasă şi nu-şi primejduia viața venind aici să ne-ajute.

— Grue are dreptate, tată! sări Voichița cu glas^ tremurat.

— Fata mea! Ai trecut în tabăra lor... Ce mă fac? Am rămas singur... Ce mă fac? Vai şi-amar, ce mă fac?

Văicărelile astea îl supărară rău pe astrolog ; îl făcu cobitor şi javră schelălăitoare. Văzîndu-i supărarea, Neagu se răzgîndi şi se îmbuna :

— Nu cumva vreți să mă speriați cu alte minciuni?

— Crezi ce vrei! îl pocni astrologul. Dar ştii cum zic oamenii? Zic că eşti bun de spînzurat de-o cracă uscată, că-i păcat de cracă verde, pentru om ca domnia ta, care numai în aur crezi.

Toma Neagu gîndi să-şi domolească mînia şi întrebă :

— Dar cum ai să faci ca tătarul să te creadă?

— Ei, boierule, de multe ori trebuie să ştii cum să umbli în jurul stînii, să nu te latre cîinii... Gazi Ghirai o să mă întrebe ce spune horoscopul domniilor voastre şi eu am şă răspund că ghiaurii sînt oameni cu noroc : stelele lor arată că vor deveni slujitori de nădejde ai padişahului.

40

Dacă-mi lasă averile, zău, de nu mă turcesc!

_, Tată! Mă înspăimînți! se supără Voichița. Vrei să fii dregător al

lui Mircea Turcitul? Faci neamul de ruşine!

Grue şi astrologul îl încredințară pe Toma Neagu, că tătarului îi place moi mult aurul decît orice.

— Spuneți-i că sînt sărac, vai şi-amar de capul meu!

— Dimpotrivă, trebuie să spună că eşti foarte bogat şi că, dacă te

st] ^nge o țîră în chingi, dai şi o sută cincizeci de pungi. — Mă nenorociți, tîlharilor! Vai şi-a...

Grue îl sfătui pe astrolog să spună, după citirea horoscopului, că boieri -.1 are şi multe giuvaiericale, adunate ca să-l plătească pe vizir să-i lomnia țării.

— Eu, domn? Vai şi-amar...

— Chiar domnia ta!... Vezi, te apărăm ca... funia pe spînzurat.

— Mai bine mă lăsați să mă ucidă muştele...

Vorbind tare, n-au auzit paşii eunucului. Voichița tresări :

— Piei, satano! m-ai speriat... Iscoadă pînditoare, ce vrei?

— Iusuf aduce apă rece.

— Nu mi-i sete, dar dacă tot ai adus-o, o beau.

— Lui Iusuf place să slujească jupîniță ; aduce apă cînd jupîniță bate din palme. Acum doreşte spor la... tîlcuirea horoscopului şi se duce Iiisuf la treabă.

Mirați de apariția neaşteptată şi de plecarea eunucului, cei patru tăcură cîteva minute. Cel dintîi, Neagu şopti :

— Slujitorul ăsta ne spionează! Vai, vai... ne pîrăşte lui Gazi Ghirai.

— Iscodirea-i datoria slujitorilor, îl încredința astrologul. Am uitat să spun c-am trimis ştire lui Dorondoc prin moş Dănilă, ursarul, că mă aflu „bine” în tabăra tătară. Iliuță a rămas cu ursul. Îl vom folosi ca ştafetar, la momentul potrivit.

— Ce mai vreți să faceți?

— Jupîne Neagu, vrem să scăpăm din robie, spuse hotărît Grue.

— Iar pentru asta eu, ca astrolog, am să spun că ai multe averi şi ştiu şi unde sînt ascunse, îl vesti Răpalac.

— Mă prădați, tâlharilor! Vai şi-amar!... Fără milă mă pră...

— Gazi Ghirai o să-ți ceară bani să te răscumperi, jupîn Neagu, aşa p:'t. cum ai vrut. Te sfătuim să te tîrgui cît mai mult. O să te amenințe şi pe domnia ta şi pe jupîniță, cu cazne. Numai cînd simți că trec la faptă, spui că averile le ții zidite în peretele cramei de lîngă conacul din Novăceşti.

— Dar nu-i adevărat! Vai şi-a... Şi-or să dea foc casei.

— Atunci spui că-s ascunse în crama din Corbeni : mai departe, ca să cîştigăm timp pentru rînduirea apărării, zise Grue.

— Ce minte sucită ai şi tu, Grue! se cruci Voichița.

— Nu mintea mea, ci împrejurările-s încurcate. Dar dacă gîcim, din vreme, cu ajutorul astrologului, ce gîndeşte tătarul, dacă ne ajută Do

41

rondoc, dacă socoteala de-acasă se potriveşte cu cea din tîrg, scăpăm. Crama de la Corbeni se află într-o văgăună, la marginea pădurii, departe de drumurile umblate.

— Nu înțeleg!... bîigui Toma Neagu, dar cînd să primească lămurire, eunucul se ivi iar în uşa cortului, vestind venirea lui Ibrahim, care intră şi-l salută pe astrolog :

— Alah, cu tine!

— Alah e mare şi Mahomed proorocul lui... răspunse rar astrologul, ca să-şi ascundă surpriza şi să afle ce vrea. Căpetenia porunci să fie dezlegat „ghiaurul cel tînăr".

— Îl lasă slobod! murmură tresărind Voichița, văzînd cum îi scoteau lanțurile. Şi ochii îi străluciră de bucurie.

— Ți-ar conveni? întrebă, în batjocoră, Ibrahim.

— De bună samă! se pripi fata, cu sinceritate.

— Lîngă tine am să-l las mort, să-l îngropi, cu mîinile tale.

— Aşa nici nu mă-nspăimînți, nici nu mă ademeneşti! aruncă vorbe tăioase fata, vădind că nu se temea.

Ci înțelegînd că n-o răpune, tînărul tătar vorbi lui Grue :

— Tata te trimite măritului Han ; eu te însoțesc. Iar tu, ghiaură frumoasă, îmi rămîi mie, cadînă.

Slobod fiind, Grue întrebă ce are de făcut. Astrologul cercă să spună că n-a sfîrşit horoscopul.

— II sfîrşeşti, după!... Dacă va mai fi nevoie! Vreau să-l bat.

— Adică, să ne batem. În săbii? întrebă Grue.

— La trîntă! Te pun jos şi... te omor! Ca pe-un gîndac.

— Şi dacă te birui eu?

— Trînta-i neîntrecutul meu meşteşug : pe toți i-am doborît. Oricum dacă mă... tot te spînzură tata, măritul Gazi Ghirai.

— Grue, nu primi! se rugă Voichița. Sînt nişte mişelnici.

— Uneori dreptatea poate zdrobi chiar mişelia, dădu Grue răspuns.

— Dacă-i aşa, se rugă astrologul, să vă dea cerul şi minte, nu numai putere.

Foarte speriat, îl ruga acum şi Toma Neagu să nu se bată : dacă moare, doamne fereşte, cine-l mai scapă? Cînd Grue se uită la Voichița, ea îl încuraja cu o vorbă din popor :

— Orice femeie zice : dacă ți-i bărbatul moale, du-l la tîrg şi dă-l pe oale ; dar de găseşti unul isteț, nu te uita la preț.

Ieşiră în fața cortului, iar Neagu şi Voichița se tîrîră la uşă, să vadă lupta. Strigind : „Te ucid!", tînărul tătar îl înşfacă pe Grue de mijloc, îl răsuci în stînga şi în dreapta, îi puse barba în piept şi, aplecîndu-se cu toată greutatea peste dînsul, părea gata să-l frîngă. Oricine putea să vadă că Ibrahim era puternic şi avea bun meşteşug de trîntă. Cei din jur îl încurajau cu strigăte, cu laude şi cu sfaturi, în limba lor. De două ori, Grue se află la o clipă de doborîre. Tătarul crîşca, gemea, suduia, gîfîia mirat.

că românul se zvîrcolea, părea doborît şi, totuşi, îi scăpa ; nu-l putea pune la pămînt ; nici întîia, nici a cincea oară. Îşi dădea seama că-i mai slab decît el şi aştepta să-l obosească şi să-l facă ghem. Astrologul rostea rugă în doi peri :

— Alah, Alah, dă putere lui Ibrahim şi minte lui Grue!

În a treia clipă după această rugă, romanul se încorda, puse tătarului o piedică iscusită, ciobănească, şi-l lepădă, cu o bufnitură, la pămînt, cu atîta putere, încît cîteva minute nu se putu ridica de jos : se îngălbeni ca bulzul de ceară şi gemu :

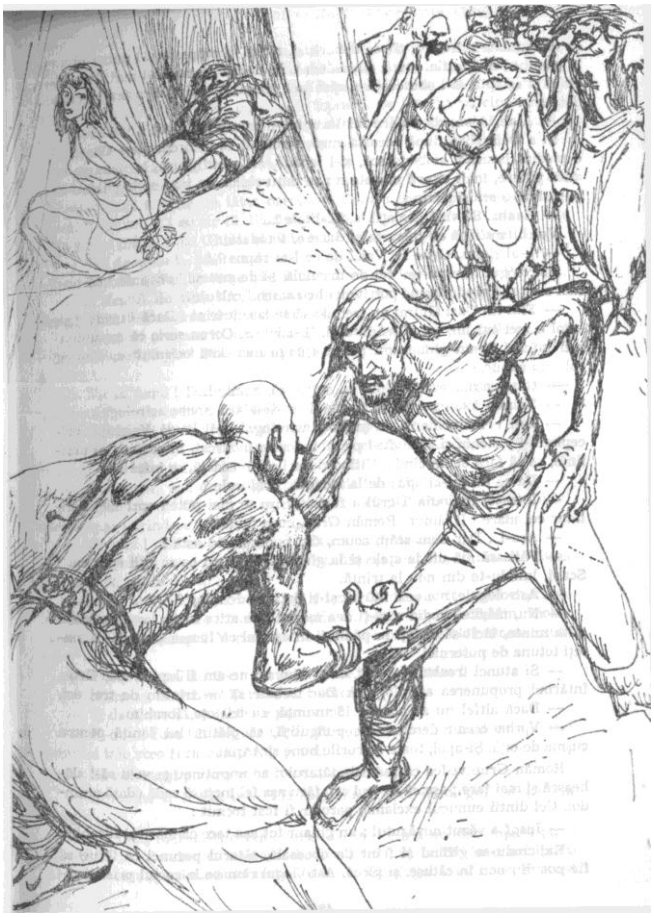

— Aaah... Să vină gealații!... Să-l taie!... Voichița strigă cu bucurie şi durere, totodată :

— L-td răpus, Grue!... Vai... de ce l-ai răpus?!

Astrologul începu un fel de tîrguială şi de povață, susținind că nu-i niei o vitejie să-şi răpună potrivnicul cu satirul călăului.

— Fiul lui Gazi Ghirai nu trebuie să se lase înfrînt! Dacă-l ucide gea-latul e meritul lui, nu al stăpînului. Şi-apoi, în Coran scrie că musulmanul înfrînt de-un ghiaur nu poate ajunge niciodată ocîrmuitor, ci doar rob sau eunuc. a

— Chiar aşa... scrie? Uuuf!... se ridică, gemînd.

— Te mai îndoieşti? Ştiu Coranul pe dinafară, spuse astrologul.

— Eşti nemaipomenit de mintos, astrologule! îl lăudă Voichița, pri-cepîndu-i viclenia şi văzîndu-l pe tătar foarte încurcat, întrebînd, cu umilință, ce să facă acum cînd... Uitînd durerile din coastă, se înfurie :

— De ce nu mi-ai spus de la început, ticălosule?

— Intrasei în zodia Tigrului furios şi nu te mai putea opri nici han-tătar cel mare! îl lămuri Român Grue, cu o dojana.

— Aşa-i... Dar cum scap, acum, din nenorocirea asta?

— Păi... să mă uit la stele şi la ghiaur... Şi după ce se zgîi spre cer : Scapi, luîndu-te din nou la trîntă.

— Astrologule, mă vezi înfrînt şi-ți bați joc de mihe?

— Nu, mărite : zodia o să-ți dea măriei tale atîta forță, iar ghiaurului atîta minte, încît să cădeți la pămînt, în aşa fel ca lumea să vadă că sîn-teți totuna de puternici.

— Şi atunci treaba vine aşa, ca şi cum nu ne-am fi luptat, zise Grue, întărind propunerea astrologului. Dar trebuie să ne trîntim de trei ori.

— Dacă altfel nu se poate... Încuviință, cu tristețe, Ibrahim.

— Vorba ceea : deschide-te, punguliță, să plătim lui Ioniță pentru cuşma de oiță. Şi-apoi, toate lucrurile bune sînt trei.

Român Grue vedea că puterile tătarului se împuținau şi voia să-l slăbească şi mai tare ; aşa că de trei ori, făcu aşa fel încît să cadă odată amîn-doi. Cel dintîi eunucul exclamă, parc-ar fi fost tocmit :

— Iusuf a văzut nevăzutul ; un ghiaur tot aşa tare ca măritul Ibrahim. Ridicîndu-se gîfîind şi frînt de oboseală, tătarul porunci ca Grue să

fie pus din nou în cătuşe, şi plecă. Astrologul rămase la cortul prizonieri-

.cimine horoscopul. Voichița nu-şi putea stăpîni bucuria, impresionată”^0 felul cum s-au înțeles Grue şi Calapăr numai din priviri ; îi ve-să-l sărute, parc-ar fi scăpat de orice primejdie. Dar alt gînd îi curmă bucuria : primejdia creştea cu fiecare ispravă. Se întreba pe cine va trimite Gazi Ghirai la Corbeni să caute averile. Presupunea că pe jupîn tfeagu singurul care trebuia să ştie ascunzătoarea. Era încredințată că pe ea o vor popri, ca zălog, în tabără.

— Dar pe cine va trimite cu domnia ta, jupîn Neagu? întreba Grue.

Că una-i dacă trimite un tătar oarecare şi alta-i dacă-l trimite pe fecio-ru-su, Ibrahim... Ci eu zic că, fiind vorba de aur şi giuvaericale, s-ar putea să încalece însuşi Gazi Ghirai şi să te întovărăşească, jupîne Toma Neagu. — Vai de mine!... Mă tem de el.

— Dar dacă şi el se teme că-i întinzi vreo capcană? întrebă Voichița.

— E destul de bănuitor, zise astrologul, aşa că pregăteşte-te, boier

Neagu, de întovărăşirea tinărului Ibrahim.

— Dar, vai şi-amar! Ce mă fac? La Corbeni n-am nici un ban, nici o giuvacrica. Mă jur! Şi dacă văd că i-am păcălit, mă omoară!? Mă dau la ciini!...

— Nu te teme! Din pădurea din jur, răsare mîntuirea, îl asigură asr trologul. Domnia ta intri în cramă, le arăți unde ți-i ascunsă bogăția...

— Dar n-am ce le arăta, vai de... V-am spus!

— Te porți ca şi cum ai avea : intri în hrubă, mătăhăieşti în dreapta, în stînga, ciocăneşti în pereți...

— Ciocănesc, vai, dar ce găsesc? Nimic! Nimic!

— Ai răbdare! Găseşti timp, răgaz, pînă cînd Dorondoc şi oamenii lui năvălesc şi-i prind pe tătari în pivniță.

— Grozav! exclamă Voichița. Lovitură ca de trăsnet.

— Dar eu nu înțeleg... Adică să mă-nchidă şi pe mine, cu tătarii? Dacă mă omoară, acolo, în întuneric?

— N-or să ştie că eşti vorbit cu sătenii, că ai uneltit ; nu-i cuprinde mintea Ia atîta isteține. Mai ales că ştiu cît pătimesc, săracii, din pricina domniei tale. Înțelegi? Vor striga : „Dați-ni-l pe boier să-i facem capătul!"

— Vai şi iar vai!... E cu primejdie. Mă tem! Mă tem!...

— Ai curaj, boierule! Țăranii sînt omenoşi.

— Şi dacă ver să se răzbune pe mine?

— N-o vor face! îl asigură Grue. Ei vor pricepe că numai cu ajutorul domniei tale vom fi răscumpărați şi noi.

— Să plătesc şi pentru voi? Nu dau o lescaie!

— Minunea ar fi fost dac-ai fi dat, se scarpină astrologul sub pălăria bleaga.

De fapt, nici nu-ți cerem, surise Grue. Pe noi ne răscumpără țăranii. Adică : Dorondoc, cu oamenii din Novăceşti, vă închid în cramă şi nu vă dau drumul pînă cînd noi trei : Voichița, astrologul şi cu mine, nu vom fi liberi. Totul este ca Gazi Ghirai să trimită la Corbeni pe cineva apropiat, de pildă, fecioru-su, ca să primească răscumpărarea, chiar dacă l-ar seca la ficați că pierde din mînă un ghelir aşa de ispititor : o sută de pungi şi o roabă frumoasă. Şi aşa. jupîn Neagu, cliberîndu-ți fiica şi pe noi, îți răs-cumperi o parte din greşeala de a fi încercat să robeşti Novăceştii. Voichița înțelegea că planul era bun. dar şi riscul, foarte mare.

— Acu, clătină din cap astrologul, ce-o mai da tîrgul cu norocul şi lelea cu ghiocul.

Se sfătuiră tuspatru şi hotărîră ca Toma Neagu să şovăie mult în mărturisirea ascunzişului averilor ; apoi, tot aşa, cu îngăimeală, să primească a merge la Corbeni. Astrologul să ținu legătura între Gazi Ghirai şi Grue. Iliuță să alerge, cu vestea, la Dorondoc.

— La Corbeni, jupîn Neagu, să nu te uiți spre pădure ; să intri în cramă cu mîhnire, cu durere, să nu trezeşti nici o bănuială. Să spui că țăranii te duşmănesc şi-s gata să te sfişie. Lămurit?

— Lămurit... Dar îmi scao averile?

— Vei tremura puțin şi nu vei da nici o para. Bineînțeles dacă izbîn-dim în planul nostru.

În tăcerea care s-a lăsat între dînşii, s-a strecurat în cort, pe nesimțite, eunucul, rotind priviri iscoditoare :

— Iusuf adus apa rece jupiniței...

— Ptiu! Mereu mă sperii, pocitanie! îl stupi Voichița.

— Iusuf nu poțitanie.

— Ai tras cu urechea? întrebă Grue.

— Iusuf totdeauna trage cu urechea.

— Te zdrobesc! se răcădui Grue.

— De ce omori pe Iusuf? El ajută jupîniță scapă de-aici.

— Fire-ar-să fie! Ce ne facem acum? se îngrozi iar Neagu. Vai de mine ce-ncurcătură!

— Acum totul atîrnă de voința unui slujitor. Dacă Iusuf tace...

— Iusuf nu tace degeaba, Român Grue.

— Vrei bani? întrebă Voichița. Giuvaieruri? Spune!

— Iusuf spune mîine ce vrea să facă.

— Ah, piaza rea! exclamă Grue.

— Afli mîine, dacă Iusuf piază rea ori bun.

Se sper iară din nou, cu toții, auzind paşi pripiți şi zăngănit de arme : în cort intră, furios, un slujitor domnesc şi întrebă dacă aici se află vornicul Toma Neagu.

— Sînt armaşul Socol! Vin din porunca măriei sale Alexandru vodă.

— Ah! sînt salvat! strigă boierul în culmea bucuriei. Salvat!... Vezi, Voichița, măria sa nu m-a uitat!... Ai vorbit cu Gazi Ghirai, armaşule, pentru răscumpărare? Spune!

— Vorbit! se rosti scurt şi învrăjbit armaşul.

45

Ce bun e măria sa! li sărut mîinile şi picioarele. Şi acatiste am să pentru sănătatea măriei sale, pentru domnie lungă, pentru... M-a salvat de la moarte!

Toți tăceau nedumeriți sau îndurerați. Nici Voichița nu se bucura. Cel dintîi, astrologul îi trînti două zicale :

— Nu zi „hop!" pînă n-ăi sări şanțul. Şi, cine chiuie prea tare la logodnă, nu mai are glas la nuntă.

— Sînt slobod, nu? Şi fiica mea, Voichița... Slobozi!

— Nu, jupîne vornic. Tătarul cere prea mulți bani şi vodă nu mi-a dat dezlegare pentru asemeni tîrg.

— Cum se po-hîc!-oate? sughiță Neagu, cumplit. L-am slujit cu credință... Măria sa ține la mine.

— Ține, dar nu dă. Şi nici nu vrea să-l supere pe Gazi Ghirai. — Atunci de ce-ai mai venit? întrebă Voichița, furioasă.

— Să iau un flăcău, moldovean de obîrşie, pe nume Român Grue Grozovanul.

— Să-l iei? întrebă fata, în culmea mirării. De ce? E slobod?

— Ba e un răzvrătit : a cutezat să ridice satul Novăceşti împotriva unui dregător al măriei sale. 11 spînzură, fără județ!

— Mai bine să mă căsăpească gealații tătarului, decît să atîrn în ştreangul lui Alexandru cel Rău.

— Ehei, dar ştii că ai clonț, tălharule? se mînie armaşul şi trase sabia.

— Să nu te-atingi de el, că... Îl înfruntă Voichița. El ne apără de...

— E un răzvrătit!... Hai!... Mişcă!

Aici interveni astrologul, cu prefăcută blîndețe, întrebînd :

— Măritul Gazi Ghirai ştie de asta?

— Ce te-amesteci, muftiule?

— Nu-s muftiu, ci astrolog, cetitor în stele de la Persida?Şi ştiu foarte bine că preamărita căpetenie nu-l dă pe acest ghiaur.

— De ce? E român!

— Da, dar e rob şi are dînsul anumite socoteli. Şi poruncind : Iusuf, vesteşte-l pe măritul Ibrahim că a venit un armaş să-l ia pe ghiaurul cel tînăr.

Şi pe cînd eunucul alerga la măritul fiu al căpeteniei, jupîn Neagu se cuprinsese cu mîinile de cap, se „vai-şi-amăra", întrebîndu-se mereu : „Cine mă scapă?!... Cine mă scapă?!"...

— De ce l-ai chemat pe netrebnicul cel tînăr şi nu pe...

— Ca să scapi de dracu, te vinzi, cîteodată, şi lui tată-su ăl bătrîn, tălmăci astrologul.

Pentru că jupîn Neagu îl tot sîcîia cu întrebarea : „Cine mă scoate?", s>ocol îi răspunse să plătească ; bani are mai mulți decît domnia.

— Asta-i grija lui vodă pentru un dregător? Vai şi-amar... De unde să iau bani?

46

— De, jupîne, nu tăcu astrologul ; boieria şi prostia cu mare cheltuială se țin. Şi-acu rabdă inimă şi taci, că n-ai alta ce să faci.

Răsuflînd din greu, eunucul vesti sosirea lui Ibrahim.

— Vrei să-mi iei robii? întrebă cu ifos mare.

— Numai pe acest tînăr răzvrătit, se ploconi armaşul.

— Nu! se împotrivi tătarul. Lasă-l în sama noastră! E robul nostru şi-l dăm numai pe bani grei. Priveşte-l ce mîndru e. Şi voinic!

— Porunca-i să-l iau şi să-l spînzur.

— La asta ne pricepem şi noi ; ba chiar mai bine! Pentru ghiaurul cel în vîrstă dai o sută de pungi.

— N-am dezlegare a făgădui atîta bănet.

— Atunci pleci cum ai venit!

Şi paşii armaşukii se împletiră cu văicăreala lui Toma Neagu, cu blestemele lui.

Dar, ivirea neaşteptată a lui Socol, armaşul, a încurcat din nou planul de salvare din robia tătară. Văzînd că vodă vrea să-i ia robii, Gazi Ghirai l-a chemat, în grabă, pe Toma Neagu la portul lui.

— Vrei să te răscumperi? l-a întrebat. Aduci o sută de pungi de galbeni. Repede!

— Mărite, n-am! se tîngui boierul. N-am atîția bani! Am sate şi moşii puține, sărace...

— Nu te cred! bătu din picior, furios. Ai şi dai!

— Vreo zece pungi, acolo... Sărac, vai şi-amar... sînt. Gazi Ghirai înălță capul, bătu din palme, diemînd gealații. Văzîndu-i : buzați, negri şi fioroşi foarte, boier Neagu amuți : chiar

„vai-şi-amarul" i se propti în gît, ca un dop înecăcios.

— Vrei cazne? Iți dau şi cazne!
— Vai... mărite, milă! Zece pungi... atît!
— Gealați, cazna numărul unu! porunci Ghirai, cu glas asprit.
— N-am... dar dau cincisprezece... cinci...
— Aha! începi să scoți?... Scoate tot! Altminteri, cazna numărul...
— Să mor dacă am o firfirică mai mult ca şaisprezece pungi!
— Gealați, suciți-i mîinile pînă spune şi...
— Vai! Spun... Spun că am ceva averi în crama de la Corbeni.
— Nu mă minți? îl înțepă tătarul cu privirea, sfredelindu-l.
— Să-mi tai capul, dacă... Vai şi-amar... Douăzeci!
— Mîine va pleca un om de-al meu să ridice avuția ; tu îl întovărăşeşti!
— Şi cînd o să fiu slobod? Eu şi fiica mea, Voichița?
— Cînd galbenii şi giuvaericalele vor fi în sipetul de colo!
— Vai de zilele mele!... În ce bocluc am intrat, păcătosul de mine.

Fără să vrea, Toma Neagu îşi jucase rolul bine, pînă aici. Iar în noaptea aceea Gazi Ghirai s-a gîndit şi răzgîndit pe cine să trimită, cu ghiau

47

rul la Corbeni. „Pe Ischir?... Dacă mă fură? Pe Becr?... Dacă mă trădează? Să mă duc eu?... Nu! Dacă se-ntîmplă vreo poznă în tabără?”

În frămîntarea asta şi-a amintit de astrolog. I-a cerut sfat.

— Mărite şi luminate, treabă grea şi de mare răspundere. Să cercetez

Întîi stelele. Acolo, numai acolo, află ocîrmuitorii sfatul cel mai înțelept. Stelele ne sînt marile călăuze.

După ce a privit cerul îndelungă vreme, astrologul s-a întors cu sfatul bine gîndit :

— Am cercetat zodia măriei tale şi mersul stelelor din zilele ce vin.

Şi din întîlnirea Berbecului cu a Vulturului iese că, la treburi de răspundere, orice conducător trimite omul cel mai aproape de inimă, că acela-i este şi cel mai credincios : nu fură, nu trădează, îndeplineşte întocmai poruncile.

Privind asemenea povață, Ghirai a hotărit să-l trimită pe fecioru-su, pe Ibrahim. Întîi l-a dojenit pentru că s-a bătut cu ghiaurul cel tînăr şi că nu l-a întrecut în meşteşug şi putere : „Trebuia să-l birui şi să-l omori!” Nu s-a liniştit nici cînd fiul a spus că „aşa a vrut Alah”, că se va lupta iar, peste o săptămînă, şi atunci...

— Nu-ți îngădui să te bați cu un rob! Şi încă pentru o roabă...
— E frumoasă, tată... >
— Asta nu-ți iartă necugetarea şi slăbiciunea. Ca să-ți răscumperi greşeala, trebuie să faci o faptă de pomină, foarte însemnată şi de mare folos mie.
— Fac, bucuros!
— Pleci cu ghiaurul Neagu şi scoți averile din ascunzătoarea unde le ține.
— Prea bine!... Şi după aceea îmi dai fata?
— Nu-mi place să te tîrgui! Eu voi cîntări dacă...
— Iertare, mărite stăpîn şi tată. Plec.

— Ai grijă! Fii cu ochii în patru. Ghiaurul e hulpe bătrînă. Dacă te păcăleşte, uit că-mi eşti fiu : unde-ți stau picioarele-ți va sta şi capul. Iei douăzeci de slujitori şi pleci la Corbeni. Să te porți ca un viteaz!

— Da, mărite! Vei vedea ce-mi poate brațul şi mintea. Şi-atunci vei binevoi să-mi dai mie ghiaura.

— Du-te! Scotoceşte tot. Să nu pierdem nici un galben. Nici unul! Alah cu tine!

Astrologul s-a dus în cortul prizonierilor cu ştirea :

— Se poartă ca şi cum noi i-am porunci : fiul o să ajungă în mîinile noastre, la Corbeni.

Toma Neagu s-a speriat, ca de obicei ; Voichița s-a bucurat. Astrologul l-a căutat pe Iliuță, la brîul căruia se aflau acum „cheia şi lacata zilelor noastre", cum spunea Grue. L-a găsit jucînd arşice, în pulbere, cu trei tătari foarte tineri. L-a luat deoparte şi i-a şoptit :

48

— Mîine-n zori, să fii la Corbeni ; îl cauți pe Moțoc Dorondoc. Ii spui doar atît : azi vine dîrlobîrlobrezitura! ai înțeles?

— Nu, dar țin minte... Încalec pe ursul cel tînăr : fuge ca un armăsar... M-am dus cu dîrlobîrlobrezitura!

Îndată după miezul nopții, pe-un cal mîndru, Ibrahim, însoțit de douăzeci şi doi de oameni, avîndu-l la mijloc pe Toma Neagu, au pornit, în trap vioi, spre Corbeni. Au urcat trei dealuri ; au coborît trei văi ; au trecut trei pîraie, unde caii s-au adăpat. Şi, taman cînd răsărea soarele au ajuns la Corbeni. Au descălecat grăbiți, nerăbdători, în cramă, au dat la o parte porțile de fier de la intrarea în hrubă. Scîrțîitul ascuțit dovedea că n-au mai fost de mult deschise. Ibrahim a poruncit ca zece slujitori să-l însoțească înlăuntru, iar zece să păzească afară. Văicărindu-se, ca de obicei, Toma Neagu mergea în frunte. Cei rămaşi afară luară şeile de pe cai, lăsîndu-i slobozi să pască iarba rourată. Înlăuntru, Toma Neagu îl înştiința pe tătar că hruba-i foarte adîncă şi lungă, că aurul e în peretele..vai şi-amar", din fund. Sfătuia să meargă încet, pînă s-or deprinde cu întunericul, pînă o ajunge la o făclie, pe care va s-o aprindă. Cîteva minute asupra cramei domni liniştea măsurată de ronțăitul cailor şi de cîntarea unei cinteze într-un nuc bătrîn, la cîteva zeci de paşi de cramă. Tătarii rămaşi afară erau atenți la cei care pătrundeau în hrubă şi vorbeau între ei. N-au auzit foşnetul paşilor, tiptil măsurați pe iarbă. În cîteva clipe țăranii din Novăceşti, peste cincizeci, armați cu furci şi topoare, condiişi de Tudor Moțoc Dorondoc, alungară caii, departe, înconjurară tătarii, iar alții împinseră repede uşile, le încuiară şi le asumară cu bolovani mari, grei, parc-ar fi zidit intrarea. Alții împresurară pe cei zece tătari, le smulseră iataganele, îi legară de copaci, cu căluşuri în gură, cy să nu mai strige de pomană.

Auzind zgomot la intrarea hrubei, Ibrahim întrebă, aiurit :

— Ce s-a întîmplat? De ce s-au închis uşile? Iar Toma Neagu, cumplit de speriat, strigă :

— Țăranii!... Ne-au închis... Am căzut în cursă, vai şi-a...” Chiar în clipa aceea, de afară răsună glasul lui Dorondoc :

— Aşa! Acolo să vă albească oasele!

— Eu sînt vornicul Toma Neagu, vai şi-amar! Dați-mi drumul!

— Vă căsăpeşte Gazi Ghirai! urlă Ibrahim. Vă striveşte în copitele cailor!...

După ce-i lasă o vreme să se zbuciume şi să strige, să se vaicăre şi să amenințe, Dorondoc vorbi :

— Nu ieşiți de-aici pînă nu dați pitac către Gazi Ghirai de răscumpărare pentru Grue şi Voichița! Dacă într-o jumătate de ceas nu primim răspuns, facem foc cu băligar la intrare şi vă afumăm pînă o să vă crape ochii şi vă v-or plesni bojogii.

— Vai de mineee!... Cinstite Ibrahim, împlineşte-le voia!

49

Porunceşte-le tu, să deschidă. Eşti boier, stăpînul acestor locuri. Altminteri te sugrumăm aici.

— Vă poruncesc să deschideți uşa! Acum, fără zăbavă!

De afară nu veni nici un răspuns. Inspăimîntat tot mai tare, Toma Nea”U începu să se roage şi să se vaiete, încă mai jalnic. Dorondoc îl luă în rîa :

— NU prca ştii să te rogi, jupîne. Mai învață! Noi sîntem măria sa norodul.

— Dacă nu deschideți, vă ucid boierul! amenință Ibrahim.

— Nici o pagubă! El v-a vuit în hrubă, el să vă scoată!

Bătură în uşi cu lemne şi pietre ; strigară în româneşte şi în grai tătar. — Pier aici, nevinovat, dacă nu vă îndurați... Indurare! se auzea glasul lui Neagu. Mă omoară Ibrahim!

— Pieri de mîna acelora pe care i-ai chemat în ajutor!

Izbirile în uşă, opintelile, amenințările, toate fură zadarnice. Oamenii lui Dorondoc nu se sinchiseau, iar porțile nici gînd să se clintească.

— Ce vreți? întrebă Ibrahim, deznădăjduit. Ce să vă dăm?

— Am spus : pitac către Gazi Ghirai de slobozirea lui Grue şi a Voichiței.

^

— Dă-le pitacul, mărite, vai şi-a... În genunchi te rog!

— Indrăciților!... N-am pe ce scrie...

Nici Dorondoc n-avea ; dar Iliuță tăie o bucată de scoarță din mestea-cănul din preajma cramei, căută în vatră un cărbune de plop şi le vîrî prin crăpătura de la țîțîna uşii. Ibrahim însă abia ştia să-şi scrie numele. Şi acela, mai mult talpa gîştei decît scriere.

Dorondoc dezlegă de copac un tătar, îi puse în mînă bucata de coajă de mesteacăn mîzgălită de Ibrahim şi, după ce învață cuvintele poruncite de Ibrahim care pe româneşte ar suna : „închis hrubă. Slobozi robii, slobod şi eu”.

Pînă la tabără, îl însoțiră trei țărani : Arghir, Veveriță şi Calomfir. Gazi Ghirai, auzind pătărania feciorului, s-a înfuriat aşa de tare. Încît a tras hangerul gata să-l împlînte în pieptul olăcarului.

— Ce ruşine!... Ce ruşine!... Închis într-un beci, ca un viezure nerod! Afară, Veveriță a şoptit la urechea astrologului despre cele făptuite la

Corbeni. Aşa că, intrînd în cort, nu i-a rămas decît să-l compătimească pe Gazi Ghirai, cu glasul cel mai îndurerat.

— Înțeleg : mare ruşine şi nenorocire! Dar... voia soartei, slăvitule. Porunceşte să-l scoată să nu se afle în tabără că fiul...

L-am trimis după aur şi-a căzut în capcană ca un nevrednic. Astrologul îl rugă pe Ghirai să-l asculte pe olăcar, ca să afle mai multe despre nenorocirea fiului. Înțelegînd că au fost închişi de nişte țărani, se tavăpiie şi mai tare de mînie, gata să-şi piardă cumpătul :

— Ticăloşii!... Mişeii! în furci, toți ghiaurii!

— Dacă-i amenințI, mărite, îți ucid feciorul, judecă astrologul. Mai bine răscumpără-l : dai doi robi, pentru un fiu iubit şi viteaz.

— Viteaz? Cade prins ca un cîrtițoi chior... Mi-i scîrbă de-aşa viteaz!

— Se mai întîmplă. Şi Tamerlan a fost rob la ghiauri; răscumpărat a ajuns mare han şi l-a prins pe sultanul Baiazid Ilderîm. Povața mea, ca astrolog cetitor în stele, este să faci schimbul; deşi fata-i o comoară de frumusețe şi-i păcat s-o pierzi, dar fiul, fiul tău prețuieşte însutit.

— E juruită marelui han! Am pregătit darurile şi caii de drum.

— Daaa! fu de acord Răpalac. Şi ce s-ar mai fi bucurat prea măritul hantătar de frumusețea ghiaurei... Încrederea lui în măria ta ar fi sporit şi... Dar cum poți lăsa pe iubitul măriei tale fiu, să piară închis în beci ca un şoarece, sub puterea unor ghiauri? Şi dacă-i îndeamnă Scaraoschi să-l chinuie cu foc şi fum de gunoaie? Dacă-l spînzură? Ce-o să zică măritul hantătar? Ibrahim, viteazul fecior al lui Gazi Ghirai a pierit pîrlit ca un porc cri spînzurat ca o javră? Cum scrie la Coran : din tată nevrednic, fiu ticălos se alege. Şi să nu se zică : feciorul se laudă că-i viteaz, pentru că taică-su a omorît un purece.

— Dacă-i aşa, îi fac una cu pămîntul! Pe toți ghiaurii!

— Aşa, da : pentru că nu s-a văzut tată atît de nelegiuit încît să-şi lase feciorul să piară, în nenorocire şi ruşine... Am stat de vorbă cu cei trei ghiauri trimişi de la Corbeni şi-ți dau sfat : însoțit de cinci slujitori, te duci pînă la Fîntîna Cerbului, cu cei doi robi, lîngă măria ta ; ei vor aduce pe măritul Ibrahim şi faceți scjiimbul. Altă cale nu-i.

— M-au încolțit, blăstămații!

— Şi mai zic trimişii ghiaurilor : să nu cerci a lucra cu gînd ascuns, cu viclenie, că pe loc retează beregata lui... Şi cred că asta nu vrei, bunule şi slăvite părinte. După ce-l slobozi, da, îl tai domnia ta, dacă vrei.

— Cum se-ndură Alah să mă vadă crăpînd de necaz? Şi ce averi pierd... Ce măriri căpătăm de la preamăritul han..."Nu? Pe fată n-o dau!

— Horoscopul se tîlcuieşte că trebuie s-o dai!

Şi pe cînd astrologul se străduia să-l convingă, a intrat eunucul zăpăcit de spaimă şi foarte îndurerat :

— Slăvite, mare nenorocire! Robii, fugit!

— Cuuum?

— Nu ştie Iusuf ; cineva rupt lanțul.

— Ah, blăstămăție! în tabăra asta mişună iscoadele ghiaurilor!

Şi astrologul rămase crucit ; şopti pentru sine : „Astrologule, pe unde scoți cămaşa? La care stea te-nchini?" Şi tare :

— Dacă acum ghiaurii nu mai vor schimbul? Cu cine?

— Să fie spînzurați toți cei care i-au avut în samă!

— Iusuf văzut : toți legați burduf, căluşe la gură! scînci eunucul.

— Pornesc cu toată tabăra la Corbeni! Ii calc în copitele cailor!...

Foarte bine ar fi, dacă ghiaurii n-ar avea strajă pe dealuri şi... l-ar ucide pe Ibrahim. Apoi s-ar risipi în păduri. După asta, prinde orbul, scoate-i ochii.

— Aşa-i... Ce să fac atunci? Ce sfat îmi dai?

— 2ic să nu pierzi vremea : să porneşti numaidecît la întîlnirea cu ghiaurii, ca şi cum n-ai şti că robii au fugit.

— jjU) nu mă duc! se răzgîndi tătarul, cu o îndărătnică trufie, care-n fapt, ascundea teama.

— Viteazul Ibrahim, feciorul măriei tale stă de o zi şi-o noapte în hrubă, în întuneric, în umezeală, cu groaza morții în oase şi măria ta te codeşti? Dacă află marele han...

— Asta cam aşa-i, înțeleptule astrolog... A, mi-am amintit : tu m-ai sfătuit să-l trimit pe Ibrahim cu ghiaurul, parşivule!

— Nu eu, mărite! Ci zodia lui! Eu, cititor în stele de la Persida, am spus să trimiți pe cel care ți-i mai aproape de inimă... Ori, alegîndu-l pe Ibrahim, nu te-ai gîndit îndeajuns că ai pe altul mai aproape de inimă. Deci ai ascultat de îndrumarea stelelor.

Ghirai rămăsese, cîteva clipe, foarte încurcat. Apoi strigă, hotărît :

— Să se pregătească numaidecît caii. Plec!

— Sfătuiesc să-mi îngădui să merg şi eu.

— Hai!...

La drum, tătarii galopează ca vîntul. Asta-i a lor, iar Gazi Ghirai goneşte încă mai abraş, sub biciul mîniei ce fierbe cumplit în el.

În vremea asta Moțoc Dorondoc şi oamenii din Novăceşti aşteptau la Fîntîna Cerbului. Bine străjuit, Ibrahim se afla prin preajmă. Toma Neagu avea inima cît un purece ; şi tot ca purecele îi sălta să-i iasă din piept, în-țepîndu-l usturător. Dar, deodată, cine-mi apăreau în virful dealului, ie-şind de pe o cărare ce trecea printr-un huceag de alun^? Român Grue şi Voichița. Toți se minunară, se îmbrățişară, se bucurară şi doriră să afle cum au scăpat. Răspunse Voichița :

— Cu ajutorul lui Calapăr şi al slujitorului de la cort, Iusuf.

Unii, în cap cu Toma Neagu, ziceau să nu-l mai aştepte pe Gazi Ghirai. Dorondoc, dimpotrivă :

— Trebuie să-l răscumpărăm pe Calapăr, aflat acum în mare primejdie.

Sprijiniți în furci, coase, topoare, îmblăcie, ghioage, novăceştenii se aşezară pe aşteptat.

Dorondoc ceru lui Grue şi Voichiței să se ascundă în huceag :

— Lăsați-mă pe mine să mă tîrguiesc cu tătarul.

A apărut Gazi Ghirai pe la amiază, încruntat, dar semeț. Oamenii l-au întîmpinat fără plecăciuni şi fără teamă ; ceea ce l-a supărat foarte. Dar cînd şi-a văzut feciorul între furci şi topoare a trebuit să vorbească blînd Şi chiar rugător, îndurerat :

— Legat?... Fiul meu, legat?

52

— Măria ta, l-ai adus pe Român Grue şi pe Voichița? Unde-s?

— Au fugit!

— Minți! Vrei să ne păcăleşti! strigă Dorondoc, supărat şi furios.

— Jur!... Să adeverească astrologul.

— Atunci, ce facem? Ce schimbăm? Că noi am avut o vorbă : dăm dacă dai. Că zice proverbul : nu-i nebun cine mîncă nouă pite late, ci cel care i le dă pe toate. Dacă nu ne dai oamenii, în schimb ne dai bani, să ne plătim datoria față de boierul Toma Neagu.

— Dau zece pungi de galbeni.

— Ce spui? se uimi Dorondoc. Noi îl cunoaştem pe Ibrahim de cîteva zile şi am văzut că prețuieşte de zece ori mai mult : o sută de pungi!

— Mă jefuiți, tîlharilor! vorbi tătarul cam în felul lui Toma Neagu.

— Nu ne ocări cu nume de tîlhari, ca ți-om zice şi noi o vorbă şi nu ți-o plăcea, se împotrivi Dorondoc. O sută de pungi, în cap! Că Ibrahim al dumitale e obraz subțire, care cu... cheltuială se ține.

După ce-şi suci şi răsuci calul smucindu-l din frîu, Ghirai porunci unui tătar aflat mai încolo, cu doi desagi pe cal :

— Aruncă-le cincizeci!

— O sută! Altfel... intră topoarele şi îmblăciile în slujbă. Suduind cumplit în limba lui, silindu-şi calul să cabreze, făcu semn să

numere pungile. Dar nici un țăran nu se apropia de ele. Nici Dorondoc. Asta îl îngrijora şi-l înfuria pe Gazi Ghirai.

— Mai avem o dorință : să juri pe Coran că, după ce-ți dăm feciorul şi luăm banii, nu te vei răzbuna pe noi, nu vei prăda satul nostru.

— Mă scoateți din sărite!

— Uite cîte topoare stau ațintite asupra lui Ibrahim. Un semn să fac şi îl hăcuiesc ca pe-un bostan bun de dat la porci.

Gazi Ghirai ceru Coranul şi întrebă ce să jure. Astrologul, ca omul cel mai stăpîn pe sine, îi ceru să jure după el, cu mîna pe Coran :

— Jur să plătesc o sută de pungi de galbeni pentru salvarea fiului meu... viteazul Ibrahim şi a tovarăşilor lui. Jur să pun în mîinele lui... cum te cheamă, ghiaure?

— Tudor al lui Moțoc zis Dorondoc.

—...aşa cum îl cheamă, bani buni şi fără lipsă la număr. Şi mă leg, pe Coran şi în numele lui Alah şi al proorocului Mahomed... Că nu voi umbla cu vicleşug împotriva românilor şi nici nu voi căuta să mă răzbun pe satele lor. Şi ca să nu fiu ispitit întru aceasta, voi ridica tabăra şi voi pleca, neîntîrziat.

După ce căpetenia tătară rosti jurămîntul, astrologul ceru ca Dorondoc să-l dezlege pe Ibrahim. Treaba se împlini repede. Un slujitor aduse un cal

fiului eliberat şi toată ceata porni în galop. Cei zece tătari, însoțitorii lui, rămaşi fără cai, porniră pe jos. Dar, după cîteva sute de paşi, patru din ei se întoarseră şi cerură să rămînă robii novăceştenilor : decît să-i taie Gazi Ghirai, pentru nevrednicie, mai bine...

1

53

După ce se depărtară tătarii, Dorondoc. puse să se ridice pungile şi să ie dea pe seama starostelui.

— yai şi-amar, ce de bănet! pizmui jinduitor Toma Neagu.

Din vale se întoarse astrologul Răpalac ; descăleca, îşi dezbrăcă mantia cu şapte petece şi pălăria bleaga, îşi smulse bărbuța, îşi netezi pletele şi, spre uimirea tuturor, deveni Ion Calapăr, prietenul lui Român Grue şi al lui Dorondoc. Dar nu se sfîrşiră mirările şi, dinspre huceag, se arătară Voichița şi Grue. Mulțumiră oamenilor şi îndeosebi lui Calapăr şi Dorondoc, că i-au ajutat a ieşi din robie. Hotărîră ca banii să se păstreze la obştea satului, pentru nevoile oamenilor, de bir, haraci şi alte angarale.

Aşa, slobozi şi armați, Voichița şi Toma Neagu poftiră tot satul sus, la conac ; slujitorii tăiară cinci berbeci, coapseră cinci cuptoare de pîine, desfundară trei butii de vin şi cu toții, bărbați şi femei, tineri şi bătrîni se ospătară şi se veseliră mai ceva ca la nuntă. În hora care s-a încins, au jucat nu numai Român Grue şi prietenii lui, ci şi Voichița şi chiar — spre marea mirare a satului — boier Toma Neagu. Cînd horele şi veselia erau în toi, Calapăr văzu că printre oameni se strecura unul cu chip cunoscut. Cînd se apropie de el şi-şi auziră glasurile, începu a rîde, şi rîse de să plesnească, nu alta. Rîdea şi Calapăr, dar mai mult de rîsul, cam ciudat, al străinului, care nu era altul decît... Iusuf.

— De ce rîzi aşa? întrebă fostul astrolog. Vorba ceea : pentru un lucru de nimica, rîde baba de se strică. Ori tu... Iusuf, nu babă, căută el să-l imitefcîn vorbire.

— Păi, chiar asta am vrut să zic : sînt român şi hohotesc de rîs gîndind ce straşnic l-ai păcălit pe tătar.

— Măi, tu nu eşti niscai sămînță de viclean?

— V-aş fi pîrît lui Gazi Ghirai, dac-aş fi fost. N-am făcut-o pentru că m-a robit, m-a schingiuit, m-a umilit. Şi mă bucur ori de cîte ori pățeşte una mai boacănă. Iar asta de-acum e în adevăr de pomină.

Povesti apoi cum i-a ajutat pe Român Grue şi pe Voichița să fugă din tabăra tătară, cum s-a folosit de zăpăceala iscată de ridicarea pripită a taberei şi s-a ascuns în pădure.

— Mă cheamă Andrei şi vreau să ştiu dacă aş găsi ceva de lucru în satul vostru.

De dînşii se apropie Măria ; privi şi întrebă :

— Ce cauți tu la noi, tătarule?

— Straiul i-i tătăresc ; încolo-i Andrei, român şi prieten, lămuri Calapăr, care nu ştia că, în aceeaşi clipă, Leana şoptea la urechea lui Grue :

— Bădiță, acasă te-aşteaptă nişte slujitori domneşti, să te prindă şi să te ducă la domnie ; vor să te tragă-n țapă, ca răzvrătit şi răzvrătitor.

Cînd auziră cei trei de-o trebuşoara ca asta, hotărîră să lase satul să petreacă mai departe şi ei să fugă, să li se piardă urma. Zise Calapăr :

— Aşa-i în viață ; una caldă, alta rece. Deci, hai frate Român Grue iar, prin lume hoinar, că de-alta n-avem habar.

F>9

O întîmplare la „Hanul lui Manole" şi altele şi mai şi!

În spătăria mică din Curtea Domnească, Alexandru vodă sfătuia cu unul din slujitorii de taină : armaşul Socol. Încăperea era Întunecoasă şi tristă, sumbră chiar. Ştiindu-se urît de popor, vodă îşi temea zilele şi se ferea de lume şi chiar de lumină. Avea încredere doar în cîțiva boieri de-ai lui, cărora le dăruia moşii, îi cinstea cu dregătorii şi-i îndopa cu averi, ca să-l păzească de mînia norodului.

Acum, armaşul Socol îl înştiința despre răzvrătirea sătenilor din Novăceşti, despre robirea vornicului Toma Negu şi a fiicei lui, în tabăra tătară.

— L-am adus ca să-mi fie ajutor, şi iată îşi cam face de cap, Gazi Ghirai.

— Îşi cam face, slăvite doamne! Dar şi țăranii din Novăceşti, deşi s-au ridicat împotriva stăpînului şi l-au batjocorit şi schingiuit, totuşi, tot ei l-au dezrobit. Căpetenia răzvrătiților este unul Român Grue, pribeag de la Moldova, cu porecla Grozovanul. Pentru că țăranii, naiba ştie cum? l-au ruşinat răpindu-i feciorul, Gazi Ghirai a ridicat tabăra şi a plecat în țara lui, mînios şi scîrbit. A trimis vorbă că nu-i mulțumit cu cît îl plăteşti ; se-ntoarce numai dacă-i îndoieşti tainul.

— Hainul!... M-a lăsat să mă răfuiesc singur cu răzvrătiții? Şi cît aur i-am dat... Şi acel Român Grue unde-i acum?

— A fugit, măria ta, împreună cu doi soți de-ai lui. De-o lună jumătate, oamenii mei sînt pe urmele lor, dar de prins... Cred c-au trecut în Transilvania... Mai rău e că paşa ce la Rusciuc cere să-i trimiți haraci, peşcheş, hrană şi bani... Cică să le dai numaidecît, dacă vrei să mai fii domn. Să le dai, să nu-ți zică răzvrătit, ca lui Ion vodă, ori becisnic ca lui Petru Şchiopul de la Moldova care, nevrînd să plătească birul, a părăsit domnia, de mila norodului.

— Aşa! dar văd că nu-mi spui cuvînt despre Mihai, marele ban. Nu cumva i te-nchini şi tu, javră, pocitanie cu duhul.

— Măria ta!... Ți-s de credință pînă la mormînt! Am ştiință că trimite la visterie toate dările, fără sminteală.

— Asta ştiu!... Altceva?

— Încolo, de... se sperie Socol, la el, în Oltenia, face cum e datina banilor Craiovei, cam ce vrea.

— Nu eşti bun de nimic, netrebnicule! îmi povesteşti nişte nerozii despre răzvrătiții din Novăceşti şi despre acel mişel ban de Craiova, habar de grijă n-ai!

— Păi, măria ta, pe Român Grue eu l-am...

an

_— Taci, cațaoane! Mă amăgeşti cu fleacuri. În loc să-mi spui ce zic oamenii despre acel ticălos ban, trăncăneşti despre un Grue. Cine-i nelegiuitul ăsta? Vorbeşte odată, nemernice!

— Grue l-a păcălit pe Gazi Ghirai şi i-a luat o sută de pungi de aur...

Iar despre banul Mihai, dacă vrei să ştii adevărul, lumea zice că-i cm drept : pune rînduială în biruri, cerînd să plătească fiecare după putere şi dreptate. Nu nedreptățeşte, nu jecmăneşte, dar nici pe osmanlîi ori pe nogai nu-i sufere, nu le îngăduie a jefui țara. Aşa zice lumea... Că s-a inrudit ori împrietenit cu mulți boieri olteni : Buzeştii, Rudenii, Bălenii, Știchiyă din Strîmba... ştii şi măria ta, prea bine asemenea fapte.

— Procletul!

— Precum zici, măria ta, mare proclet! Că măria ta pe toate le vezi şi le judeci cu înțelepciune. Nimeni ca măria ta...

Dar, îngrijorat, vodă Alexandru nesocoti linguşirea şi întrebă :

— De ce crezi, nepricopsitule, că se poartă aşa banul Craiovei?

— De, măria ta... vrea să se arate vrednic înaintea prostimii, pentru că umblă cu gînduri piezişe, adic'lea viclene.

— Domnia? Domnia vrei să zici? De-aceea unii zvonesc că-i os de domn?

— Chiar aşa, măria ta : domnia! răsuflă uşurat armaşul. Cic-ar fi din osul lui Pătraşcu vodă.

După cîteva minute de tăcere, vodă Alexandru schimbă glasul :

— Socol, eu numai în tine am uicredere. Şi nu te poți piînge : te-am răsplătit totdeauna, berechet : trei moşii cu satele lor...

— Eşti înțelept, darnic şi... bun, măria ta.

— Şi voi fi şi mai darnic, dacă...

— Porunceşte, măria ta!

— Vreau capul banului Mihai. Pricepi, armaş Socol? Capul!

— Pricep, măria ta : capul!

— De nu-mi îndeplineşti porunca, te jupoi de viu, îți umplu pielea cu paie şi-o arunc în lacul Colentinei.

— Price... priceput, măria ta... cu paie! se bîlbîi armaşul.

— Alegi oameni de încredere. Nu-i ştiu, nu-i ştii! îşi fac treaba ; plata şi tălpăşița! La turci! Să nu afle nici musca.

— Am eu un harap buzat fugit din cetele lui Mehmet paşa. Şi... după aceea, ca să nu trăncănească, îi astup gura cu pămînt.

Vodă îi aruncă o pungă cu galbeni ; armaşul o prinse din zbor.

— Să-mi faci treabă bună! Şi să nu uiți nici de fugarii din Novăceşti. Că nu se ştie ce răutăți mai fac!

În ceasul cînd, la curtea domnească, armaşul Socol primea poruncile lui Alexandru vodă, pe-o uliță a Bucureştiului, printre case mici, înghesuite una în alta, trei prieteni păşeau agale, cu caii de căpăstru. Mergeau fără țintă. Trecătorii însă îi cam luau la ochi. Ii îneînta frumusețea chipului celui din mijloc, privirea şugubeață a celui din stingă şi zîmbetul duios al celui din

dreapta. Adică Român Grue, Ion Calapăr şi Tudor Moţoc al lui Dorondoc, fugarii din Novăceşti. Cel dinţii vorbi Calapăr :

— Iaca, fraţilor, ne văzurăm şi-n satul lui vodă : căscăm gurile de ni s-au dezbîrnat fălcile, dar nu prea avem ce vedea.

— Calapăr şi Dorondoc cu cai de dîrlog, iar Român Grue, uite-l, nu e... Şi \odă îşi omoară slujitorii căutîndu-ne prin cei codri.

— Ca să ne ferim de ploaie, ne-am aruncat în lac.

— Hălăduim chiar sub nasul armaşului Socol şi-i dăm cu sîc.

— Că tot mai bine-i să porţi un frîu în mînă, decît un ştreang la gît.

— Poate ne apără boierul Toma Neagu, zîmbi Grue.

— Ţi-ai găsit! nu-l crezu Calapăr. Să ne pîrască, da!

— Ei, chiar aşa de hain nu-l cred, se înmuie Grue. La urma urmelor, fără noi ar fi zăcut şi azi în lanţuri. Nu-i aşa?

— Eu o ţin pe-a mea : nici răchita pom, nici boierul om.

Lui Grue nu-i conveni zicala, dar ajunseră în dreptul unui bătrîn care, vrînd să urce în căruţă nişte saci plini cu grîu, făcu semn celor trei tineri să-i ajute. Puseră umărul şi, în cîteva minute, încărcară căruţa. Bătrînul le zise bodaproste :

— Îmi trebuia un ceas să-i aburc... Şi-s istovit de puteri. Pornind mai departe, Calapăr reluă vorba despre Toma Neagu :

— Numai tu, Grue, crezi că vornicului Neagu îi lipsesc doar aripile ca să fie înger.

— Inima, Calapărule, nu-l lasă să judece limpede : ia aripioarele... fiicei şi le-agaţă tatălui, să-l înalţe în cerul bunătăţii.

— Voichiţa-i altă fire, măi fraţilor! suspină învinuitul.

— Dar o vorbă bătrînească zice : aşchia nu sare departe de trunchi.

— Eu cred că seamănă cu maică-sa, care-i răzăşiţă, ca noi.

Văzînd că nu-l pot abate de la părerile lui, prietenii schimbară ei vorba, dar nu prea departe de Novăceşti. Le părea rău : unul că n-o mai vedea pe Măria, altul că nu se mai putea întîlni pe furiş, cu jupîniţă. Calapăr îi tălmăci gîndul în felul lui :

— Cît e lumea şi pămîntul, pe cuptor nu bate vîntul...

— Dar te dă de gol armaşul Socol, întregi, Dorondoc, zicala ; apoi des-cîntă : C-o sabie la cingătoare, cu un braţ ceva mai tare şi c-un dram de iscusinţă n-om rămîne de căruţă. Şi murmură cîntare : „Foaie verde de mohor, mult mi-i dor şi mult mi-i dor, de satul de pe pripor şi de Măria lui Topor.”

— Nu mai jeli în darn ; ce-a fost verde-a vestejit, ce-a fost dulce s-a acrit, îl întîmpină Calapăr, cu vorbe triste, de lehamite.

— O să ne mai fie iarăşi bine?

— Cine ştie cînd, Român Grue, frate! Eu le văd pe toate cernite.

— Crămăluitorule! îl apostrofă Calapăr. Nu-ţi mai rămîne decît sâ suspini cîte-un „vai şi-amar”, ca anume boier.

— Chiar aşa!... Mai bine-am privi în jur, la trecători, la case.

— Adică un fel de... hai la bilei, să-ți cumpăr gîlci, şugui Calapăr. pc_ajci nu se prea simt sărăcia şi împilarea, observă Grue, schim-bînd vorba. Numai işlice şi mantii de mătase şi fir. Şi trăsuri boite roşu, cu armăsari arăpeşti, cu potcoave de argint. Dovadă că altă făină se macină la moara asta din satul măriei sale.

— Uite-l pe armaşul Socol! tresări Dorondoc. Să ne-ascundem!

— Cotim pe ulița asta, sfătui Grue. Țineți-vă tot în dosul cailor.

— Ei. Socol-Socol, cum am să ți-o coc, cu pelin şi busuioc, într-un vîrf de soc, lingău fără noroc.

Se purta aşa de trufaş printre oameni, că Român Grue simți un nestă-pînit îndemn de „a-i turti fesul". Încălecară tustrei şi porniră la trap. Grue trase repede praştia de la oblînc, puse o piatră, roti şi slobozi. Un vîjîit scurt, şuierat. O clipă de linişte şi uluire. Apoi tropote de cai în galop şi rîsete tot mai multe, hohotite, sporite de vorbe vesele : — O piatră în capul armaşului!... Nemaipomenit!

— Uite-i cuşma într-o băltoacă.

— Cine-a tras?... Unde-i? Prindeți-l!... striga armaşul.

— A căzut din cer! batjocori o voce groasă. Plouă cu pietre!

— Oricum, a nimerit bine... se bucură un negustor cu pestelcă verde. Galopînd şi depărtîndu-se, cei trei prieteni nu mai auziră nici furia armaşului, nici întețirea rîsetelor.

— Eşti cam necugetat, Grue! dojeni Calapăr.

— Ştiu ; dar mi se părea necuviincios să trec pe lîngă dumnealui şi să nu-i zic bună ziua, în felul meu.

După ce cotiră mai multe ulițe, domoliră galopul pe malul Dîmboviței, în fața unui han destul de arătos, înconjurat de căruțe cu coviltire de felurite culori : vineții, negre, verde-spălăcit, cărămizii. Printre căruțe, forfotea lume multă : negustori în strai grecesc, evreesc, armenesc, turcesc, românesc. Unii îşi păzeau sacii ori tarabele cu marfă, cătînd, cu privirile, cu glasurile, cu gesturile muşterii şi alişveriş. Legară caii la stanoage, le puseră sub bot trăiştile cu orz şi, aşteptînd să-l mestece, sporovăiră între ei, ca oamenii fără treabă şi fără țintă.

— Pe-aici or fi umblînd oare dinii cu colaci în coadă? se făcu Dorondoc a întreba.

— Eu care-am hălăduit prin lume ceva mai mult, dădu răspuns Calapăr, ştiu că dacă ți-i chimirul plin-bucşit, ți-i uşor s-aduci a bei turc ori, dacă-i nevoie, a iaurgiu bulgar, a neguțător raguzan, a reiter neamț şi chiar a grof maghiar.

— Numai pe prost, banul nu-l poate face mai deştept, îi dădu dreptate Dorondoc, suspinînd : Şi uite ce jupînițe mîndre... Să nu te miri dacă o întîlnim şi pe Voichița... Păcat că din scai mieşunea nu odrăsleşte.

— Ba, dacă îngrijeşti răsadul, odrăsleşte chiar crin cu dulce mireasmă.

— Vai şi-amar, Român Grue! rîse Calapăr.

57

— Dp.c-ar apărea Voichița, mult aş vrea să-i văd mutrița : „Voi pe-aici, mâi voinici?”... Sau poate ne-ar pîrî armaşului...

Grue socoti că dacă vor umbla mereu fugari şi urgisiți de stăpînire, nici o fată nu se va mai uita la dînşii. Pribegii sînt cîini de uşi multe.

— Aşa-i! Şi boieroaica o să treacă pe lîngă tine, strîmbînd din nas : Român Grue? Uite-l, nu e...

— Iaca şi pentru asta avem a săvîrşi o ispravă nemaipomenită, să vorbească lumea de noi.

— Grue, din doi săraci se face doar o pereche de calici. Să vedem ce-o să iasă din trei vîntură țară ca noi.

Intrară în han, se aşezară la o masă lungă şi, privind din cînd în cînd muşterii,izvodiră vorbe de duh ori îngînară cîntec de inimă albastră, după cum îşi făcuseră obicei : „Pelin beau, pelin mănînc, pe pelin sara mă culc ; dimineața cînd mă scol, cu pelin pe ochi mă spăl”... „Dorul pe unde zboară, face inima uşoară, dar pe mine mă omoară”...

— Şi dacă tu, Român Grue, vorbi Dorondoc din inimă, cuprinzi în tine, pe lîngă meşteşugul luptei cu sabia, al ochirii cu praşLia, al triatei nebiruite, dacă te însufleţeşte un neîntrecut simț pentru dreptate şi omenie, pentru înțelegerea durerilor norodului, dacă ai un adevărat har al gospodăririi şi bunei orînduiri, dacă ştii să te descurci în cele mai grele împrejurări, însamnă că Voichița greşeşte trecînd peste dragostea ta cu nepăsare. Dar poate va înțelege că prețuieşti mai mult ca o sută de boieri veliți.

— Voichița, fraților, nu prea ştie nici ce înfloreşte nici ce arde în sufletul meu.

— Să ghicească, se împotrivi Calapăr, dacă are inimă şi minte! Altminteri e-o gîscă năpîrlită.

Ştiau toți trei că numai împreună se pot apăra, se pot face cunoscuți ; poate şi de aceea o cîrmiră spre o... şagă flămîndă :

— Cît mai avem trei gologani în... chimiră, să ospătăm o țîră! îşi invită Grue fîrtații, apoi îl întrebă pe hangiu dacă le poate da masă şi casă.

— Pentru oameni buni, la hanul lui Manole, casă şi masă bună! le răspunse hangiul binevoitor.

— Dar vin, vin de-ăl să turbe cățeaua, ai? se grozăvi Dorondoc.

— De bună samă!... La mine în han vinu-i după punga muşteriilor. Asta-i şi faima hanului lui Manole... Cai aveți buni ; bani... bani aveți, pe măsură?

— Unii, cît păr pe broască ; alții, plini de bani, ca rîpa de bolovani, ticlui Calapăr.

— Ei, asta nu-i tocmai bine.

— Bine, rău — ăsta-s eu. Şi ca să nu crezi că-i pe veresie, îmi pun calul chezăşie.

— Ei, atunci, sînteți muşteriii mei, deşi simt eu că, de-acasă, ați pornit cam cu pripeală, fără bani de cheltuială.

58

Ne-ai gîcit, jupîn Manole. Ai ochi buni şi minte ascuțită. Şi te-ncre-tăm că vom bea cît om putea şi-om plăti cînd om avea.

'— ^m nimerit-o cu voi : la han cu vad bun, muşterii cu pungă grea ci cu duh sprinten, bine-i să poposească, totdeauna.

\ — qu sprinteneala duhului ar mai merge ; dar de greutatea pungii nu r.r-ai putea scuti?

— Şi ce-aş primi în schimb?

— De'la el, un cîntec de alean, îl arătă Grue pe Dorondoc. De la ăstă-lalt o zicală de duh, îndreptă arătătorul spre Calapăr. De la mine, o ispravă de pomină şi-o faptă bună, făcu semn spre sine.

— Cel mai uşor şi mai uşor ni-i să-ți cmtăm : Că, de urîtul lucrului, stau în fundul hanului, unde mi-i cald şi mi-i bine, cu ulcioru lîngă mine ; că de harnicei ce sînt, greu mă scol de la pămînt.

— Nici o vorbă de duh nu-i greu de izvodit. De pildă două, pentru noi _fă hatîr calicilor, că le duci şi traista. Sau : cînd încapi pe mina calicului, îți ia şi sufletul, si'irşi Dorondoc.

— Toate astea le ştiu, rîse Manole, că sînt pățit.

— Aşa-i, interveni Grue, rotind privirea în jur : Cel mai deştept din sat e Stan pățitul. Da, uite, cumpăna fîntînii gata-gata să cadă din furcă. Am văzut-o cum am intrat în ograda hanului. *

Hangiul lămuri că, de ieri, a sărit fusul şi n-a găsit un om sprinten să urce pînă acolo ; ar trebui nişte cepuri, ca să...

— Cinstite hangiule, un topor şi un fus, ceru Grue.

Şi, căpătînd cele cerute, toți trei grăbiră spre fîntînă ; Grue urcă pe furca înaltă, ca atunci cînd era băiat, în munții Horaiței şi se cățăra ca mița pe tulpină de fag, nalt şi drept ca luminarea.

Un drumeț se miră de îndrăzneală şi îndemînare, temîndu-se să nu-i rămînă sufletul „pe-acolo, prin cer". Grue îi răspunse, grfiind :

— Un căuc de apă unui drumeț însetat te iartă de-un păcat.

La terminarea trebii, hangiul Manole îi lăudă şi-i încredința că se vor simți bine în han, dacă vor fi tot aşa de harnici şi săritori la treabă. Grue îi mulțumi, iar Dorondoc îi ticlui un cîntec :

— La han la Manole, nu se mîncă doar fasole, ci şi pastrama de berbece, cu pelin din cel mai rece.

Pentru dresul cumpenii şi pentru „cîntare", Manole le făgădui un ulcior de vin. Văzînd dărnicia hangiului, cei trei flăcăi se încredințară că au călcat cu dreptul. Aşezați din nou la masă, cîteva minute ascultară lăutarii Şi larma glasurilor din jur. Cercară a intra în vorbă cu un vecin de masă, în strai verzuliu, din postav de preț, cu cuşmă de jder, cu pană de cocor la urechea stingă :

— Încotro, bădiță?

— Încolo! răspunse drumețal.

— Spre Tîrgovişte ori spre Giurgiu? —- Spre.

59

— Cu marfă ori cu treburi poiiticeşti?

— Cu.

— Eşti singur ori însoțit?

— Şi nu şi da.

— Unde ți-s soții?

— Pe aici şi pe nicăieri.

— La pungă eşti tot aşa de zgîrcit ca la vorbă?

— Mai!

— Se vede că vinzi marfă... necurată, dac-o faci pe mutul în tufă.

— De ce? se nelinişti un pic drumețul.

— Păi, neguțătorilor cu marfă bună le merge gura ca melița, îl lămuri Dorondoc. Povestesc mai cu haz ca vînătorii, şi-şi laudă negustoria, adică îndrugă la braşoave, de te asurzesc.

— Lasă-mă-n pace! se burzului, deodată, muşteriul.

— Te-om lăsa, omule. Vorba nu-i bună la toate ; iar dragoste cu sila nu se poate, cum zice... Calapăr.

— Cine-i Calapăr? se arătă, în sfîrşit, curios de ceva.

— Ia un... iscodici : cum te vede îți şi spune : măi, dac-o faci pe misteriosul, pe îmbufnatul, însamnă că n-ai cugetul curat. Că de l-ai avea, s-ar bate calicii la gura ta.

— De ce să n-am cuget curat?

— Ştiu eu? Poate vrei a săvîrşi vreo poznă, vreo ucidere ceva...

— Ce... uci... Eşti nebun? se înspăimîntă cela, şi glasul îi tremură UşureL

— De-o pildă, vrei să furi o lingură ori să ucizi o muscă de-aici, din han şi n-ai vad bun să-ți ascunzi fapta.

— Eşti... sînteți nebuni de legat! răsuflă oleacă uşurat muşteriul.

— Dacă vrei să nu te ia lumea la ochi, măi omule, trage-i de duşcă o ulcică, două, îndrugă braşoave, cîntă, fă haz de necaz...

— Țineți-vă povețele pentru voi!

— Nu putem ; sîntem nişte oameni cam ciudați : dăm tot ce avem, bani, bucate, straie, sfaturi, pumni... tot ce se poate da.

— Lăsați-mă-n pace!

— Da, dar privirea dumitale speriată cere sfat : despovărează-ți sufletul.

— Mă înnebuniți, palavragiilor! se ridică şi grăbi spre-ieşire.

— Se întâmplă ceva în hanul ăsta, şopti Grue. La fîntînă doi îşi fac semne ciudate, iar cei de colo vorbesc în şoaptă : sigur pun ceva la cale. Sînt armați cu iatagane. Unul are şi lat la brîu, după cît văd eu.

Calapăr povesti, cu oarecare îngrijorare, că în grajd, caii unui turc, îmbrăcat în straie româneşti, aşteaptă înşeuați.

— Ce-or fi vrînd? întrebă Grue.

— Naiba să-i pieptene cu ragila şi pieptănuşii... Îi afurisi Calapăr.

60

Numai să nu ne caute pe noi, se temu Moțoc. Dar dacă or fi urmărind pe unul tot aşa de nevinovat ca şi noi, putem să-l lăsăm în primejdie?

Nu Grue ; turcul zice că unde-i calabalîc e şi bocluc. — Iar' un năuc se-ntreabă : un' mă duc? Un' mă duc, singur cuc...

adăugă Dorondoc.

— ga lăsăm gluma, fraților : eu zic să fim cu ochii în patru. S-ar putea

să ne fi luat urma slugile armaşului Socol.

— Să se folosească pentru asta de un turc? întrebă Calapăr.

— Ca să-şi slujească stăpînuL ticălosul ăsta şi-l ia slujbaş şi pe dracul.

În vremea asta, în hala cea mare a hanului, rumoarea creştea ; lăutarii ziceau cu foc. Intrînd iară muşteriul cel scump la vorbă strigă :

_Ți-am poruncit, hangiule, să nu mai primeşti pe nimeni în noaptea asta!

— Iertare, dar rînduiala hanurilor din toată lumea este adăpostirea drumeților. Hangiul care nu ține sama şi de omenie se asamănă cu lotrii.

— Te spintec cu hangerul! se-nfurie şi crîşcă muşteriul. Cine-s ăşti trei flăcăi, care ți-au dres cumpăna?

— Nu ştiu. Tineri cumsecade, harnici şi...

— Plăteşti cu viața, dacă...,

— Hangiul e fratele tuturor muşteriilor cinstiți şi omenoşi.

— Taci că te... te sugrum!

Grue şi prietenii auziră amenințările muşteriului care de fapt nu era defel scump la... amenințări. Hangiul se apropie de masa lor, aducîndu-le cîte o „ciozvîrtă aburindă de berbec şi-un vinişor de-ăl sec".

— Adus rece, în ulcior, că ni-i sete şi ni-i dor, de pădurea deasă, de mîndra frumoasă, urmă Dorondoc cu prohodirea.

Grue ceru să nu fie prea scump vinul, iar hangiul le nâspunse :

— Vă las mai ieftin, dacă-mi stați de-ajutor într-o treabă mai... grea.

— Noi asta aşteptăm : să fim de folos, se bucură Grue. Porunceşte.

— Nu poruncesc, ci vă rog să-mi îmbătați nişte muşterii.

— Dacă-i treabă cinstită, încruntă Grue sprinceana. Cu tîlharii nu vrem să-avem de-a face.

— Cinstită, dar nu uşoară. Întîi că unul din drumeți e turc.

— Pentru că se tem de legea lor, beau pe ascuns, mai avan ca noi. — Dar de ce vrei să-i îmbeți numaidecît? vru să afle Moțoc.

— Ca să nu ştie cînd e miezul nopții... Mie nu-mi place să fiu gazdă de ucigaşi plătiți, că-mi merge buhu şi-mi pierd muşteriii.

— Şi putem şti cine-i primejduit? întrebă Grue.

— În vremea asta, cînd domneşte unul poreclit „cel Rău"... Primiți? — Contra ceva mîncare şi mai mult vin, se tîrgui Calapăr, în glumă.

Că noi, ştii : de plăcintă, gura-mi cîntă, de varzare şi mai tare. Şi la toate eu mă-nchin, c-un pocal mare de vin.

Dar de ce ne-ai ales tocmai pe noi? vru să ştie Grue. Hanu-i plin.

— V-am dibuit Isteți, buni de gură, săritori la nevoie, iubitori de... Dar Calapăr îi tăie vorba cu una de-a lui :

— Hangiule, nu-mi mai îndruga minciuni de-ale dumitale, că-s sătul de-ale mele.

— Pe negoțul meu, că nu-i minciună şi nici vreo urzeală, ci numai dorința de a scăpa de nişte ucigaşi ; a-i alunga din casa mea.

— Şi dacă-s ucigaşi cu plată, nu putem şti pe cine li s-a căşunat?

— Trebuie să fie om cu vază, c-au primit mulți bani.

— Pot dormi liniştit, rîse Dorondoc ; capul meu nu prețuieşte nici o ceapă degerată.

— Să nu mai lungim tîrguiala : poftesc să-l amăgiți cu vorba.

— 'Cîntecele-i plac? întrebă Moțoc.

— Cîntă-i ; te-ajută şi lăutarii.

— Eu să-i povestesc isprăvi vitejeşti, se hotărî Grue.

— Şi eu snoave, surise Calapăr.

Şi tustrei se mutară la o masă, în fața muşteriilor bănuiți a nutri gin-duri năsălnice.

O vreme, mîncară, băură, iscodiră cu privirea vecinii, ascultară lăutarii ori risetele, gîlgîitul vinului din ulcioare în căni şi-n gîtlejuri şi mai ales povestirile, vorbele şi semnele celor de la masa megieşă. Cînd crezu de cuviință, Grue se amestecă în vorbă, cu o întrebare :

— Ai luptat la Eger, ienicerule?

— Luptat ; dar ce priveşte la tine?

— Eu totdeauna am admirat vitejii... Hai noroc! Gustă din pastrama asta.

Turcul gustă, o găsi bună şi se îndemnă, lacom la încă trei felii.

— Mai ia, mai ia! îl pofti Calapăr. Cu aşa bunătate numai la hanul lui Manole te mai întîlneşti. Ia şi bucata asta! Aşa... Vorba ceea : rău mîncai, bine mă saturai ; nici nu fuse, nici n-ajunse, dar dacă mai era, nu strica. Şi-apoi, cum se spune, udată cu vin, i-o minune!*

— Nu!... Nu! nu estem voia... Alah pedepsim ala care bem vin!

— Păcat! Ce e mai dulce ca voroava bună şi vinul cules pe lună? cîntă Moțoc, aplecîndu-se către turc.

— Lăsați-l în pace! se răsti la ei muşteriul arțăgos, sărind de la masă şi răcăduindu-se, mînios, iar pana de cocor se clătină-nervoasă.

— Şezi blînd! îl ținti Grue cu privirea. Ce-i rău în a-l pofti pe om să guste din vinul nostru? Noi îl poftim şi el trebuie să ne facă plăcerea de a nu refuza.

— De mîncat poate mînca, pîn-o crăpa ; dar de băut... oprit.

— Da... Ala Alah oprim vinul, rosti turcul, cu mare părere de rău.

— Ei, nu! Uite cum îți lasă gura apă... Îl întărită Calapăr.

— Nu, aista noapte treaz trebuie să fim!

— Şi... curajos, nu? îl iscodi Grue, surîzînd prieteneşte.

— Curajos, estem! Ama tu de unde ştim?

62

Moclis sacana, turcule! se răsti muşteriul misterios.

— Lasă-l, măi omule, că vinul dă curaj, zîmbi Grue. Şi mi se pare că de curaj are nevoie un... ienicer, într-o noapte ca asta.

— La Coran scriem : vin ala spurcat estem, carne de porcule, tot spurcat!

Ca să-l mai îmblînzească, Român Grue povesti că în vremea bătăliei de la Eger, pentru însuflețirea oştii otomane, cineva trebuia să cuteze a urca un steag cu semiluna sus, pe crenelurile cetății. Dar ca s-ajungă acolo, sus, trebuia să doboare trei străjeri. Nici un turc n-avea curaj, deşi paşa făgăduia

răsplată bogată. Doar unul singur a îngropat cartea ceea sub ui> muşuroi, a dat pe gît o oală cu vin, a simțit cum începe să-i fiarbă sîngele în vine, să-l furnice curajul şi a pornit la luptă. A doborît străjile. S-a cățărat pe creneluri şi a desfăşurat steagul verde. Ceilalți soți ai lui n-au vrut să rămînă mai prejos ; au sorbit şi ei din butelcile de vin de Tokai şi, în cîteva ceasuri, au cucerit cetatea.

— Adivarat!... Adivarat estem!... Eu ai văzut ala viteaz. Ama făcut agă!

Dar misteriosul scump la vorbă arătă, hotărît, că acum n-are nevoie de curaj, ci de cap limpede. Toți au înțeles că-l ținea din scurt, cu un scop tainic şi parşiv.,

Grue se prefăcu a nu băga de samă ; căută să-l convingă pe ienicer că unora le trebuie curaj ca să beie. Soliman, padişahul cel mare, tot cu vin a întărit inima spahiilor care au pus praf de puşcă la temelia unui turn din cetatea Budei. Turnul a sărit în văzduh, ca o jucărie. Iar pe un spahiu, cel mai îndrăzneț, padişahul l-a făcut paşă... Bea de ici, o-nghițitură măcar, să simți minunea preschimbării.

— Ei eu ajungem agă, daca asta noapte treaba buna facem!

— Taaaci! răcni muşteriul furios.

— Nu strigam, bre! Ama tăceam, dară gustam picătura... vin.

— Nu-i voie! urlă furios scumpul la vorbă.

— Ienicerule, cum te laşi stăpînit, tu, om al măritului sultan, de un tiran ca ăsta? Gustă din pocalul meu, că de nu, zău, mă supăr şi fac urit.

Turcul apucă pocalul şi-l dădu pe gît din cîteva înghițituri zdravene, horpăite, dovedind că ştie bine gustul vinului şi-i place.

— Ce faci, ticăloşiile? Na! sări furiosul, îi smulse pocalul şi-l trînti de podele, dînd prilejul lui Grue să se mînie :

— Dumneata, muşteriule, cauți sfadă : ne ocărăşti, spargi pocalul cu care noi vrem să ne cinstim un prieten. De nu şezi blînd, te legăm de stîipu' cela! Vezi?

— Nu... vă rog, nu! se muie învinuitul. Plătesc vinul, pocalul...

În acest timp, Calapăr şi Dorondoc îl îndemnară pe ienicer cu încă două Pocale pline. Şi cum Dorondoc îi punea în față talerul cu pastrama :

— Aaah, pastrama a la berbecule pipărat, usturoiet estem... Asta nu oprit estem de ala Coran.

63

Mestecă zgomotos şi mai ceru vin, iar Grue îi dădu tot ulciorul. Pu-nîndu-i gîtul la gură, turcul gîlgîi, în ciuda supărării şi protestelor muşteriului cu pană de cocor la cuşmă.

—i Pentru ala curaj bem bre! se dezvinovățea ienicerul. Ama!...Alah. iertam, că mare estem, hîc! Ha-ha!

— Te spintec cu hangerul, dacă mai bei!

— Nu mai bem, bre... Coran... Coran oprit... ama Alah...

— Muşteriule, vezi-ți de treabă, că-ți afli naşul cu noi, de-mi sperii prietenul!

— Să nu mai bei! se rățoi omul.

— Le-ai dat toate pe una şi nici aia nu-i bună, mă pană de cocor! îl şfichiui Calapăr. Hai noroc, ienicerule, şi nu lăsa soțul să ne strice cheful.

Nor-nor-hîc-oc! Sor-sorbim-cum-ghiaurii!... gîlgîi de rîs şi sughiță ienicerul.

Ca să-l mai liniştească pe furios, Grue îi grăi cu bunăvoință :

— Pe mine mă cheamă Constantin. Pe dumneata?

— Tot Constantin... Nu mai bea, nesocotitule!

— Constantin floare de crin, mîndră floare rea duhoare, îl descînta Calapăr, în vreme ce ienicerul sorbea din ulcior şi sughița, lăuda bunătatea vinului şi grozăvindu-se printre sughițuri;

— Acuma zugrumam, cît zicem pîs! Crrrț!...

— Nenorocitule! Nu mai primeşti nici o para! îl amenință încet furiosul, neputincios.

Dar cei trei prieteni îl încurajau mereu pe ienicer :

— Cine bea cinci pocale, noroc are! Cum se zice : cinci cîştigă, zece bea şi mîncă, ce-i rămîne bagă-n pungă.

Dorondoc îi ținea hangul cîntînd tînguios şi înduioşător :

— Vinu-i bun, ulcioru-i mare, inima năcaz nu are, că-l înec cu... Dealul Mare.

— Ienicerule, dacă la naştere te-a scăldat maică-ta în lapte de iapă, acum scaldă-te-n vin, ca să fii viteaz şi să placi cadînelor! îl dăscăli Calapăr, urmărind cum turcul se clătina tot mai tare, lăudîndu-se printre sughițuri şi poticniri :

— Zugrum!... Zugrum!... Cum pui găina zugrum la el, mare ban...

— Ban de argint ori ban de aur? prinse Grue cuvîntul, ca pe-o nadă.

— Taci! răcni deznădăjduit şi furios pană de cocor.

Dar strigătul mai rău îl ațință pe ienicer, decît să-l cumințească :

— Prost estem!... Mare ban Craiova estem! Hîc!

— Pe banul Craiovei vrei să-l sugrumi? întrebă Grue.

— Taci, nenorocitule!... Aiurează, oameni buni, aiurează, bețivanul!

— Chiar dacă limba se mai împleticeşte, gura bețivului tot adevăr grăieşte.

— Adevăru-i că nici noi nu-l putem suferi pe banul Craiovei, zise Grue. E-un răzvrătit!

64

— Cine-ți dă voie să-l ocărăşti? se grozăvi furiosul. E om bun şi drept! Nu dau voie să...

— Cică s-ar fi sfădit cu vodă, iscodi Dorondoc. Aşa s-aude.

— Nu-i adevărat! Chiar acum l-a chemat la curte, pentru sfat.

— Da? se miră Calapăr. Vezi cum e lumea? Vorba bună greu răsună, iar cea rea umblă ca vîntul, umplînd pămîntul cu duhoarea-i.

— E miezul nopții... Hai, ienicerule! porunci furios pană de cocor.

— Nu bem, plecam! se clătină turcul. Miez noapte estem, plecam!

— Deci să bem şi să cîntăm pînă în zori! îndemnă Grue. Noroc!

— Noroc! Iuhu... Plecam!... Hai... Hîc! Bun vin estem. Dam!

— Mergem şi noi! se oferi Grue. Să vă fim de ceva ajutor. Musafirul arțăgos se împotrivi deznădăjduit ; dar Calapăr se încăpă-

ținănă să meargă toți.

— Hai, ienicere! Ce nu pot face zece cumințI, strică un smintit. Hai, turcule! Hai, viteazule, hai!...

— Un'e? Zugrumam ban Craiovi? Hîc! Bem ala ulcior şi mergem..; Zugrumam... Crrrț!... Voi uitam cum...

— Vorbe de bețiv! clocotea pana de cocor. Nu-l ascultați!

— Auzi, viteaz ienicer? Te face bețiv!

— Nuuu!... Voie nu dam!... se împotriveşte, clătinat cu limba,încleiată.

— Du-te şi te culcă, nenorocitule! îl ocărî pana de cocor. Grue îl apăra, numindu-l prieten, iar Calapăr îl sfătuia :

— Unde bei şi-unde mănînci, acolo-i bine să te culci.

— Hai! urlă furiosul, holbînd ochii şi zăngănind iataganul.

— Nu mergem cu, hîc! tine... Cu ei vrem mergem... Vrem şi punga dam... Aur!

Şi puse o pungă în palma lui Calapăr, sărutîndu-l îmbăiat.

— E plină, ienicerule? o cîntări flăcăul în palmă, f ăcînd cu ochiul lui Grue.

— Plin estem... Hai pîndim ala ban...

— Taci! Te străpung cu... crîşcă amarnic muşteriul arțăgos, dar Grue îl luă în piept, silindu-l să se depărteze şi să lase iataganul în teacă :

— Nu fă omor, slujitor al armaşului Socol, că dai de dracul cu noi!

La semnul lui Grue, Calapăr şi Dorondoc îl prinseră de brațe pe arțăgos şi, în ciuda zvîrcolirilor şi a înjurăturilor, îl dezarmară şi-i legară mîinile cu un curmei, iar Calapăr rîse, ca de obicei :

— În funii legat fedeleş, îl duceau pînă la Ieşi şi, ca să nu facă omor, îl ducem la obor, să-l vindem la hingher, pe sare şi piper...

— Deocamdată să-l împiedicăm a face vreun rău! lămuri Grue lumea adunată în jur, curioasă să afle pricina strigătelor. Ienicerul cercă să se ridice de pe scaun, dar se împiedică în şalvari şi se burzului că nu-şi găsea iataganul :

65

— Hîc!... la dreapta mutam ala iatagan... Hai!... Dam ulcior şi plecam, bre...

— Unde trebuie să mergem? întrebă Grue.

— N-am 'abar, bre!... Om... mare ala, banule, intrat casa, hîc! Ştim, ştim... Calea Craiova... Crrrț! se bălăbănea turcul amețit bine.

— Amîn-o pe altă dată. Acum se luminează de ziua ; ne vede lumea.

— Trebă zugrumam... Luam bani... turc om cinstit estem...! Hîc!... şi se prăbuşi beat mort.

— Punga-i la noi, hotărî Grue. Plătim vinul, pastrama şi ne mai înțolim oleacă. Tu, ienicerule, eşti bine îmbrăcat.

Înțelegînd despre ce era vorba, oamenii din han făcură haz, îl su-duiră pe cel cu pană de cocor la cuşmă şi-l lăudară pe Grue şi pe soții lui. Dar, deodată, de-afară s-auziră strigăte furioase şi armaşul Socol năvăli în han :

— Unde-i ticălosul? Avea de împlinit poruncă domnească...

— Dacă-i vorba de ucigaşul plătit să-l omoare pe banul Craiovei, uite-l colo, legat fedeleş, îl înfruntă Român Grue.

— Cine a îndrăznit! spumegă armaşul.

— Noi! răspunseră tustrei, calmi, aproape binevoitori.

— A, voi?! Slujitori, împungeți-i cu sulițele! urlă Socol. Grue trase sabia ; ceilalți doi îl imitară :

— Îndărăt, mişeilor!

— Nu cutezați, că vă fac pastrama! amenință Calapăr.

— Nu vă-apropiați, că vă măninc coliva! se aşează Moțoc în poziție de luptă.

Şi lumea din han începu să strige, mînioasă :

— În lături armele!... Afară! Aceşti tineri ne-au mîntuit de ruşinea unui omor!

Încolțit, armaşul Socol rîse silit şi vorbi tare :

— Dar eu n-am nimic cu voi! Am... cu cei care voiau să-l ucidă pe banul Craiovei. N-ați înțeles voi... bine.

— Iar noi, se înălță Grue pe vîrfuri, cu cei care plătesc ucigaşi cu pungi din visteria țării!

Armaşul Socol se făcu a nu auzi învinuirea şi porunci :

— Slujitori, luați-l pe cel legat în funii şi pe ienicerul beat.

— Pe ienicer nu-l dăm! se împotrivi Grue. E beat ; noi i-am dat să bea şi nu vrem să sufere din pricina noastră.

— O să-i fie moartea mai uşoară... Luați-l!

— Nu cercați! se îndîrji Român Grue. Voi sînteți cinci, noi cincisprezece.

— A, îndemni la răzvrătire? Inconjurați-i! Sînt... tâlharii din Novăceşti!... porunci slujitorul domnesc.

Dar cei trei nu se înspăimîntară ; mai ales că oamenii începură să le aducă laude şi încurajări. Calapăr vorbi :

7°.

— Jupln armaş, acum dacă ne-ai cunoscut, bine-i să-ți iei tălpăşița şi să ne laşi în pace. Norodul nu vrea ca banul Craiovei să fie ucis. Vrea ca armaşul Socol să încalece şi să plece de bună voie, zicînd bogdaproste că scapă teafăr.

,— să plece!... Să plece!... şi hanul clocoti de strigătele muşteriilor.

Neavînd încotro, armaşul ieşi, furios foc, zdrăngănind iataganul şi amenințînd :

— Mai auzi tu, de mine, Român Grue!

— Eu nu doresc să mai aud de ucigaşi plătiți.

— Cară-te!... Cară-te cît mai repede! striga lumea, minioasă, iar Calapăr îl boscorodi spre hazul tuturor :

— Opt cu-a brînzei nouă! Drag nu-mi eşti, drag să nu-mi fii, pe la noi să nu mai vii! Să nu faci cale-nturnată, nici mîine, nici altă dată...

Şi, iaca aşa, mai mult din întîmplare, cei trei şi-au dat obolul la salvarea vieții unui om vrednic şi drept : Mihai, banul Craiovei.

Dar, la scurtă vreme, aflînd Alexandru vodă de asemenea întîmplare, l-a certat cu biciul pe armaşul Socol şi l-a închis în beci, cu gînd şă-l taie. L-a chemat la sine pe aga Scarlatache Dudău, om cu suflet negru, pizmaş şi cam tanău. A adunat repede sfatul domnesc şi, cu amenințări, l-a silit să-l osindească la moarte pe banul Mihai, ca uneltitor împotriva domniei. După sfat, aga Dudău se fălea către voievod şi povățuia :

— Peste măsură de cutezător acel proclet şi răzvrătitor, măria ta. Unde nu mi-ți înşfăcase sabia cu stînga, gata să mă căsăpească, dar l-am răzbit. Trebuie să-i punem capul numaidecît, înainte de a afla prostimea... Dacă nu-l împresurau arnăuții mei şi eu nu... dădeam cu *pada, acum tot divanul zăcea-n sicrie. Dacă nu chiar tot, măcar juma!

— Da, ne secera pe toți, încuviință vodă, cu un obraz supărat şi cu celălalt vesel. Socol e vinovat că răzvrătitul n-a pierit în noaptea cînd a intrat în Bucureşti, cum am poruncit. Scăpăm atunci de el, pe neştiute ; lumea afla că l-a ucis un ienicer nebun. Şi gata!

— Mulți boieri mormăiau în bărbi, făcu Dudău pîră, şi numai de teama ştreangului n-au ridicat glas pentru răzvrătit. Drept aceea, zic să vîr doi-trei călăi în temnița domnească şi să-l sugrume pe muteşte.

— Nu-i bine! Boierii m-ar învinui că-s rău şi ucigaş. — Nu-ți pese, măria ta! Divanul l-a osîndit.

— Nu vreau să ațîț mai tare nici mînia prostimii. Mă cam tem.

Ce ştie prostimea?! De-l spînzur, aleargă să-l vadă, ca la Panaramă.

— N-ai auzit ce-a pățit Socol, tîmpul, la hanul lui Manole?

— Acolo s-au amestecat şi răzvrătiții din Novăceşti, unul Român Grue Şi soții lui.

' Ai grijă, Dudăule! Nu cumva Român Grue ăsta s-ajungă glasul Prostimii nemulțumite, să fie mai ascultat decît poruncile domneşti.

— Iți faci spaimă în darn, măria ta! Trei pribegi, trei zăpăciți. Le fac eu capătul!

— Nu vreau să trec drept un domn rău, cum am mai zis.

— Păi să-mi fie cu iertare, mărite doamne, dar chiar aşa îți zice prostimea.

— Îndrăzneşte?

— Prostime netrebnică, doamne! Dă porecle neroade : Mircea Ciobanul, Vlad Țepeş, Ştefan Surdul, Petru Şchiopul, Alexandru cel...

— Mă tem, Dudău! Mă tem!...

— N-ai de oe, măria ta. Norodu-i doar moftoros şi rău de gură : dă porecla şi atît. Mai multe nici pricepe, nici poate. Porecla măriei tale, acest mare ban a scornit-o. Anume, ca lui să i se spună... cel Bun.

Vodă porunci, încă o dată, să lucreze cu băgare de seamă, că norodul oricînd se poate burzului, obraznic. Să se arate că „acela", adică banul

Craiovei, a uneltit, pe sub ascuns, să-i ia scaunul domnesc şi că, pentru asemenea nelegiuită faptă, sfatul l-a osîndit la moarte.

— Dar n-ar strica, măria ta, să-l pun şi la ceva cazne, să-i moi cer-bicea, să nu se mai țină aşa falnic.

— Dacă tot îl tăiem, n-ar strica să-şi mărturisească, singur, în fața lumii, vinovăția. Poate, cu ăst prilej, prostimea îmi schimbă şi porecla.

— Da, am eu grijă să-ți spună „cel drept" ori chiar „cel bun".

— Pentru împlinirea osîndei, faci pod înalt în piață, aduni multă lume şi...

Dar la ceasul cînd Alexandru vodă îşi urzea planurile lui, la Hanul lui Manole drumeții poposiți vremelnic tăifăsuiau între dînşii. Că, de cînd e lumea lume, hanurile au fost un fel de moară unde se macină făina măruntă a tuturor ştirilor şi zvonurilor. Ziceau unii, de-o pildă :

— Sfatul domnesc l-a osîndit pe banul Mihai la moarte, numai pentru că-l iubeşte norodul.

— Şi pentru că-i om tare, neînfricat, drept, bogat în gînduri mărețe. :— A îndrăznit să intre în hațaşul lupului, să-l înfrunte.

— Doisprezece boieri au jurat că-l ştiu feciorul din flori al Tudorei, prea frumoasa din Tîrgul de lînă de la Gura Ialomiței, zămislit cu Pătraşcu vodă cel Bun. De-aia îşi zice „os de domn".

— L-au osîndit că umblă după domnie.

— De-o lua domnia, ne-ajută să scuturăm toate jugurile şi robiile de pe grumaz.

— Oare ce-or zice Eomân Grue şi soții lui, cînd cr afla că bărbatul pe care l-au salvat, va fi totuşi ucis?

:— Vor răscula norodul!

Aşa vorbeau, în seara aceea de vară călduroasă, mulți din drumeții aflați în hanul lui Manole.

Român Grue şi prietenii lui munciseră toată ziua în grădina hangiului şi-acum hodineau un pic, sub un cireş bătrîn, lîngă care era înjghebată un fel de colibă. Ca de obicei, Moțoc îngîna cîntec din fluier, Grue îşi dregea şaua, iar Calapăr, mai trudit, moțăia. În depărtare, spre apus, scăpărau fulgere şi răbufneau tunete, din mormanul de nouri ca smoala. În prisacă, albinele se strînseseră în jurul urdinişului şi făceau vînt cu aripile, să primenească aerul, ca să nu se topească fagurii de atîta căldură.

— Calapărule, ai început să mîi porcii la jir? îşi trezi Dorondoc prietenul, iar acesta tresări:

— Am visat urît : mă împresurase Socol, cu o sută de slujitori. Aveam o secure în mînă care se învîrtea îndrăcit şi n-o puteam opri, de parcă izbea singură. Oboseala îmi muiase brațele. Gîndeam ca femeia leneşă : de fus sar în sus, de furcă îmi fac nălucă...

Deodată, printre tunete, auziră foşnet de iarbă în preajmă şi, după tufe, se ivi un urs. Şi cei trei ar fi încremenit de spaimă, dacă n-ar fi fost urmat de un băiețel cunoscut : Iliuță.

— Ce faci pe-aici, istețule? întrebă Calapăr, bucuros.

— Joc ursul, bădiță, ca să nu mor de foame... Stai jos, Martine, jos!

— Şi, umblînd cu ursul, ce-ai mai auzit prin țară?

— De toate, bădiță Grue ; dar mai mult rele decît bune.

— Aşa-i în viață, Iliuță : nu-i miere fără fiere.

Vorbeau agale, moleşiți de căldură ; dar fulgerele şi tunetele se apropiau tot mai mult şi mai amenințătoare.

— Pe la Novăceşti ai mai fost? întrebă Dorondoc, într-o doară.

— Dintr-acolo am venit acum trei zile. S-a aflat că Andrei eunucul, care a fugit cu dumneavoastră din tabăra tătarilor, este vărul jupîniței Voichița, răpit de tătari, de mult, de cînd era micuț.

— Uite minune!... Parcă acum mi-i şi mai drag, se bucură Grue.

— Hm... pentru fragă şi frunza mi-i dragă...

— N-o să uit nicicînd, Calapăr, că datorită ție şi lui Andrei, noi, adică eu şi Voichița, am scăpat teferi din mîinile lui Gazi Ghirai.

Iliuță parcă citea pe fețele lor părerea de rău că au plecat din sat:

— Bunicul spune că atîta vreme cît domneşte vodă ăsta de acum, nu vă puteți întoarce în Novăceşti. Tot fugari o să vă numiți.

Moțoc încuviință dînd din cap şi făcu semn să intre în colibă : începuse să plouă cu picuşuri mari, iar fulgerele şi tunetele se rupeau deasupra capetelor. Le părea bine de ploaie, că legumele hangiului aveau mare nevoie de apă. Iliuță întrebă dacă poate vîrî ursul în colibă.

—j într-un bordei de lut, patru oameni şi-un urs mut... făcu haz Cala-Păr, privind încîntat cum intra dihania în colibă, cuminte, şi supusă. Ori, Şi mai bine : şoarecele-n gaură nu încăpea, dar după el tigva tîra.

Afară vîntul s-a schimbat în vijelie ; ploaia răpăia în rafale. Cum furtuna a ținut mai bine de un ceas, Dîmbovița a şi început să iasă din matcă. Grue se îngrijoră :

— Dacă rupe zăgazul îneacă toate straturile.

— Iiupă-l! Are hangiul bani să-l dreagă, se arătă Calapăr nepăsător.

— Păcat! Nu-i bine să se părăduiască muncă degeaba? Hai să întărim zăgazul. Hai, nu vă mai codiți. Hîrlețe, lopeți, un topor!

— Cînd căpitanul zice „hăis", tu poți trage „cea"? se-nvoi Calapăr. Merse şi Iliuță, cu ursul după el. Şi, prin ploaia deasă încă, lucrară de

zor la întărirea zăgazului ; tăiară o salcie, o răsturnară peste zăgaz, că-rară brazde, crăci, pămînt. Cu străduință multă şi cu îndemînare, pînă în zori, au înfundat toate locurile pe unde năbuia apa. Din cînd în cînd, mai aruncau cîte o glumă, ca de pildă descîntecul lui Dorondoc de legare a ploilor : „Şapte restee şi trei curmee, ploile să stee". Cînd, la răsăritul soarelui, a venit hangiul Manole, stăpînul grădinii, i-a aflat spăiîndu-şi uneltele, obrazele şi straiele de glod.

— Că nu-i uşor să trudeşti o noapte întreagă, în luptă cu apa miloasă şi furioasă, lămuri Dorondoc pe -hangiu.

— Veneam să văd prăpădul : un lac deasupra grădinii şi...

— Şi legumele, pe apa sîmbetei, îl întregi Calapăr.

— Vă măresc simbria, flăcăilor! hotărî, de la sine hangiul.

— N-o să ne strice. Cînd e vorba de simbrie, nimeni nu zice ia-mi, ci dă-mi, că...

Dar n-apucă Moțoc să ducă vorba pînă la capăt, că ursul începu să mormăie, în chip ciudat.

— Face-a primejdie, tălmăci Iliuță, cunoscător al năravurilor ursăreşti.

— Da, fiara adulmecă primejdia mai bine ca omul : are un simț al ei... Se uită spre luncă. Vede el ceva, acolo...

— S-aud paşi foşnind prin frunze! Ciuliră urechile.

— A lucit un iatagan! tresări Grue. Sînt slujitorii lui Socol... Fugi, hangiule, că pe noi ne caută!... La luptă, flăcăi

— Au suliți... Şi iatagane! se speriară Calapăr şi Iliuță.

— Sînt mulți!... Prea mulți!... chibzui Dorondoc.

— De unde-ați răsărit, blăstămaților? întrebă Român Grue, dar slugile agiei în loc de răspuns se repeziră asupra celor patru prieteni şi lupta se încinse, furioasă. Dădeau cu putere, icnind şi ocărind.

— A, tu eşti muşteriul cu pană de cocor?! îl recunoscu Grue.

— Eu!... Na! izbi cu sabia, dar Grue se apără cu sapa.

— 'Te-te la el! se mînie Calapăr ; pe cine nu-l laşi să moară nu te lasă să trăieşti, jigodia naibii!

— Vă pun capul jos! scheună pană de cocor. Din pricina voastră stăpînul meu, armaşul Socol...

— Ha-ha! Uite de ce-oi mai plînge eu acu, rîse Calapăr, rotind sapa.

— Predați-vă! Noi sîntem doisprezece voi... trei!

— Vorbi şi nea Scarlat, că şi el e din sat! îl înfruntă Calapăr.

De departe, hangiul îi îndemna să încalece şi să fugă ; dar nu mai puteau : îi înconjuraseră din toate părțile. a_— aleargă dumneata şi vină cu ajutor! ceru Român Grue. Iliuță vru să asmuță ursul, dar Moțoc îl opri : — Nu! Ți-l ucid tâlharii...

Şi pe cînd pană de cocor striga la ei să se predea, la semnele lui Grue se strînseră aproape, unul lîngă altul, şi se retraseră în prisacă. Dădură în urmăritori cu sapele, cu lopețile, cu toporul, doborînd patru dintre ei. Pana de cocor le tot striga să se predea, îşi silea oamenii să-i împresoare şi să-i strîngă în cerc tot mai strimt.

— V-am prins ca-n vîrşă!... Țineți-vă bine, şoimilor! îşi îndemna slujitorii, în vreme ce Român Grue şopti :

— Treceți fiecare lîngă un ştiubei şi aruncați-l, repede, în capul urmăritorilor!... Şi tu, Iliuță, hai!

Şi cît ai zice una, patru ştiubee-buduroaie izbiră în atacatori. Mii şi mii de albine furioase se năpustiră, năpădindu-le fețele, mîinile, buzele, ochii, silindu-i s-o ia la fugă, numai să scape de potopul gîzelor burzuluite şi înțepătoare.

— Poftim! rîse Grue. Luptați-vă cu gîngăniile pămîntului... Bonzăirea albinelor burzuluite se amesteca, hazliu, cu vaietele celor care se grozăviseră, cu cîteva clipe mai înainte :

— Valeu!... Mă orbesc!... Muştele dracului!... Ce usturime!...

Cele mai multe parcă se năpusteau asupra celui cu pana de cocor, si-lindu-l să se vaiete şi să fugă, dînd din mîini ca un turbat, pierzîndu-şi cuşma, cu pană cu tot. Grue strigă la ai săi :

— Fuga, la cai!... Iliuță, încalecă pe urs!...

În mai puțin de două minute galopau călări, lăsînd slujitorii agiei în seama albinelor, să-i pedepsească ele, cu acul lor micuț, dar plin cu venin usturător.

Dispărînd, Român Grue şi prietenii lui nu s-au ascuns nici în codrul Vlăsiei, nici în luncile Dîmboviței. Ci după ce s-au spălat frumos la o cişmea de pe marginea drumului, s-au întors, călări, pe alt drum, tot în Bucureşti. Erau bucuroşi că au scăpat ; îi mîhnea doar gîndul că Iliuță şi ursul lui s-au rătăcit Nici unul din cei trei nu ştiau cum s-a întîmplat una ca asta.

Dar iată că, pe uliți multă lume grăbeşte spre piața din fața curții domneşti, unde, din porunca agiei, se înălțase un pod, un eşafod înalt. Tră-gind cu urechea la vorbele oamenilor, Grue şi ai lui aflară că vodă a osîndit la moarte pe cineva, pe cineva mare. Şi chiar aşa era, osînditul se numea Mihai, banul Craiovei.

Cînd Dorondoc întrebă o femeie ce vină i-au găsit, aceasta îi răspunse, cu mîhnire şi obidă :

Vina că-i om drept şi nu sufere răutățile lui vodă.

— Ia mai tăceți! le bruftului un bărbat. Duceți-vă, repejor, la vatră şi prunci! Nu mai trăncăniți veşti-poveşti pe uliță!

Ba chiar un slujitor domnesc porni să le alunge cu biciul, ca pe-un cîrd de gîşte găgăitoare.

— Închideți pliscul şi nu mai palavragiți...

Român Grue, Calapăr şi Dorondoc s-au oprit, călări, mai la o parte, chibzuind ce au de făcut. Calapăr căută să domolească amenințările şi biciuirea slujbaşului domnesc :

— Omule, nu ți-i ruşine să dai în femei, cu toroipanul? N-ai aflat că muierea-i fire slabă, dulce şi gingaşă, salbă la inima bărbatului? Că nu se cuvine s-o atingi nici c-o floare?

— Uite-un flăcău de treabă! îl lăudă o femeie bălăioară cu fusta vişinie.

— De ce s-adună atîta lume? întrebă Moțoc. O fi crezînd că-i vreo panaramă, cu pehlivani şi măscărici.

— De ce n-ar fi? dădu răspuns țepos alta, cu ochi negri, focoşi. Ce, măria sa vodă nu joacă pe sîrma turcului, ca un măscărici?

— Deci vodă-i şi pehlivan şi măscărici...

—...şi altă jivină de răutate plină, adăugă Dorondoc.

Cei trei priviră şi ei, gîndind că, deşi erau aproape de curtea domnească, slugile agiei nu-i puteau dibui; cei care i-au atacat la grădina de zarzavat vor fi avînd acum mutrele cît buțile, umflate de-atîtea înțepături de albine. Femeia cea bălăioară îl ispiti iar pe Român Grue, cu o nouă vorbă de îndemn :

— Colo, în fața curții domneşti ar cam fi nevoie de flăcăi ca voi.

— Da, bălăiaşo, îi zâmbi Calapăr. Cine te vede intrînd în crîşmă nu zice că ai intrat să te-nchini, la cîrnaţi şi la slănini.

— Dacă-i pe zicale, vorbi cea cu ochii focoşi, să vă zic şi eu : nu fugiţi de aoleu, c-o să daţi de oleoleu!

Ajunseră pe-o uliţă cotită, unde se întîlniră cu un grup de oameni legaţi în funii şi mînaţi din urmă de străjeri cu suliţi.

— Cu ce-au greşit? întrebă Dorondoc, privindu-i cu îngrijorare.

— N-au plătit dările. Asta-i! se răsti un străjer încruntat.

— Aşa?! N-au plătit birul? Ţţţ... se făcu Calapăr a se mira, în timp ce asculta şoapta lui Român Grue.

— Izbiţi-i calul străjerului... Eu le tai funiile, cu sabia! Şi cît ai clipi, răteză legăturile şi le strigă :

— Fugiţi!... Risipiţi-vă în toate părţile!... Pierdeţi-vă prin mulţime f

— Aşa, oameni buni : daţi bir cu fugiţii! îi îndemnă şi Dorondoc. Supă isprava asta o zbughiră în galop, fără să le pese de ocările şi

sudălmile celor trei străjeri, de spaima, mirarea ori bucuria trecătorilor. După ce cotiră mai multe uliţi, o domoliră la pas.

— Neastîmpărat eşti, Român Grue... O să ţi se-nfunde rău.

— Nu rabd nedreptatea şi tirania, Dorondoace!

Mergînd înainte, uliţa îi scoase iar în faţa Curţii domneşti, unde forfota şi neliniştea mulţimii sporise mult. „Ne holbăm ca proasta-n tîrg şi nu pricepem nimic”, îşi zise în sine Calapăr. Au descălecat şi, cu caii de frîu şi-au făcut loc

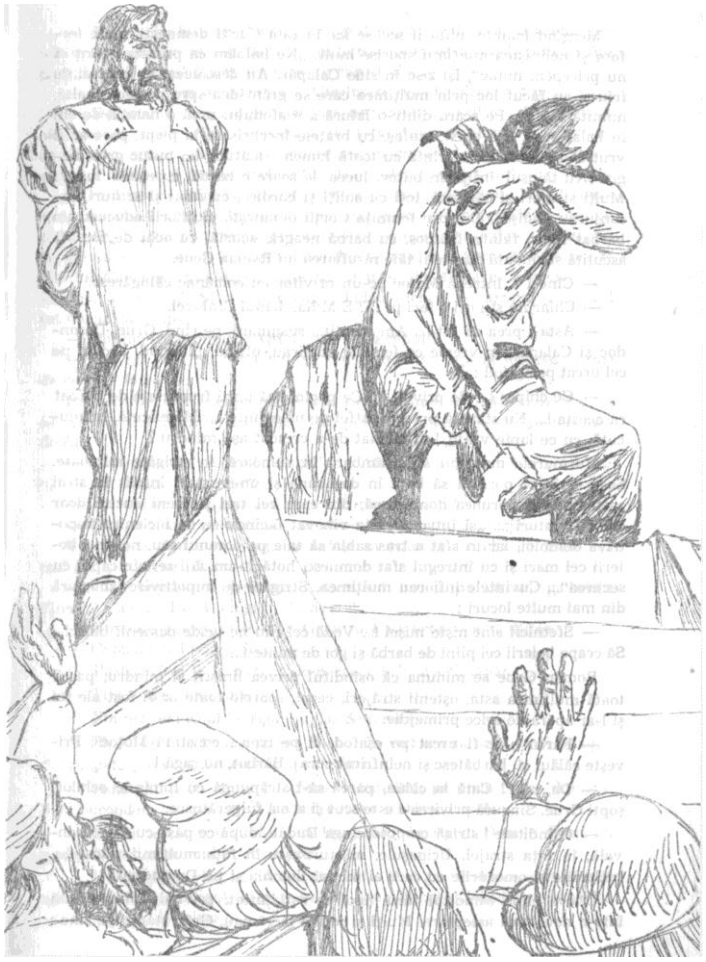

prin mulţimea care se grămădea spre podişca înaltă, numită eşafod. Pe scara dintr-o latură a eşafodului urcă o namilă de om în halat roşu. S-a oprit, trufaş, cu braţele încrucişate la piept, parc-ar fi vrut să se încaiere la trîntă cu toată lumea ; alături, un butuc gros, negru ; cu tăiuşul înfipt în butuc, lucea la soare o bardă cu coadă lungă. Mulţi străjeri şi căpitani, toţi cu suliţi şi bardişe, cu săbii şi scuturi, înconjurau podişca. Dinspre temniţa Curţii domneşti, slujitorii aduceau un bărbat tînăr, falnic, frumos, cu barbă neagră, scurtă, cu ochi de foc. O ascuţită şi ciudată durere îi tăie răsuflarea lui Român Grue.

— Cine-i? întrebă Moţoc pe-un privitor cu comanac călugăresc.

— Chiar nu ştii ori o faci pe...? E Mihai, banul Craiovei.

— Asta-i prea de tot!... Am amuțit... suspinară, pe rînd, Grue, Dorondoc şi Calapăr, în vreme ce femeile admirau, oftînd, plîngînd, bocind pe cel urcat pe eşafod :

— Ce chipeş!... Ce privire!... Ce păgînie să ucizi frumusețe de bărbat ca acesta!... Nu stau să privesc astfel de nelegiuire!... Mămucuță, mămu-cuță, cu ce lapte vrăjit l-ai alăptat de-a crescut aşa mîndru?

Murmurele mulțimii se schimbară în rumoare, în strigăte mânioase. Şase slujitori porniră să bată în darabane şi un pristav, înțolit în strai castaniu, citi porunca domnească, din care cei trei prieteni auziră doar cîteva frînturi :... „şi întru aceasta vinovat făcindu-se de hiclenire împotriva domniei, iar în sfat a tras sabia să taie pe domnul său, noi toți boierii cei mari şi cu întregul sfat domnesc, hotărît-am să i se taie capul cu securea”... Cuvintele înfiorau mulțimea. Strigăte de împotrivire izbucniră din mai multe locuri :

— Sfetnicii sînt nişte mişei!... Vodă cel rău ne ucide oamenii buni!... Să crape boierii cei plini de barbă-şi goi de minte!...

Român Grue se minuna că osînditul privea liniştit şi mîndru, parcă toată mulțimea asta, oştenii străjeri, cerul, soarele toate ar fi fost ale lui şi l-ar apăra de orice primejdie.

— Parcă n-ar fi urcat pe eşafod, ci pe tron... constată Moțoc : Priveşte călăul cu bărbătesc şi neînfricat curaj. Bărbat, nu şagă!

— Da, măi! Cată la călău, parcă să-l străpungă cu luminile ochilor, şopti Grue. Singură privirea-i este scut şi armă fulgerătoare.

— Osînditule! strigă cu putere aga Dudău, după ce păşi, cu mare poh-vală, în fața strajei. Ucigaşule. mărturiseşte în fața mulțimii păcatele, hicleniile şi omorurile cu care ai miniat domnia şi pe Dumnezeu!

Cîteva clipe osînditul tăcu, apoi se roti, încet, privind lumea aflată într-o nevolnică aşteptare. Mulți şi multe lăcrămau. Grăi, stăpîn pe sine :

— Nemernic, hiclean şi ucigaş nu sînt eu, oameni buni, ci acela care mă urcă, legat pe eşafod. Tot norodul românesc aşteaptă dreptatea. Aşteaptă emul care să-l conducă spre a o cuceri. Eu...

— Grăieşte cum ai poruncă! Altminteri reped sulița în tine...

— De porunca ucigaşului nici tu n-ar trebui să asculți!... Eu am vrut să fiu acel ocîrmuitor al norodului şi al țării spre dreptate şi libertate. Dacă nu-i nimeni în stare să mă apere, în clipa asta păgînă, înseamnă că nu-s vrednic şi nici de trebuință... Hai, călăule, sînt gata!

În mulțime se stîrniră uimire, rumoase, vaiete, proteste. Călăul strîn-gea, frămintat, coada securii în miini, dar parcă n-o putea ridica de pe butuc. Se uită țintă la osîndit şi începu să tremure ; minia de pe chipul lui se schimbă în spaimă. Tremurul mîinilor sporea, în măsura în care privirile lui Mihai îl țintuiau, ca nişte săgeți trase din fulgere. Vorbele lui îl înfrînseră cu totul. Şi măcar că aga Dudău răcnea şi-l amenința, călăul tot nu ridica securea.

— Împlineşte porunca! Altfel... Îți tai ție capul!

— Nu, nu pot., nu pot ucide un om ca acesta! lepădă securea şi sări de pe pod, între străjeri.

În mulțime, cîteva clipe nu se auzi nici o şoaptă. Parcă toți ar fi uita* să respire. Cel dintîi, aga Dudău răcni poruncă țipată din gîtlej sugrumat de furie :

— Armaş, adă alt călău!... Repede!... Altul!

— Alt călău? De unde?

— Un străjer să urce şi să dea cu securea călăului!

— Străjerii mei nu-s călăi! se împotrivi căpitanul străjii. Văzîndu-se neajutorat, aga se înălță în scări şi intrebă cu glas încă

mai ascuțit de fiorii fricii : *

— Cine împlineşte porunca domnească are o pungă de galbeni! Cine?... Cine?... Două pungi!... Nimeni?

— Nimeni! răspunse Român Grue fără să vrea, din mulțime.

— Capătă două pungi de...

— Păstrează-ți-le şi pune-ți-le-n cruce! îi ură Calapăr.

— Trei pungi celui care...

— Noi n-avem călăi! strigă un glas de femeie.

— Ei, tu de colo! cinci pungi, dacă... Te văd om sărac şi cinci pungi... Poți căpăta şi o dregătorie care te-ar boieri.

— Bani pătați cu sînge şi boierie întemeiată pe emor?! se descotorosi Dorondoc, asupra căruia se îndreptase arătătorul agăi.

— Să fie iertat banul Mihai şi lăsat slobod! strigă Român Grue, cu glas puternic, răsunînd între ziduri.

— N-are nici o vină!... Să fie slobod!... Nici gealatul n-a vrut să taie om nevinovat... Coboară de pe eşafod, bane Mihai! Norodul te apără...

Lâsați-l slobod! Slobod!...

În clipele acelea, Alexandru vodă se ivi în balconul din față, îmbrăca! în mătasă vişinie, bogat cusută cu flori din fir de aur şi argint, cu surguciu stufos la cuşma de samur.

— Ce vrea norodul? întrebă, cu prefăcută nevinovăție.

Se făcu linişte. Ochii mulțimii se holbară, dar nici un glas nu rupse încremenirea tăcerii. Doar trei porumbei plutiră sus deasupra pieții şi foşnetul aripilor părea ruga unor duhuri topite în seninul fără pată.

— Vrem slobozirea banului Mihai! clocoti glasul puternic, cutremurător al lui Român Grue, urcînd în şaua calului. Banul Mihai să fit slobod!

Înălțat în şa, flăcăul părea Făt-Frumosul din poveste. Glasul lui încălzi inimile norodului ; dar îl şi uimi, cîteva clipe.

Îngrozit, aga Dudău găsi în el doar puterea de a răcni poruncă : — Strigați!... Strigați : trăiască măria sa!... Trăăăiască!

— Mugeşte singur, că ai glas de taur! rîse Calapăr.

— Taci, nemernicule!

— Ba să nu tacă! se urniră glasurile mulțimii. Au dreptate flăcăii!... Să fie slobod banul Mihai!... Trăiască banul Mihai!... clocotiră glasuri între ziduri, încreținд de spaimă fața lui vodă şi a tuturor celor din jur. Zeci de hulubi albi şi negri se avîntară într-un soi de dans fantastic.

Măria sa Alexandru vodă ridică buzduganul, cerînd linişte şi ascultare.

— Tăceeere! urlă aga Dudău. Măria sa Alexandru vodă cel înțelept şi bun vrea să grăiască!... Linişte!...

Cînd glasurile se potoliră, vodă glăsui, şovăind, tremurat :

— Io Alexandru voievod, în marea mea milostivire, țin sama de vrerea norodului şi amin osînda vinovatului. Îl vom judeca din nou şi dacă...

— Să fie slobod şi volnic a merge unde-i va fi voia!

— Am zis! se auzi vorba scurtă şi țipată a voievodului, ca răspuns la noua cerere a lui Român Grue. Toți cei din piață, banul Mihai însuşi il văzură pe vodă dispărînd înlăuntru, cu tot alaiul, iar uşile balconului se închiseră pripit şi zgomotos.

— Trăiască Alexandru vodă!... Strigați! Strigați!... Îndemna aga Dudău de-a surda ; nimeni nu-l asculta.

Român Grue îşi făcu loc prin mulțime, mai aproape de eşafod. Straja agăi Dudău nu îngăduia osînditului să se mişte ; încă zece halebardieri urcară pe eşafod, cu armele înțăpoşate spre pieptul şi capul lui bărbătesc, frumos, neînfricat.

În clipa aceea, pe ulița dinspre apus, de peste Dîmbovița, un pîlc de oşteni olteni, în cap cu un boier tînăr, dădu năvală prin mulțime şi, ajunşi la eşafod, începură a izbi în slujitorii agăi Dudău. Român Grue şi prietenii lui li se alăturară şi, într-o clipă, făcură cerc în jurul eşafodului, îndepărtînd toată paza agăi Dudău.

.— Să fugim, bane! povățui boierul tînăr, cu plete bogate, cu cuşmă de jder, cu surtuc din piele verde cu găitane galbene, cu sabie lucitoare. Amînarea împlinirii osîndei e un vicleşug ucigaş.

— Hai, Stroe Buzescu! surise banul pe cînd un oştean îi dezlega mîinile, aruncînd curmeiul ca pe-un lucru blăstămat, spurcat.

Coborîră de pe eşafod, brîncind sau înțepînd cu sulița pe cîțiva dintre slujitorii lui Dudău, care încă mai poruncea, aşa în vînt, să oprească fuga osînditului. Stroe însuşi smulse sabia din mîna lui Dudău şi-o puse în mina banului Mihai, o dată cu frîul unui cal roib.

Călări, Român Grue, Calapăr şi Dorondoc porniră după ceata salvatoare. Văzîndu-i, Stroe Buzescu vru să-i îndepărteze cu sabia. Dar banul Mihai îl opri :

— Ne sînt prieteni, Stroe! Ei au fost cei dintîi care au ridicat glas. Vă mulțumesc, flăcăilor! Nu vreți să intrați în slujba mea? Am nevoie de cît mai mulți oameni de nădejde ca voi.

Cei trei prieteni se rostiră, bucuroşi, într-un glas :

— Te slujim, cinstite bane Mihai, cu credință, în toate vrerile domniei tale!

— Dar fi-va slujba grea şi cu multe primejdii, în luptă cu duşmani puternici şi vicleni, ştiuți şi neştiuți.

— Mergem cu domnia ta pînă-n pînzele albe! făgădui Calapăr, cum au mers slujitorii împăratului Alexandru Macedon, de s-au luptat cu toate liftele şi jigăniile pămîntului.

— Să ne facem țara slobodă!

— Cum te numeşti, flăcăule? întrebă banul Mihai, bucuros şi plăcut impresionat de vorba şi înfăţişarea lui.

— Mă numesc Român Grue ; cei din Moldova mi-au m%i zis şi Grozovanul, pentru că am izbutit, cu puterea şi iscusinţa, să scap din robia hantătarului. Iar aceşti prieteni ai mei sînt : Ion Calapăr şi Tudor Moţoc poreclit Dorondoc.

.— Şi ce faceţi voi acum, voinicilor?

— Mărite bane Mihai, rătăcim, ferindu-ne de oamenii stăpînirii care ne vor moartea.

— Aţi săvîrşit vreo ucidere, ceva rău? se-ncruntă banul.

— Nu ; doar, pe ici pe colo, am mai ajutat pe unii să-şi cîştige dreptatea sau am rîs şi ne-am bătut joc de cei proşti şi tîlhari.

— Că ştii, cinstite bane, intră Calapăr în vorbă, lumea-i zidită din puţină dreptate şi prea multă strîmbătate.

— Iar noi am fi tare bucuroşi să izbîndim tot ce-i bine şi frumos, oamenilor buni de folos, adăugă Dorondoc crezul lui.

Banul Mihai simţi că avea în faţă trei flăcăi vrednici şi-i pofti să se ţină în preajma lui, ascunşi, o vreme, cu cît mai iscusit meşteşug, să nu-i dibuiască şi să-i prindă stăpînirea.

Bucuroşi că ar putea fi de folos intru înfăptuirea unor gînduri înalte, se tocmiră iar la grădina hangiului Manole.

După două săptămîni de lucru, într-o după-amiază, se îmîrtr-au pe ulițele Bucureştilor, cu caii de frîu, zgîindu-se pe la ferestrele magazinelor, ale dughenelor, prin puzderie de lume necunoscută.

— Dacă banul Mihai vrea să-l slujim, atunci şi noi va să ne îmbrăcăm cuviincios. Hangiul mi-a dat azi dimineaţă o pungă cu bani ; să ne gătim, ca nişte oameni acătării.

— Mi se pare, frate Grue, că ne ispiteşte spre un iureş, în galop, de ne-or scapără potcoavele, proroci Calapăr. N-o să mai avem măcar răgaz să ne gîndim nici la sufleţelul nostru, din pricina cotigelilor printre primejdii.

— La Voichiţa... la Măria, ne-om mai gîndi, totuşi, că poate ne-or fi adăstînd în prag, săracele! zise cu tristeţe Dorondoc.

Pornind pe uliţă în jos, Moţoc cînta încet, în dorul lelii ; glasul lui cald, plăcut, înveselindu-i nu numai pe prieteni, ci şi pe Osman, cîinele care se luase după dînşii de la grădina hangiului :

— Badeo, badeo, de-i veni, cărăuşa ţi-aş plivi, ţi-aş aşterne-n cale nalbă, să ne întîlnim degrabă : ţi-aş aşterne cimbrişor, să calci, bade, mai uşcr şi să vii mai repejor...

Opriră în faţa unei tarabe cu îmbrăcăminte şi tîrguiră cuşme, pinteni, cîte o bundă cu alesături, pantaloni, ciubote noi.

— Ce berechet a dat peste noi! surise Calapăr. O să arătăm ca nişte miri. Deocamdată le punem la oblînc.

Pornind mai departe, dădură de un turc tîrguindu-se cu un zaraf slab. cu barba albă, cu tichie ponosită pe creştetul pleşuv.

— Ovreiule, cu cît schimbi tu ducaţii? întrebă ienicerul.

— Cu zece florini de-argint bucata.

— Puțin, zaraf cîrpănos!

— Preț bun, efendi! Jur pe bătrînețele mele : bun!

— Bine, fie!... Numără-mi aici treizeci de florini.

Cînd zaraful termină de numărat, Osman începu să mîrîie duşmănos. Auzindu-l, Calapăr înțelese că aici se petrecea o şarlatanie, amirosită şi de un cîine cu nume otoman. Făcu semn prietenilor să privească mai atenți la târguiala dintre ienicer şi zaraf.

— Numără şi dumneata ducații, efendi! pofti zaraful.

— Nu cumva n-ai încredere într-un slujitor al măritului sultan? îl întrebă supărat. I-am numărat de-acasă.

— Vai, efendi... se poate? Uite, treizeci în cap! Dar, ducații? Unde-s?

— Aici! se răsti turcul, vărsînd punga pe măsuța zarafului.

— Vai de mine, efendi!... Îngălbeni negustătorul. Nu mă prăda! Ducații sînt falşi...

«A

La văicăreala zarafului cu glas subțire şi tremurat, clinele latră gros. Ce simț are cîinele Osman... prinde iute vicleşugul”... gîndea Român Grue. Ienicerul îşi trase hangerul din brîu :

— Îndrăzneşti să zici că-s falşi?...

— Fie-ți milă! se milogi zaraful. Sînt tinichea curată!

Moțoc îl privi cu compătimire, în vreme ce cîinele mîrîia tot mai amenințător.

— Cu hangerul la gît şi tinicheaua se face aur! zise turcul, apoi porunci cu asprime : Stăpîneşte-ți dulăul, ghiaurule!.

— Osman, fii cuminte şi... mintos! şfichiui Calapăr. Lasă-l pe dumnealui să fie ticălos.

— Cutezi să mă faci...

— Cu cîinele vorbesc, ienicerule! Mai de mult l-a chemat Lăbuş ; dar de cînd am văzut ce bine cunoaşte la osmanlîi, i-am zis şi noi Osman, cîine năzdrăvan.

— Lasă trăncăneala! îşi întoarse turcul furia spre Calapăr. Zaraful îl ruga, în genunchi, să nu-l înşele cu nişte ducați falşi. Dar

ienicerul îi puse tăişul iataganului la gît :

— Mai spune o dată : sînt falşi ducații mei sau sînt aur curat? Zi!'

— Au... auu... holbă zaraful ochii, să-i iasă din orbite ; teama de iatagan îl sugruma, iar vaietele : Au-au!... ienicerul le tălmăci : „Aur... Aur”...

— Păi vezi?... Altă dată să nu mă mai faci mincinos! se răsti iar ienicerul. Că eu nu ştiu multe! Ți-am dat aur curat, gata! Aşa să ştii, aşa să spui!

Cîinele începu să-l latre, de parcă l-ar fi ocărit. Ienicerul se depărta țanțoş, sigur şi foarte mulțumit de sine. Bătrînul zaraf *prinse a se văita tot mai tare şi mai jalnic. Grue se apropie de dînsul şi-l rugă să-i schimbe nişte bani ungureşti.

— N-am!... N-am!... Ori vrei şi dumneata să mă furi? Ai simțit că...

— După cum vezi, eu nu-s ienicer, rîse Român Grue. De ce nu te plîngi lui Dudău, care-i agă în Bucureşti?

— Parcă aga-i mai breaz? Cum ne împotrivim samavolniciei unui otoman, ne şi agață în ştreang.

— Zarafule, se tîrgui Grue. Uite, las zălog punga asta ; dă-mi ducații pe care ți i-a dat ienicerul. Dă-mi-i cu împrumut, pentru un sfert de oră.

— Dar ce să faci, mă rog, cu ei? Sînt falşi! Falşi... Hoțul!... Văzîndu-4 atît de supărat şi de mînios, Calapăr vru să-l liniştească :

— Aşa-i prietenul aista al meu, zarafule : nu sufere să-l scurme paralele în pungă şi nici să vadă om nedreptățit.

— Dar ce vrei să faci cu ei?

— Treaba mea! zîmbi Român Grue.

— Poftim, ia-i! Dar, te rog, să nu mă bagi în vreun bocluc...

— Păstrează punga zălog, pînă mă-ntorc... Hai, prieteni, după ienicer. Cîinele-i amiroase urma.

— Da, a luat-o pe ulița Cavafilor, la stînga.

— Bagă de seamă, Grue, sfătui Dorondoc. Pe-aici sînt mulți ieniceri. Grăbiră trapul. Pe înşelător îl ajunseră în dreptul unei băcănii ; îl

Întrebă dacă nu cumva are să-i schimbe nişte ducați de aur.

— De aur? Dă să-i văd?

— Uite-i! Ii cumperi, cinstite ienicer?

— Mă crezi ageamiu? Sînt falşi! Şi-un copil îi cunoaşte : tinichea!

— Falşi? se prefăcu Grue a se mira, cu mare jale. Sînt din cel mai curat aur venețian! Aşa i-am luat.

—, Prostii! Ha-ha!... Falşi!

— Da? Cine m-a păcălit, bine m-a mai potcovit, dar eu nu mă las : cumpără ducații, ienicerule ; adică înapoiază florinii pe care i-ai furat zarafului.

— Haide, cărați-vă de-aici! se zborşi otomanul, iar cîinele Osman porni să latre furios.

— Vezi, ienicerule? Nici cîinii nu mai îndură nedreptatea.

— Ce atîta ciorobor pentru un topor? întrebă Calapăr, întinzînd palma : Pune ici florinii zarafului, că-i om bătrîn şi nevoiaş.

— Nu vreau!

— Eşti un tîlhar! îi strigă Român Grue.

— Tîlhar?... Vă arăt eu vouă tîlhar...

Dar Calapăr, din spate, i-a smuls iataganul şi l-a întins lui Grue.

— Sînteți nebuni? Strig...

— Uite, ici : ascuțişul iataganului îți gîdilă beregata. Apăs şi-ai amuțit pe vecie... Florinii sînt sau nu falşi?

— Nu!... Aur curat!...Lăsați-mă...

— Hai, mai zi o dată, s-audă şi flăcăii ăştia.

— Nu... nu sînt falşi... gîfîi ienicerul sufocat de hanger.

— Atunci na-ți trei ducați de... aur curat, cum ai zis şi dă-mi treizeci de florini

— De unde? N-am!... N-am!

— Vezi că s-adevereşte vorba : ce semeni aceea culegi! Iar noi te-om secera şi te-om face snop, să te batem cu îmblăciul.

— Au! Nu mă tăiați... Na! luați banii... scoase punga din brîu şi răsuflă uşurat. Dar, lasă, ne mai întîlnim noi!

— Poate ; dar să dea dracul să fie tot cu vreo şarlatanie, că a doua oară te pun să-ți înghiți ducații cu pungă cu tot.

— Şi nu mai amenința, că nebunul bate balta şi tot pe el se stropeşte! îi potrivi Calapăr un proverb, şi toți trei grăbiră spre dughenița zarafului. Fără să descalece, Grue vorbi răstit :

—: Hei, zarafule : mi-ai dat zece ducați de aur?

— De aur? se sperie zafaruL Nu, erau... Cerul mi-i martor că eu ți-am spus că-s falşi. Nu cumva vrei, amu, să mă pîrăşti la visterie?

— Nu, vreau să ți-i plătesc, urmă Grue jocul.

— Să mi-i plăteşti? Dar nu fac nici doi irmilici.

— Totuşi, dumneata i-ai plătit cu treizeci de florini.

— Ei, lasă şaga : ai văzut doar cum m-a jefuit, cu iataganul la gît. Dar acu se cheamă că io-s cu paguba şi cu ponosul.

— Ponos de cel mare, că învinuieşti un prea cinstit ienicer! îl ocări Dorondoc.

— Adivarat ; dar ce vină are un ovrei ca mine, că pe lume sînt ieniceri cinstiți!

— Nici una, jupîne, de aceea ia-ți banii, îndemnă Român Grue.

— Nu şuguiți?... Vă mulțumesc, oameni buni şi drepți, şi mă plec pînă la pămînt. Că nici într-o lună n-aş fi putut pune banii la loc. Muream de foame... Dar, ia spuneți, cum ați scos banii de la ienicer?

— Am luat învățătură tocmai de la dînsul, zise Grue : i-am pus ascuțişul iataganului la beregată.

— Vai, vai, vai, oameni buni! În mare cumpănă v-ați pus capul. Şi pentru ce? Pentru un biet zaraf ca mine... V

— Nu numai pentru dumneata, ci şi pentru dreptate, jupîne. Mai ales pentru dreptate!

— Vorba asta-mi încălzeşte inima... Să trăiți! Să trăiți fericiți, vă urează Moişă zaraful. Şi dacă, vreodată, o să aveți vreo nevoie, în care eu v-aş putea ajuta, să-mi bateți la uşă.

— Dac-o fi şi-o fi, te-om nimeri, prietene, se bucură Român Grue.

— Că omul fără prieteni e ca stînga fără dreapta, filozofă Calapăr. Îşi luară rămas-bun şi cotiră pe Ulița Franzelarilor, Să-şi cumpere

ceva de mîncare. Deodată auziră cîinele mîrîind ; Calapăr îi urmări privirea şi se îngrijoră :

— Uite-l pe aga Dugău... De ne vede, ne face de petrecanie.

— Acu, sfătui Dorondoc, tot nu-i scăpăm. Şi dacă sîntem puşi pe pozne să-i jucăm un renghi, luîndu-i-o înainte.

Se întoarseră pe ulicioara zarafilor şi-l întrebară pe ovrei dacă bănuieşte ce hram poartă aga prin ulița Franzelarilor.

— Stă la pîndă de azi dimineață, însoțit de şase gealați... Am eu o bănuială, dar mi-i teamă să...

— E ceva care ne priveşte? stărui Român Grue.

— Nu ştiu cine sînteți, aşa că...

— Toți trei slujim un om drept şi îndrăzneț.

— Da, da! se lămuri zaraful. Ci aga Dudău e-un ticălos răpitor şi rău. — Cărbune-i omul rău ; dacă nu te arde te înnegreşte.

— Aici îl pîndeşte tocmai pe acel om drept şi îndrăzneț. Nu se lasă aga pînă nu-l răpune. Are poruncă! lămuri zaraful, arătînd cu degetul

, în sus, de unde vin poruncile. Adică de la domnie.

Aga Dudău ajunsese la capătul Uliței Franzelarilor. Cei trei prieteni îl vedeau cum înfuleca şi bea de pe tejgheaua fiecărui negustor, mere, pere, chitre, sugiucuri, rahat, baclavale. Lua şi nu plătea. Grue şi ai lui se apropiară, cu gînd să-i cate pricină de tărăboi. 11 aud vorbind către crîşmarul din colț :

— Dă oala aia cu vin, să gust!

— Cinstite aga, e vin de Dealu Mare...

— Crezi că un dregător de rangul meu bea orice poşircă? întrebă răstit şi trînti sabia pe tarabă. Cu asta plătesc eu!

— Bea... bea!... se bîlbîi de spaimă crîşmarul.

— O vadră şi pentru acasă! Să nu-l înmulțeşti cu apă, că pun să te spînzure!...

Vorbea răstit, cu glas gros, înduşmănit şi rău. Osman mîrîi şi latră.

— Bă! stăpîniți-vă javra! strigă, cînd cîinele dădu să-l muşte. Calapăr îl luă la vale, cu ironie în glas :

— Viteaz cu sabie ca domnia ta să se teamă de-o biată javră? Pentru că Osman lătra şi se repezea, tot mai furios, aga întrebă :

— Ce are... are de mă latr-latră? Ce vrea dulă...lăul?

— Totdeauna latră aşa, cînd vede un dulău mai rău ca el, risc Grue.

— Mă faci dulău? Pe mineee?! Pe aga-ga... se înecă de furie ; dar cei trei se făcură a nu băga seamă ; îşi lăsară muşteriul în grija lui Osman şi urmăreau cu privirea un băiețel care se apropia strigîndu-şi marfa purtată pe o tavă de aramă, legată de gît cu o curea :

— Halvițaaa!... Halviță bună şi proaspătă!...

Dorondoc şi Grue îl cunoscură şi aşteptau să se apropie, în timp ce Calapăr continua să se cicndănească, să-l înțepe pe aga Dudău, care cerca tot mai mînios să potolească zelul ciinelui, să poată bea în tihnă. De altfel începu să dea semne că s-a îmbătat :

— Plecați cu... hîc! cu dulăul de-aici!...

— Osman!... Nu mai lătra!... Mai bine muşcă... asmuți Calapăr.

— Ce zici, mă-mă? Hîc!... Asmuți dul-dulăul?

— Zic că-i un sărman cîine ciobănesc, sălbatic ; nu cunoaşte rangurile dregătoreşti, dar simte firea omului şi, mai ales prostia, îngîm-farea, lăcomia, mişel ia. Şi cum nu te poate suferi, te latră. Aşa-i fele-şagul lui, de cîine ciobănesc.

— Il auzi? întrebă şi Grue. Acum îți latră prostia.

— Iar acum, mişelia! îl vesti Calapăr, cînd Osman latră mai ascuțit.

— Bă, voi... hîc! se întinse aga să pună mîna pe sabia aruncată pe tarabă.

— Stai blînd, nu te rocoşi! batjocori Grue. Că dacă dulăul nostru te latră, beteşugurile se sperie şi pier ; iar domnia ta rămîi curat ca un pahar de cleştar... A, uite-l pe Iliuță! Băiețaş, ai ajuns halvițar? Unde-i ursul?...

— Atunci, în grădină, povesti băiatul, cu tristețe, simțind mireasma

mierii, n-a vrut să alerge cu mine, s-a întors spre prisacă şi l-au ucis slujitorii. Fără urs, m-am făcut halvițar... Halviță dulce, halvițaaa!... Halvița cu alune!...

Tot mai amețit de băutură şi încurcat de batjocura prietenilor lui Român Grue, aga cercă să se grozăvească şi să înfricoşeze, deşi nu-l țineau cătărămile.

— Ştiți voi, bă... cine-s eu? Dacă-mplin...hîc L.nesc porunca de azi... ajung boier divanit! hîc-hîc!

— Ce poruncă? întrebă Grue, îmblînzindu-şi glasul.

— Aia...hîc! aia-de-mi-a-dat-o-vodă... Şi sic..hîc..tir cu-ntrebările...

— Să-l prinzi pe...

— Să-l prind pe... hîc! Te-al dra...cum mă trage de limbă!... Ce-ți pasă!...

— Poate-ți venim cumva în ajutor, c-o fi avînd mulți apărători.

— M-da...hîc! se îngrijoră Dudău. S-ar putea, c-a fost ban la...

— Aha, pe marele ban Mihai ai poruncă să-l...

— De un'e, hîc! ştii? se oțărî şi mai trase o înghițitură de vin. Calapăr hohoti şi-l zăpăci c-o zicală zămislită în clipa asta :

— Mare dandana, gura farfara, te-a dat de belea!

— Nu-mi pa... hîc!... să! S't om pu... hîc! ternic!...

— De bună seamă! Dacă i s-ar fi dat porcului coarne, pornea pămîntul să-l răstoarne, dar l-a făcut urît şi i s-a dat doar rît.

— Ce-ai!... hîc! zis? Mă faci po...hîc!... Nu ştii ce-s eu? Răspunsul i-l dădu Iliuță, strigîndu-şi marfa :

— Halviță moale, pentru orice boale!... Halvițaaa... Ia saftea, să nu mai stea!... Halvița şi braga, pentru Dudău aga... %

Auzindu-se pus în reclamă, omul stăpînirii uită încontrarea cu flăcăii şi se răsuci spre halvițar, holbă ochii, iar pe la colțurile gurii începură să i se scurgă balele poftei de cofeturi.

— Mmmm! hîc!... Cum-dai-hal... hîc! vița, băiețaş?

— Doi irmilici bucata, jupîne aga! Cu miere de tei, să mănînci şi să mai vrei! Halvițaaa! Ia saftea, să nu mai stea...

Aga luă o bucată, o înfulecă, sughiță, o lăudă şi mai apucă una. Băiețaşul era foarte bucuros : găsise un muşteriu gras, lacom.

— Mai poftiți şi vă-ndulciți cu bucăți de halviță de la mine, Iliuță...

— Mai dă, hîc! Mai dă!... Aşa...

— Poftiți... Cinci bucăți, zece irmilici! Pentru un boier ca 'neavoas-tră ce contează? Poftim a şasea... Doisprezece irmilici!

Cei trei prieteni priveau cum aga, după ce luă bucata de halviță, întoarse spatele spre băieţaş şi plecă, mormăind cu gura încleiată.

— Şase bucăți, doişpe irmilici! Plata, boierule, nu pleca!

— Piei din...din...din, hîc! ochii mei! Obrăznicie, hîc! Băieţaşul se sperie ; porni după dînsul, înspăimîntat :

'— Nu se poate!... Dă-mi gologanii! Doişpe irmilici. Dă-mi-i!! Mă snopeşte stăpînul în bătaie!... Zice c-am mîncat-o eu ori i-am pierdut banii şi mă dă afară din slujbă.

— Nu te ține de... hîc! mine, că te pleznesc!

Osman începu iar să latre cu mînie, parc-ar fi vrut să-l dojenească pe aga pentru găinăriile lui. Dorondoc întrebă, cu amar în glas :

— Cum te lasă inima, jupîne, să jefuieşti un copil?

— Taci, mă l Eu sînt... hîc!

— Eşti un mare ticălos!

Dorondoc se îngrijoră de întinderea harțagului :

— Să nu iasă vreun bocluc, fraților!

— Acu, fie ce-o fi. Vorba ceea : numai miere zicînd, gura mi se îndulceşte, numai la pelin gîndind, cerul gurii s-amărăşte.

— Şi-apoi, noi pe asta sîntem puşi : să mai sucim oleacă gîtul nedreptății din lume, surise Român Grue şi porunci : Plăteşte toată marfa, jupîne, pe care ai părăduit-o! Acum!

— Nu zău?! hîc!... Tu-ştii-cine-s-io? se coțopeni Dudău.

— Ştiu : un beţiv şi un hoț! îl batjocori Grue ; plăteşte halvița!

— Sînt-aga...hîc! Dudău! Aga!

— Chiar de-ai fi baş-agă, beşleagă, başbuzuc şi başbuzat ori başbutuc, cu noi tot ai dat de bocluc şi tot te silim să plăteşti. Înțelegi ori ba? Şi nu mai sughița, că-mi faci greață!

— Nu!... hîc!... Nu plătesc ş' gata!

— Bineee... lungi Grue vorba. Băieţaş, cît face toată marfa ta?

— Cinci florini de argint, bădiță.

— Uite, ți-am cumpărat-o cu zece florini, că trebuie să cîştigi şi tu ceva. Şi-acu, jupîne, pofteşte să-mi plăteşti halvița.

— Ce hal-halviță? Hîc!... Eşti nebun?

— Nu ; îmi eşti dator zece florini! întinse Grue mîna, mişcînd degetele, ca o chemare.

— Ce...ce hîc! vrei-să-spui?

— Zic odată hăi! şi sai şapte văi L.îi ură Dorondoc.

— Calapăr, la dreapta ; Moțoc la stînga! porungi Grue. Înşfăcați-l şi strîngeți-l! zdravăn. Aşa! Să i se bulbuce ochii ca la broscoi.

Dudău începu a geme, a scrîşni, iar Osman îşi înteți lătratul, o dată cu învrăjbirea oamenilor adunați în uliță, ca la panaramă. Numai Moişă zaraful se ascunse în mica-i dugheană :

— De-acu, gata, nu mă mai uit, că s-alege cu bătaie. Şi unui zaraf nu-i şade bine să privească aşa ceva, cu pumni şi ghionti...

Aga Dudău răcnea şi sughița, cerînd să nu-i sucească mîinile.

— Nu urla, jupîne, că aduni lumea şi-o să rîdă de tine, tîlharule! Dar tot mai furios, aga striga după ajutor. Cîțiva slujitori se iviră,

repede. Grue şi ai lui traseră săbiile, se feriră după stîlpi şi loviră cu toată puterea. Calapăr îi blagoslovea :

83

— Vreți chelfăneală? Chelfăneală căpătați!

Se iscă, într-o clipită, mare hărmălaie : cîinele lătra, Dudău se văita, străjerii suduiau, tîrgoveții blăstămau, rîdeau, huiduiau ori îndemnau pe cei trei flăcăi care, luptînd, îndepărtau slujitorii. Cînd îi văzu fugind, lumea prinse a bate din palme, bucuroasă. Se veselea, mai ales de urletele agăi Dudău. Dorondoc îl țîştui :

— Taci, afurisitule, nu ne mai asurzi de pomană cu zbieretele tale. Vodă-i în palat şi neam să te-audă!

— Pune-i un căluş în gură, Dorondoc, porunci Român Grue. Altminteri nu tace.

— A, stai tu, că-ți înfund cloanța cu halviță, de ți-o rămîne încleştată o zi-ntreagă!... Mut te fac!

— Cum? Halvi... hîc! viță?!

— Păi?! Tot ți-a plăcut s-o mănînci pe veresie, îl ocărî Grue, iar Calapăr luă de jos două bucăți de halviță şi, cu de-a sila, i le vîrî în gură, aşa pline de praf cum erau.

— Mai na una, că ai gură bogată şi nesătulă.

— Fi... milă...hîc! se îneca şi sughița : Moor!...

— Da : milă mi-i şi tare-aş plînge, dar nu mai pot de rîs...

Nemaiputînd vorbi, aga crănțănea în dinți halvița cu nisip şi se plîngea, după cît înțelegeau cei din jur, că n-a avut minte şi şi-a găsit beleaua cu nişte bezmetici.

— Ei, dacă mintea ar creşte pe toate cărările, ar paşte-o şi boii, îl încredința Calapăr, descleştîndu-i gura cu un vîrf de cuțit şi înfundîn-du-i-o cu încă o bucată de halviță dată prin praf. Apoi, cu frînghioara de la cingătoarea lui Iliuță, îi legară mîinile, să nu mai şterpelească bucate şi băuturi de pe tarabele neguțătorilor.

— Nu te mai zbate, nemernicule! îl ocărî Calapăr. Acum poți să-ți vîri halviță şi-n buzunare şi-n sîn, să te saturi!

Mai mulți tîrgoveți culeseră toate bucățile de halviță şi-l căptuşiră sub ilic, în pantaloni, încleindu-l tot. Ba îl frecară şi pe păr. Osînditul sughiță înfundat şi începu să vomite, horcăind, spre scîrba privitorilor.

— Iertați-l! porunci Grue. C-ar putea chiar să moară sufocat. Pu-neți-l în picioare şi dați-i drumul prin piață, să-l vadă lumea şi să se veselească de bețivanul slujbaş al lui vodă Alexandru.

Lăsat slobod, aga păşea clătinat şi crăcănat, din zid în zid, opintindu-se să sughiță şi să verse şi mațele din el.

— Aşa ți se cade, procletule!... Vadra nu ți-o mai trimit acasă, pî-nă-i hăul!... Ce curaj pe voi, flăcăilor! Parc-ați fi de-ai lui Român Grue Grozovanul! se bucurau târgoveții, în cap cu crîşmarul.

— Dar cine-i... Român Grue Grozovanul? mtrebă Dorondoc. r- Unul care pedepseşte pe ticăloşi, pe tîlhari, pe tirani...

84

— Cine are noroc să-l întîlnească, scapă de necazuri şi greutăți, vorbi o femeie cu paner cafeniu pe braț. Are şi un cîntec : Român Grue Grozovanul ferchezuieşte duşmanul, îl prinde oriunde, îl rade, îl tunde...

— Şi dacă-i mai de viță îi înfundă gura cu halviță... adaugă Dorondoc, încă două stihuri, spre hazul uliței.

— Tu, Iliuță, ce faci acum? întrebă Român Grue.

— Mă duc să dau banii stăpînului, răspunse îngrijorat ; că de acu-n colo nu mai pot ieşi în piață, că mă cotonogesc oamenii agăi.

— Cum te plăteşte stăpînul, Iliuță?

— Trei la sută din vînzare şi... mîncare. Adică mai mult ghionti şi palme, decît mîncare şi parale.

— Ei, dacă-i aşa, atunci vino cu noi. O să-ți mărim simbria jşi te scutim şi de ghionti. Te prinzi?

— Cum să nu, bădiță Grue. Nu sînt eu băiețaşul care-a dus răvaşul?

— Pe cai, fraților! Dorondoc, ia-l pe Iliuță pe şaua ta, pînă i-om găsi şi lui un cal.

Porniră ; dar cînd ieşiră în ulița Fierarilor, binecuvîntați de mulțimea care le văzuse isprava, cu cine se întîlniră? Cu marele ban Mihai : il cunoscură mai mult după ochi şi după glas.

— Ce faceți pe-aici, flăcăilor?

— Cosim spinii şi ciulinii, că-s mulți, bată-i pustia!

— Îndreptăm strîmbii, învrednicim nevrednicii şi îmbunăm răii, în-dopîndu-i cu halviță, mărite ban, adăugă Român Grue.

Mihai surîse şi frînă calul, deşi nu prea înțelegea ce vor să spună.

— Deocamdată, stărui Moțoc, îți curățim calea de scaieți şi de belele, de cele multe rele şi de răul cel mai rău, de-i zice aga Dudău. Pe sluji'., rî i-am alungat cu sabia, iar pe dumnealui aga l-am cam făcut de ri3 şi de ocară.

— Dacă numai la asta vă duce mintea, bine-i ce faceți?

— Nu-atît mintea, cît nevoia, cinstite bane.

— Mda... poate ai dreptate, grăi banul, făcîndu-i semn să-şi apropie calul de-al său, ca să-i audă vorba şoptită : Grue, duci ăst răvaş stolnicului Iordache în Ulița Soarelui.

— Prea bine, bane Mihai! zise, dosind repede răvaşul în chimir.

— Mergi cînd se întunecă. E o treabă de mare taină, iar tu, olăcar de încredere, flăcăule.

— Am înțeles, mărite! Mă voi strădui să merit încrederea.

— Răspunsul mi-l duci unde va porunci stolnicul.

Se despărțiră, repede, cotind pe uliți cu lume puțină. Şi cum mergeau în trap uşor, îi întrecu o trăsură cu doi cai focoşi.

— Grue, uite-o pe Voichița! În trăsură... Trece ca vîntul, cutremu-rînd pămîntul ; nici că-i pasă de-o inimă arsă, descîntă Dorondoc, iar Grue întoarse capul către Iliuță :

— Băiete, ştii s-alergi?

— Zbor!... După trăsura aceea, nu?

— Vezi la ce casă trage. Răspunsul mi-l aduci la hanul lui Manole.

Trap! Să n-o pierzi din ochi!

Sprinten ca un titirez, băieţaşul, ţinîndu-şi nădragii cu mîna, se pierdu după cotiturile ulițelor.

La han, ospătară şi se amistuiră la o țîră de hodină. Dar apăru Iliuță, gîfîind :

— Trăsura a tras la o curte mare şi naltă. Am întrebat cine stă ; stolnicul Iordache.

— La stolnicul Iordache? se miră Grue. Cum s-a nimerit? Şi ce-o fi căutînd acolo?

— Vreun mire poate! îl picni Calapăr.

— Tocmai aşa! întări Iliuță. Că m-am dat în vorbă cu o slugă care mi-a spus că fata boierului din Novăceşti a venit la vedere cu un tînăr boier mare şi bogat.

— Uite, poznă! se supără Dorondoc, în vreme ce Grue se întunecă la chip, parc-ar fi intrat tot negrul nopții în el.

— Mă duc! Acolo m-a trimes şi... Log două într-o coadă.

— Poate-i să-i duci un dar de logodnă? îl luă Calapăr în răspăr.,

— Poate! Vreau s-o văd, înainte de logodnă!

— Şi dacă o vezi, ce-o să-i spui? Jupîniță Voichița nu te mărita cu altul că eşti sortită mie? zîmbi, cu durere, Dorondoc.

— M-oi descurca eu într-un fel. Şi aşa, doream să aflu ce mai e prin Novăceşti, ce mai face boier Toma Neagu, Măria...

— Du-te, dacă vrei, să mai culegi o amăgire ; poate a mai amară din toate.

— Poate, fraților ; dar eu nu mă aştept să-mi sară de gît şi să-mi spună : Român Grue, vreau să-ți fiu mireasă! N-a venit vremea aceea. Dar va veni, fraților!

— Pînă atunci, zise Calapăr, mai mult duios decît răutăcios, să vin eu cu o strigătură : aşteaptă, Grue, aşteaptă, de la boieri faptă dreaptă, de la capră jintița şi dragoste de la Voichița...

— Pînă cînd mă fac vestit, nu se lăsă flăcăul, trebuie s-o împiedic a se mărita cu altul. Este?

— Este! îl aprobă Dorondoc. Dar... rău mă doare un picior c-am sărit peste ponor, după ochii mîndrelor.

— Degeaba rîdeți! Eu simt în inima ei un muguraş de dragoste pentru mine. Ne despart doar țîfnele boiereşti şi nacafalele lui Toma Neagu. Şi-apoi se nimeri bine, cum am zis : acolo trebuie să duc şi răvaşul de taină.

— Dacă te trage ata, n-avem ce-ți face. Dragostea-i boală grea : c-un surîs doboară voinicul cît bradul, parcă l-ar fulgera.

— La bună vedere, fraților! Desfătați-vă cu friptură şi cu vin, pînă mă întorc. Uite, se-nserează, mai zise Grue, ridicîndu-se, pînă ajung, e noapte bine.

— Vezi numai să nu fie o dusă şi-o venită şi-o vreme prăpădită.

Intrat în slujbă la trei flăcăi pribegi, Iliuță vîrîse caii la grajd, îi adă-pase şi le pusese nutreț în iesle. Cînd sfîrşi treaba, intră în han şi grăbi la masa lui Calapăr şi Dorondoc, şoptind, speriat :

— Bădiților, în fundul grajdului, cîțiva oameni feriți într-un colț, pun ceva la cale... Ceva rău : o tîlhărie. Am ciulit urechile şi am auzit pomenind de casa stolnicului Iordache.

— Ce vorbeşti, istețule? Te pricepi la iscodire, ai?

— Cum să spun?... Ziceau că jupîn stolnicul nu-i acasă şi că în curtea lui au rămas puțini slujitori. Şi aceia, dacă stăpînul nu-i acasă, reiese prin tîrg, ori se lasă pe tînjală, ori dorm ca butucii.

— Tiii! se-ngrijoră Calapăr. Altă dandana... Din una în alta!

— Cap să fie, că belelele curg! Cum îl salvăm pe Grue, dacă...

— Şi pe Voichița!

Se înserase de-a binelea. Aşteptară pînă cînd Iliuță îmbucă o bucată de pastrama de porc cu pîine de secară şi porniră în ajutorul lui Român Grue, deşi mai ales lui Calapăr nu-i prea convenea să-şi ştie prietenul aprins după o fată frumoasă şi prea năzuroasă. Socoteau, uneori, dragostea lui un fel de pierdere de vreme şi o otrăvire a inimii. Calapăr mergea în pas cu Dorondoc şi gîndea : „Cîte boclucuri toate, tot pe capul lui Istrate... Şi ştii cine-i cu pricina? Dragostea bătu-o-ar vina... Grue intră în primejdie ca bursucul în capcană : orb!”...

În adevăr, slujitorii stolnicului Iordache l-au poprit pe Grue la poartă, l-au ispitit cu întrebările şi nu i-au îngăduit să intre: li se părea că umblă cu gînduri necurate. Ales că n-avea voie să spuie oricui că aducea răvaş tainic de la banul Mihai către vornicul Iordache. Dar fiind el mîndru la înfățişare, răzbătător, iscusit şi plăcut la vorbă, nutrind un gînd bun pentru Voichița, pînă la urmă a înduplecat slujitorii şi a pătruns în casa stolnicului, fără să facă tărăboi.

Văzînd-o pe Voichița, s-a cam fîsticit ; dumneaei, deşi o învăluia o plăcută mirare, i-a simțit slăbiciunea şi l-a luat la vale :

— Şi va să zică aşa, Grue : venit-ai să mă întrebi ce mai fac?

— Întocmai, jupîniță Voichița, surise Român Grue.

— Dacă mă întrebi, aşa, ca să nu mor neîntrebată, iaca şi eu ți-oi răspunde : fac bine, foarte bine şi de alții nici că-mi pasă.

— Dacă eşti bine, sănătoasă, mă bucur din toată inima.

— Numai pentru atît îți pui capul în primejdia slugilor lui vodă?

— Dacă te văd, nu-mi pasă de primejdii, oricît ar fi de mari.

— Zău? N-ai şi alte gînduri?

86

— Am, dar domnia ta ai țepi de arici şi mă ții departe.

— Aşa! Şi ce ți-ai spus? Cînd m-o vedea... aricioaica, atît de mîndru, înțolit ca un căpitan de oaste, o să se uite la mine ca la un cireş copt.

— Nu, la asta nu m-am gîndit, deşi, să fim drepți, ştiu că nu-s de lepădat;

— Sau poate ți-ai zis că, din recunoştință, o să-ți cad în genunchi şi-o să-ți spun : „Bine-ai venit, mîntuitorule!" Nu?

Trufia Voichiței izvodi multă amărăciune în inima lui Grue.

— Mă călăuzesc după o zicală înțeleaptă : fă bine şi aruncă-l în apă... Totuşi, în gînd, de multe ori te desmierd cu vorba : mireasa mea...

— Nu-ți dau voie! Auzi?! aproape că țipă fata.

— Nu mă poți opri... Ci, ca să curmăm sfada, aspri Grue glasul, spune-mi, te rog, unde-l găsesc pe stolnicul Iordache?

— E plecat la moşia Gherghița. Dar ce ai cu el?

— O treabă de taină.

— A, va să zică n-ai venit pentru mine?

— Nu!

— Nu?... Cu atît mai bine! Eu nu-mi uit rangul, nici pentru Român Grue Grozovanul, pe care lumea a început să-l pună în cîntec, de-l zic fetele prin şezători. Il pun pentru nişte isprăvi mărunte.

— Cînd voi săvîrşi isprăvi mari, să nu fie domnia ta prea... mărunțică.

— Mă înfrunți? se îndulci glasul fetei, văzîndu-l supărat din cale-afară.

— Nu-mi place să rămîn dator, mai ales celor pe care-i îndrăgesc.

— Mda... Dacă te-ai înțolit aşa, înseamnă c-ai intrat în slujba cuiva. Adevărat?

— Adevărat! rosti cu glas scăzut, mai mult de teamă că nu va putea păstra taina.

— Deci nu eşti decît un slujitor!

— Da, dar slujesc pe cineva mai de cinste decît cel pe care-l slujeşte boier Neagu, tatăl domniei tale.

— Este dregător în sfatul voievodului!

— Care voievod nici n-a voit să-l scoată din robia tătară.

— Asta cam aşa-i... se simți fata răpusă, necruțător.

— De, cum e stăpînul, aşa-i şi sluga : Alexandru cel Rău şi... se opri, dîndu-şi seama că vorbise mai mult decît trebuia ; dar Voichița continuă :

— Asemenea vorbe mă rănesc şi nu îngădui... Adică mă mir că le spui. Cu toată părerea de rău, Grue nu se putu stăpîni de a lovi încă o

dată :

— Aflu că soții mei au dreptate : inima ta-i de gheață boită cu venin;

— Aha, va să zică tot tragi oarecare nădejdi!

— Nădăjduiesc ; dar nu-i omeneşte, jupîniță, să-ți bați joc de dragostea mea! Poți să n-o primeşti, dar n-ai drept s-o batjocoreşti. Uite, plec!

— Pleacă!... Vorba-i zicea „pleacă" ; zîmbetul, „stai".

— Asta însamnă că niciodată nu... se opri, negăsind vorbele.

— Da, niciodată, Grue, pentru că... pentru că mîine mă logodesc! suspină adînc ; şi, pentru că pe chipul lui Grue se zugrăvi mare îndurerare, urmă cu

glas moale, înlăcrămat : Doar n-o să împletesc cosiță albă în casa părintească. Tata mi-a găsit soț pe placul lui.

— Pot şti şi eu, cine-i mirele pe placul socrului?

— Ai auzit de Radu, feciorul clucerului Cujbă, nepotul stolnicului Iordache?

— Nu' Dar nu-mi plac cei pe care-i însoară rudele.

— Oricum, e boier. Boier de viță, să ştii!

— Are şaizeci de ani?

— Ba e tînăr, cu moşii multe, frumos şi foarte stăruitor ; cînd şi-ă pus în cap ceva trece şi prin zid. O să-mi fie-soț bun... Aşa zice tata...

— Iți urez noroc, Voichița!

— Mulțumesc... Grue. Şi să nu fii prea supărat pe mine. Soarta...

— Plec, şopti ca pentru sine Grue, să nu-şi dea în vileag marea-i durere.

— Cu bine... De altfel s-ar putea să vină Radu şi... e, da. e foarte arțăgos, zuliar şi...

—> Nu cumva mă ştii fricos?

— A, nu! Asta nu! Dar de! Om ca tine nu-i bine să se pună cu un boier de rang, care poartă sabie la şold.

— Dac-ar fi pentru cine ştiu eu, m-aş lua de piept şi cu Dumnezeu, nu numai cu... un Radu, odrasla lui Cujbă.

— Pentru cine anume te-ai lua de piept cu Dumnezeu?

— Pentru cea care zice că se logodeşte cu un jupînaş searbăd care-o face pe arțăgosul...

— Searbăd? clocoti Voichița, cu mînie şi ofensă, dar şi cu bucurie.

— Are un singur merit : acela că s-a ostenit să se nască boier.

— Nu-ți îngădui! strigă, dar era mîndră că el, Grue, îşi îngăduia să-i batjocorească logodnicul, semn că o iubeşte ; dacă n-ar fi făcut aşa, ar fi plins de ciudă.

— Da, ai dreptate. Îmi iau vorba înapoi : nici o osteneală ca asta nu şi-a dat : l-au născut fără să-l întrebe pe el.

Dar tocmai în acea clipă, în iatac intră Radu Cujbă, călăuzit de o bă-trînică vioaie, cu ochi mari şi mirați, că-şi vede nepoata vorbind cu un necunoscut.

Tînărul boier dădu bună seara, cu dichis şi farafîstîc, care-l făcu pe Român Grue să surîdă ; lămuri că „mătuşica" i-a îngăduit,,a vedea nepoata" ; apoi o întrebă, simandicos : Ce făcea? Cosea la gherghef?

— Nu! Schimbam o vorbă ca dumnealui.

— Domnia ta, boieroaică de rang, cisluieşti cu un...

— Boierule, se îndîrji flăcăul, eu nu sint... „un", aşa cum vrea a lăsa să se înțeleagă izul de dispreț din glasul domniei tale!

— Îndrăzneşti a ridica glas în fața unui boier? Sînt Radu Cujbă, feciorul clucerului Cujbă.

— Eu sînt numai Român Grue!

— Şi nu ți-i ruşine să te fuduleşti în fața mea? Acuş te-nvăț eu cum să te porți, rumân nenorocit!

— Mai zgîrcit, boieraşule, cu învățătura şi batjocura, că s-ar putea să fie alții dascăli mai buni.

— Cum? Cutezi? Țără...

— De ce n-aş cuteza? Deocamdată mulțumeşte jupîniței Voichița : sint oaspetele dumneaei şi trebuie să mă port ca un om cu bun simț, nu ca un boier țîfnos şi nevricos.

— Ticălu... se poticni Radu Cujbă scos din fire, iar mînia îi puse un astupuş în gît.

Deşi era, într-un fel, bucuroasă de harța dintre cei doi tineri, Voichița îi rugă să înceteze sfada, să se poarte cuviincios.

— Trebuie să-i trag o chelfăneală... se grozăvi Cujbă. Neapărat!

— Încearcă şi-ai să te-ntîlneşti cu...zavracul, fratele chelfănelii.

— Grue, te rog! se încălzi glasul şi se umeziră ochii fetei.

— Bine. Şi cer iertare pentru supărare. Plec să-l aflu pe jupîn stolnicul.

— Fă cum ai poruncă de la stăpînul tău!

— Şi-ți făgăduiesc să nu te mai stingheresc de-aici încolo.

— Foarte bine! grăi Voichița, mai mult cu durere djpcît cu trufie.

— Iți urez încă o dată noroc, şopti el cu tristețe. Cu toate că nu văd de ce un balcîz, o momîie în ciubote roşii şi cuşmă cu surguei, ca ăsta, s-ar putea numi noroc.

— Ce spune?... Ce spune? vru să afle Radu Cujbă, dar Voichița îi răspunse numai după ce Grue ieşi din iatac :

— E cam aprig ; dar, altminteri, are inimă bună, e curajos, deştept, frumos precum se vede... Şi de multe oii şi-a pus viața în primejdie pentru...

Radu o întrerupse, iritat :

— Dar, mă rog, de ce te porți aşa de... țeremonios cu un țăran? De ce nu l-ai dat afară, pe brînci? De ce n-ai pus slugile să-l ciomăgească?

— Grue nu-i omul care să se lase ciomăgit. Il cunosc bine din Novăceşti : e un răzvrătit pentru dreptate şi omenie.

— Ei, dacă nu-mi era că fac tărăboi şi-o supăr pe mătuşica, îi arătam eu lui. Dar dacă-l mai întilnesc vreodată, mi ți-l pun să-mi pupe tălpile. Ai să vezi!

Voichița îl măsură cu privirea şi, fără să vrea, i se făcu milă de ea, şi silă de el.

— Să lăsăm laudele deşarte... Iți aduc şerbet cu apă rece.

— A, nu te osteni! deveni mieros. Bat eu din palme şi...

Bătu din palme, de trei ori : plici! plici! plici! Se ivi o fată din casă, căreia îi porunci şerbet de trandafir şi apă rece în pahare de Bohemia.

— Îmi place să fiu stăpîn în casa mea : să muştruluiesc slugile, iar pe soție s-o cinstesc ca pe-o domniță.

Slujnica aduse trei chisele cu şerbet de trandafir, gutui şi portocale. Radu lăudă mirozna îmbătătoare a fiecăruia, adăugind fățarnic curtenitor :

' — Numai mînuțe gingaşe ca ale tale puteau face dulcețuri aşa de...

— Ia şerbet din chiseaua care vrei şi laudă mîinile mătuşicăi ; ea le-a făcut!

Tînărul zgîrci din nara stingă, gustă din toate, apoi schimbă vorba :

— Măria sa vodă-i foarte supărat : iar i-a scăpat banul Mihai.

— Cum adică... scăpat?

— Tocmise aga Dudău o ceată de ocnaşi să-i iasă în cale, să-l prade şi să-l omoare.

— Să-l omoa... De ce? Parcă îl iertase.

— Nu ştii? S-a dovedit că umblă după domnie şi... a fugit.

— Se vede că-i om deosebit dacă, aşa cum spune lumea, călăul a aruncat securea şi-a strigat că nu cutează a doborî cap frumos şi semeț ca al lui.

— Aş! Fală deşartă. Poveşti născocite de prostime.

— Ei, dacă de fala asta a tremurat şi securea din mina călăului, înseamnă că nu-i tocmai... deşartă. Înțelegi?

— O întîmplare fără noimă, chiar de-ar fi adevărată.

— Şi aga Dudău cum de nu l-a prins?

— Un nesocotit. Închipuieşte-ți : s-a vîrît într-o sfadă iscată de nişte răzvrătiți din Novăceşti, cum s-a aflat după aceea. ,,

— Din Novăceşti?

— Ii cunoşti? Ai auzit de ei?

T~itl « ; Iţim “l; .'<;.)Lr.i''..;.”: V!< JMtflftJ II

— A... nu. Dar cum au putut nişte... să împiedice pe un agă a-şi împlini porunca?

— Nemernicii! I-au umplut gura cu halviță şi...

— Ei, nu! rîse Voichița. Straşnic căluş! Asta-i de-a lui Calapăr.

— Cum ai spus?! se miră Cujbă, dar Voichița nu-i răspunse, ci întrebă :

— Şi cum? Nişte halviță poate împiedica un slujitor domnesc să prindă pe un... răzvrătit şi hiclean?

— Ehei, să fi fost eu. Radu Cujbă...

— Dacă te cătrăneşti că n-ai avut parte să guşti din halviță, îndul-ceşte-te cu şerbet... Îl ironiza fata, abia ascunzîndu-şi bucuria.

— Cu mare plăcere şi cu multă mulțămită, jupîniță Voichița. Cînd am fost la Țarigrad, vorbi după ce linse toată dulceața de pe linguriță de argint, am mîncat şerbet de chitre.

— Aha!... Şi dacă a scăpat banul Mihai unde s-a dus?

— Se bănuie că stă ascuns şi unelteşte.

— Şi vodă ce face?

— De, e cam îngrijorat ; dar eu am zis : „Măria ta, nu te teme! Te apărăm noi!” Şi urmă cu dispreț : închipuie-ți că teribilul ban Mihai a atît de singur, încît, după cît se aude, se foloseşte şi de nişte bieți răz-vrăiiți, ca aceia din Novăceşti. Vodă Alexandru, în schimb, se întemeiază pe spade boiereşti, ca a mea!

— Ei, sînt mîndră că mă aflu în fața unui stîlp al domniei.

— Plănuiesc să-l urmăresc eu pe acel hiclean, fără să-i mai spun măriei sale. Îl căsăpesc într-o luptă față la față şi-i aşez capul la picioarele scaunului domnesc.

— Te bizui?

— Sînt... spadaccino prima! i

— Vai, vai, cît mă bucur!

— Sînt cavaler şi-mi place neînfricat să lupt întru cucerirea inimii domniei tale, jupîniță Voichița, zîna inimii mele...

— Mare fericire mă paşte! se minună fata, mai mult în batjocură.

— Cu mine o să duci viață liniştită şi fericită. Nici o adiere de vînt potrivnic n-o să te supere. Doar zefirul poruncit de inima mea, dacă...

— Mă uimeşti, jupîn Radu, cu făgăduielile ; dar eu ştiu că una-i a făgădui şi alta a împlini. Iar vremea-i plină de primejdii.

— Te scot din orice primejdie, oricît de mare!

— Nu-i mult de cînd am fost roabă la Gazi Ghirai şi...

— A, cum de n-am ştiut?... Dar parcă abia aştept să mai vină o primejdie, oricît de neprevăzută, de înspăimîntătoare, ca să-ți dovedesc, jupîniță, ce brav sînt! Adică îndrăgostit... Dragostea îmi dă tăria şi ambiția, vitejia şi...

— Hai să te cred : dar parcă tot mai bine-i să nu mă cerce nici o nenorocire.

— Nu te-ndoi, nici o clipă, de curajul meu! Eu Radu Cujbă o să-l prind pe acel...

— Dacă mai spui o dată, încep să mă îndoiesc, jupîn Radu.

— Îl prind şi-l aduc legat la picioarele lui vodă.

— Mai gustă din acest şerbet, că-i treabă mai uşoară şi mai fără primejdie, zîmbi fata, mirîndu-se că tînărul din fața ei nu simțea batjocura din glas.

În acest timp, afară, Calapăr, Dorondoc şi Iliuță, ascunşi după ziduri,

urmăreau cum tîlharii porniți din han se pregăteau să atace casa stolnicului Iordache. Iliuță numără şapte ; apoi adăugă încă trei, care stră-juiau lîngă zidul de piatră. Calapăr hotărî :

— Îi lăsăm să intre în casă ; pe urmă sărim în curte, le luăm urma, cum se zice şi... apoi, văzînd şi făcînd.

— Ce mai noroc are şi Grue cu noi...

— Norocul lui l-a cam spălat ploaia... vru Calapăr să încropească o zicală, dar zări tîlharii sărind zidul, ca nişte umbre de rău prevestitoare şi şopti, mai mult în şagă, parcă s-ar fi jucat : Hai şi noi! La plăcinte înainte, măi Dominte, la război mai 'napoi, că aici-i de noi..i

Dar tocmai atunci, amărît şi cu inima zdrobită, ieşea şi Grue din casă : stătuse de vorbă cu „mătuşica" Voichiței, cum să-l afle pe jupîn Iordache, la Gherghița, Băgă de samă că printre copacii din curte se strecurau, cu fereală, nişte umbre ciudate : pîş-pîş, pîş-pîş... făcîndu-şi semne. În dosul unei tulpini groase de ulm, pîndi să vadă ce se întîm-plă. Gîndea : „De bună seamă sînt niscai tîlhari... Las'c-o apără Radu Cujbă... Dar dacă n-o... Uite, după ce m-a umilit, m-a alungat, eu tot mai vreau s-o ajut. A, uite-i : se-ndreaptă spre uşa cea mare... Tîlhari!"

Unul bătu clopoțelul, ca un oaspete aşteptat. Cînd îi deschise un slujitor, îi astupă gura cu un căluş şi alți doi îl legară de stîlpul cerdacului. Apoi, vreo

cinci se năpustiră în casă. „N-are tihnă Radu Cujbă", surise oarecum bucuros, parcă el ar fi trimis tîlharii... „În clipa asta nici nu ştiu cine-i mai mare lotru : cel care-mi fură dragostea ori cei care jefuiesc pe hoțul dragostei mele?" Se furişă pe lîngă cerdac şi, aproape fără să vrea, strigă :! 1 > «jD 1

— Hoții!... Hoții!... şi, în grabă, pătrunse şi el în casă pe urma lor, temîndu-se : „Aceştia fac şi omor, dacă"...

În iatac, Radu Cujbă sări în picioare, bîlbîindu-se cu spaimă :

— Cum?... Cine?... Ce strigă?

— Hoții, jupîn Radu, vorbi Voichița. N-auzi?

— Ho... Dai' cum au intrat?... Nu sîntem străjuiți?

— Ştii doar că unchiul Iordache e plecat cu cei mai mulți dintre slu-

jitori. Cei rămaşi sînt cam nevolnici şi cam umblă de capul lor, iar tîlharii or fi aflat de asta şi...

— Ce ne facem? se sperie Cujbă, frămîntîndu-se, trepădînd din picioare.

— De la domnia ta aştept apărare, nu întrebare.

— Zic fugim!... se zăpăci tînărul boier.

— Să fugim? întrebă fata, batjocoritor. Pe unde să fugim?

— Pe-acolo ne întîlnim cu hoții.

— Da!... scînci în mare spaimă şi bîlbîială, ne cam întîlnim cu... Să chemăm ajutoare...,

— De unde? Pe cine? ' ^

— Atunci... Ce mă fac?

Pe uşă!

Deşi hoții cotrobăiau prin încăperile şi sipetele casei, Voichița părea preocupată mai mult de laşitatea logodnicului decît de primejdia care se apropia, amenințătoare. Se roti spre musafir şi vorbi :

— Adineaori, jupîn Radu Cujbă erai... viteazul vitejilor, spadaccino prima. Acum...

— Tîlharii sînt... Au bîte şi cuțite!... Nişte sălbatici...

— Ți-au sărit... săritele?! hohoti Voichița. Dumneata ai sabia! Te-ajut şi eu cu hangerul din panoplie.

— Da-da... Iar eu... eu mă duc după ajutoare!.

— Şi pe mine mă laşi în gheara lotrilor? rîse fata de spaima fălosului. Stai, poate s-or speria cînd te-or vedea... cît de vitejeşte tremuri.

Dar Radu Cujbă se făcu a nu auzi şi țîşni pe uşa din dreapta. Voichița îi strigă vorbă de ocară : „Fricosule!" şi smulgînd un hanger din panoplie, hotărî să se apere singură, deşi şoaptele tigrilor din camera alăturată o înțepau cu acele fricii.

În clipa următoare, în iatacul Voichiței intră un hoț :

— Aha!... puiculeano... rînji cumplit. Aici erai? Plecăciune!

— Ce pofteşti? întrebă fata, căutînd să-şi stăpînească spaima,

— Bani, aur!... Cercei, brățări, inele, salbe... Ai la gît una, frumoasă!'

— Da, dar am şi un hanger bine ascuțit.

— Fainä armă! jindui hoțul. Cu mănunchi de-argint şi pietre scumpe. Dar mă-ndoiesc că te pricepi s-o mînuieşti.

— Apropie-te şi-ai să vezi!

Pe uşă intră încă un hoţ, rînjind parcă mai drăceşte, cu gura strîmbă.

— Te tîrguieşti cu ea, în loc să-i vii de hac? Că-i şi frumoasă şi tînără! 1,

— Întîi să-i scoatem jucăria aia din mînă, ha-ha! hi-hi i chicoti fă-cind un pas spre Voichiţa.

— Nu v-apropiaţi! se lipi fata de perete, apărîndu-se cu hangerul.

— Că n-o să mă tem eu de-o muiere! rîse iar, hidos, cel cu gura strîmbă.

— Nu! strigă cu spaimă şi ameninţare fata. Înapoi, mişeilor!...

— Domol, porumbiţo! Săbiile noastre-s mai lungi şi mai ascuţite... În clipa care urmă, cu glas detunător, Român Grue întrebă din uşă :

— Mai ascuţite decît sabia mea? şi-l şi izbi pe primul hoţ. Na-ţi o arvună... Poftim şi ţie una! îl izbi şi pe-al doilea.

— Săriţi!... Pe el! porunci căpetenia, năpustindu-se pe uşă, cu încă doi tîlhari.

— Grue, păzeşte! strigă Voichiţa, văzînd că-l atacă unul din spate. Iar flăcăul, fulgerător, îi reteză braţul, iar celui de al doilea, îi smulse

iataganul şi-i puse sabia în piept, silindu-l să se lase în genunchi, milogind iertare. Intrînd în luptă însăşi căpetenia tîlharilor, Grue se trase cu spatele la perete şi se apără de trei iatagane.

— Înfruntă-i, Grue! Alerg s-aduc ajutoare...

— Aţineţi-i calea! porunci căpetenia. N-o lăsaţi!..;

Un tîlhar îi puse vîrful săbiei în piept. Fata strigă deznădăjduită :

— Ajutor! Săriţi, hoţii!... Tîlharii! Sărind din spate, cel cu gura strîmbă o prinse de cap şi-i astupă gura

cu palma lui mare, mirosind urît, ca o uşă de grajd. Încăierarea se preschimbă într-o zbatere pe viaţă şi pe moarte. Noroc că, auzind strigătele, Calapăr şi Dorondoc dădură şi ei buzna în iatac. Două săbii în ajutorul lui Grue îi sperie pe tîlhari.

— Vedeţi de Voichiţa întîi!... ceru Grue, lovind de zor.

— Daţi drumul jupîniţei! ceru Moţoc. Altfel nu mai ieşiţi teferi de aici! Aşa!... Îl izbi cu latul săbiei peste faţă pe cel care o ţinea pe Voichiţa sub ascuţişul iataganului.

— Auuu! M-ai orbit... se vaită hoţul, scăpînd iataganul şi acoperi ndu-şi faţa plinăNftb sînge.

— Vezi că t9Milinuta acuş în iad, cu opinci cu tot!... Eşti slobodă, jupîniţă! zise Moţnc^ontinuînd lupta.

Biruiţi, tîlharlft) împunseră la fugă, iar cei trei prieteni îi urmăriră, izbindu-i cu sabia. Încă doi căzură, doboriţi.

Rămasă singură, Voichiţa îşi aşează îmbrăcămintea şi părul, cînd intră Iliuţă cu vestea că hoţii au fost alungaţi.

— Cine eşti tu, băieţaş? întrebă Voichiţa.

— Mă cheamă Ilie, da-mi zic Iliuţă. Şi-am fost ursar şi halviţar, iar acum sînt în slujba lui boier Român Grue.

— Boer Grue? zîmbi fata. El te-a învăţat să-i zici aşa?

— Nu, dar e mai ceva ca un boier : şi darnic şi viteaz! Iar în frumusețe îi întrece pe toți ăi de rang la un loc.

— Nu, zău!? îl înfățişezi de parcă l-ai peți.

— Nu! Se pețeşte singur. Cu sabia! Nu l-ai văzut? Umblînd prin Bucureşti, am întîlnit tot felul de mărimi ; dar nu-Ldau pe Român Grue pe zece din aceia, chiar de-ar fi paşă.... Mă duc să văd oe fac ai mei cu tîlharii...

Rămasă iar singură, Voichița gîndea la caraghioasa laşitate a lui Radu Cujbă, dispărut de parcă l-ar fi înghițit pămîntul.

Grue intră cu sabia în mînă şi o vesti că tîlharii au sărit zidul şi-au dispărut în întuneric. Dorondoc se ivi şi el, în urmă. Amintindu-şi cum a văzut-o ținînd piept tîlharilor, cu hangerul în mînă, zise :

— Viteaza bădiței! Ce zici Grue? O luăm în ceata noastră?

— Nu încă, prietene... Femeia-i lunecoasă ca mreana şi schimbătoare ca vremea, i Atiigt'tA h%

Dar cum de te aflai tot pe-aici, după ce ra-am purtat cu tine, aşa

cum m-am purtat? se miră fata, cu glas tremurat de emoție.

— Am plecat, cu sufletul înghețat şi cu gîndul să nu mă mai întorc niciodată. Dar cînd am înțeles ce primejdie te paşte...

— Iți mulțumesc... Pot şti de ee te porți aşa... aşa de cum se cade? întrebă Voichița.

— Mă bucur că-ți pui asemenea întrebare. Răspuns nu-ți pot da acum. Nu mă lasă rana din inimă! şi dădu să plece, dar Calapăr veni cu una de-a lui :

— Prietenul nostru se-nvîrte în jurul domniei tale, ca motanul în jurul străchinii cu lapte fierbinte : ar linge, dar se teme că se frige.

Grue deschise gura să-şi dojenească prietenul poznaş pentru zicala nepotrivită şi totuşi adevărată, dar intră Iliuță, gîfîind, şi vesti că, în odaia de alături, a auzit zgomot ciudat :

— Mătuşica! se înspăimîntă Voichița. Or fi ucis-o...

— Eu cred că-i ascuns un hoț acolo! zise băiețaşul.

Alergară buluc, să vadă ce e. Dar uşa era încuiată pe dinăuntru. Pe mătuşica, o găsiră în cămăruța ei, foarte înfricoşată. Calapăr vru să şție dacă odaia încuiată are fereastră spre grădină. Voichița lămuri :

— Ferestrele au gratii groase, iar casa-i naltă : cine sare îşi frînge gîtul. De bună seamă un hoț s-a încuiat aici.

— Ba, eu zic, jupîniță, că-i un viteaz mare care şi din turn sare, numai o clipă să mai trăiască şi cu o nouă vitejie să se fălească. 1

— Prea multă palavrageală, Calapăr! Sparg uşa să-l prind.

— Nu! Dacă te pîndeşte cu sabia? se temu Voichița şi începu să bată cu pumnii în uşă, cerînd să deschidă.

Tăcere ciudată, parcă anume să li se audă bătăile inimilor.

— Spargem uşa, tîlharule! amenință Grue, dar tot nu primi răspuns.

— Măi lotrule afurisit, zise Calapăr, măi lapte acru-n budălău, deschide, nu fi nătărău! Deschide că te-oi pocni c-o zicală-n moalele capului şi-i rămîne tîmp pe toată viața.

Neprimind nici acum răspuns, Grue făcu un semn şi toţi trei se izbiră în uşă, scoţînd-o din ţîţîni. Dar, spre uimirea lor, în cameră, nimeni. Gîn-deau : „Năzăreala lui Iliuţă”... > »b,M

— I-am auzit paşii! se dezvinovăţi băiatul. Şi dumneavoastră... A, uite cineva colo, după perdea!

Grue înainta şi dădu perdeaua la o parte, cu vîrf ul săbiei.

— Dumneata, Radu Cujbă? Vorba lui Calapăr : cîţi ca de-alde tine, mulţi sub pat la mine.

— ll cunoşti pe cumătru? întrebă Moţoc. Tîlhar îmbrăcat boiereşte?

— Jupîn Radu?! suspină Voichiţa. Uitasem de dumneata...

— Pun rămăşag că s-a însoţit cu tîlharii la furtişag, rîse Calapăr, şi, avînd pocinog, a rămas zălog.

— Am vrut să... să chem ajutoare! se bîlbîi Cujbă, vînăt de ruşine.

— Zi, dumneata chemai ajutor să-ţi descuie uşa? întrebă cu batjocură, Grue. Iaca am venit şi nu mai tremura ca mărgică.

Păi... păi... se zăpăci de tot boierul şi amuţi. <

— Ce mai „păi-păi” pe la cobai, găinarule? Ori pentru că hoţii n-au putut şterpeli altceva, ţi-au furat graiul?!

— Bine ţi-ai mai apărat logodnica, jupîn Radu Cujbă! îl dojeni Grue.

— E logodnicul jupîniţei? se cruciră Dorondoc şi Calapăr. Fugi de-aici că dacă el n-a murit de frică, mor eu de rîs.

— Eu ştiu că erau... erau mulţi hoţi. Hoţi adevăraţi, nu glumă.

— Şi cîţi ai tăiat? întrebă Dorondoc.

— Nu mai... nu mai ştiu...

— Iliuţă, feri, să nu calci pe tîlharii căsăpiţi de... dumnealui, Radu Cujbă.

— Cîte răni ai primit în lupta pentru apărarea jupîniţei Voichiţa? nu-l cruţă nici Grue. Ţi-i doar logodnică!

— Da, da... logodnică... Şi ce? Şi ce? Nu sînteţi voi cei care...

— Mă uit la tine, logodnicule, urmă Calapăr, şi zic : dacă boierul ar avea cosiţe, i s-ar zice lele ; dar cum n-are-i gazdă de... belele, de-ţi stir-neşte jele.

— Prea vă bateţi joc de el, i se făcu milă fetei. E, totuşi, om de neam.

— Din afară măr frumos şi-nlăuntru viermănos!

— Ce-aveţi cu mine? Ce puteam face, dacă hoţii m-au închis, după ce...

— Ai naibii hoţi! Au tras zăvorul pe dinlăuntru, au ieşit pe coş şi te-au lăsat aici, zălog cu pocinog, cum am zis.

— Nu-i adevărat!... Hoţii m-au închis şi gata!

— Cum îndrăzneşti să minţi, aşa, de la obraz? se supără Voichiţa.

— Ce? nu-i omeneşte să-ţi aperi viaţa? Ia lăsaţi-mă-n pace!

— Uită-te la el : după ce că-i gol nap mai şi sare ca un ţap!

— Dar la viaţa jupîniţei Voichiţa nu te-ai gîndit?

— Ba da... dar ce-ar fi cîştigat dumneaei dacă mă omorau? Doar n-avea să se mărite cu o stafie!?

— Mă dezgueşti, jupîn Cujbă! îi întoarse Voichiţa spatele.

— Cică-i om de rang şi, cînd colo, nu-i nici de zama prunelor.

— Tăceți, mocîrțanilor! se rățoi, deodată, întremat parcă după boala ruşinii. Ce căutați aici? Afară! Aici e casa logodnicii mele!

— Nu! strigă Voichița. Pleacă dumneata şi să nu te mai văd niciodată!

— Ți-am pus în deget inelul de logodnă, nu mă poți alunga, sufle-țelule!

Voichița se înfurie, luă un inel de pe poliță şi i-l aruncă în față :

— Nu l-am pus în deget niciodată... Pe apa sîmbctei, cu inel cu tot!

— Ce faci, Voichița? Inel de preț, cu diamant adevărat...

Şi pe cînd Radu Cujbă umbla în patru labe după bijuteria azvirlită, Voichița oftă a uşurare :

— Uf! bine c-am scăpat de-un neisprăvit!... Ați făcut o faptă bună, prieteni. Vă sînt recunoscătoare... Încă o dată : recunoscătoare!

Vru să spună că nu-i va uita niciodată, dar, napristan, casa se umplu de slujitori domneşti, cu făclii, sulițe şi săbii. Toți încremeniră. Mai ales că, îndată auziră vocea groasă, dogită a lui Dudău aga :

— Ți-am venit în ajutor, jupîniță!... Prindeți hoții! Pe toți!

— Asta zic şi eu dandana şi dîrlobîrlobrezitura! scînci Calapăr, tră-gîndu-se mai la întuneric, să nu-l vadă omul stăpînirii.

— Cam tîrziu, jupîn aga! zise Voichița. Pe hoți i-am alungat noi.

— Nu-i adevărat! se împotrivi, cu mare ifos, Radu Cujbă. Eu sînt voinicul care... Eu i-am...

— A mai fost unul voinic ca dumneata, nu mai rabdă Calapăr, dar

l-a călcat un boboc de rață şi-a murit, săracul.

Aga Dudău clipi din ochi, des, şi făcu semn unui slujitor să apropie torța de Calapăr şi Dorondoc:

— Ăştia cine-s? Cine-s? urmă cu întrebările.

— Asta zic şi eu pleaşcă-n taşcă! rîse galben Calapăr.

— Dumnealor sînt cei care m-au scăpat de tîlhari, vorbi cu hotărîre Voichița. Flăcăi curajoşi şi săritori la ceas de primejdie.

— Nu le lua apărarea, Voichița! interveni Radu Cujbă. Sînt răzvrătiții din Novăceşti! 1

Aga Dudău tresări şi rînji, cuprins de-o bucurie sălbatică :

— Aaa! voi sînteți?! Vă spusei eu c-o să-mi cădeți în labă! Din pricina voastră am...

— Dacă te-ai lăcomit la halviță, ce să-ți facem, Ioniță? îl dojeni în batjocură Român Grue, pe cînd douăsprezece suliți îi prinseră în cerc de vîrfuri ascuțite. Radu Cujbă se veseli, cum nu se mai poate :

— Aşa”!... Aşa!... În ştreang! Acolo li-i locul. Şi-au bătut joc de...

— Cine a gustat papara de la agie, toată viața o ține mintă»!

— Uite-l : dacă a mîncat halviță, ce frumos trăncăneşte!

— Vă crap capul, tîlharilor!

— Aşa, nu-i cruța! îl susținu Cujbă. În temniță cu ei!

— Doi viteji de cîrpă! se scîrbi Voichița. Nu-ți îngădui să te-atingi de ei! Sînt în casa mea!

— Iertăciune, jupîniță, dar aici e vorba de treburi în care o femeie nu-i bine să se amestece. Aceşti trei răufăcători...

— Jupîn aga, eu, fata vornicului Toma Neagu, şi nepoata stolnicului Iordache, îți spun că greşeşti. Aceşti flăcăi...

— Omul stăpînirii nu greşeşte niciodată! îl linguşi Cujbă.

— Din pricina acestor răzvrătiți azi n-am putut pune mîna pe banul Mihai. Ăştia se află în slujba acelui duşman al măriei sale. Aşa că, bună pradă mi-a căzut în plasă.

— Jur că sînt cei care m-au scos din mîna tîlharilor!

— Dar cum s-au nimerit să fie aici, gata armați, tocmai cînd au lovit
?

— Desigur sînt înțeleşi cu ei şi deci spînzurătoarea-i aşteaptă î era de părere Cujbă. Spînzurătoarea!

Român Grue a înțeles că a căzut în capcană şi că, deocamdată, nu-i scăpare ; dar şi mai mult îl îngrijora răvaşul încredințat de banul Mihai. Şopti lui Iliuță, lăsînd pe Calapăr şi Dorondoc să se dondănească tot mai înverşunat: £L h, «ubxri

— Băiețaş, ăst răvaş trebuie să ajungă, pînă mîine dimineață, laGher-ghița, la stolnicul Iordache. Înțelegi? Musai î

— Încerc, bădiță... pentru matale, şi-n foc! [.?

— Cere şi ajutorul Voichiței. i\ — Ca să nu-l vadă aga Dudău şi să-l recunoască, Iliuță s-a ascuns sub

o masă, loc de pîndă şi aşteptare. i

— Cu mine nu merge! strigă Dudău cu ifos. Oricum ați suci-o, tot ştreangul. Unu-i aga Dudău! >

— Prostul dacă nu-i fudul, parcă nu-i prost destul, mormăi Calapăr. Aga se purta trufaş, ca orice nerod pus în slujbă înaltă. Totuşi simțea

că prezența acestor trei răzvrătiți aflați în casa stolnicului Iordache, pe care vodă îl cam bănuia de hiclenie, nu-i semn bun.

— E ceva necurat aici... bombăni el.

— Necurată-i prostia, zise Grue, iar Calapăr adaose :

— Murdară a fost... halvița ; papara pe care ai păpat-o de la noi a fost... curată, îndesată şi-adevărată.

— Cum mă vezi şi cum te văd, o să vă agăț în ştreang! rînji Dudău.

— Mai ales pe ăsta! îl arătă Radu Cujbă pe Român Grue.

— Da-da! Nu-s oameni de rang, deci nu-i nevoie de judecată. O fa-
cern la agie, noi între noi. Eu M-s naşuL i .1,

— Hoți şi gata! rînji Cujbă. Şi să nu-i scăpați!,

— Pofteşte şi domnia ta, boier Radu, la agie, să adevereşti că i-am prins furînd, în casa postelnicului Iordache.

— Numai martor mincinos nu mai fuseşi, jupîn Cujbă! îl învinui

Voichița, cu mînie ri scîrbă.

Şi pe cînd slujitorii îi îmboldeau cu sulițele, Român Grue şopti către

Voiqhița :.... 4.....

— Acela care poate face bine şi nu-l face, păcătuieşte. Înțelegi? Rămasă în mijlocul odăii, fata murmura ca pentru sine :,,Uite cum mişelia copleşeşte vitejia... Doamne, cum să-i scap din mîna ticăloşilor?”

Deodată o şoaptă misterioasă, venită din întuneric, îi săgeta cu ţepi de spaimă toată făptura :

— Jupîniţă! ! Cinezi?

— Eu, Iliuţă... M-am ascuns sub masă, că de mă zărea jupîn aga, împlinta hangeru-n mine, din pricina halviţei... Oare-i omoară?

— Dudău e-un nemernic. V;

Are el putere să ucidă oameni fără judeţ?

1 â\£>

i .— Şi-o ia singur.

— Şi toate se trag de la nişte halviţă, lua-o-ar dracul!

— Ei, Iliuţă, aici sînt lucruri mult mai încurcate.

— Vai de capu' meu! în ce cumpănă am intrat...

— Adevărat. Acum e rîndul meu să vă scap. Dar cum? Dacă unchiul Iordache ar fi acasă...

— Jupîniţă, eu trebuie să duc răvaş la jupînul stolnic. Cît fac pînă la... Gherghiţa?

— Cu cal bun, cam două ceasuri.

— Mă duc! Să fiu încă o dată „băieţaşul care-a dus răvaşul", şi-a dat singur poreclă.

— Tu? Acum, noaptea? Nu ţi-i frică?

— Ba mi-i frică-al naibii... Dar mă gîndesc la bădiţa Grue şi-mi fac curaj. Încalec pe Lăstun, care stă legat de-un copac, pe-aproape.

— Scriu şi eu răvaş pentru unchiul Iordache. Aşa... să afle ce ni s-a întîmplat şi să ne vină grabnic în ajutor.

— Pentru Român Grue, Lăstun o să zboare ca vîntul şi ca gîndul.

Cum termină Voichiţa de scris, puse răvaşele în sîn şi porni, murmu-rînd : f «

— Cam mult două răvaşe pentru un ţînc ca mine ; dar... În răvaş şi-n copitele lui Lăstun mi-i toată nădejdea!... Şi din tabăra tătară am dus un răvaş şi-a ieşit bine.

Ascultînd, de la fereastră, galopul calului, îndepărtîndu-se Voichiţa gîndea, cu dreptate, că viaţa celor trei prieteni atîrna de vrednicia unui băieţaş şi de iuţeala lui Lăstun. Căci, sub învinuire de tîlhărie, la timp de noapte şi „cu mînă armată", Grue, Calapăr şi Moţoc piteau fi spîn-zuraţi, fără judecată ; ajungea mărturia lui Radu Cujbă... „Ah, dac-aş fi bărbat!... De ce femeile nu pot pune mărturie? Pentru că se văicăresc şi plîng de milă?"

În toiul nopţii, Iliuţă a gonit calul cît a putut. N-a ţinut seamă de oboseală, nici de spaimă. „Sînt băieţaşul care-a dus răvaşul"... Aşa că, îndată după cîntatul cocoşilor de miezul nopţii, a ajuns la conacul stolnicului din Gherghiţa. Trezit din somnul adînc, în care se afla întru acel ceas, ursuz, cu ochii umflaţi, stolnicul Iordache s-a căznit multe minute să slovenească răvăşelul Voichiţei. Mormăi înciudat :

— Asta-i acu! Să-mi pun obrazul pentru nişte... Ce căutau noaptea în casa mea, înarmaţi? Să-l lase pe Dudău să-şi împlinească slujba, că-i omul stăpînirii.

— Nu se poate, cinstită față! se sperie Iliuță. Român Grue-i om viteaz şi drept, care...

— Dacă-i viteaz, să se descurce şi singur. Gata!

— El şi prietenii lui au salvat viața jupîniței Voichița şi dumneaeL..

1 f\rj

— Păi Voichița, cu inima ei filotimă... să mă mai slăbească! Iar tu aşteaptă pînă la ziuă.

Iliuță începu să plîngă de ciudă. Supărarea făcu să-i răsară o luminiță de nădejde, şi scoase cel de-al doilea răvaş :

— E de la cineva mare... Poate chiar de la măria sa vodă!

— Eşti zărghit? Cum să-mi trimită vodă pitac pe-un copil?

— Nu vodă, ci Grue, care l-a primit de la cineva mare.

— Încurcată treabă... Dă-l încoace! îl deschise, citi, se cruci, iar somnul îi zbură : Ei, ce poznă!... Mare poznă!... Sînt rănit la un picior şi-abia poimîine, dacă pot veni la Bucureşti... Scriu Voichiței pitac şi-l duci mîine, după ce te odihneşti.

— Nu se poate! Dacă n-ajung pînă-n zori, îi spînzură...

— Pe cine, măi copile?

Deznădăjduit, Iliuță nu mai ținu seama cu cine vorbeşte şi dojeni :

— Jupîn stolnice, mi se pare că nu te-ai trezit încă din somn... Pe Grue, Calapăr şi Moțoc, cei trei prieteni care...

Cine—s ăştia?

— Am spus!... Cei care, în noaptea asta, v-au salvat casa de hoți.

— Hoți?... Unde-s hoți?!... Care casă?

— Casa din Bucureşti!... N-a scris jupîniță Voichița despre asta?

— Răvaşul era de la banul Mihai, nu de la...

— Jupîn stolnic, ai două răvaşe în mînă...

— Aşa-i... două! observă mirat..

— Dacă nu poți veni, scrie, cinstite, la vreun boier mare să-l scape pe Grue ; în genunchi te rog, scrie!

— Aşteaptă să mă trezesc... C-am chefuit ieri, toată ziua, ca să nu mai simt durerea de la picior. Şi-acu, iaca, s-a tulburat vinul în mine şi nici nu mai ştiu pe ce lume-s...

Scrise stolnicul, în sfîrşit, un răvaş către Voicjiița. Iliuță îl puse în sîn, încalecă şi galop spre Bucureşti. Rugă armăsarul s-alerge ca şoimul, că lui, inima ca piatra îi era de grea. Se gîndea, cu teamă :,,Cine ştie ce-o fi scris în răvaş boierul ăsta mahmur... Eu îl duc ca pe-o mîntuire şi, cînd colo, o fi o mîzgălitură de om adormit”...

Noaptea era răcoroasă ; simțea că tremură şi cămeşuța pe el, cînd întîlni o turmă de oi, cu mulți ciobani.,,Cum de nu i-am văzut cînd am trecut spre Gheorghița?” se întreba în sine, uitîndu-se la focul arzînd pe marginea drumului. Unul îi sări în față, cu bîta ; Lăstun încetini pasul ; ciobanul îl prinse de frîu :

— Stai!... Ce goneşti ca nebunul, pruncule, acum, noaptea?

— Trebuie să salvez trei oameni de la moarte! Dă drumul frîului...

— Descăleca şi spune de unde ai furat calul.

Se mai ridicară încă doi ciobani de la foc, iar unul îl trase jos din şa.

— Bădiță, nu-mi lua calul!... Nu l-am furat... E Lăstun, calul bădiței... Trebuie s-ajung pînă-n zori la Bucureşti. Vă rog! Nu sînt hoț!

— Eşti... haimana! Şi nu mai face atîta tărăboi că sperii oile... Bfrfi cal! De unde l-ai furat? Spune!

— L-am luat să duc un răvaş la Gherghița şi...

— Şi l-ai dus?

— Da. Bădița Calapăr, poznaşul, mi-a scornit poreclă : băieţaşul care a duş răvaşul. r r, ,xA ţn» «:x

— Atunci, rîse ciobanul cel mai tînăr, dacă ți-ai făcut treaba ce-ți mai trebuie cal? Lasă-ni-l nouă.

— S-ajung înapoi la Bucureşti. Numaidecît! se zbătea băiatul. Dar ciobanii îl luau în rîs, mai departe şi fără milă.

— Ce? Arde Bucureştiul?... Ori se schimbă domnia?

— Nuuu! Mai rău! îl omoară pe bădița Grue.

De la foc s-auzi un glas de om bătrîn, care îşi sticli ochii, prin întuneric spre cei care se dondăneau cu Iliuță, pentru cal.

— Care bădița Grue?

— Bădița Român Grue şi prietenii lui Calapăr şi Dorondoc.

— Cei din Novăceşti?

— D-apoi... Sigur! Răzvrătiții din Novăceşti! se bucură băiatul.

— Unde-s acum? se ridică bătrînul în picioare şi se apropie de Iliujă, să-l vadă mai bine.

— În temniță... I-a închis aga Dudău. Azi le taie capetele.

— Cum le taie capetele?

— Aşa... cum se taie, cu satîr de călău. Ori poate-i spînzură î Nu ştiu bine, ce şi cum.

— Am trecut şi noi, cu turmele, prin Novăceşti şi-am auzit de..., Iliuță se bucură şi ceru cu tărie :

— Atunci dați-mi calul! E al bădiței Grue. «

— De unde ştim noi că nu minți?

— ii cheamă Lăstun... Lăstune, aici! Na, murgule... Lăstune î Spre marea bucurie a lui Iliuță, calul tropotă şi nechează. Vedeți?

Bătrînul povesti că auzise despre Român Grue, că se înțelege cu calul, cum s-ar înțelege cu un om.

— Dar ce-a făcut Român Grue şi-ai lui, de i-or găbjit aga Dudău?

Iliuță povesti, gifîit, cum au alungat tîlharii din casa stolnicului Iordache şi cum aga, împreună cu un boier, ce se afla acolo, i-au învinuit i lotri, tocmai pe ei care...

— Băieţaş, tu bați cîmpii?! îl opri ciobanul cel mai tînăr.

— Nu! Mă jur!... Jupîniță Voichița le-a luat apărarea ; dar aga n-a ținut seama şi i-a întemnițat, după pofta acelui boier.

Povesti apoi cum l-a trimis jupîniță cu răvaş de ajutor, la jupîn Iordache stolnicul. Înțelegînd că nu mințea, bătrînul porunci să-i lase calul, iar în

Bucureşti să se ducă la o nepoată a lui şi la mama ei, adică la Sma-randa şi Lina, din Ulița Cojocarilor.

109

1

— Le duci ca semn de la noi batista asta cusută cu floare de trandafir şi le spui aşa : m-o trimes baciul Onofrei, să faceți ce ştiți ca să-l scăpați pe Român Grue din temnița agiei. Numaidecît! Smaranda are un cunoscut bucătar la temniță. Dacă vrea, poate ajuta pe cineva să scape din năpastă.

Îl săltară în şa şi-i urară drum bun. Odihnindu-se cît a vorbit cu ciobanii, Lăstun a galopat mai repede, ajungînd o dată cu zorii la Bucureşti. Aici, fostului halvițar i-a fost uşor să dea de Ulița Cojocarilor şi de casa unde locuiau Lina şi Smaranda. Au cunoscut batista cu floare de trandafir, au ascultat ruga baciului Onofrei, iar Smaranda a şi urcat în şa lîngă Iliuță şi, în mai puțin de jumătate de ceas au ajuns la temniță. Smaranda a coborît, să stea de vorbă cu omul ei, bucătarul, iar Iliuță a alergat la casa Voichiței, cu răvaşul. f îr ;;'

Fata îl aşteptase la fereastră toată noaptea ; dar citind răvaşul n-a înțeles nimic. Iliuță căută s-o lămurească :

— Era tare somnoros, jupîn stolnicul şi cam... cam beat.

— Dă răspuns banului Mihai... Dar unde-l găsesc? ' 1 '

— Poate ştie Moişă zaraful, se gîndi băiatul. Alergară, călări, la mica dugheană a evreului.

— Ai, ai, ai!... se căina el; dacă spui că te cheamă Voichița, înseamnă că eşti inima lui Grue, iar Grue-i prietenul lui Moişă zaraful. Dar ce să fac?! > - jn-huG eț£i I SJmmsi nr —

— Ajută-ne, zarafule, să-l găsim pe banul Mihai!

— Ai, ai, ai! Dacă spun, destăinui o taină ; dacă nu spun se prăpădeşte om de omenie.

Nu te mai codi! îl zori Voichița. Fii omenos!

— Mai bine să mă codesc de cinci ori înainte, decît să mă căiesc de o sută, după...

— Ai spus că eu sînt inima lui Grue si...

— Şi ce dac-am spus? Crezi că tot ce spune uri zaraf e aur curat?

— Jur că ai spus un mare adevăr : aur curat.

— Atunci să-ți spui... la ureche. Pleacă-te!...Ai, ai, ai!... Dar să ştii : n-ai auzit de la mine. Un zaraf care s-amestecă-n treburi de-astea îşi pierde capul, repede-repede, ai, ai, ai!

Voichița plănuia să-l roage pe banul Mihai să trimită oamenii lui la locul osîndei, să lovească straja, cu putere, şi să-l scape pe Grue de la moarte. Îl duse pe Iliuță în apropierea temniței, îl lăsă acolo, la pîndă, iar ea grăbi spre adăpostul banului. „Hai, Lăstune, să salvăm un om de inimă... Pe Grue, Lăstune... Nechezi şi te bucuri? î" vorbea fata, în şoaptă, cu calul. 3 * ' ^î.^— -.m&X,...n\

Privind-o cum se depărtează în galop, Iliuță se mîhni : „Dar eu ce fac acum? Adineaori, nu le mai pridideam, atîtea aveam pe cap şi-acu... am

rămas fără nimica. Să mă ațin la uşa închisorii, poate găsesc prilej să intru”...

În acea noapte, Român Grue şi soții lui au zăcut fără nici o nădejde, în temniță, printre şobolani. Se aflau într-o primejdie mai mare decît în tabăra lui Gazi Ghirai. Calapăr suspina :

— Şi nici n-o mai pot face pe cetitorul în stele, astrolog de la Persida. < < >

— Vedeți că, uneori, e mai greu să-ți bați joc de-o javră decît de-un lup? întrebă Dorondoc. Aici ne ciuguleşte cioara ciolanul.

— De vină sînt eu, se amărî Grue. Din pricina mea ni se trag toate.

— De bună seamă! De greul traiului meu, plînge apa pe pîrău, pasărea în cuibul său, că de rău e tot mai rău...

— Eu cred că vinovată-i Neaga, Neaga fefeleaga, sluta cepeleaga, ori amara peliniță zisă... Voichița, cîrti Calapăr.

— De ce se-ntîmplă aşa : să faci bine şi să iasă rău?

— Cel care plînge rămîne sărac ; cel care rîde se îmbogățeşte. Aşa că să nu ne mai tînguim.

— Iți mai arde de zicale, înțelepte Calapăr?

— Să vezi ce-nțelept ai să fii tu, mîine, cînd o să ni se rostogolească pe jos, capetele, ca nişte căpățîni de varză.

— Nu, prietene : ne spînzură!... Mai bine să cîntăm : Foaie verde »de cicoare, într-o noapte pe răcoare...

— Un Dudău cam... oarecare...

— Pe noi prins-a ură mare, că i-am dat halviță tare...

— Şi-avînd chef de răzbunare, ne-a şi pus la închisoare...

— Căci Dudău, cu poftă mare, mult ar vrea să ne omoare, sus, în spînzuratoare... <* {-.p a ^ni'jwi pjj Jil?o*i rr\.

Auzindu-i, de afară, straja se înfurie :

— Ce faceți acolo? Cîntați? Descîntați? Blăstămați?

— Potrivim stihuri, a cîntare! Să iasă frica din oscioare...

— Cuculeț de pe răzoare, nu ne osîndi prea tare...

— Fă să vină sfîntul soare, cu vodă Mihai cel mare, pe Dudău să mi-l omoare... Mai cu foc zi-i, lăutare, că e iară sărbătoare!...

Straja se întreba cu şi mai multă mirare şi nedumerire :

— Sărbătoare? Horă, la închisoare? Nu cumva-s nişte semne cu...

— Semne, pe naiba! Tu nu ştii, străjerule, că dacă te-au vîrît în cuşcă, trebuie să cînți cocoşeşte? Să-ți pui pofta-n cui, că altă nădejde

— Voi ştiți ce naiba trăncăniți, ca să mă luați în rîs. Eu vă zic : nu mai scăpați de-aici cîtu-i hăul şi pîrăul. Şi se vede că v-ați smintit de durere. .. , j i^\nis

Vorbise încredințat că are dreptate, şi se depărta. Grue suspină cu amar :

— Ah, de-ar fi rămas măcar unul din noi afară... Şi-aici nici n-am cu cine mă lua la trîntă, să-mi răcoresc inima, măcar.

I

Cercară să fringă gratiile, dar văzură că-şi zdrobesc oasele degeaba. Lui Grue îi era tare ruşine că s-a făcut de rîs față de banul Mihai, că l-a pus în cine ştie ce primejdie cu nechibzuința lui.

— Şi n-am nici o nădejde că m-ar putea scăpa cineva de-aici. Calapăr ii răspunse în bătaie de joc :

— Numai Voichița, îngerul tău ocrotitor, dacă... Grue sări în sus, ciudat de încredințat :

— Îmi spune inima că numai ea... ne va scoate de-aici.

— Traca-fleanca mere acre şi-un milion de soacre.

— Ne-a apărat cît a putut! o lăudă Grue, supărat că nu-i crezut.

— Apărat, apărat ca funia pe spînzurat ; că de-aici, măi frate Grue, scăpăm doar pe năsălie...

Vorba lui Calapăr îl sili pe Român Grue să mai spună o dată că numai el e vinovat. Dorondoc vru să-l dezvinovățească :

— Nu, tu, ci... ochii Voichiței. Că are nişte ochi care te bagă-n boală. Vorba cîntecului :,.De n-ar fi ochi şi sprîncene, n-ar mai fi pe lume rele”...

— Ochii şi sprîncenele fac pe lume relele, relele, belelele. Îi ținu Grue hangul, socotind că supărarea n-are nici un rost, devreme ce...

— Văd că-mi furați năravul stihuirii, zîmbi Dorondoc.

— Inima-i ca o torță : miezul întunecat al durerii arde şi luminează.

— Voichița şi-a făcut datoria, din plin : s-a ostenit să-l întrebe pe Dudău, cînd ni se încheie..sorocul”.

— Iar nepricopsitul ăla de logodnic a repetat, ca papagalul :.,hoți” şi gata!

— Voichița a mai rostit un cuvînt bun : „Am înțeles!”

— Ei, măi fraților, cîte înțelesuri poate prinde acel „am înțeles”...

— Chiar aşa... Şi, mai ştii de unde sare iepurele?! suspină Grue.

— Pînă una alta, tresări Calapăr, uite c-a sărit un guzgan peste picioarele mele.

— Mi-i scîrbă! Brrr! Urîcioşi mai sînt. Dacă adormim ne mănîncă nasurile şi ne strică bunătate de mutre.

— Decît ne-am tîngui ca babele, mai bine-am omorî guzgani.

— Şi cine omoară mai mulți, intră întîiul în ştreang.

Şi cu toate că era întuneric beznă, tot izbutiră să strivească vrea cîțiva şobolani.

— Ei, cît aş vrea să vîr unul gras şi puturos în patul lui Dudău, zise Calapăr, strecurînd guzganii morți printre gratii.

Văzîndu-i, străjerul se rosti cu mirare :

— Mă, voi nu sînteți hoți, cum nu-s eu mitropolit! Cîntați, vînați guzgani, spuneți glume, rîdeți. Aşa puşcăriaşi veseli n-am văzut de cînd sînt!

— Nici n-ai să mai vezi, paznice, decît dacă spui agăi Dudău o... filozofie ca asta : Cinstite agă, eşti foarte mare, dar prostia ta-i mai tare.

I

— Hm... Şi de mine vă bateți joc? Ai naibei!... Dar, iată a venit bucătarul cu hrana : pîine, adică o pîine la trei şi o oală cu apă.

Bucătarul le vîrî pîinea şi oala pe ferestruică, vorbindu-le şoptit :

— Cu luare-aminte la pîine, să nu vă rupeți dinții în ea.

— Chiar aşa de uscată-i? rîse Calapăr.

— Băgați seama! V-am spus, să nu ziceți că n-ați ştiut.

Dorondoc luă pîinea, gîndind că s-ar putea ca Dudău să fi pus în ea ceva otravă. Dar rupînd-o, la mijloc, găsiră o cute de gresie, nouă-nouță. Se uitară unul la altul, rîseră mut, şi fiecare îşi lămuri, în felul său, treaba asta, presupunînd făptaşul : Calapăr : „Iliuță pui de lele şi gazdă de belele”... Grue : „Voichița, tu inima mea!” Dorondoc parc-ar căuta să-i împace, numără : „Oricum, cineva care ne iubeşte şi ne vrea binele : Voichița, Iliuță, Osman cîinele”... Hotărîră să se apuce imediat să pilească gratiile. Cel dinții, Calapăr urcă pe umerii lui Moțoc şi începu munca, repede, repede. Şi ca să nu se audă hîrşcîitura, cîntară, tare, ceea ce le 1 recea prin cap : „Foaie verde mărăcine, cine-i mai străin ca mine? Numai cucul din pădure”... Aşa se rînduiră la pilit, la cîntat şi la ținut pe umeri, vreo jumătate de ceas. Cînd straja se oprea şi asculta, Calapăr se arăta dornic să spună o snoavă cu Păcală.

Aşa, mai cîntînd, mai povestind, mai rîzînd ori blăstămînd. au izbutit să taie un drug de la fereastra celulei, fără să-i simtă straja. Socotind că nu puteau ieşi decît la noapte, s-au culcat şi-au început să sforăie, ca străjerii să creadă că dorm şi să adoarmă şi ei, după buna datină a străjerilor de la temnița domnească.

După apusul soarelui, Iliuță l-a luat pe Osman cu dînsul, s-au ascuns într-o tufă de alun şi-au pîndit poarta închisorii. Într-un tîrziu, l-a văzut pe aga Dudău, coborînd din trăsură : „A venit să poruncească uciderea? Vai de mine! O să-l mai aud vreodată pe bădița Român Grue zicîndu-mi : «Iliuță, băiețaşul care-a dus răvaşul?» Iar Calapăr : «Măi pui de lele, gazdă de belele»... Uf, ce-ntuneric afurisit... Ii duce la... cu făclii ori fără?” Dinspre apus scapără un fulger, urmat de un sunet depărtat. „Şi mai vine şi ploaie... Mi se pare c-o să trec iar la halviță... Ce mă fac?! Ia! Ciuli urechile : paşi în spatele temniței, printre copaci. Paşi care se duc şi care vin, tiptil, pe vîrfuri, pîndiş. Ce-o fi?... Ah, ce noapte neagră, şi mi s-a făcut frig şi frică... A, ploaia se depărtează”... Auzi şoapte pe-aproape şi răsuflarea-i se opri de tot cînd auzi :

—...paşi dinspre dreapta... S-o luăm spre stînga. Repede!...

— Stați! Cei care vin vor să atace temnița. Auziți?

— Ce facem? Ne întîlnim cu dînşii.

— Pîndim de ici, de după copaci... Întîi să vedem ce vor. Cunoscînd glasurile, Iliuță şopti cu sfială şi teamă :

— Bădiță Grue!... Îngînă băiatul între bucurie şi spaimă, iar Osman trase mult aer pe nări şi scheună încet.

104

— Stai!...Te-a cunoscut cineva... O fi spiriduşul morții.

— Bădiță Calapăr! chemă Iliuță oleacă mai tare.

— Na! că m-a pus şi pe mine în pomelnic.

— Stafie cu glas de copil, care eşti, mă? întrebă Dorondoc, în şoaptă.

— Sînt eu, Iliuță, băiețaşul cu răvaşul! se ridică în picioare.

— Calapărule, tu totdeauna ai dreptate! şopti Grue, bucuros.

Din stînga, Grue zări cum se apropie un bărbat voinic ; îi vorbi apăsat :

— Oricine-ai fi, să nu cîrcneşti, că-i vai de zilele tale!

— Paznici ori...? întrebă Calapăr.

— Voi nu sînteți paznici? întrebă voinicul, apropiindu-se.

— Nu... Am fugit din temniță! dădu Român Grue răspuns.

— Iar noi vrem să scoatem pe cineva de-aici, de la păstrare.

— Pe cine? nu se putu stăpîni Dorondoc.

— Pe Român Grue şi soții lui.

— Da? Foarte bine! dar nu vă mai primejduiți viața degeaba. Grue... De aproape, Voichița auzi vorba şi întrebă cu spaimă :

— S-a întîmplat ceva lui...

— Domnia ta ce-ai vrea să i se întîmple? o luă Calapăr la rost, pre-făcîndu-şi glasul, să nu-l cunoască.

— Am venit să-l scap!... I-am adus şi calul.

— Da? îngraşă Calapăr şi mai tare glasul. Şi iapa mea nu te-ai îndurai s-o aduci? Cită nerecunoştința, scumpă jupîniță!...

— Ia nu te obrăznici! se apără fata de batjocura vocii groase.

— Obraznicul mănîncă praznicul şi-l lasă pe popă flămînd.

— Tu eşti, Calapăr, poznaşule! se miră, cu veselie, Voichița.

— În carne şi ciolane, cu zicale şi snoave cu tot, dar fără belciug în bot, că voinicul nu piere ; şi din pelin face miere.

— Unde-i Grue? Calapăr începu a se tîngui :

— Român Grue, uite-l nu e... s-a cam ales cu....cucuie, vrînd să pre-schimbe pelinul în miere.

— L-a...? întrebă fără să vrea, deşi gluma lui Calapăr spunea că-i bine.

— Daaa!...

— Nu se poate! şi porunci în şoaptă, dar cu răbufnire de multă mînie : Puneți foc temniței!

— Nu te răsti şi nu te pripi, jupîniță, că trezeşti paznicii. Mai bine să fugim!

— Nu se poate! Pentru Grue atacăm temnița!

Dar în clipa aceea flăcăul ieşi din întuneric, curmind şaga şi jocul lui Calapăr. O prinse în brațe, o strînse la piept şi-o sărută, cu sete :

— Mulțumesc, Voichița... S-o ştergem repede de-aici!

Năvalnica îmbrățişare a lui Grue o şi bucură, o şi supără pe fată. Porunci rece, răstit :

105

— Luați-vă caii, de cok) şi... galop!

Intr-o clipă se azvirliră toți patru, adică toți cinci, pe cai, căci şi pe Iliuță îl luă Moțoc, în şaua lui. Galopară prin noapte pînă ieşiră din Bucureşti. Cînd mijea de ziuă şi păsările începeau să cînte pe ramuri, opriră intr-o grădină. Grue simți nevoia să se destăinuie :

— Fapta asta, Voichița, te-a plătit de toate îndatoririle față de noi.

Ne închinăm, tustrei, pînă la pămînt.

— Nu eu, ci oamenii banului Mihai au venit să vă salveze. Lui să-i mulțumeşti. Eu numai i-am însoțit şi v-am adus caii.

— Sînt fericit că...

— Eu, nu! Te-am găsit slobod ; aşa că, în loc să mă arăt vitează, să mă achit de-o datorie, mai mult m-am făcut de rîs, sosind la spartul tîrgului.

— Voichița, ai dovedit pricepere, curaj şi dragoste.

— Spune drept : cine te-a ajutat să scapi din temniță? Calapăr grăbi să răspundă în locul lui Grue, şfichiuind :

— Ehei, fiind noi oameni cu faimă, mulți şi multe ne apără.

— Ai dreptate, prietene... suspină Grue. Iliuță, nu te-am întrebat ; ai adus vreun pitac de la jupîn Iordache pentru banul Mihai?

— Adus şi dat jupîniței Voichița, care m-a întrebat de mata. Grue vorbi cu glas schimbat :

— Eu zic că Voichița mă iubeşte... se bucură şi întoarse capul spre dînsa ; dar fata plesni calul cu cravaşa şi-n mare galop dispăru pe uliță înapoi.

— Grue, Grue, inimă bătută-n cuie! Uiți că-i fata lui Toma Neagu şi... cum e hîrbul şi capacul, cum e popa şi colacul, cum e sfintui şi tămiia, cum e lelea şi bădia... *

— Opreşte! Mai lasă-mă şi nedescîntat... Hai, diii, Lăstun, că numai tu-mi înțelegi inima... Ți-a dat Voichița ovăz?... A, nechezi? Deci ți-a dat. Binee... Însamnă că măcar pe tine te iubeşte. Dar ce-o să spun marelui ban Mihai, dacă mă întreabă de pitacul stolnicului Iordache?

Aşa, tot vorbind cu sine-şi, chip că vorbeşte cu murgul, Grue ajunse la marele ban Mihai, adăpostit într-o chilie de taină, la mănăstirea Sna-gov. Cum i se înfățişă, banul îi grăi :

— Te laud, Român Grue, că ai izbutit să te descurci din multe încurcături şi-n primejdie să-ți pierzi viața, n-ai uitat de răvaş.

— Am avut noroc de un băiețaş inimos.

— Şi-o fată vrednică şi inimoasă, să-mi aducă răspuns.

— Voichița! exclamă fără voie, scăpărînd parcă de-o subită bucurie, care-i lumină cugetul ca o făclie într-o cetate.

— Aşa o cheamă? Frumos! N-a vrut să-mi spună şi cine-i.

— E fata vornicului Toma Neagu.

106

— Mț... Asta nu-mi place. Te dojenesc că te laşi prea mult furat de vraja dragostei. Struneşte-ți nu numai murgul, ci şi inima! Toma Neagu-i omul lui Alexandru vodă ; deci primejdios pentru noi.

— Dar Voichița-i din alt aluat, mărite. Te rog să ai încredere în ea.

— Bine : vom vedea. Acum trebuie să duci două scrisori la Sibiu, judelui cetății.

— Duc, mărite ban! Olăcar de cale lungă.

— Cît timp îți trebuie să te găteşti de drum?

— Trei ceasuri. Dacă întîrzii pe-aici, mă prinde Dudău şi...

— Ai cîțiva oameni de încredere, să te-nsoțească?

— Prietenii mei : oameni de nădejde şi tari de virtute.

— Bine. Ia punga asta. Să ții rangul. Ai mare grijă de scrisoare. Aşteaptă în Sibiu la hanul „Butoiul de aur", pînă primeşti ştire, unde anume mă găseşti.

— Prea bine, mărite.

— Şt oriunde te vei afla, să te gîndeşti că mă înfățişezi pe mine : om al meu, iar eu vreau să-mi închin viața, cu cinste, dreptate şi jertfă, țării şi norodului. Deci să porți, Român Grue, fruntea demnă şi neplecată, iar obrazul fără pată, curat ca lacrima.

— Aşa voi face, mărite!

— Drum bun, prietene al meu!

— Mulțumesc, înălțimea ta.

Plecînd din adăpostul banului Mihai spre Bucureşti, Grue se simțea încărcat de-o mare şi luminoasă bucurie. Armăsarul mergea în trap sprinten, iar stăpînul îi grăia : „Ce zici, Lăstune, murgule, de banul Mihai? Pe mine mă vrăjeşte... Dar oare Calapăr şi Dorondoc vor merge bucuroşi cu mine la Sibiu? Bucuroşi şi fără şovăire?"

Lăstun ridică botul, trase aer pe nări şi necheză scurt.

— Hai, hai murgule, repede, să vedem, barem, cine-i Smaranda... Intrind pe Ulița Cojocarilor, găsi uşor casa Smarandei. Descăleca şi

bătu în poartă. Ii deschise o fată voinică, trupeşă, cu ochi mari negri şi păr ca smoala.

— Tu eşti Smaranda, nu?

— Aşa s-ar zice, surise fata privindu-l cu luare-aminte.

— Ei, da, frumoasă şi mîndră!

— Aşa se spune.

— Şi zi, tu ne-ai ajutat să scăpăm din temnița agiei?

— Aşa s-ar părea! rîse arătîndu-şi dinții albi, frumos rînduiți.

— „Aşa s-ar zice"... „Aşa s-ar părea"... surise Grue. Şi mătuşa cine-i?

— Mama Lina, zise, şi-i făcu semn să lege calul la stanog şi să intre în ogradă. Auzind vorbă, Calapăr şi Dorondoc ieşiră în cerdac, bucuroşi că-şi întîlnesc, aşa de repede, prietenul. După ce schimbară cîteva vorbe despre banul Mihai, Calapăr îl vesti, rîzînd :

107

— Vezi că mătuşa Lina nu ştie numai să coasă cojoace şi să țeasă

sumane, ci descîntă, Grue, de-ngheață apa cu... trei ciolane de vacă şi patru picioare de porc.

— Fraților, trebuie să plecăm, imediat, se făcu Român Grue a nu auzi.

— Unde? se zgîrci obrazul lui Dorondoc.

:— O să aflați la vreme.

— Văd că te fereşti de noi, se supără Lina. Poate crezi că v-am scăpat

din temniță ca să vă vindem... pe bani?!

.— Iartă-mă, mătuşă! La... departe, peste munți şi ape.

— Peste munți, peste hotar!... Treabă grea şi cu primejdie. Şi ce bine se doarme aici, în cojocărie, pe blănuri moi de berbec...

Şi pe cînd Grue o privea pe Smaranda, zîmbind, fata îl înfruntă :

— Avem pat şi pentru tine, flăcăule!

— Nu pleci, pînă nu-ți ghicesc! zise mătuşa. Smaranda... descîntă, eu ghicesc.

— Nu cred în ghicit, iar la descîntat, cred că poznaşul Calapăr a luat... partea cea mai dulce, că aşa-i place lui.

Smaranda chicoti, dar ochii îi scînteiară un sîmbur de mînie.

— Fraților, mergeți cu mine ; ori rămîneți cu descîntătoarea?

— Poftim! Auzi-l cum vorbeşte?! Acuş ne bosumflăm, ca mătuşa Lina.

— Mă gîndeam că v-am trecut prin. prea multe năcazuri şi primejdii.

— Asta cam aşa-i. Că doar tu eşti din aceia care zic : văd cele bune şi-mi plac, dar pe cele rele le urmez şi cu patimă le fac.

— Tu ce zici, Mo toace?

— Zic că de năcazuri şi primejdii nu scapi nici dacă stai pe cotruță : urcă mîța pe sobă, îți doboară drobul de sare în cap şi, aleluia!

— Şi-apoi, ca să nu rămînem datori, te-om mai băga şi noi în niscai încurcături, boclucuri şi răcori. N-avea grijă! Că, oameni sîntem...

— Atunci ne pregătim şi pornim chiar în noaptea asta. Aşa-i porunca.

— Aşa să fie! aprobă Calapăr. Iscălim zapisul plecării în lume, deşi mult aş vrea să mai zăbovesc aici, pe blănuri de berbec, cum am zis, să-mi descînte Smaranda.

— Am uitat descîntătura! rîse fata.

— Drăcoaico! De cînd s-a ivit Grue, la mine nu te mai uiți, iar pe el îl sorbi din ochi, ca pe-un gavanos cu miere.

— Mă uit şi eu unde-mi place! rîse Smaranda.

— Află, fată hăi, că dumnealui şi-a agățat traista într-un cui fain şi n-o mai ridică de-acolo, în vecii vecilor.

— Calapărule, nu vorbi ce nu se cade. Că, acuş, plec s-o văd şi să-mi iau rămas-bun de la dînsa.

— Ai înțeles, Smaranda? Năduful lui cel mare-i o... jupîniță.

— Prietene, n-o lua razna peste haturi! îl sfătui Grue. Calapăr hohoti, vesel, ca de obicei :

— Mai bine să umblu razna, decît lela ori calea mînzului, ca tine. Mătuşă Lina : n-ai putea dumneata descîntă o anume fată să vină la... acolo unde ne-om duce, taman cînd fi-vom noi ajunşi? Ştii, aşa... colac peste pupăză.

Mătuşa clipi şiret din ochi, împunse acul în bundița pe care o înflorea şi grăi, cu subînțeles :

— Înțeleg suferințele inimii şi fac să-ți vină leacul, călare pe măturoi.

— Destul cu vorba! Hai să hrănim caii, să cumpărăm ceva de-ale gurii şi la drum. Gata?

— Gata, gata dacă vrea... fata! nu se lăsă Calapăr ; dar ce facem cu Iliuță?

— Lăsați-l la noi! ceru Lina. Îl învățăm cojocăria.

— Să-l întrebăm şi pe el, socoti Grue că-i mai bine.

— Mergeți în mare taină, povățui Smaranda, care se prefăcea că împunge cu acul în blană, dar îl împungea cu ochii pe Grue. Că duşmani, cîtă frunză şi iarbă.

— Mulțumim de sfat, vorbi Moțoc ; omul înțelept nu stîrneşte mahalaua că şi-a prăpădit luleaua.

Auzind că-i vorba de el, Iliuță se ridică de pe blana de oaie, unde-şi ostoia truda. Întrebat dacă vrea să meargă cu dînşii, băiețaşul se grăbi să răspundă, deşi era încă somnoros :

— Merg!... Merg! dar în căruță... să mai dorm.

— Are dreptate, băiatul. Luăm şi-o căruță pentru lucruri... Să ne vedem sănătoşi!

— Umblați cu bine şi cu noroc! urară cele două cojocărese. Iaca, vă însoțeşte şi cîinele Osman.

Porniră călări, cu gînd la cumpărături, bucuroşi că au cunoscut două femei cu inimă bună. Dar dacă s-ar fi prefăcut în porumbei, ar fi auzit ce vorbeau între ele. Lina îşi îndemna fata :

— Hai, gata! du-te!

— Mamă, prea-s frumoşi, voinici şi...

— Galbenii boierului sînt şi frumoşi şi sunători...

— Mi-i milă : după ce i-am scăpat din închisoare, să-i dăm pe mîna unui... Dacă-i omoară?

— Noi spunem doar unde se duc. Atît. Şi asta nu-i păcat.

— Nu, mamă! E o faptă mişelească. Şi-apoi nici nu prea ştim unde.

— Slăbănoago!... Mă duc singură, că doar n-o să pierd o pungă de galbeni, pentx-u sclifoselile tale.

În drum spre Sibiu

La început, Român Grue a vrut să cumpere o căruță pentru Iliuță şi pentru desagii cu schimburi şi merinde ; dar s-a răzgindit : cu căruța nu puteau umbla decît pe drumuri, unde vodă îşi avea aşezate iscoadele, iar cît priveşte lucrurile, erau puține ; le puteau purta la obiînc. De aceea, cumpără un cal bun pentru Iliuță, cu şa nouă. Îmbrăcat în strai nou, pe măsură, băiatul părea un paj isteț, frumuşel şi vesel, tot numai ochi şi zimbet de fericire. Era ceva : din ursar şi halvițar să te vezi, pe neaşteptate, înțolit, călare pe cal trăpaş, ca un cavaler, nu-i puțin lucru. „La Sibiu îl rog să-mi cumpere şi sabie... Mai mică, dar bine ascuțită. Şi cu centură de piele s-o atîrn la şold... Sîntem nouă făpturi, cu Osman. Olăcari de cale lungă".

În dimineața luminoasă de început de august, treceau pe sub o poală de codru stufos. Păsările cîntau, iar drumeții îşi țineau caii tot în trap săltat. Din cînd în cînd mai schimbau cîte un cuvînt. Dorondoc :

— Am gonit destul, că drumețului îi şade bine cu drumul, dar îi stă şi mai bine cu... popasul.,

— Poposim la Olt. Trecem pe la Călimăneşti, şi de-acolo pînă la Cozia. Cătăm nişte ciobani şi trecem hotarul cu turmele lor. Şi cum am aflat din oameni, de la Cîineni, într-o jumătate de zi am ajuns.

— Pînă la Olt, eu nu mai pot, Grue. Şi dacă ni se întîmplă vreun năcaz, vreo poznă... cobi Dorondoc.

— Dar săbii n-avem? Doar dacă tătarii...

— Mai ştii? Se cam ţin necazurile de noi, ca muştele de cai.

— Pe-aici n-ajung tătarii... Poate stafiile?

— Ce? stafiile nu ştiu să facă rău?

— Mă scoţi din răbdări! se supără Grue. Iar dacă ne temem şi de stafii, mai bine ne îmbrobodim ca babele şi ne tocmim bocitoare. Glas avem.

— De, se poate ; că dacă omul cade, îi piere şi umbra.

— Se poate ca şi Lăstun al meu să vorbească.

— Ba chiar vorbeşte... În graiul lui : nechezul.

— Oricum, se îmblînzi Grue, mie mi se-ntîmplă uneori, să vorbesc cu murgul, cum aş vorbi cu mine însumi.

Lui Calapăr îi veni bine să-l zgîndărească :

— Ce să-ţi fac? îndrăgostiţii grăiesc cu florile, cu păsările, cu copacii, cu luna, cu stelele... numai în faţa iubitei sînt muţi.

Şi după un minut de tăcere, tot Calapăr urmă cu una de-a lui :

— Cînd e vorba de dragoste, nu-i nevoie a zice bou breaz bîrlobreaz, nici a dîrlobîrlobrezi dîrlobîrlobrezitura din berbecii dîrlobîrlobreazului din dîrlobîrlobrezeni, ca să te-ntorci la casa mîndrei, chiar de nu te mai are drag. Şi-acum, ziceţi şi voi, fără să vi se împiedice ori să vi se frîngă limba. Cine izbuteşte vrednic este să-l iubească o fată frumoasă.

În pasul cailor, încercară tuspatru. Iliuţă izbuti la a doua încercare. Grue, la a treia, dar numai după ce opri calul, Dorondoc se chinuia :

—...bou breaz bîrlobreaz... a dîrlobre... Ai, ptiu!... m-a zdruncinat calul şi mi-am muşcat limba...

Rîsul celorlalţi se îmbina cu tropotul cailor şi cu ciripirea păsărilor.

— Vă bateţi joc de suferinţa mea? Ce vă pasă...

— De, Dorondoace, zîmbi Grue ; vezi şi tu : soare cald, drum neted, codru verde, noi tineri, cu o singură grijă : să ne împlinim datoria.

— Tocmai : flăcăi tot unul şi unul, bob numărat, puşi cu fusul. Îndrăgostiţi de mama focului!

— Of, of, măi Calapăr, că nu ţi s-or aprinde şi ţie călcîiele vreodată, să rîdem şi noi de tine.

— Bădiţă Grue, zise Iliuţă, Osman adulmecă şi priveşte neliniştit : parc-ar simţi o primejdie.

— I-o fi mirosit a lup...

Puseră pinteni şi înainte de prînz au trecut Oltul, poposind la o casă arătoasă. După ce-şi spuseră numele lor de călători pe drumuri lungi, arătară că le-ar prinde bine o masă bună, ca să poată urma calea. Gazda, moş Corbu, din parte-i era bucuros : dar voia era la baba lui, Stana. Ea făgădui să prindă nişte cobai, să fiarbă un borş şi să rumenească nişte fripturi ca pentru patru voinici. Moş Corbu avea şi nişte vinişor, la beci şi vorba lui Dorondoc :

— Dacă-i la beci, e ca şi cum ar fi în oală, iar dacă-i în oală, gîtle-ju-i ici.

În cele două ceasuri cît trebuia unor cobai ca să se preschimbe în borş şi friptură în țiglă, Grue i-a sfătuit să se hodinească, scăldîndu-se în Olt şi ei, şi caii. Iliuță, pentru că-l cam rosese o ciubotă, a rămas să-i ajute mătuşei Stana să prindă cei claponi, să-i jumulească şi cinătuiască, să aducă apă şi să aţîţe focul.

— Băgați de seamă, îi povățui mătuşa Stana f nu vă jucați cu Oltul : apă repede, înşelătoare, cu bulboane şi stînci, cu mîlituri şi sorburi, care fierb şi mugesc mai fioros ca zimbrii. Zilnic înghite cite o vietate, om sau dobitoc. Ei, dar frumoşi cai aveți, flăcăilor!

— Drumețul fără cal bun e olog, răspunse Grue.

Merseră pe Olt în sus, pînă aproape de mănăstirea Cozia. Chitiră un loc bun, cu soare mult, adăpostit de vînt şi ferit de lume, cu apă liniştită, să înoate şi să-şi spele caii. Dar înainte de a se dezbrăca, auziră tropot de cai. Gîndiră că erau urmăritorii pe care-i zăpsise Osman. Îi zăriră şi-i aşteptară cu săbiile în mîini. Erau slujitori domneşti. Se opriră în fața lor, înfruntîndu-se din priviri.

— Pe cine căutați? întrebă Grue.

— Pe voi! cuvîntă unul mustăcios.

— Vă place obrazul nostru ori veniți cu gînd vrăjmaş? îi zgîndări Calapăr.

— Poruncă să vă ducem la domnie, vii sau morți! vorbi mustăciosul.

— Vodă n-are trebuință de oameni ca noi, ci doar de mişei ca voi. Noi sîntem voinicii Oltului, cum îi place codrului, cum îi vine cîmpului...

—...lungi de mînă, tari de vînă, oricînd gata de pricină.

— Tîlhari!

— Tîlhar eşti tu, nemernicule, că slujeşti un ticălos! Şi tustrei traseră săbiile din teacă.

Intr-o clipă se încinse bătaia. Trei contra şase, cu icniri, izbiri de săbii şi îndemnuri :,,Dă!", „Na!", „Nu te lăsa!", „Aşa"... pînă cind urmăritorii încep a da-ndărăt.

— A, fugiți, iepuroilor?!

— La sănătoasa, cu chelboasa de la Ruginoasa! rîdea Moțoc.

— Poftim! Cît ai clipi o făcurăm şi pe asta! se bucură Calapăr. Auzind zăngănit de arme, Iliuță lăsă claponul nejumulit şi alergă la

rîu : văzu cum fugeau cei şase slujitori domneşti. Înțelese că Osman nu se înşelase :

— Eram urmăriți!

— Dar de unde ştie vodă că noi... Adică, aga Dudău că...

— Înseamnă că Voichița...

— Măi, frate, de ce-mi frigi tu inima pe jăratec? Ea nu ştia unde am plecat. După ce-am primit porunca de la banul Mihai, n-am mai văzut-o!

— Acu, dac-am năduşit, luptînd pe căldura asta, să grăbim scăldătoarea, sfătui Dorondoc. Răcoriți, vom judeca mai bine şi-om dibui de unde ne vin necazurile.

Mergind pe prund, cu caii de dîrlog, se gîndeau că s-ar putea ca urmăritorii să se întoarcă iar, cu puteri sporite.

— Pe doi i-am spîrcuit zdravăn. Pînă la Vîlcea pierd*atîta sînge, că-i cuprinde leşinul, dacă nu chiar moartea, îi asigură Dorondoc.

Se dezbrăcară, aşezară straiele şi armele, la umbră, pe iarbă, şi intrară în apa limpede, răcoritoare. Goi ca napul, se simțeau sprinteni, uşori, şi le venea să zburde ca nişte copii. Valurile clipoceau, foşneau blînd, molcom. Şi caii se simțeau bine, mai ales cînd îi frecară cu cîte un şumuiog de mentă verde, plăcut mirositoare.

— Aşa, Lăstune! Să miroşi ca un flăcău cînd merge la horă.

După ce-i scăldară, Calapăr duse caii mai la deal, pe o pajişte cu iarbă bogată, să pască şi să se zvînte la soare. Ei intrară, toți patru, în apă, şi se frecară pe spinare tot cu şumuioage de mentă. Se clătiră sub unde, ca Peştii ; numai Iliuță se spălă repede, ieşi pe mal, se îmbrăcă, îşi luă calul de frîu şi se înapoie la gazdă, s-o ajute la treabă. Cei trei, furați de viitoarea apei, bălăcindu-sc, hîrjonindu-se, dîndu-se la fund, înotînd pe sub apă, stropindu-se, veselindu-se copilăreşte, nu băgară de samă că s-au depărtat de cai şi nici n-au măsurat cît timp au stat în apă. Numai cînd Grue a strigat :

112*1

— Ajunge, fraților, că prea ara dat în mintea copiilor! Observară că lunecaseră peste o mie de paşi la vale. Ieşiră la mal, se uscară la soare pe prundul lucios şi fierbinte ; ba chiar moțăiră un pic, gindind că Iliuță a rămas aproape de cai şi de straie.

Cel dintîi Grue zise :

— Da : ne-am scăldat, ne-am jucat, ne-am prăjit la soare, caii au păscut, mătuşa Stana o fi fript claponii, aşa c-ar trebui să mergem să-i dumicăm pre ei.

— Întocmai! Soarele a trecut de nămiezi, a ajuns în dreptul pîntecelui şi ne seacă foamea. i i

Cu caii de căpăstru, porniră spre locul unde îşi pitiseră straiele.

— Îmi fuge gîndul la borşul şi friptura gătită de mătuşa Stana.

— O fi rece vinul lui moş Corbu?

— Din pivniță, brumat!... Dar parcă aici ne-am dezbrăcat...

— Da, pe tăpşanul ăsta... Dar unde-s hainele, ciubotele, armele?

— Cum se poate? Nu cumva ne-am dezbrăcat mai în sus?

— Da' de unde? Țin minte : am stat pe buturuga asta.

— Stai, măi, că asta nu-i şagă : straiele! Unde-s?

— Am pățit-o! se sperie Român Grue.

— Ce facem? Nu putem ieşi goi la drumul mare, ne-ar alunga oamenii cu parii, ca pe strigoi.

— Şi cît o să stăm aşa? Pînă la noapte? Să ne învălim într-un văl de întuneric?

— Halal! Că bine-am mai brodit-o! se jelui Grue.

— Iar borşul de clapon şi friptura cu castraveți murați...

— Dar cum să ni le fure, de sub ochi?

— Un cioban ori un călugăr de la Cozia, ispitit de gînd vrăjmaş...

— Iar noi ne tolăneam la soare... Îmi vine să urlu de ciudă 1

— Unde mai găsim noi săbii ca acelea? Şi banii... Deodată Grue încremeni, apoi se plesni peste frunte :

— Ia, staţi!... O nenorocire mare!... Scrisoarea!

— Scrisoarea! li se răciră trupurile şi le înghețară inimile, necute-zînd a se uita unul la altul.

— Mi-a încredințat-o banul Mihai cu atîta grijă şi eu... În loc s-o duc judelui din Sibiu, o pierd, prosteşte, pe malul Oltului.

Cu greu, Calapăr şi Moțoc îşi veniră în fire, întrebîndu-se :

— Dacă ne-au jefuit chiar călăreții domneşti care ne-au urmărit?

— Înseamnă că pentru scrisoare s-au ținut după noi. Şi numai Voichița...

— Nu ştia! N-avea de unde şti că am plecat la Sibiu, cu o scrisoare! Dar dacă bătrîna cojocăriță, Lina...

— Tiii!... Mare gogomănie am făcut! strigă Calapăr...

AT * 1 CM

— Nu mai putem ajunge la Sibiu.

— Ce să căutăm acolo, fără scrisoare?

113

— Da, o dîrlobîrlobrezirăm rău de tot, fraților! cercă Dorondoc s-o dea pe glumă.

— Cel mai păgubit este banul Mihai.

— Schimbătoare-i clipa vieții ; adineaori totul era bine, vesel şi frumos : iar acum... după bălăceală, ce mai trînteală!

— Crămăluirea n-ajută la nimic! se dezbăra Grue. Toate numai din neghiobia noastră se trag. N-am înțeles că acei şase slujitori au fost nadă, trimisă să ne țină de vorbă, ca să nu vedem cînd ne fură straiele şi, mai aies, scrisoarea. Şi vrednici vom fi numai dacă le-am drege şi-am ieşi cu bine şi din astă dandana.

— Dar cui să-i fi dat prin cap, că într-un ceas, prin pustietatea asta...

— Ne-au pîndit... Şi cînd ne hîrjoneam nepăsători, ne-au prădat ca pe nişte nătăfleți.

— Cel mai aproape loc unde am putea găsi ceva de îmbrăcat e mînăs-tiiva. Să pornim într-acolo.

— În pielea goală, tustrei?

— Un om mare şi-a pus toată nădejdea în noi. Haidem!... Mănăstirea e de călugări şi-i aproape.

Vrură să încalece, dar îşi dădură seama c-ar părea drept spaima lumii.

— Ah, o cămaşă şi o spadă de-aş avea acum!... Aş săruta pămîrîtul şi-aş spinteca văzduhul... se juruia Român Grue.

Ajunşi în poarta mănăstirii, mai cu îndrăzneală, mai cu ruşine, cerură să li se deschidă. Călugărul portar, auzind glasuri blînde, dădu la o parte drugul-zăvor şi crăpă uşor deschiderea.

— Blagosloveşte părinte! ceru, mieros, Calapăr.

Dar călugărul s-a înspăimîntat : trei bărbați goi, cu caii de căpăstru : satane!

— Apără doamne şi izbăveşte! Trînti poarta şi puse din nou drugul : Duceti-vă pe pustii!... Ptiu!... Ptiu!... Ptiu!... Doamne păzeşte de ceasul cel rău, de furi, de păgîni şi de satană.

— Stai, părinte, ascultă! Nu-i ce crezi... Am pățit un necaz şi vrem să cumpărăm trei anterie, trei...

— Sinteți nebuni? Cine a mai pomenit călugăr să-şi vîndă anteriul? Plecați! Plecați din poarta sfintei mănăstiri, ghiavoli afurisiți!

— Atunci împrumută-ne, te rugăm!... trei sumane, trei cămăşi...

— Plecați, slujitori ai lui Belzebut! Anatema asupra voastră!

Se qîndeau să bată în poartă, să strige ; dar se temură că va fi şi mai rău : călugării îi vor afuma cu pucioasă şi-i vor goni cu toroipanul ori cu biciul. Calapăr povățui :

— Fraților, înțeleptul zice : celui care stă cu mîinile-n sîn, norocul nu-i surîde niciodată. Vorbesc de sîn şi eu rămas-am doar cu pielea...

— Părem nişte zăluzi, scăpați din balamuc, zise Dorondoc uitîndu-so. Pe rînd la fiecare şi la el însuşi. Calapăr, tu care l-ai păcălit pe Gazi-Ghirai, n-ai nici o idee?

114

— Atunci eram în stare jalnică, acum starea-i caraghioasă.

— Hai la gazdă, propuse Grue.

— Speriem bieții bătrîni. Şi-apoi ruşinea... Scrisoarea!

Totuşi porniră spre sat cu caii de frîu. Din turn răzbătu sunet de toacă şi glas de clopot. Soarele se apropia de scăpătat. Cînd văzură o stînă la poala pădurii, socotiră că acolo puteau găsi mîntuirea. Apropiindu-se, văzură pe leaturile gardului, parcă puse anume, trei anterie şi trei potcapuri, înşirate la aerisit. Nu mai statură la tocmeală şi le îmbrăcară, repede fără a întreba pe cineva. De altfel nici n-aveau pe cine : stîna era goală.

— Zicem că le-am împrumutat, pentru o zi.

Semănau a popi răspopiți, desculți, cu pielea-n anterie, dar se cheamă că erau, dragă doamne, îmbrăcați.

— Uite colo un topor, arătă Calapăr spre gardul stînii. Să-l luăm : o armă în mînă, nu-i minciună...

Cînd urcau pe cai, apăru un călugăr la marginea pădurii, care începu să strige :

— Săriți!... Satanele călări!...

Ce puteau să facă? Porniră, în galop, spre Olt la vale.

Amurgea cînd ajunseră la Cotul Călimăneştilor. Păreau trei călugări tare nevoiaşi, care se întorceau de la muncă, ori pogorau din icoana cea cumplită, numită „Judecata din urmă". În locul cel mai strimt, între munte şi rîu, două trăsuri aşezate alături, roată lîngă roată, închideau trecerea, în stînga, rîpă adîncă pînă în Olt ; în dreapta — perete de stîncă. Nu se putea trece decît sărind peste trăsuri. În fața lor, cîțiva slujitori domneşti, cu sulițele în mîini,

păzeau calea, să nu treacă nimeni fără a înfățișa îndreptările. Grue a întrebat, cucernic, ca un călugăr sadea :

— De ce-ați oprit drumul, voinicilor?

Slujitorul nu răspunse ; era arnăut şi vorbea greu româneşte. Cuvîntă, în locu-i, un boier înalt, subțiratec, cu glas duşmănos :

— Aşteptăm nişte tîlhari, popo!

— Tîlhari? Dincotro, dacă nu vi-i cu supărare? vru să afle Dorondoc.

— Din colo, din jos!... Înapoi la mănăstire, deci, şi nu mă mai sîcîiți cu...

În clipa aceea Grue îl recunoscu pe Radu Cujbă. Şopti :

— Hait! Uite ce ticălos ne urmăreşte...

— Stăpîneşte-te, îl povățui Calapăr. N-avem arme şi pentru că iar s-a rupt pielea de leu, trebuie cîrpită cu blană de hulpe.

Şi vorbi el, tare, mormăind pe nas popeşte :

— Noi sîntem cuvioşi şi nevolnici călugări din schitul Ostrovul Călimăneştilor, cinstite mare boier şi, cu înalta învoire a domniei tale, dorim a ajunge la chiliile noastre cele de canon şi ispaşă a păcatelor...

— Înapoi! strigă boierul. În noaptea asta dormiți la Cozia.

— gă trăieşti, mărite! scînci Calapăr. Cu voia domniei tale ne întoarcem Că noi, azi, tot timpul am dîrlobîrlobrezit dîrlobîrlobrezitura dirlo-bîrlobreazului... şi sîntem frînți de...

— Ce boscoreşti acolo, nespălatule?

— O rugă de-a noastră, pe elineşte, lămuri Grue, cu glas subțiat.

— Ştiți elineşte?

— Am călătorit la Muntele Athos şi-am învățat rugi pentru ceasul de cumpănă şi năpastă, în grai elin.

Moțoc, care tăcuse pînă acum, ținînd sub rantie toporul, întrebă :

— Cutezăm a întreba : tîlharii n-ar putea prăda şi sfînta mănăstire?

Radu Cujbă răspunse foarte sigur pe ce spune : — Nu! Altfel de tîlhari căutăm noi.

— Spune cum arată, că poate i-am văzut noi şi...

— Nişte răzvrătiți, care duc peste munte scrisoarea unui duşman al măi ici sale Alexandru vodă. Trei, la număr, cu un băiețaş şi un cîine alb tărcat cu roşu.

— Voichița te-a înştiințat, mişelule! şopti Calapăr la urechea lui Grue şi urmă, compătimitor : Vai-vai şi iar vai, nelegiuiții! Doamne, cum îi raabzi a se ridicare împotriva unsului tău, Alexandru vodă... (şi tot în şoaptă) poreclit cel rău?

— Întocmai!... Dar le-arăt eu lor!... Poimiine vor fi în ştreang. Că dacă încearcă să se strecoare pe cărări, am rînduit şi acolo oamenii mei.

— Ei, viteaz şi iscusit ca domnia ta, nime pe lume... Şi nici măcar nu eşti lăudăros.

— De unde mă cunoşti?

— Parcă-i nevoie să te cunosc? De-ajuns să te văd cum stai țanțoş şi măreț în trăsură, de parc-ai sta pe tron. Şi cum priveşti şgimeşte în jur, ca un viteaz de cel mare, stăpîn pe toată valea Oltului...

— Şlii că nu eşti prost, călugăre?!

— Ei, ne mai luminează şi pe noi împrejurările, fie binecuvîntate de-a pururea şi amin, aaamin... Deci tîlharii vin dinspre Călimăncşti?

— V-am spus! înapoi, la Cozia : altfel vă întîlniți cu ei. Crue şopti către prieteni :

— Descălecăm, ne năpustim, îl prăvălim în Olt şi... trecem.

— Ce şoptiți acolo, indrăciților?!... Calapăr dădu răspuns cîntat :

Ne rugăăăm să ne feerească domnul de tîlhari la drumul maaare... Povățuiesc chiar să-ngenunchem, cu toții pentru scurtă rugă, bună de tătari, de mişei, de slugi mincinoase, de fricoşi şi toate cele rele ce ți se pooot tîmpla la ceas de noapte. Şi schimbînd vocea, ca să impresioneze : Dar să ştii, înalt dregător, că mişună pe-aici nu numai răzvrătiți, ci şi nişte caraghioşi care-şi zic oamenii lui vodă şi care...

— I-ați văzut voi, călugărilor?

116

— Nu, dar am auzit c-au prădat stînile mînăstirii, de-au rămas călugării fără caş, lungea Calapăr povestea, pînă la căderea nopții.

Grue îşi punea întrebarea : „Cine-s cei care ne-au şterpelit hainele? Cujbă abia acum aşteaptă să ne prindă”... Înțelegîndu-i gindul, Calapăr ceru :

— Oamenilor, creştinilor, să ne aşezăm cucernici în genunchi, să rostim o rugăciune să alungăm necuratul, pe Scaraoschi cel bătrîn, sfătuitorul şi ocrotitorul tîlharilor, să piară din cale, din roți, din osii, din coviltire..

Şi toți trei îngenunchează, cu mîinile pe roți, pe hulube, pe coviltire. De asemeni slujitorii puseră genunchii la pămînt, sprijinindu-se în sulițe. Radu Cujbă se supără şi ocărî :

— Mai departe! Mai încolo, jegosilor, puturoşilor! Nu vă băgați în sufletul meu, boier de viță.

— Doamne, fie primită ocara şi lauda lui, împroşcată asupra unor păcătoşi ca noi. Iar voi, slujitori ai măriei sale, culcați sulițele la pămînt, ca nu cumva îngerii care vor pogorî şi vor zbura întru primirea rugăciunii deasupra voastră, să se înțepe, să se zgîrîie în vîrfurile lor cele ascuțite şi înțăpoşate spre cer.

Slujitorii se supuseră cu osîrdie şi toate sulițele se culcară la pămînt. După un minut de tăcere, Calapăr începu ruga, cu glas cutremurător, şi cu şoaptă apăsată : Acum, frații!... Hăăărup!

— În Olt cu tine, păun fudul şi-nfumurat! strigă Grue, în timp ce ambele trăsuri se rostogoleau în rîu, trosnind din încheieturi, scîrşiind din osii, iar hulubele bălăbăneau prin văzduh pînă le înghiți apa şi le porni la vale, de-a rostogolul, pe valuri.

— Pe cai! Porunci Grue şi galop, la vale!...

Străjerii lui Radu Cujbă rămaseră prostiți, cu gurile căscate, încremeniți şi-nspăimîntați mai rău ca de moarte.

În vremea asta, Iliuță şi gazda din Călimăneşti aşteptau, îngrijorați, făcînd fel de fel de presupuneri : ba că au rătăcit calea, ba că s-au înecat în

Olt, ba că i-a ucis cineva. Mătuşa Stana se mira, mereu, de ce s-au dus la scăldat aşa de departe, pînă lîngă mănăstirea Cozia?!

Îngrijorarea a sporit cînd s-a lăsat noaptea. Moş Corbu îşi pregăti baltagul şi o făclie de răşină, să iasă la malul Oltului. Cînd auziră tropot de cai opriți în uliță, au ieşit pe prispă. Dar, în loc să descalece trei flăcăi chipeşi, în lumina făcliei s-au ivit trei călugări desculți, cu rantii şi comanace ca vai de ele. Cu greu i-a recunoscut gazda. Ascultîndu-le pățania, mătuşa Stana se tînguia, lăcrămînd de durere şi spaimă :

— Vai, ce pățanie! Dezbrăcați pe malul Oltului, lîngă sfînta mănăstire!

— Şi nu rîdeți de noi? întrebă Dorondoc.

— E de plîns! Pleacă trei voinici în straie scumpe şi se-ntorc trei călugări, în rantii ponosite... Treabă-i asta?

— Noroc că nu ne-au luat şi caii..

Se înțelege că moş Corbu, mătuşa Stana şi Iliuță lc-au pus sumedenie de întrebări, descusîndu-i, pînă au aflat toată tărăşenia, de-a fir-a-păr, aidoma cum a fost.

— Şi dacă l-ați răsturnat în Olt, s-o fi înecat?

— Nu cred ; l-am auzit strigînd după ajutor... O să se aleagă cu un guturai bun.

— Noroc că s-a terminat cu bine, se bucură mătuşa Stana.

— Într-un fel, abia acum începe greul, arătă Grue. Mai cu seamă că n-avem nici o idee cine sînt cei care ne-au luat straiele. Hoți sau altceva?!

— Radu Cujbă nu-i străin de trebuşoara asta, cum nu-s eu străin de numele Calapăr.

— Dacă le-ar fi luat el sau ai lui, nu se mai aținea să ne prindă la Cotul Călimăneştilor, socoti Dorondoc.

— Dacă n-a pus mîna pe scrisoare... e bine. Mai putem nădăjdui s-o găsim pe-aici, prin împrejurimi, zise Grue, temîndu-se totuşi : Dar s-ar putea să aibă şi alte ajutoare.

Aici, moş Corbu veni cu un gînd al lui :

— S-aude, feții mei, că pe-aici, prin partea locului, s-au înădit la rele nişte oameni fără lege. S-ațin la acest drum mare, de trecere între Țara Românească şi Transilvania.

— Da, dar unde-i putem intîlni? întrebă Calapăr.

— Cum le dăm de urmă?

— Încurcată treabă, fraților! oftă Dorondoc. Tare încurcată. Iliuță, care tăcuse pînă atunci, trist şi amărît, întrebă cu sfială :

— Bădiță Grue, pot să spun şi eu ceva?

— Ştii tu ceva, băiete, şi-ți dă inima ghes?

— Eu nu, dar Osman... cîine deştept şi cu miros bun.

— Osman! Măi pui de lele, tu ne scoți din belele! Cîinele poate lua urma hoților.

Român Grue se învioră, se lumină la față :

— Să încercăm! Să nu mai pierdem vremea! Plecăm chiar acum. Se înarmară cu încă un topor, dat de moş Corbu lui Grue, şi cu un

Îmblăciu, minuit de Calapăr. Mătuşa Stana puse în mîna lui Iliuță o torță, amnar, cremene şi iască, mult trebuitoare la vreme de noapte. Probînd îmblăciul, Calapăr se făIea :

— O să bat în lotri ca la fasole!

— Bine-am ajuns, Calapărule! De la spadă... la îmblăciu şi topor.

— Dar şi cînd vom căpăta iar săbiile, ce-o să le mai învîrtim, mamă-mamă!

Şi, cu toată părerea de rău a gazdelor, că le rămînea borşul negustat, au încălecat în grabă. Mătuşa Stana le aținu calea în poartă şi le-a legat de obiînc, la fiecare, cîte un clapon fript, învelit în frunză verde de varză, ca să se păstreze fraged.

12S

— Prind bine după... scăldătoare.

— Unge la inimă şi dă puteri... Mulțumim şi sărutăm-mîna.

Aşa, în anterie călugăreşti, au pornit la drum spre locul unde au pus straiele, pe malul Oltului, în sus. Iliuță se străduia să țină pe Osman aproape.

Noaptea pogora liniştită peste pămîntul rourat. Doar foşnetul valurilor şi al frunzelor ori piculina unui brotăcel îi sporeau netulburarea. Recunoscură locul unde-şi aşezaseră straiele. Iliuță îl roti pe Osman de şapte ori în jur, „să ia urma lotrilor". A opta oară, eîinele latră scurt, amirosi cu putere, adulmecă văzduhul, scapără din picioare, dădu vesel din coadă, scheună subțire, îşi linse botul şi privi stăruitor la Iliuță care-l tot dăscălea :

— Hoții, hoții, Osman! Au furat hainele!... Caută mirosul, urma lor, Osman!... Aşa... Caută, caută!

Cîinele mai ocoli o dată locul, scheună mai tare, hămăi de trei ori scurt, apoi făcu un salt spre pădure.

— Aha!... Să ştiți c-a prins mirosul tîlharilor, se bucură Grue ; iar cînd Osman se întoarse la picioarele lui Iliuță şi latră tare, vesel, întrebă, ca un copil care aşteaptă o minune : Ce zice? înțelegi?

— Zice că a găsit urma!... Uite-l, ne cheamă după el spre pădure. Pe cărarea ceea... Haideți!

Tăcuți, cu inimile cît purecele, o luară, înşiraţi, cu caii de frîu, pe urmele lui Osman, care, cînd lătra scurt, cînd mîrîia, cînd scheună chemător. Intrară în pădurea mută şi surdă, grea de linişte. Arare se auzea cîte un huhuit de huhurez, ca răspuns la hămăirea lui Osman. Aşa merseră mai bine de o jumătate de oră. La ocolirea unui desiş, cîinele se ojpri, adulmecă, ciuli urechile ascultînd şi mîrîind încet.

— Ai pierdut urma? întrebă Calapăr, cu îngrijorare ; cîinele îi răspunse prin trei mîrîituri abia auzite, încheiate cu un scheunat subțire, din gît.

— E cam neliniştit, zise Dorondoc. Parc-ar simți duhoare de sălbăticiune. A, porneşte iar... Hai...

Intraseră adînc în pădure. Drumul, tot mai greu. Osman îi îndemna, prin lătrături scurte, să-l urmeze. Şi încă o bună bucată de vreme urcară, ieşiră din pădurea deasă, într-o zonă stîncoasă. Întunericul se destrăma sub licărul stelelor. Din cînd în cînd scînteiau licuricii, ca un joc şi un descîntec al stîncilor sure, lucioase. Grue îşi preveni prietenii :

— Greu urcuşul ; dar greul cel mare va fi acolo unde-i vom întîlni pe...

— Cu două topoare şi un îmblăciu o să jucăm hora cea mare, glumi Calapăr. Hora mare are cătare, la o zi de sărbătoare.

— Mda, să ne pregătim. Că alta nici n-avem ce face, acum şi aici.

— Da, acum, ori cu capul de piatră ori cu piatra de cap, tot un drac. Mai ales că singuri ne-am făcut-o. Dar cum se zice : neghina trăieşte pe seama griului prost.

Gîndeau că, dacă Osman nu se înşală, înseamnă că lotrii îşi aveau birio-gul drept în creierul munților, între stînci. Şi se temeau :

— Aici, unde-o dus mutul roata şi surdul iapa, dacă nu ne găsim straiele o să ne găsim naşuL

Lui Român Grue nu-i plăcea teama lui Dorondoc şi căută s-o alunge c-o zicală de-a lui Calapăr :

— Cine se teme de brumă, să nu sădească viță de vie.

Şi iar mai urcară, cu caii de dîrlog, pe grohotişuri, printre stînci, observînd fiecare mişcare a lui Osman. Iliuță, obosit, gîfîia ca un mînz după zburdare. Se gîndea să urce în şa, cînd, la marginile unui tăpşan, înconjurat de stînci, dulăul se opri ; se uită la stăpîni, lingîndu-şi botul.

— Bine că nu latră, se linişti Grue. Se vede că a înțeles şi el că aici e treabă... Însemnată.

Văzînd că Osman s-a aşezat pe coadă, întru aşteptare, opriră caii, într-o văgăună cu iarbă măruntă, să pască în linişte.

— Iliuță, tu stai aici, cu armăsarii. Noi ne strecurăm spre locul unde pare că se află, ghemuită, o colibă.

Apropiindu-se tiptil, observară că, de fapt, era o casă în toată regula : uşa scundă şi o fereastră cît ar putea încăpea un om voinic. Calapăr se furişă pînă la perete şi ascultă, încordat. Dinlăuntru auzi sforăituri. Urcă încet la prichiciul ferestrei. Privi: hoții dormeau duşi cu capetele la peretele din fund,

cu picioarele spre fereastră. Numără:... zece picioareI Văzu pe vatră şi agățate în cuie, pe pereți, săbii, două sulițe, ghioage, trei arcuri. Desluşi, într-un colț, şi un vraf de straie.

— Aiştia-s, zise, cu încredințare, cînd se întoarse la locul de pîndă şi aşteptare al prietenilor. Dar cum îi prindem : ei cinci, noi trei.

— Ei au arcuri şi săbii, noi cu două topoare...

—...şi un îmblăciu, Dorondoace! Ii lovim?

— Dacă-i lovim, musai să-i şi înfrîngem. Altminteri... Cum e uşa?

— Groasă, de stejar, cred, greu de sfărîmat. Lotrii se trezesc, pun mina pe arme şi, cum intră unul dintre noi, primeşte de dincolo de uşă cite o ghioagă în cap. Zic să-i aşteptăm să se trezească, să-i pîndim la uşă şi pe măsură ce ies din casă, îi izbim.

— Adică să aşteptăm pînă la ziuă? întrebă Dorondoc.

— Nu ; întunericul ne-ajută. Şi-apoi... Să nu amînăm pe mîine ce putem face în noaptea asta.

— Dăm foc casei, hotărî Dorondoc, să ardă ca şoarecii.

— Bine-ar fi. Dar cum facem ca straiele noastre să nu ardă odată cu ei?

— Mai bine să ardă scrisoarea, decît să cadă în mîinile duşmanilor.

— Ai dreptate, Dorondoc. Dacă punem foc, lotrii se buimăcesc şi caută să iasă în grabă, iar noi... pe ei!

— Asta-i, Grue! Cum iese unul pe uşă, noi îl şi înhățăm!

;— Socoteala-i bună, cu un adaos : uşa se deschide-n afară, dec» i-Q înțepenim cu o piatră grea, să n-o mai poată deschide. Deznădăjduiți se vor răpezi să sară pe fereastră ; şi-acolo...

— Te pomeneşti că va trebui să-i scoatem, de chică, afară.

— Da ; şi cum avem o funie, îi legăm burduf, unul cîte unul.

Deşi nu credeau că se va întîmpla chiar aşa, trecură, repede şi tiptil, la lucru. Puseră o piatră şi un butuc greu în uşă. Adunară brațuri de fîn şi frunze uscate în jurul casei. Scăpărară din amnare şi dădură foc din trei părți. Cînd flăcările şi fumul se înălțară spre acoperişul din draniță, se aținură la fereastră, tupilați, lîngă perete. Abia acum fumul şi foşnetul flăcărilor au trezit pe cei dinlăuntru din somnul lor adînc. Grue şi ai lui le urmăriră vorba :

— Mă, foc!... Sculați, mă!... Foc!... Repede, afară!

— Zorilă, ai visat urît?

— Ba-i foc! N-auzi?... Pîrîituri... Pocnete...

— Şi fum!... Mă-neacă!... Repede, afară!... Foc!

Se izbiră în uşa, tot mai speriați şi mai furioşi, mai zăpăciți şi mai deznădăjduiți. Înțelegînd că-s baricadați, unul cu voce groasă urlă înspăi-mîntător :

— Pe fereastră!.... Repede... Nu toți odată, nătărăilor!... Pe rînd,.. Altfel nu mai ieşim de-aici nici unul...

Urmă un minut de sfadă şi de îmbrînceală, cu gîfîieli, icnete şi înjurături :

— Trec eu întîi... Ba eu!... Ba eu!... Ba eu!... Mă-neacă fumul! Afară, Calapăr gîndea că, în rîvna de a-şi apăra viața, sînt în stare să

se strivească la înghesuială.

— Ei, tot apucă, măcar unul, să bage capul pe fereastră, şopti lui Grue. Să-l înşfăcăm!

În clipa următoare, un hoț izbuti, în sfîrşit, să se strecoare, gemînd, blestemînd, suduind. Calapăr şi Dorondoc îl prinseră în laț şi-i astupară gura cu un şumuiog de fîn. Tot aşa, pe-al doilea, pe-al treilea, pe rînd, ca la moară, îi legară fedeleş, pe toți cinci, cu căluşuri de fîn în gură. Ieşeau pe fereastră şi intrau în laț şi repede erau trîntiți la pămînt. Ca să nu se ridice de jos, Grue şi Dorondoc le puseră o grindă grea peste picioare şi alta peste piepturi.

— Straşnică recoltă! admiră Calapăr, văzîndu-i cu ochii holbați la stele. Stau ca şalăii sărați pe tarabă.

În graba mare traseră butucul din uşă, pătrunseră în casă ; scoaseră toate lucrurile şi armele, aruncîndu-le claie peste grămadă, înainte ca flăcările să fi cuprins toată casa. Apoi Calapăr luă îmblăciul şi, după ce izbi de cîteva ori pămîntul, amenință :

— Aşa vă îmblătesc, dacă îndrăzniți a vă mişca, şi chisăliță vă fac! Ați auzit?

Grue şi Dorondoc scotociră, scuturară toate hainele şi boarfele scoase din casă ; dar, nici urmă din straiele lor.

mi

— Înseamnă că nu-s ăştia cei care ne-au prădat, se amărî Dorondoc.

— Sau au altă ascunzătoare pentru lucrurile furate, socoti Grue, în-torcîndu-se spre cei cinci tîlhari, trei tineri, doi mai în vîrstă şi le vorbi : Ei, preacinstiților, ia-n spuneți unde țineți lucrurile fur-găsite?

Lotrii se uitară unul la altul şi făcură semn că nu pot grăi din pricina căluşurilor. Calapăr lăsă îmblăciul şi le scoase ghemotoacele de fîn din gură.

— Ei? Vorbiți! Unde-aveți ascunse lucrurile furate?

Cei cinci întorceau capul unul spre altul şi tăceau, gemeau ori se văietau. Se vedea că-i speria mai ales că erau îmblătiți de trei călugări.

— Ce aşteptați, muşteriilor? Să vă turtesc tărtăcuțile cu îmblăciul?! se răsti la ei şi Calapăr. Vorbiți odată!

— Nu vorbiți? întrebă Grue. Aşa cum sînteți legați ca nişte saci, vă aruncăm în flăcări şi vă faceți scrum. Uite cum arde casa. Nu mai aşteptăm mult...

— Spune tu, Pinte!

— Ba tu, Vasiloaie...

— De ce n-ar vorbi, mai bine, Arghir?

— Grue, ăştia ne duc cu vorba pînă în zori... Au ei un chichirez : aşteaptă ceva!

— Nu vă mai tocmiți! strigă Grue. Spuneți ori v-arunc, pe cîte unul pe rug!

Lotrii începură iar jocul : „Spune tu... Ba, tu...”

Dorondoc şi Calapăr îl înşfăcară pe cel din margine, de cap şi de picioare, trăgîndu-l de sub grindă şi pornind cu el spre casa în flăcări. Dar, deodată, din spate, tună un glas, că un boncăluit de taur turbat.

— Staaați!... La pămînt!... Culcați!... Repede!

Şi, în lumina flăcărilor, se desena o matahală de om, ca un uriaş.

— Nu mişcați, stafii negre cu comanac, că sulița şi sabia vă ştiu de nume!

Grue şi ai lui înlemniră, lăsară trupul hoțului jos, ca pe un butuc. Chibzuiră cîteva clipe ce să facă. Grue şopti :

— Ne dăm prinşi... şi ridică mîinile.

Calapăr se uită la îmblăciu : era departe. Hoții se bucurau, cu glas tare :

— Căpitane Dună!... Ce noroc!

— Mişeilor! clocoti Dună. Aşa vă găsesc? Legați ca nişte bivoli?

— Păi ce să... Dormeam şi... Au aprins casa...

— Vorbim noi mai pe urmă! Dar voi cine sînteți?

— Nişte preacuvioşi călugări, răspunse Calapăr, cu ton de glumă, cu mlădieri mieroase.

— Călugări? şi-i sudui. Că voi sînteți călugări numai după rantie şi potcap. Arvinte, leagă-i fedeleş!

— Halal întorsătură, fraților! suspină Dorondoc.

— O să fie şi mai frumoasă, cînd o să sfîrşiți colo, în flăcări. Scrum şi cenuşă! Că tot ați prefăcut voi casa într-un fel de rug!... Hă-hă!... Vă credeați... hoții-hoților şi habar n-aveați c-o să vă-ntîlniți cu căpitanul Dună, lotru vestit în toată Oltenia... Mai repede Arvinte cu legatul, că vreau să aflu ce fel de cuvioşi slujitori ai bisericii sînt aceşti tîlhari, care au cutezat să atace ceata lui Dună... Cum? Numai unul ai legat?

— Asta frumosu se lasă greu!... rupe funia ca pe-o ață.

— Leagă-l mai repede şi adă biciul, să-i arăt eu cine-i căpitanul Dună! O să-l fac să-şi înghită potcapul, ca pe-o găluşcă.

Singur Calapăr auzi, în clipa aceea, glasul lui Iliuță, asmuțind :

— Pe el, Osman! Nu-l lăsa!... Îsa!

Cuprinsul răsună de lătraturi groase, iar Dună se trezi cu un cîine în spate, zgîrîindu-l şi muşcîndu-l de umeri.

— Ah! marş, javră!... Marş!

Cît ai clipi, Grue smulse sulița din mina lui Dună, iar Calapăr, ridicînd îmblăciul, începu să trîntească în lotri, cotonogindu-i pe cei aflați în picioare şi turtindu-i pe cei care mai zăceau la pămînt.

— Na şi ție, căpitane Dună! îl măsură, cu îmblăciul, pe spinare, silin-du-l să cadă în genunchi. Osman îşi vîrî colții în coapsa lui.

Grue se temu să nu-l fi omorît şi porunci lui Iliuță să depărteze cîinele şi să-i potolească furia. Dună se văita şi gemea, parc-ar fi tras să moară, în adevăr. Se aplecă asupra lui :

— Nu muri, căpitane, că trebuie să spui unde-ai ascuns straiele noastre... Vorbeşte! porunci Grue, smulgîndu-i sabia de la brîu.

— Se-n... se-nvîrte pămîntul cu mine... Mi-ai tulburat creierii...

— Ce să-ți fac, nenişorule? îl compătimi Calapăr. N-am voit, dar a trebuit şi bine te-am pocnit.

— Căpitane Dună, vorbi Grue, ne spui unde ții lucrujile furate ori te-aruncăm în flăcări?

Hoțul gemea, dar nu vorbea. Român Grue şi Dorondoc îl apucară de cap şi de picioare, tîrîndu-l pînă la locul unde băteau flăcările, ca nişte aripi roşii, fierbinți.

— Aoleu!... Arde!... Arde!... scînci Dună.

— Spui, ori te-aruncăm? întrebă Dorondoc, cu hotărîre.

— Spun!... Adică v-arăt, că... trebuie să merg pîn-acolo...

— Leagă-i mîinile, Dorondoc!... Dar dă-i şi un potcap de apă, de la şipotul de colo, să se desmeticească. Îmblăciul l-a pocnit urît de tot... Sau bine de tot! o întoarse Grue.

Dună bău, cu sete, din potcapul lui Dorondoc, tuşi, iar mai bău, apoi glăsui, lungind vorba :

— Deşi vă purtați... omeneşte cu mine, eu tot cred că nu sînteți oameni, ci draci îmbrăcați călugări.

— Crezi ce vrei, dar hai odată! Vrem straiele furate...

Porniră pe o cărare printre stînci. Dorondoc îl ținea de funia cu care-i erau legate mîinile la spate, iar Grue îl străjuia cu sabia.

1 33

Calapăr rămase lîngă cei legați, păzindu-i cu îmblăciul, cumplită şi strivitoare armă, multora necunoscută.

După vreo trei sute de paşi, ajunseră la o peşteră ; în lumina răsfrîntă de la casa în flăcări, văzură că intrarea-i era astupată cu o stîncă. Dună se opri :

— Aici. Stînca pare grea, dar dacă ştii de unde s-o împingi, se mişcă uşor... Şi le arătă locul de unde să apuce piatra.

Cei doi o mişcară uşor; înlăuntru se vedeau grămezi de lucruri, bine rînduite şi stivuite.

— Luați ce vreți şi cît puteți duce! îndemnă hoțul.

— Nu, se împotrivi Grue. Noi vrem să ne luăm numai straiele şi armele pe care le-ați furat de pe malul Oltului, azi cînd ne scăldam :

— Cum? Voi sînteți... Nu sînteți călugări?

— Nu!

— Atunci, lucrurile voastre sînt chiar aici, în față, trîntite jos.

Grue se repezi spre locul arătat şi, deşi era destul de întuneric, îşi recunoscu repede ciubotele, sabia, cuşma lui şi a lui Moțoc. Nu găsi contăşul, de aceea luă lucrurile cu brațul şi le scoase afară. Dorondoc tresări, necuprins de bucuros :

— Uite-ți contăşul, Grue! Vezi scrisoarea...

Căută în buzunarul de dedesubt, pipăi şi simți cusătura neatinsă. Rupse repede ața, cu dinții.

— E-aici! suspină uşurat, fericit. Cu pecetea nesmintită... Căpitane Dună, îmi vine să te îmbrățişez... Hai să le luăm în spinare pînă la foc şi să ne îmbrăcăm.

Cu o repeziciune sporită de bucurie, le rînduiră care erau ale lui Grue, care ale celorlalți. Lipsea doar chimirul lui Calapăr. Îl găsiră şi pe acesta, căzut între nişte pietre.

— Căpitane, noi ne luăm straiele şi armele noastre.

— Numai atît? întrebă Dună. Sînt acolo bani, giavaeruri.

— Numai ce-i al nostru! Atît!...

Şi, cu brațele încărcate, grăbiră spre casa care tot mai ardea. Dună, încă mai nedumirit, vorbi :

— Mi se pare că doar scrisoarea din contăş vă... trebuia cel mai mult.

— Cam aşa!

— Dacă o dădeam celuia căruia îi era trimisă, luam mulți bani pe ea?

— Nu! doar mulțumirea trimițătorului şi a mea, cel care era dator s-o ducă.

Se îmbrăcară fiecare în straiele lui. Hoții abia acum observau că biruitorii erau numai cu pielea în rantii şi ar fi rîs cu hohote, dacă nu s-ar fi gîndit ce pătăranie li s-a tras, pentru nişte boarfe şterpelite de pe malul Oltului.

— Parcă-s mai voinic în țoalele mele, se făli Calapăr, simțind nevoia să-şi aplice o zicală : De-acu iar mă port cum mi-i portul.

124

Dună îi privi şi se arătă oarecum încîntat.

— Văd că sînteți flăcăi mîndri. Şi cu săbiile la şold păreți cel puțin slujitori domneşti, trimişi peste hotar.

— Într-un fel, chiar sîntem! se lăudă Dorondoc. Arunc anteriul ăsta pe foc!

— Nu'! Am spus că le ducem înapoi de unde le-am luat! Nu le-am furat, ci le-am... Împrumutat. Iliuță, adă caii!

— I-am şi adus, bădiță Grue!

— Aha, va să zică le numeşti Grue?! se dumiri Dună. Poate ne mai întîinim cîndva.

<— Să-ți plătim c?.sa? Nu din vina noastră a ars, aşa că...

— Nu pentru cfesâ, ci pentru că deşi m-ați cam turtit cu îmblăciul, mi-ați plăcut.

— Şi mie îmi place să mă întilnesc cu oricine are gînchiri bune. Dar, deocamdată, aş vrea să ştiu dacă isprava asta ai săvîrşit-o în înțelegere cu cineva!

— De bună seamă că... În înțelegere. Dar am jurat să nu spun.

— Da? se miră Calapăr. Vrei să mă îmbrac iar călugăr şi să te dezleg de jurămînt cu... Îmblăciul? ii

— Chiar de nu spui, noi tot ştim cine-i, îl încredința Grue. Am avut... plăcerea şi cinstea de a ne întîlni şi cu dumnealui. Şi l-am dat de-a berbeleacul în Olt.

— lini!... Iar eu i-am trimis ştire că v-am şterpelit hainele şi să poftească, în poiana de Kngă mănăstirea Cozia, să i le dau, pentru trei pungi de galbeni.

— Ai cam zis „hop”! înainte de-a sări şanțul.

Simțindu-i părerea de rău, Grue căută să-l mîngîie,*spunîndu-i că boierul care l-a tocmit jefuitor este un slujitor al iui Alexandru vodă, care, precum se ştie, n-are nume bun în țară. Dună făgădui să rupă tîrgul cu boierul. Dorondoc vru să ştie de ce nu i-a prins, după ce le-a luat armele.

— Ne puteai lua ca din oală, iar boierul te plătea încă şi mai gras.

— V-am văzut tineri, veseli, porniți pe hîrjoană şi mi s-a făcut milă. De ce să-i dau pe mîna călăului? Mai ales că, pe unul dintre voi, voia să-l ducă, legat, în fața unei anume jupînițe, cu care are un clenci de-nsu-rătoare.

Vorba asta îl încredința pe Român Grue, dacă mai era nevoie, că urmăritorul era Radu Cujbă. După ce îl sfătui încă o dată pe Dună să se lepede de tîrgul cu un mişel, cei patru încălecară, lăsîndu-i pe lotri să-şi scoată frații de sub grinzi, să-i dezlege din legători şi să vadă cum li se preface casa în scrum.

Au început coborîrea tocmai cînd, de după dealurile de dincolo de Olt s-a ivit luna, ca o secere de aur. Stelele au prins să pălească şi să clipească parcă le-ar fi fost somn. Cu toate că erau obosiți, după atîta zdruncin,

___

totuşi, bucuria îndepărtării năcazului parcă le punea aripi. Doar Român Grue se cutremura din cînd în cînd, amintindu-şi că s-ar fi putut ca Radu Cujbă să-l ducă legat în fața Voichiței. Vorbi în gînd cu armăsarul : „Vezi, Lăstune, nu-i pre voia răilor şi a mişeilor”... La un salt al calului, Dorondoc zări la obiînc legăturica învălită în frunze de varză şi un cuțit al foamei îi străpunse pîntecele. Opriră la un izvor. Au scos zăbalele din gura cailor, lăsîndu-i să pască şi să se adape şi ei. Dezlegară legăturelele date de mătuşa Stana şi ospătară. Grue dădu cîinelui jumătate din friptura lui :

— Şi toate oasele, lui Osman : el ne-a salvat!

Deşi nu se saturaseră, totuşi voia bună i-a învăluit ca o mireasmă. S-au întins pe iarba moale, mirosind a sulfină şi a mentă, să ațipească un pic. Calapăr maimuțări, spre hazul celorlalți, pe călugărul portar de la Cozia, imitîndu-l întru boscorodirea rugăciunilor.

Tîrziu, cînd simțiră apropierea vicleană a somnului, Calapăr vorbi lui Osman, ca unui prieten :

— Tu stai de strajă, nu-i aşa? Că ți-oi da un os, cîine credincios. Dulăul scheună încet, mîrîit, parc-ar fi vrut să spună că şi el ar vrea

să doarmă, lipsindu-se bucuros de osul făgăduit. Dar flăcăul n-a mai avut timp să tălmăcească semnele lui Osman, că s-a şi prăbuşit în somn. Ceilalți trei : Român Grue, Dorondoc şi Iliuță i-o luaseră înainte şi intraseră în vise.

Cel dintîi se trezi Moțoc, speriat de scheunatul cîinelui :

— De ce mă lingi potaie? Să mă trezesc? Uite, c-a răsărit soarele... Parcă acum o clipă am pus capul jos... Grue, e ziuă! Scoală...

Român Grue sări în picioare, se scutură de somn : „Brrr!” şi porunci :

— Gata!... La drum, flăcăi!

Calapăr le zise să treacă pe la mînăstirea Cozia, poate-l întîlnesc pe falnicul logodnic al Voichiței. Grue nu se împotrivi, mai ales că, în fapt, dorea să mai dea ochii cu Radu Cujbă.

Cind ajunseră la stîna mînăstirii, atînară rantiile şi potcapurile, la loc, pe gard. Puseră şi cîte un ban în buzunare, drept... chirie pentru că le-au folosit o noapte. În ograda mănăstirii dădură tocmai peste Radu Cujbă. Văzîndu-l uimit şi fîstîcit, Grue îl întrebă, cu batjocoră în glas :

— Cine te-a zgîriat, jupîne Cujbă, şi n-a pătruns mai adînc?

— În luptă cu nişte tîlhari... Dar, să ştiți : n-ajungeți voi cu scrisoarea la Sibiu decît peste cadavrul meu.

— Cine ți-a spus că noi am avea o scrisoare? Şi că o ducem la Sibiu.

— Toma Neagu, vornicul! minți Radu Cujbă. Ştia de la Voichița. Voi vă feriți de mine dar, de fapt, vă urmăresc Neagu şi fata lui, la porunca măriei sale.

Simțind că Radu Cujbă mințea, Grue se înfurie :

— S-ar cuveni să te-arunc în Olt, de data asta c-o piatră de gît, za-vistnic neruşinat!

— Nu eu umblu cu zavistii, ci Voichița! urmă cu ponegrirea.

— Ticălosule, te ucid! trase Român Grue sabia. Noroc că Dorondoc i se aşeză în cale :

— Potoleşte-te, Grue! Nu ştii că strîmbii mănîncă țara şi drepții plătesc păcatele lor?

— Mai cu seamă că trădarea Voichiței s-ar putea adeveri a fi mai mult decît o glumă de-a noastră, puse Calapăr sare peste rană.

Grue tăcu, cîteva clipe, clipind des din pleoape şi ascultîndu-şi bătăile inimii. Împingîndu-l cu vîrful săbiei, îl vîrî pe Radu Cujbă în biserică şi-l sili să îngenunche pe lespezi, şi să jure că se întoarce la Bucureşti, şi nu-i va mai aține calea, niciodată, cît va trăi.

Deşi ştiau că jurămîntul făcut sub amenințarea cu moartea poate fi călcat, Grue şi ai lui se bucurau că au mai scurtat ceva din stînjenul de trufie al neamului Cujbă.

De la Cozia au coborît la Călimăneşti, unde mătuşa le-a încălzit borşul făgăduit de ieri şi l-a dres cu smîntînă, ca să fie mai gustos şi mai cu pri-ință pentru oameni flămînzi. Punînd îmblăciul la loc, în şură, Calapăr îi ticlui o urătură :

— Două lemne odolemne, cu grumaz de piele, bună treabă-am făcut cu ele...

Ascultîndu-le pățaniile şi isprăvile, moş Corbu şi soția lui prinseră drag de flăcăii ăştia zvînturați şi parcă nu i-ar mai fi lăsat să plece :

— Aici în sat, la Călimăneşti, sînt fete frumoase, cu case şi grădini, cu turme de oi ; le luați şi vă gospodăriți omeneşte.

— Mulțumim, mătuşă Stana ; dar, deocamdată, trebuie să plecăm. Poate cînd ne-om întoarce, ne-i peți cu vreo zînă vîlceană»

Pe drumul dintre Călimăneşti şi Cozia au întîlnit o fată îmbrăcată de sărbătoare.

— De pe care deal sau coastă, coborît-ai, măi nevastă? o întreba Calapăr, bucuros că-i de-ajuns să zici... zînă, şi zîna să şi apară.

— Nu cobor de pe coastă şi nu sÎRt nevastă, vin pe vale, pe cărare, că sînt fată mare, şi-aş merge cu voi, pînă la Brezoi.

Găsind-o frumuşică şi isteață, Calapăr îi întinse mina, iar fata sări în şa, în brațele lui, „sprinteioară ca o căprioară". Mergînd cînd la pas, cînd la trap, depanară multe vorbe de şagă. Fata mirosea plăcut a busuioc şi-avea poftă de vorbă : acuş despre oile ei, acuş despre altița pe care o înflorise pe cămaşă, acuş despre o scăldătoare în Olt, cu întîmplări de haz. Povesti că la mănăstirea Cozia a văzut, cu cîteva ceasuri mai înainte, un boier mare şi fălos care a plătit starețului o pungă de galbeni să-i facă slujbă şi maslu pentru dezlegare de jurămînt. Zicea că nu vrea să rămînă de rîs şi de ocară față de vodă şi, mai ales față de o jupîniță, care va să-l ia de bărbat, după ce săvîrşeşte nu-ş ce ispravă.

— Vai, ce se mai lăuda! Zicea : „am cincizeci de slujitori şi țin toate

căile spre Transilvania. Nici cîrtițoi, nici şoim de-ar fi tot nu-mi scapă!.„ ll am, ici, în palmă pe Român Grue".

— Fată dragă, văd că ştii multe şi frumos le spui, o lăudă Calapăr ; dar eu tare aş vrea să aflu cum te cheamă şi unde stai, ca să trec pe la tine, cînd m-oi întoarce de la treaba ce avem de împlinit, cu aceşti soți ai mei.

— Ei, dacă în Brezoi întrebi de Neaga lui Nițu Darabană, mă găseşti, de bună seamă.

Au mai sporovăit ce-au mai sporovăit, pînă în mijlocul satului Brezoi, cînd Neaga lui Darabană a mulțumit, le-a urat drum bun şi noroc, a sărutat obrazul flăcăului şi, tot „sprinteioară ca o căprioară"', a sărit din şa, în vreme ce flăcăul îi îndruga ghicitoarea despre şa : „Gîsculiță chepto^u, Line te mai simți pe ea".

Fără să ştie de ce, Dorondoc, care tot drumul pînă, aici îl plzmu'. r pe Calapăr că drumețeşte cu o fată frumoasă în brațe, a vorbit, cu subin' : ^:

— Să ştii, Neguțo, că acel Rcmăn Grue şi soții lui au îmbrăcat Ştțaie ciobăneşti, au cumpărat o turmă bunicică şi au trecut, în pasul ailor, în Transilvania!...

Fata înmărmuri cîteva clipe, apoi le ură încă o dată :

— Norocul să vă ajute, flăcăilor! Şi să nu mai pățiți nimic. Eu jur că nu vă voi face nici un rău!...

Mai merseră vreun ceas şi opriră la un izvor, să ospăteze şi să lase caii la păscut. Moțoc şi Grue se făceau a-l pizmui pe Calapăr, pentru plăcerea de a fi ținut-o pe Neaga în brațe.

— Ştiți ce-am băgat eu de samă? se vîri în vorbă F.iuță. Cît n trăncănit fata ceea, Osman a mîrîit de cinci ori : mrr... hrr... mrrr...

— Te pomeneşti că Neaga lui Nițu Darabană, se temu Dorondoc, a fost iscoada lui Cujbă, acest boier care înghite mai mult decît poate mesteca.

— S-ar putea şi... nu s-ar putea, îndrugă Grue cam în dodii. Oricum, să fim cu luare-aminte. Adică să aşteptăm o turmă de oi, pe care s-o cumpărăm... Sau care să ne scape de primejdioasa urmărire.

— Grue, dar tu aşa ai spus fetei. Şi dacă-i iscoadă...

— Şi de o fi fost şi de n-o fi fost iscoadă, tot numai o turmă de oi ne poate ajuta să scăpăm de urmărirea lui Radu Cujbă şi mai cu seamă de iscoadele lui Dudău. Dacă ne prind, călăul ne ştie de nume.

Au aşteptat pe malul Oltului, între munți, dar pînă seara n-a trecut nici o turmă spre miazănoapte, aşa că s-au tras mai la adăpost, în pădure, şi şi-au tocmit culcuş de noapte. Osman le-a stat de pază.

În zori, tălăngi şi zbierate de oi vestiră apropierea unei turme. Cei patru încăleoară şi ieşiră în calea ciobanilor. De teama dulăilor ciobăneşti, Osman se fofila printre călăreți.

Grue intră în vorhă cu baciul şi află că îşi trecea turma spre Răşinari, că avea patru sute de oi şi patru ciobani. Îl rugă să-i îngăduie a călători tot în urma turmei, de va fi nevoie pînă la Ciineni.

— Păntru de ce? vru omul să afle.

1 na

— Aşa ne prieşte nouă, prietene baci. Înțelegi?

— Ați hi niscare lotri, răufăcători?

— Jurăm că nu!

— Şi dacă iasă vreun bocluc ori vreo mişelie?

— Cel mult să vă oprească niscai slujitori domneşti, cercetîndu-vă cu întrebările.

— Şi noi ce-om răspunde?

— Ii purtați cu vorba, pînă trecem noi, în galop şi scăpăm în Transilvania.

— Flăcăilor, ni-i greu, dar vă îngăduim, gîndind că-i o facere de bine... Brrr, mioară!... Ni... Hai!... Trageți, ciobanilor, asinul cela la mijloc... Aşa! Că tot lăturiş mere, la codeală şi nimereală.

Şi, în pasul oilor, în sunet molcom de talangă, au urcat o vreme, pe Olt în sus. Român Grue şi mai ales Calapăr au schimbat ceva vorbe cu ciobanii, despre vreme, despre prețul brînzei şi al lînii, despre sarica din spate, opincile groase din picioare şi căciulile brumării, despre bîte şi dulăi, despre rudele din Transilvania şi Oltenia, şi chiar despre războiul turcului cu neamțul. Osman s-a împrietenit cu cîinii ciobăneşti şi, împreună, dădeau tîrcoale turmei. La o strîmtoare de stînci, cîinii ciuliră urechile,1 se opriră şi începură a zăpăi. Îndată se şi iviră călăreți. Unul strigă de tremura frunza fagilor :

— Staaați, măăă!... Staaați!...

Baciul făcu semn, cu capul, lui Grue, urmînd a păşi, cu opincile lui mari şi grele, prin apa limpede a unui pîrîiaş ce cobora, peste pietre, în Olt. Vorbi numai cînd văzu că, printre slujitorii următori s-a ivit şi un boier tînăr şi trufaş, călare pe-un cal sur, voinic, bine înşăuat.

— Mdaa!... Iaca stat-am, boierilor şi slujitorilor... Cafe-i baiul?

— Voi sînteți cei care...

— Păi om hi! De ce să nu him? Numai să ne spui 'netale... de care?

— Aşa?! Credeați că nu vă prind, viclenilor? Trădătorilor!

— Boierule, nu ne ocări! Că sîntem mocani cu tundra neagră şi bîta grea.

— Slujitori! îl întrerupse boierul. Descălecați şi înşfăcați-i! La fiecare cîte trei!... Aşa!... Căutați-i pretutindeni : prin sin, prin toharcă, prin cuşmă, prin obiele şi opinci. Vîrîți-vă şi-ntre oi şi cercetați desagii de pe măgari... Scotociți tot, cu de-amănuntul!.. Tot!...

Ciobanii lăsară jos tundrele şi îngăduiră, fără nici o împotrivire, scotocirile. Boierul întreba mereu, nerăbdător :

— Ați găsit?... Ați găsit ceva?

— Nimic... Boarfe de-ale lor...

Baciul se lăsa scociorît prin brîu, prin chimir şi surîdea.

— Care-i Grue dintre voi? Spune? Asupra lui este scrisoarea.

— Păcat, dară nici unul nu se cheamă cu ist nume. Unu-i Gheo, adică Gheorghe, altu-i Şte, adică Ştefan, iar cel de colo-i Pă, adică Patru... Vrei să spun şi numele berbecilor, al măgarului?

— Taci, palavragiule! Eşti trăsnit?

— O țîră-oi hi, că stam odată, pruncuț fiind, pe cleanțul Lotriței sub un brad nalt şi-o trăsnit, oborîndu-mă la pămînt. Alesu-m-am doar cu spaima şi c-o vînătaie la o bucă.

Scos din sărite, boierul răcni :

— Scoate scrisoarea, că te străpung cu sabia!

— Nu sări, jupîne, ca musca-n zăr. Înțelege că sîntem mocani din Răşinari şi nu te mai lega de noi ca rîia de... coada caprei.

— Căutați-i mai repede! Mai repede!

Dar, intrați între oi, slujitorii se înfundau ca într-o mocirlă vie. Tot zbătîndu-se, boierul se văzu înconjurat de zeci de berbeci, cu coarne groase, răsucite şi cu vîrf uri ascuțite, cu ochi boldiți.

Din locul lor de pîndă, Român Grue şi însoțitorii țîşniră în galopul ce! mai mare, drept pe malul apei ; în şir cîte unul trecură patru călăreți, îm-proşcînd prund şi nisip din copitele cailor. Boierul, încurcat între berbeci, strigă cu deznădejde :

— După ăia de trec în galop! Străjeri, după ei!... După ei!...

Dar nici un străjer nu putea scăpa uşor dintre oi. Strigau că nu se pot mişca : stăteau ca. prinşi într-un lanț viu, care mereu se înnoda, tot mai strîns, mai îndrăcit, gata să-i doboare.

— Afurisiții! Ei or fi?

— Păi or hi ăi cu pitacul dă-i cătați în brăcinar la mine, jupîne! dojeni baciul, rîzînd în mustață şi făcînd cu ochiul. Au cai buni : zboară precum lăstunii. De-amu, pupă-le urma!

— Ah! Ei sînt!... Grue şi... Mişeilor, porniți galop!... răcnea, se răsucea în şa, suduia, văzînd că slujitorii erau trîntiți pe spate, dați peste cap, călcați în picioare de oile speriate, bulucite, vîrtejite parc-ar fi dat capia-n ele. El însuşi vru să tragă cu arcul, dar văzu că tolba îi căzuse din spate şi berbecii îi rupeau săgețile, călcîndu-le-n copite. Ajuns pe un dîmb la peste o mie de paşi în susul apei, Român Grue se răsuci în şa, lăsă calul la trap uşor şi ură :

— Rămîi sănătos, jupîn Radu Cujbă! Să te mai văd cînd mi-oi vedea ceafa!... Atunci şi nici atunci!...

Sugrumat de mînie şi neputință, boierul răcni la Grue, la ciobani, la oi, la copaci, la munți, la cer. Să dea oile la o parte, să cadă stînci în capul fugarilor. Să-i înece apa Oltului.

— Baciule, te ucid! Eu sînt comisul Radu Cujbă, omul măriei sale! îți poruncesc să împrăştii oile, mînca-ți-le-ar lupii şi gălbeaza! Dă-le la o parte!... Te ucid!...

— N-am cum... Cînd se strîng ciopor, trebuie s-aştepți pînă se resfiră singure. Mai bine şezi blînd, nu te mai zbuciuma, nu mai răcni, nu te mai zbate, că te-alegi numai cu răul şi pacostea.

Dar nu sfîrşi bine sfatul, că berbecii îl doborîră la pămînt pe Radu Cujbă. S-auzeau numai vaiete şi sudălmi : „Mă calcă în picioare!... Copi-tele-s ascuțite... au! parcă-s cuțite!”...

Şi, în valea strînsă între munți, se înteți o hărmălaie nemaipomenită : străjerii țipau, cîinii lătrau, Cujbă se văita, măgarul chihăia, oile behăiau, bulucindu-se una-n alta, ciobanii rîdeau. Doar Grue şi ai lui îşi vedeau de drum : pe Olt în sus, prin îngemănările dintre munți, şi curînd ajunseră la Cîineni.

— Am scăpat! răsuflă uşurat, Dorondoc. Să vedem acum cum ne-or merge treburile şi la Sibiu. Că duşmanul are mii de gheare.

Se opriră o jumătate de ceas, buşumară caii, îi şterseră de sudoare, se scuturară de praf, ca să nu sperie sibiencele.

Intrînd în cetate înainte de amiază, au avut răgaz să găzduiască în Hanul „La Butoiul de Aur”, să admire zidurile cetății şi înălțimea turnurilor. Iliuță nu mai contenea să se mire de mărimea şi frumusețea clădirilor, de înălțimea bisericilor, de îngustimea ulițelor. Cînd ajunseră la Casa Sfatului, Român Grue îl lăsă pe Iliuță la cai, iar el, împreună cu Calapăr şi Dorondoc urcară scările, întrebînd de un diac numit Aloisius Gruber. Halebardierul, care înțelegea româneşte, nu le-a dat învoire şi nici lămurire despre camera unde lucra diacul, pînă nu-i puseră un ban în palmă, îl găsiră pe diac aplecat asupra unui catastif mare şi gros. Era om trecut de patruzeci de ani, roşcovan, pleşuv, cu ochi bulbucați, cu musteața subțire şi barba rară, cu buze groase, vineții. Puse o întreită întrebare :

— Cine sînteți, de unde veniți şi ce doriți?

— Sîntem : Român Grue, Ion Calapăr şi Tudor Moţoc, venim din Ţara Românească, din partea marelui ban Mihai, să înfăţişăm măritului jude al cetăţii o scrisoare de taină.

— Domnul jude nu-i aici. Mîine, la zece ceasuri îl puteţi vedea. Dar cred că scrisoarea mi-o puteţi da şi mie.

— Iertare, dar avem poruncă s-o înmînăm numai domniei sale.

— Bineee... Gazdă unde aveţi? întrebă cu bunăvoinţă cam silnică.

— La „Butoiul de Aur".

— Mda... Să ştiu unde vă găsesc, dacă domnul jude vine mai devreme. Odihniţi-vă şi căutaţi a fi cu capul limpede, cînd vă veţi înfăţişa înălţimii sale, domnului jude al cetăţii. Şi... vedeţi cum vă purtaţi ; că în Sibiu avem nu numai biserici mari, ci şi închisori straşnice.

Poate pentru că izbutiseră să scape de urmărirea lui Radu Cujbă, poate pentru că-i încînta această atrăgătoare cetate, unde se bucurau de o bună primire la Sfatul oraşului, aveau chef de petrecere, de cîntec şi joc.

— Pîn-aici, am dîrlobîrlobrezit-o bine, îşi dădu cu părerea Calapăr. Şi mergînd pe uliţe, cu caii de căpăstru, începură a murmura cîntec.

Tinere săsoaice, rumene la obraz, cu rochii înfoiate, ţesute cu flori în multe culori, cu păr galben şi ochi albaştri, îi întîmpinau cu chihotiri de rîs şi voie bună. Asta îl îndemnă pe Dorondoc să dea drumul la glas :

14?.

— Ori căi vechi ori căi străine, codrule, codruţul meu, unde calc îmi merge bine, codrule, codru ful meu...

Cînd băgă de seamă că, în urma lor, vine un cîrd de tineri, Dorondoc întrerupse cîntarea, cu o întrebare în şoaptă :

— De ce-o fi pomenit Herr Aloisius de închisorile Sibiului?

— Taci, cobe!... Cîntă, zîmbi Grue, că numai cu cîntece cucereşti inima istor fete-zîne... Mie, soarele şi luna, codrule, codruţul meu, mi-au surîs întotdeauna.

Ce urmăreau cele două cojocăriţe?

Asfinţea soarele. Voichiţa şi tatăl său, Toma Neagu, stăteau de vorbă în cerdacul casei vornicului Iordache. Lina şi Smaranda se opriseră în faţa porţii şi se dondăneau între ele. Fata susţinea că maică-sa a săvîrşit o mi-şelie, spunînd boierului Radu Cujbă că Român Grue pleacă departe, cu o scrisoare de la banul Mihai. Lina se dezvinovăţea, în felul ei : \

— Jupîn Radu.Cujbă mi-i muşteriu vechi ; i-am cusut trei cojocele. Şi dacă mi-a strecurat în palmă şi ceva mai mulţi sunători...

— Da, mamă, dar jupîn Radu Cujbă îl duşmăneşte de moarte pe Român Grue. Vrea să-l prindă şi să-l spînzure.

— Treaba lor! Ce-mi pasă?

— E tînăr, drept, destoinic, frumos, ajută pe cei slabi şi oropsiţi.

— Pe mine nu m-a ajutat ; eu l-am ajutat pe el.

— O să-l ai pe cuget, că din pricina dumitale... * Văzînd că fiică-sa n-o iartă, Lina schimbă vorba, întrebînd :

— Şi ce vrea, acuma, Voichița asta? De ce m-a chemat?

— Vrea să-l înduplece pe taică-su, pe boier Neagu, să plece şi el la Sibiu... unde-i şi Român Grue, după cîte am aflat.

— Mda... mormăi bătrîna. Il trimit oriunde pofteşte, fără să întreb ce cată acolo, dacă jupînița îmi dă doi galbeni.

Ca să intre în curtea stolnicului Iordache, s-au folosit de o fată, una Tudorița, slujnică la mătuşa Voichiței. Văzîndu-le, Toma Neagu le luă din scurt, ursuz şi supărăcios, cum i-i feleşagul cu cei de rînd :

— Ce-i cu voi aici? Cine v-a dat drumul în ogradă?!

— Păi, mărite boier şi vornic, ne-o chemat jupînița Voichița, s-o des-cînt de deochi, de orbalț, de cel pierit, de făcătură, de junghi...

— Afară! Afarăăă, că-i vai şi-amar! Voichița se mira de mînia părintelui său.

— Ce-i atîta zarvă? Umblă şi ele să prostească lumea cu descîntecele şi cu buruienile lor tămăduitoare.

132

Smaranda prinse a se lăuda că ghiceşte în ghioc şi-n bobi, că citeşte zodia ; spune unde va călători omul şi cu cine se va întîlni pe cale.

— Ştiu eu cum e cu ghicitul vostru : cu-un ochi în ghioc şi cu altul după furat.

— Nu ne ocărî, boierule, că noi avem o altă meserie : sîntem cojocă-rese, nu hoațe... Ne cunoaşte boierul Radu Cujbă, muşteriul nostru. Dar pentru că avem şi harul ghicitului, mai venim şi în ajutorul oamenilor cumsecade. De-o pildă, eu, Lina cojocăreasa, ştiu ceva foarte însemnat pentru domnia ta, jupîn Neagu.

Înțelegînd gîndul mamei, Smaranda îi veni în ajutor :

— Ceva ce nu ştii şi-ai fi în stare să dai oricît ca să afli.

— Ia-n ştergeți-o de-aici, palavragioaicelor, că-i vai şi-amar de voi... —«Plecăm, plecăm îndată ce-ți ghicim, boierule!

Gîndindu-se că-l cunosc pe Radu Cujbă, boier Neagu deveni mai în-țelegător : „Poate el le-a trimis".

— Şi, mă rog, ce-o să-mi ghiciți? Dați-i drumul!

— Că pe jupîniță o cheamă Voichița ; că are un ursit cu numele Radu.

— Ei, le cam potriveşti, cojocăriță!... rîse fata.

— Şi-ți spun că şi domnia ta, jupînițo, însoțită de cineva de ghindă ai să pleci la drum lung-lung!

— Şi cine o să mă trimită, ochioaso?

— Ai să pleci din nevoia inimii domniei tale, împreună ou jupînul, părintele domniei tale. Ai să treci un munte mare şi multe primejdii.

— Şi dacă nu vreau să plec? Vai şi-amar de capul vostru... Cărați-vă, nu mai îndrugați nerozii! se supără iar Toma Neagu.

— Lasă-le, tată, să spună, să îndruge verzi şi uscate. Poate s-o nimeri vreuna.

— Noi, boierule, am venit să-ți ghicim că ai să pleci la drum, acum repede, vorbi Lina cu toată convingerea. Drum lung peste un munte mare.

Toma Neagu se împotrivi, copilăreşte, făcîndu-î... În ciudă :

— Ei, dacă-i pe asta, iaca, n-am să plec! Nu vreau şi gata...

— Ba ai să pleci, boierule, dragă! îndrăzni să-l înfrunte Smaranda.

— Cutezați? Vai şi-amar de capul... N-am să plec! Asemenea schimb de cuvinte o supăra pe Voichița :

— Tată, ai ajuns să te ciondăneşti cu nişte...

— Chiar aşa! Nu vezi ce obraznice-s?

Lina parcă numai asta aştepta : să-l vadă pe boier scos din fire :

— Dacă n-ai fi măria ta boier şi noi cojocărese, am pune rămăşag că pleci. Rămăşag pe-un galben!

— Şi nu singur, ci însoțit de jupîniță Voichița, adăugă Smaranda.

— Asta-i prea de tot! strigă fata. De unde ştiți?

— S-arată-n ghioc! grăbi Lina răspunsul, făcu un semn asupra ghiocului şi începu un descîntec, boscorodit, înşirînd cuvinte care sunau din coadă :

' 133

— Şapte draci, vîrcolaci, trei prin haragi şi doi prin posmagi, toți în nădragi, iar ceilalți doi cu coarne moi, spuneți ce vă cer, dac-acest cinstit boier e pîndit de fier...

— Cum adică, pîndit de fier? se îngrijoră Toma Neagu.

— Adică urmărit de sabie duşmană.

—. Ia lăsați prostiile! o opri Voichița. Nu mai speriați oamenii! Smaranda se arătă îngrijorată şi vorbi cu voce scăzută, apropiindu-se de cerdac, gata parcă să dezvăluie o taină mare :

— Ba nu-s prostii, jupînița! Părintele domniei tale, dacă nu fuge de-aici, i se va tăia capul ; cu satirul, i se va tăia...

— Mie?... Capul? se îngrozi boierul Neagu, ciulind urechile.

— Ei, tată, te potriveşti unor aiureli şarlataneşti?

— Bine... să nu se potrivească. Dar să ştii, jupînița : dumnealui o să pătimească. Eu văz aici că-l pîndeşte primejdie de moarte.

Intrat, fără voie, în hora istor două femei, Neagu se grozăvi :

— Cine-o să cuteze să s-atingă de-un boier cu dregătorie mare, ca mine?

— Maimarele țării : măria sa vodă. Teme-te, că dacă nu i-a fost teamă să-l osîndească pe marele- ban de la Craiova... Dă poruncă gealatului şi gcalatul haaşşşt! haşt!...

Boierul se simți amenințat în adevăr şi se descumpăni :

— Dar de ce? Ce-am făcut eu rău lui vodă?

— Pentru că... Domnia ta nu ştii cîți boieri a tăiat, fără vină? Citind îngrijorarea şi chiar spaima de pe chipul boierului, Smaranda

căută să-l liniştească, sfătuindu-l :

— Domnia ta scapi, numai dacă pleci la drum lung.

— La care drum? începu să se lase convins, fără voie, împins de teamă. *

— Peste nişte munți înalți, aşa cum am spus.

— Vai şi-amar...

Voichița rîse, în sine, dar arăta îngrijorată de sperietura părintelui :

— Tată, nu te potrivi! Dă-le cîte un ban, că te-au prevenit... ghicin-du-ți în ghioc.

— Fapta noastră nu se poate plăti nici cu zece pungi de aur.

— Uite, afurisitele! Şi-au luat nasul la purtare!

— Ai să ne plăteşti cînd ne-om mai întîlni, zise Lina.

— Adică atunci cînd vă veți întoarce de la drumul cel lung pe care o să-l faceți, foarte curînd. Împreună!

Voichița se înveseli, de-a binelea :

— Zău? Mari f armazoane mai sînteți!

— Dar de ce să plec aşa, nitam-nisam, la drum?

— Ca să-ți mîntui viața, că ți—i în mare, mare primejdie. Aşa s-ara-tă-n ghioc!

— Iar domnia ta, jupînița, o cîrmi Smaranda, în călătoria asta ai să-ți întîlneşti ursitul.

134

— Ursitul meu? se miră fata.

— Un tînăr tare mîndru şi vrednic.

— E din neamuri? Bogat? întrebă, pripit. Toma Neagu.

— În ghioc... nu se prea arată, se codi Lina, dacă-i bogat. Voichița rîse, cu subînțeles :

— Dacă nu-i boier, minți, ghicitoareo! Tata nu mă dă decît după un bărbat de neam mare şi bogat. Ai priceput?

— Nu-ți bate joc de ursită! se aprinse Lina. Ursitul ți-i ursit şi gata! Nu-i tocmeală.

— Bine, bine!... vru Voichița să pară nepăsătoare. Fie cum ziceți voi... Şi-acum, deşi eu nu cred în ghiocul vostru, poftiți la bucătărie, să vă dea Tudorița o mîncare caldă. Şi, uite ici, cîțiva bănuți.

— Săru-mîna, dar bani nu luăm! se feri Lina.

— Şi de ce ne dați bani, dacă nu credeți în ghicit? întrebă Smaranda.

— Descîntecul şi ghicitul vostru m-au desfătat... Şi, la urma urmei, îmi face plăcere să dau. Ce? Asta nu-i destul? Poftim, luați-i, nu mă țineți cu mîna întinsă... Ştiu că ghicitul neplătit nu se lasă împlinit.

— Mare dreptate ai jupîniță! se închină Lina, luă mîna Voichiței, o sărută şi mîngîindu-i-o uşor, descîntă în şoaptă, privind-o țintă în ochi : Arată-te şi spune, ce face... iubitul anume. Nu mai sta, nu mai aştepta, adu-i gîndul încoa. Pui farmacat adumi-l îndat'. Pui piuit, pui iubit, dă-ruie-ți inima pentru Voichița ta şi numai pentru ea...

Mîna caldă a femeii, privirea ei tot mai îmblînzită, vraja descînte-cului picurară o bucurie ciudat de dulce în inima Voichiței. Şi pe cînd Toma Neagu, din cerdac, le încărca de ocară fără rost, fiică-sa le conducea la bucătărie, simțind că aceste două femei erau crainicele cuiva drag, ale lui Grue, aflat cine ştie unde, amenințat de nebănuite primejdii.

Pînă la căderea amurgului, Toma Neagu şi Voichița şi-au văzut de treburi. Apoi au cinat în cerdac, la răcoare. Au mai sporovăit de una de alta, dar se cunoştea că n-aveau prea mult chef de taifas. Mai ales Voi-. chita se

simțea apăsată de presimțiri neprielnice. Li s-a făcut somn, devreme, şi s-au culcat, fiecare în iatacul lui. Au lăsat însă uşa deschisă între odăi, ca de obicei, vara. De cum s-a întins în pat, Voichița a simțit o furtună de gînduri, care-i goneau somnul şi-i înțepau inima. Se gîndea la Radu Cujbă şi la căsătoria pe care părintele ei zorea mereu s-o în-cheie cît mai repede. Noroc că de cîteva zile plecase, din porunca lui vodă, cu o slujbă tainică... „Veni-i-ar numele!"... Toma Neagu i-a ascultat povestirea despre purtarea „logodnicului"' cu tîlharii şi <"u R°m^n Grue. S-a mirat, şi-a mărturisit părerea de rău, dar a mîngîiat-o cu vorba : „E tînăr şi mai are timp să se îndrepte, iar dacă vodă are inert -dere în el şi-l trimite în slujbe de taină, înseamnă că ajunge mare ie-gător"... Fata se gîndeşte însă mai ales la Român Grue, la dragostea pentru dînsul. E nefericită : „De ce mi l-a scos soarta în cale? De cf c leagă inima de el, cînd însoțirea cu el nu mi-o îngăduie nimeni. ijjjH

ian

Nu putea dorini, iar sforăiturile tatălui său o supărau, ca zeci de urechelnițe vîrîte-n amîndouă urechile. Sforăia atît de zgomotos, cînd subțire, cînd gros, cînd ca buciumul, cînd ca trompeta, cînd ca toba bătută mărunt şi tremurat.

Toma Neagu se trezi speriat de propriul zgomot, oftă şi-o întrebă pe Voichița dacă doarme.

— Aş dormi, dacă n-ai sforăi de se cutremură pereții.

— Eu?... Cînd, că nici n-am ațipit... N-auzi? întrebă după un minut de tăcere. De ce nu răspunzi?

— Vreau să dorm, tată...

— Mie nu-mi mai este somn.

— Încearcă să nu te mai gîndeşti la nimic.

— Mda... Noapte bună! ură, se răsuci pe o coastă şi, după cîteva minute de tăcere şi de respirație domoală, începu să sforăie iar, dar din nou sări din somn speriat :

— Ce este?... Ce-i?...Voichița!

— Da, tată!

— Nu mi-i somn... Mă zvîrcolesc... Parcă mă înăbuş.

— Ți-o fi cald. Aruncă plapoma.

— Dar mi-i şi frig... Mă ia cu răcori.

— Ai şerbet, în chisea pe măsuța de lîngă pat ; cu apă rece, linişteşte-te.

După ce înghiți două linguriție de şerbet de coacăze şi jumătate de pahar de apă, făgădui să doarmă şi, în mai puțin de cinci minute, s-auziră iar sforăiturile. Din depărtare, de pe o uliță lăturalnică, răzbătu cîn-tarea răguşită a unui cocoş, vestind miezul nopții. Şi. din nou, Toma Neagu tresări speriat :

— Valeu!... Vai şi-amar...

— Ce este, tată? Ce ți s-a mai întîmplat? se îngrijoră Voichița.

— Am visat urît... Un vis care mi-a lăsat, aşa, ca un fel de spaimă-n oase şi iar mi-a pierit somnul.

— Nici mie nu-mi mai este somn.

— Atunci... să mai vorbim.

— Dacă vrei, să mai vorbim.

După cîteva minute de tăcere, Toma Neagu întrebă :

— De ce taci? Spune ceva!

— N-am nimic de spus ; vorbeşte dumneata.

Vru să spună cît îi este de greu şi de urît de cînd i-a murit soția şi l-a lăsat singur cu grija gospodăriei, dar se răzgîndi : să n-o facă pe Voichița să plîngă. Întrebă, aşa, într-o doară :

— Tu... ce zici de cele două ghicitorese?

— Zic că au îndrugat nişte palavre cu... tîlc.

— Ce fel de tîlc? Cum adică... tîlc?

Fata amînă răspunsul ; apoi îl înlocui cu o întrebare :

— Tată, ştii ce spun unii boieri mai tineri?

— Ce spun?

— Că țara-i sătulă de-atîtea silnicii, jafuri şi omoruri. Că vodă Alexandru e un tiran şi-ar trebui alungat.

Toma Neagu se ridică într-un cot, ca să poată striga mai tare, mînios :

— Mişei sînt acei care nutresc asemenea gînduri!

— Nu-s mişei, tată! Sînt oameni îndrăzneți, inimoşi, care îşi iubesc țara şi norodul cel românesc.

— Nu cumva şi Radu Cujbă-i printre aceia?

— Nu. El, ca şi domnia ta, e slugă credincioasă lui Alexandru vodă.

— Cu stăpînirea nu-i bine să te pui : e de la Dumnezeu!

— Dar toate bogățiile țării sînt cărate spre cămările sultanului, iar norodul geme în sărăcie.

— Voichița, vai şi-a... tu ai gînduri de răzvrătită!

— Tineretul, tată, tineretul, în zicerea lui, spune că o seamă de boieri bătrîni s-au cam ticăloşit : se tem să ridice paloşul întru apărarea țării.

— Asta cam aşa-i, dacă stai şi te gîndeşti. Dar... ce să-i faci?

— Şi mai zic acei tineri că, dacă s-ar ivi bărbat îndrăzneț întru călăuzire, ei, toți ca unul, ar sări la luptă să dezrobească țara.

— Da, vorbe de astea am cam auzit pe la Calomfireşti.

— Şi la Buzeşti şi la Udrea Băleanu...

— Ei, Buzeştii sînt cei mai înverşunați : turbații din Căluiu! Nu ştiu însă cine-i călăuzeşte.

— Ştii domnia ta prea bine, dar te faci a nu şti. Stroe Buzescu m-a îndemnat să lucrez pentru acel bărbat ales, care va să ne scape de un domn vrăjmaş, rău, sîngeros.

— Vai şi-amar... Iaca şi noi cîrtim împotriva... Şi tare mă tem!

— Dar, iaca, acel bărbat nu se teme. Nutreşte gînduri mari, mîntui-toare : să unească Țara Românească, Moldova şi Transilvania şi, împreună, toți românii, înjghebînd o țară mare, să scuture mai uşor jugul otoman.

— Taci! Taci!... Vai şi-amar... Te ridici împotriva domniei? Tu, fata vornicului Toma Neagu?

— Dacă domnul e rău, netrebnic şi tiran, ce să fac? Mă răzvrătesc!

— Taci! Vai şi-amar... Ce vorbe-ți ies din gură! Parc-ar vorbi acel Român Grue, acel nelegiuit care...

— Grue are dreptate să se răzvrătească, tată. Alexandru „oaie seaca. Aşa-i zice poporul, acestui voievod, pentru că a pus dajdie şi Pe oile sterpe.

— Taaaci! Vai şi-a... Să nu te mai aud că te trimet la mînăstire, să putrezeşti acolo şi să nu mai ştii de-ale răzvrătiților.

— Decît să mă mărit cu Radu Cujbă, mai bine închisă-n mînastire.

— Ah, doamne, cine ți-a băgat în cap asemenea gînduri năsălnice? Să nu mai vorbeşti cu mine! strigă înfuriat pînă la nestăpînire.

— Nu mai vorbesc... Dar n-ai cum mă opri de a fi cu gîndul la... el. O vreme tăcură, amîndoi, supărați, mînioşi. Toma Neagu băgă de seamă că, de fapt, mai mult decît supărarea pe „răzvrătită", îl nelinişteau proorocirile ghicitoarelor. Întrebă cu glas şovăitor :

— Oare se-ntîmplă, cîteodată, să se adeverească?

— Ce să se adeverească? întrebă Voichița, căscînd de somn. Mazilirea lui Alexandru cel Rău? Cred că da.

— Ei, chiar mă înfurii! întrebam : oare se adeveresc cele... ghicite de...

— S-o fi întîmplînd, uneori, cîte o potrivire. Şi-atunci...

— Mda... şi după cîteva clipe de tăcere : Numai că, vezi... iar mă întorc şi zic : poate-o fi ceva adevărat şi cu ghicitul ăsta, dacă se întîmplă să se întîmple din întîmplare... Tu ce zici?

— Nu zic nimic. Mi-i somn şi nu din... Întîmplare.

Şi iar au mai tăcut, o vreme. Urmărit, chinuit de acelaşi gînd, Toma Neagu a vorbit, cu şovăiri şi poticniri :

— La urma urmelor... lăsînd la o parte povestea cu... ghiocul ghicitoarelor, tu ce zici?... Să plecăm?... Parc-ar fi mai bine.

Voichița se prefăcu a se mira :,

— Să plecăm? Ce ți-a venit?... Şi unde să...

— De... se îngăimă Neagu. Mă gîndesc că... paza bună trece primejdia rea.

— Dar unde vezi dumneata... primejdia?

Neagu se foi în aşternut, pregătind răspuns ; dar un țipăt strident de cucuvea i-o luă înainte, sfîşiind liniştea nopții şi înțepîndu-l pe boier cu fiori reci de spaimă.

— Ai auzit?

— Da, o cucuvea în turnul de la sfîntul Sava.

— Vai şi-amar!... Auzi? Două cucuvăi... Şi, scos din sărite : Tu nu zici nimic? Nu vezi într-asta un semn?

Voichița vorbi ca şi cum nu i-ar păsa de prostia gîndită de taică-su :

— Ce semn? Două păsări de noapte care se cheamă una pe alta în graiul lor. Atîta tot.

— Atîta tot?! oftă Toma Neagu. Vai şi-a... Dar de ce nu s-au chemat şi-n alte nopți?

— S-or fi chemat, dar noi dormeam şi n-am auzit.

— Ei, dormeam, pe naiba! Zic că-i semn rău : simt primejdia pe aproape.

— Nenorocirea vine cînd nu te-aştepți, tată.

— Nu-i totdeauna aşa... Mai ales că, sub domnia lui Alexandru vodă, toți şi în orice ceas sîntem în primejdie. Vezi că, barem în privința asta femeia aceea a ghicit... bine.

— Da, aici a nimerit-o.

— De aceea zic că n-ar strica să ne călătorim.

— Mda... poate va trebui... Oare unde-o fi acum Român Grue?! N-am mai auzit nimic de el. Îl prigonesc oamenii stăpînirii şi-l silesc să rătăcească prin țară, săracul, îl căina fata, anume.

— E-un răzvrătit şi, deci, l-or fi prins oamenii agăi Dudău. Şi dacă l-au prins, spînzurătoarea! Aşa-i trebuie!

— Ei, tată, cum poți vorbi aşa?

— Cum să vorbesc despre un răzvrătit? Un... tîlhar lipsit de cuviință față de cinul boieresc şi față de pravili? Mă mir că mai îndrugi vorbe de milă despre dînsul şi nu-l dai uitării.

— Nu pot uita, tată, că-i datorăm viața.

— Nu uit că el a fost capul țăranilor răsculați la Novăceşti, care... Voichița îl înfruntă, cu supărare şi durere :

— Ei, dac-o luăm tot de la Adam Babadam...

— O iau de unde cred eu că-i bine s-o iau!

— Dar, ce-ai zice dacă Român Grue, Calapăr şi Moțoc ar fi intrat în slujba banului Mihai?

— Cum? Ai auzit tu aşa ceva? Vai şi-amar... Dacă-i aşa, trebuie să-l spînzure vodă, neapărat... Răzvrătitul dra...

Voichița se ridică din pat, ca să poată pune mai multă ironie în glas :

— Un răzvrătit care te-a mîntuit din robia în care vodă te lăsa să-ți pierzi averea ori să pieri.

— Vai şi-amar! Ai dreptate.

Văzîndu-l îndreptat un pic spre calea pocăirii, fata îl lovi cu o întrebare isteață, vicleană şi cu un țel pe care taică-su nu-l bănuia.

— Mă gîndesc, tată, mă gîndesc cu teamă că Alexandru vodă ar putea întreba : nu-i aşa, vornice Toma Neagu, că Român Grue te-a scos din robie, pentru că sînteți înțeleşi întru răzvrătire?

— Voichița! Vai şi-a... tu mă înnebuneşti. Adică vodă ar putea crede că şi eu sînt un răzvrătit?

— Cum a zis despre banul Mihai, ar putea zice şi despre dumneata. Ştii bine că, în vremea din urmă, nici nu te-a mai chemat la divan. Te-ai plîns mai multora că nu te-a scos din robie. Ştie că eşti rudă cu stolnicul Iordache, cu care-i certat la cuțite. Chiar acum ne aflăm în casa lui.

— Vai, vai şi-amar de capul meu!

— Şi s-ar mai putea ca Gazi Ghirai să te fi pîrît că vrei domnia.

— Dar nu vreau!... Nu mai vreau, vai şi-amar... Nimic!

Văzîndu-l în culmea spaimei, Voichița folosi, fără milă, ultima săgeată :

— Şi-apoi se cuvine să afli, în sfîrşit, dragă tată, că eu, fiica domniei tale, Voichița, dus-am pitac de la anume boier către banul Mihai.

— Fată hăi!... mă umpli de groază!

— Pitacul trebuia să-l ducă Grue, urmă Voichița, cu nevinovăție, dar el a fost arestat din pricina mea... Adică a lui Radu Cujbă.

— Leşin!... Vai şi-a... Leşin... Apă!

Fata intră în odaia părintelui şi, înainte de a-i da paharul cu apă, zise agale :

— Ține-te bine, tată, ca s-auzi ce am vorbit cu hanul Mihai. Bărbat vrednic, tată dragă, înțelept, îndrăzneț şi frumos, cum rar se află. Ți se lipeşte de inimă. Pe mine m-a vrăjit!

— Eşti ne... nebună! Un răzvrătit... un osîndit la moarte! Şi Voichița nu se opri aici, ci deşertă traista cu totul :

— Trebuie să mai ştii, tată, că şi Radu Cujbă îl urăşte pe banul Mihai. Cred că acum goneşte după Român Grue, spre Sibiu, să-i taie calea şi... Că vrea jupîn Cujbă să facă o ispravă de seamă, ca să se pună bine cu vodă şi cu... mine.

— Aşa! Radu-i un viteaz şi jumătate! Şi ambițios!... Cînd îşi pune în cap ceva... Nu se lasă nici mort.

— Doar atunci cînd ne-au călcat hoții s-a ascuns, ca un fricos. Dacă nu săreau Român Grue şi ai lui...

— Iar Grue?! Numele ăsta mă îmbolnăveşte : să nu-l mai pomeneşti în fața mea! Ai să te măriți cu Radu Cujbă, îndată ce se întoarce biruitor, cu Grue legat de coada calului, dacă a fost trimis să-l...

— Şi dacă se întoarce Grue cu Cujbă legat de coada calului, îl ierți şi mă laşi să mă mărit cu el? 1

, — Ori Radu Cujbă ori, cum am mai spus... la mînăstire!

— Ai vrea dumneata să mă vezi nevasta unui fanfaron caraghios?

— Boier de neam! Bogat! Călătorit la Constantinopol, la...

— Batjocora şi rîsul lumii!... Dar să lăsăm sfada şi să încercăm a dormi.

— Să dormim? Acum cînd se face ziuă?

— Putem dormi pînă la prînz.

— Hm...! Vrei să ne găsească slujitorii lui vodă şi să ne taie? Că -asta am visat, cum... Primejdia ne paşte în orice clipă! Luăm tot ce putem de la Novăceşti şi...

Voichița se prefăcu uimită :

— Mare minune!... Zău dacă nu încep a crede că ghicitoarele alea ți-au făcut farmece... Păi bine, tată, n-ai spus că nu pleci la drum lung?!

— Ce are a face? Vrei să mă țin legat, aşa, de-o vorbă aruncată-n vînt? Să mă prindă vodă şi să mă pună sub securea călăului? De ce să mă încăpățînez prosteşte?... Şi-apoi se mai schimbă omul, vai şi-amar... Se mai înşală... Plecăm şi gata!

Voichița rîse mut, aşa fel încît părintele să nu-i simtă viclenia.

— Bine tată ; dacă zici dumneata... Dacă m-aş împotrivi şi s-ar în-tîmpla ceva rău, ai putea da vina pe mine, iar eu te iubesc mult şi vreau să trăieşti, să fii sănătos şi vesel.

— Aşa, fata tatii! Acum ai vorbit cuminte. Chibzuiala-i mama înțelepciunii.

— Ai putea spune şi... teama, începă Voichița, aşa, în trecere. Deci eşti hotărît.

— Foarte. Mai ales că acolo s-ar putea să vină şi Radu Cujbă.

— Unde, tată? Că de la miezul nopții tot strigi : plecăm! plecăm! Şi nu spui unde.

— Deocamdată la Novăceşti.

— Bine. Şi pe urmă?

— Pe urmă... pe urmă peste... munții cei înalți.

— Deci la Sibiu?!

— Ssst!... Să n-audă careva... Taină mare!

Chemă slujnicele care, primind poruncă să împacheteze totul pînă la prînz, îşi limpeziră obrazul şi ochii cu apă rece şi prinseră a alerga şi-a chiteai ca pichirile. Voichița se îngriji de toate, deşi îşi vedea părintele frămîntat de gînduri potrivnice.

— La urma urmei, o să ne întîlnim acolo cu alți pribegi, cu cumnatul Iordache. C-o să vină şi el, nu-i aşa?... Să scăpăm de un domn tiran. Cum ai spus că l-a poreclit norodul?

— Alexandru „oaie seacă”.

— Da, da! rîse subțire. Oaie seacă şi berbec nărod.

— Aşa, tată ; începi să te numeri şi dumneata printre boierii tineri. Auzind bătăi în poartă, Voichița ieşi în cerdac. Răsărea soarele, roşu,

mare, uşor încețoşat de aburii dimineții. Un slujitor deschise poarta şi un călugăr, obosit şi plin de praf, înainta spre cerdac, întrebă dacă poate vorbi cu Voichița vornicului Neagu.

— Aflat-am că jupîn stolnic nu-i acasă, dar că pot vorbi cu domnia ta.

— Vorbeşte, părinte.

— Jupîn Radu Cujbă m-a rugat să vă vestesc că...

— Unde l-ai întîlnit pe jupîn Cujbă?

— În chinovia noastră, la Cozia ; a pătimit multe de la unul Român Grue ; dar a scăpat şi, pînă la urmă s-a legat că-l prinde şi-i face capătul. Aşa zice jupîn Radu Cujbă. Dar eu, venind încoace, prin Piteşti, am aflat că vodă a hotărît să taie capetele a zece boieri bănuiți a fi părtaşi la răzvrătirea banului Mihai.

Toma Neagu, ieşit în cerdac, a auzit numai ştirea despre tăierea boierilor şi foarte s-a înspăimîntat :

— Ce spune? Ce spune? Vai şi-amar...

— Spune că trebuie să grăbim... plecarea. Din fața puhoiului, a pojarului şi a mîniei lui Alexandru vodă trebuie să te fereşti, dacă vrei să mai trăieşti!

— Haideți! vai şi-amar... Ce mai zăboviți? De cînd am zis eu să plecăm?

Aşa, numai cu isteţimea şi cu un dram de viclenie, Voichiţa a făcut ce-a dorit : adică a pornit," în pribegie, lâ Sibiu.

În cetatea Sibiu, Român Grue şi prietenii lui locuiau la hanul „Butoiul de Aur" şi aşteptau să înfăţişeze judelui scrisoarea banului Mihai. Dar spre marea lor mirare, a doua zi straja de la Casa Sfatului nu le-a mai îngăduit să intre.

— Şi_a vîrît coada vreo iscoadă de-a lui Alexandru vodă, îşi dădu

cu părerea Calapăr.

Pînă una-alta, porniră iar să bată străzile cetăţii, cu gînd s-o cunoască şi poate să întîlnească om cunoscut dintre pribegi ori neguţători.

Vremea era frumoasă. Soarele scălda în aur copacii, casele, zidurile, turnurile, turlele ascuţite. Lume multă forfotea pe uliţi ca-n zi de tîrg. Dar flăcăii din Novăceşti vedeau mai ales ce fete frumoase, cu păr ca şofranul şi ochi ca peruzeaua, avea cetatea. Calapăr zgîndări inima lui Român Grue :

— Frumoase, dar ca Voichiţa, nici una : deşteaptă, frumoasă şi ticăloasă cît încape, dacă a trimis călău gulerat să ne prindă şi să ne ucidă. Eu am zis : nu lua ce nu-i al tău, că te arde.

— Dac-aş şti că-i în adevăr aşa, toată dragostea din mine s-ar pre-schimba în ură şi... gata! aş uita-o. Dar cît timp n-avem dovezi, nu-ţi îngădui, Calapărule, s-o ponegreşti...

O vreme au tăcut, fiecare cu gîndurile lui. În dreptul unei crîşine, Moţoc zise, tînguitor :

— De cînd horhăim pe uliţi mi s-a uscat gîtul.

— Să mergem la han, poate aflăm unde locuieşte Aloisius Gruber. Dorondoc ceru trei fripturi bine rumenite, cu castraveciori muraţi,

cum ştiu transilvănenii să facă :

— Prea bine, Herr Motzoku, prea bine! zise Else.

— Auzi? Herr Motzoku! rîse Calapăr. A dat berechetul peste tine. Rotindu-şi privirile asupra muşteriilor din han, întîlniră un bărbat

voinic care bea bere, cu năduf, în tovărăşia unui mustăcios şi rostogolea nişte ochi duşmănoşi spre cei trei flăcăi români. Frau Else, naltă, sprintenă, albă la faţă, cu ochii verzi-vineţii, cu buze rumene, cu braţe vîn-joase, îmbrăcată cu cămaşă înflorată şi ilic de catifea neagră cu înflo-.

rituri galbene şi verzi, le puse fripturile şi vinul pe masă. Calapăr lăudă frumuseţea hangiţei, iar Dorondoc gustul fripturii şi al castraveţilor. Din colţul lui, voinicul se uita tot mai chiondorîş.

— Te pomeneşti că are chef de gîlceavă, zise Calapăr, după ce udă cu vin dulce-acrişor, dumicatul de friptură grasă, de porc.

Grue povăţui cumînţenie, să nu se încurce în vreo belea, înainte de a înmîna scrisoarea.

— Cuminţi şi blînzi ca mieluşeii, cu lapte dulce pe botişor, şfichiui Dorondoc. Şi dacă vrea să caute ceartă cu luminarea? Ei?

— În ruptul capului, nu!

— În Bucureşti, tu stîrneai toate gîlcevele, arţăgosule, şi-aici...

1R3

Frau Else se apropie cu surîs prietenesc pe buze şi întrebă dacă nu mai vor vin. Grue îi mulțumi.

— Trei flăcăi voinici nur ein ulcior? Păcat!

— Atunci adă... zwei, zîmbi Român Grue, iar Calapăr rîse :

— Ulciorul sau capra cu țîța în spinare, suge românul pînă moare. Pentru că Else rîse deosebit de frumos, Dorondoc o rugă :

— Dar le-aduci pe rînd, ca să te vedem de mai multe ori, frumoaso!

— La domnia ta, Frau Else, toate-s faine : şi friptura şi vinul şi privirea, nu se lăsă Calapăr mai prejos.

— Mda... mormăi Grue, noi ne zgîim la frumusețea hangiței şi nu auzim cum voinicul de colo îşi tot zdrăngăneşte spada.

Ca să afle pricina supărării zdrăngănitorului, Calapăr o rugă pe Frau Else să ciocnească o cupă de vin cu dînşii. Săsoaica se arătă foarte bucuroasă. Dar, în clipa cînd ciocneau cupele, voinicul a izbit clondirul de duşumea.

— S-a înfuriat zdrăngănitorul de clistire, rîse Moțoc, şi-a intrat în zodia... spărgătorului.

Frau Else se răsuci spre el, vorbindu-i sever :

— Reiter Micloş, poftesc la tine să spune ce nu place în han la Else.

— Că faci ochi dulci acestor...

— Ochi galeşi nu se vînd la „Butoiul de Aur”, cavaler Micloş.

— Fain răspuns! o lăudă Calapăr. Bravo Frau! Ochii galeşi se fură!

— Să nu-l întărîtăm, că nu se ştie ce iese...

— Adevărat, Grue. Omul rău ca şi cărbunele : dacă nu te aide, te înnegreşte.

Grue o întrebă pe Frau Else, în şoaptă, dacă ştie unde locuieşte diacul Aloisius Gruber. Micloş se mînie şi mai tare : bău două cupe una după alta, se şterse cu mîneca la gură şi-i porunci mustăciosului.

— Umple-mi cupa, Ianoş!

— Iți face rău, Micloş! Nu mai bea, căută prietenul să-l astîmpere. Cavalerul scoase din gît un „aha” şi zise :

— Dacă te duci şi le spui celor trei valahi să plece cît mai repede, altfel mă-mbăt şi-i.farm bucățele!

Prietenul Ianoş se ridică pufnind şi se îndreptă, împîeticindu-se, spre masa celor trei români :

— Rog frumos părăsiți hanul... Prietenul meu, Reiter-ul, nu sufere mutrele voastre.

— De ce? întrebă Român Grue. Nouă ne sînteți dragi ; iar hanul este loc de adăpost pentru orice fel... de mutră.

— Rog plecați înainte de a se înfuria Micloş, c-apoi...

— Du-te la masa ta, omule, pînă nu te-arunc, ca pe-un sac cu cilți, drept în mijlocul mesei lui Micloş al tău! se zborşi Dorondoc.

— Îndrăzneşti, mîrlanule, să rîzi de-un Reiter? Dumnealui a... Dorondoc nu-i dădu răgaz să-şi sfîrşească vorba : îl brinci cît colo.

Dar Micloş trase sabia ; Român Grue şi ai lui se puseră în gardă. Frau Else intră între dînşii, poftindu-i, cu hotărîre, să se cumințească.

_, Vă fac una cu pămîntul! strigă Micloş spre români. Mă lupt cu oricare dintre voi!

Calapăr îl întrebă, cu haz :

— N-ai vrea, mai bine, să ciocneşti o cupă cu noi?

— Nu! Vreau să mă lupt... Pentru Else!

— Nu cred că Frau Else are nevoie de apărarea mea, dar dacă ții cu tot dinadinsul... Numai să mă lămureşti de ce? Ți-i logodnică?

—. Eu sînt cavaler rătăcitor şi orice cavaler rătăcitor are o fată pe care o iubeşte, o Artemida, căreia îi închină gloria şi viața.

— Dar eu n-am ştiut că sînt Artemida ta! rîse Else.

— Aşa-i legea cavalerească : să arăți iubitei c-o iubeşti, cucerind-o cu spada ori jertfindu-te pentru ea, chiar dacă ea nu ştie.

Calapăr făcu mare haz :

— Aaaa! Straşnică lege... dragoste chioară şi amor ghebos. Ferind repede mesele, Micloş sări la luptă cu spada. Român Grue lovi primul ; cavalerul îi răspunse. La a şasea lovitură, îl luă în rîs :

— Habar n-ai de lupta cu spada, valahule!

— Încetați, odată! strigă Else.

— Îl răpun îndată, frumoasă Artemida.

Grue lepădă contăşul, să fie mai sprinten, aruncîndu-l spre Moțoc Dar Ianoş îl prinse :

— Las-că stă bine şi la mine... Şi, cu mare grabă, începu să-l buzunărească.

— Scrisoarea! strigă Calapăr, iar Grue întoarse capul.

— A, m-ai rănit, Reiter Micloş.

— Te dai bătut? %

— Nu! se împotrivi Grue, în timp ce Calapăr şi Dorondoc se luptau cu Ianoş să scoată contăşul.

Văzînd că Grue sîngerează la umărul stîng, Else se supără de-a binelea :

— Încetați! Mintenaş chem garda şi arestează amîndoi... Uite, aduc vin să beți pentru împăcare. Ia cupa, Micloş!

— Ei, dacă-mi porunceşti tu, Artemida mea, mă supun.

— În sănătatea ta, Reitere, bătăios, ambițios şi focos, nevoie mare! După ce bău, Micloş slobozi laude şi învinuiri :

— Şi tu eşti îndrăzneț, sprinten şi ager, dar nu cunoşti nimic din lupta cu spada. Habar n-ai! Fandarea, chinta, pasul...

— Atunci, mai bine să fim prieteni şi să ne înveți şi pe noi iscusitul meşteşug al luptei cu spada. Că nu se ştie...

— În mînuirea spadei nu-i de-ajuns să fii tare şi îndrăzneț. Îți trebuie şi meşteşug, ştiință, exercițiu.

Zise şi se apucă de dăscălire : fandările, directele, împunsele, pararea...

Micloş se mira cît de repede învăța Român Grue. Din cînd în cînd, românul greşea, anume, ca să nu simtă cavalerul că, de fapt, ştia să se bată destul de bine.

— Reiter Micloş, dacă mă înveți meşteşugul, poate ne întîlnim pe-un cîmp de luptă împotriva otomanilor şi doborîm cîți poftim, împreună.

— Ei, dacă ar avea cine ne conduce, cîte isprăvi am săvîrşi noi...

— O să avem şi bun conducător!... Pînă atunci, să mai închinăm un pocal şi să fim prieteni.

— Prosit! au băut şi s-au îmbrățişat toți. Numai Ianoş a mormăit :

— Mi-ai stricat toate socotelile, nepricopsitule! Pierdem o pungă de galbeni.

— Un cavaler trebuie să fie cinstit, iar valahii sînt nişte tineri viteji. Nu pot să... nu mă lasă legea cavalerească.

După ce Frau Else a legat rana lui Român Grue — de fapt o simplă zgîrietură — cei trei au plecat pe strada Teilor, să-l afle pe Gruber. Pe Iliuță l-au trimis cu caii la păşune, în luncă.

Însera, cînd au ajuns la diac acasă : un servitor țîfnos şi fudul le-a spus că stăpînul e plecat. Hotărîră să-l aştepte în stradă. Zăboviră pînă pe înnoptate. Ceasul din Turnul Sfatului sună ora de culcare. Socotind că Herr Aloisius Gruber o fi plecat din Sibiu, Grue hotărî să se întoarcă la han, iar mîine în zori să se aşeze de strajă în fața Casei Sfatului. Dar abia se urniseră din loc, cînd auziră paşi în capul uliței. Întîi crezură că vine Herr Gruber, dar nu : erau nişte umbre care-i urmăreau.

— Batem în retragere, pînă la han, şopti Român Grue.

Dar în clipa următoare două umbre se repeziră, cu săbiile. Erau vreo zece. Ii împresurară. Una, cu glas gros, ceru :

— Dați scrisoarea şi... gata! Slobozi!

— Cinstite umbre, n-am asupră-mi decît un răvaş de la o fată frumoasă, glumi Grue, ca să zăpăcească ceata atacatoare.

— Cine v-a spus că avem o... scrisoare? întrebă Calapăr. s~

— O fată de... de boier.

— Uite, doamne, că s-au făcut mincinoase şi fetele de boier, continuă Dorondoc să glumească.

— Scrisoarea care nu ştiu de ce vă trebuie, zise Grue, n-o purtăm cu noi. O păstrăm, în desagi, la han...

Umbra cu glas gros le ceru să meargă s-o scoată :

— Noi sîntem oamenii lui Alexandru vodă! Şi să nu cercați a fugi că... a voastră-i moartea...

Calapăr nu-i cruță :

— Voi, oameni ai lui vodă, ar fi mai bine să ne povestiți cum v-ați descurcat dintre oi şi berbeci!

— Tacă-ți gura!... Luați-o înainte şi mergeți mai repede, că vine ploaia.

144

În adevăr, dinspre Parîng urcau nori negri, întunecoşi.

— Ah, ce le-aş mai trage o calcavură! şopti Dorondoc.

— Sînt prea mulți, îl opri Român Grue.

— Ce şoşotiți acolo? întrebă cu mînie glasul gros.

— Punem la cale cum să scăpăm de voi!... rîse Calapăr, iar Grue şi Dorondoc traseră săbiile din teacă. Am înțeles că vreți să semănați castraveți pe pereți... Am ajuns la han!

— Dacă nu aduceți scrisoarea, dăm foc hanului şi vă căsăpim! Făcînd semn cu mîna către prieteni, Grue strigă, iar Dorondoc şi Calapăr îl urmară :

— Lume!... Frau Else! Reiter Micloş! Lotrii pradă hanul!...

N-a apucat Frau Else să spună de trei ori „Mein Gott", că Reiter Micloş şi încă zece-doisprezece muşterii au tăbărît în stradă şi, luptînd cu săbiile, alături de Român Grue şi ai lui, au pus pe fugă umbrele atacatoare, lovindu-i, brîncindu-i, dîndu-i peste cap. Numai trei ştiau să lupte bine, dar acum locatarii hanului erau mai numeroşi, iar Micloş dădea celor trei români o adevărată lecție de fandări, garde şi directe, ceea ce o făcu pe Frau Else să întrebe :

— „Butoiul de Aur", schimbat în loc de turnir?

După alungarea lotrilor, Român Grue mulțumi lui Micloş şi tuturor celor care au sărit să-l apere pe el şi-ai lui.

— Vezi, cavalere, cum ne învrăjbeşte duşmanul, ca să ne măcinăm între noi şi să se întărească el, îngreuind jugul pe grumazul nostru? Dacă toată vrednicia şi iscusința noastră s-ar strînge, buchet, sub porunca unui cîrmuitor priceput, în cîțiva ani sultanul n-ar mai sta pe tro-nu-i de aur, ci hrană la peşti, în Bosfor.

— Ai dreptate, flăcăule, dar lipseşte acel comandant.

— Lipseşte? Nu! Vine curînd. E pe-aici, pe-aproape.

— Îl aştept, să-l slujesc pînă la moarte... Să lupt cu otomanii!

— Ce, Micloş?! Iar te-ai îmbătat? îl zeflemisi Ianoş.

— Da! Beat de licoarea nădejdii că țările noastre se vor mîntui de jug străin...

— Reiter Micloş, dar tu gîndeşti drept ca noi.

— Numai că el, Reiter-ul, nu ştie, vorbi cu răutate Ianoş, că Si-gismund Bathory, craiul Transilvaniei, se sperie şi de muierea care i-ar putea fi soție, darmite de... iatagan otoman.

— Să nu ocărim un om tînăr cu ambiții mari şi ginduri înalte.

— Dacă n-o fi el, găsi-vom noi altul. De pildă, stăpînul nostru.

Cînd Micloş dădu să întrebe cine-i acela, intră în han Iliuță, gîfîind şi tremurînd, speriat :

— Bădiță Grue, caii!... Mi i-au luat nişte...

Săriră toți patru, afară de Ianoş, care-i urmări cu priviri de milă. În stradă, începuse ploaia, cu fulgere şi trăsnete. Iliuță arătă încotro

145

s-au furişat hoții. Alergară şi, zărindu-i după un cot, la vreo trei sute de paşi, strigară :

— Lăsați caii, tîlharilor!

Apropiindu-se în fugă, Român Grue îşi chemă armăsarul, pe nume :

— Lăstune! Aici!... La bădița Grue... Aşa... Vin, Lăstune!

Calul rupse frîul, izbi cu copitele, brînci hoțul şi veni, în trap, la stăpîn, forăind, parcă-ar fi povestit despre răpire. Ceilalți trei cai îl urmară : furii se topiră în întuneric şi ploaie.

— Adevărată minune! exclamă Micloş, uimit.

— Nu-i minune, cavalere, surise Calapăr, ştergîndu-şi cu palma ploaia de pe obraji. Calul bun îşi iubeşte stăpînul vrednic.

— Aşa, Lăstune, îşi bătu Grue calul pe crupă, şi-i sărută ochii uzi de ploaie, să nu mă părăseşti niciodată... Auzi, tu? Niciodată!

Îşi descheie contăşul şi-i îmbrățişa capul, aşczîndu-i urechea pe inimă. De partea cealaltă, Ianoş, ivit ca din senin, izbi un pumn în falca lui Grue. Amețit, lovitul întrebă :

— Ce se în... Ce vrei, Ianoş?... Fraților, vrea să-mi smulgă contăşul!... Văzîndu-se împresurat, atacatorul o împunse la fugă. Aţiţat de Iliuță,

Osman îl urmări, dar din pricina întunericului şi a ploii, îl pierdu după un colț de uliță şi se întoarse amărît, cu coada între picioare. — Cavalere Micloş, ce vrea prietenul tău? întrebă Román Grue.

— Jur că nu ştiu!... Doar atît că mi-a dat să beau şi m-a îndemnat să pornesc sfadă cu voi; ori eu... vă simt prieteni.

— Are legături cu oamenii lui Alexandru vodă, presupuse Dorondoc.

— Ne încolțesc mereu duşmanii, fraților. Hai în odaie să ne sfătuim, Iliuță, du caii în grajd.

— Dorm acolo, în iesle, cu Osman lîngă mine.

Rădvanul în care călătorea Toma Neagu era urmat de trei căruțe, încărcate cu lucruri trebuitoare pentru o pribegie îndelungată. Voichița mergea călare, alături de răvdan. Urcînd spre Bran, Neagu a întrebat-o de ce nu vine lîngă el :

— N-ai obosit în şa?

— E vreme frumoasă. Priveliştea-i minunată. Roaiba are trap lin parcă mă leagănă... Ştii, tată, era mai înțelept dacă din Novăceşti plecam noaptea.

— Ei, zor mare, fata mea! Vai şi-amnr...”

— De ce aşa de mare?

— N-am vrut să-ți spun, dar azi dimineață am aflat că vodă... l-a tăiat pe stolnicul Iordache.

— Ştiam, tată... Nu ți-am spus, ca să nu te sperii.

Urcuşul spre Bran cotea adesea, în loc. Caii bocăneau din potcoave şi suflau din greu. Vîntul adia, molcom, înviorător. Parcă tot văzduhul ar fi fost de mătase străvezie. O bucurie proaspătă încălzea inima Voichi-

ței. Ii venea să dea pinteni calului, să zboare cu pletele fluturînd în vînt. În schimb, Tema Neagu căsca somnoros şi rău îi părea că zdruncinul răd-vanului nu-l lăsa să doarmă. Astă-noapte n-a pus geană peste geană şi acum...

Unul dintre slujitori, Gheorghe, gonind din urma carelor, vesti, cu suflarea întretăiată, că-i urmărea un pilc de călăreți.

— După cît mi-am dat seama şi m-ajută ochii, sînt slujitori domneşti. Galopează straşnic.

— Vai şi-a... Îmi taie capul, dacă m-ajung!

Voichița privi în urmă ; văzu norul de praf, socoti că sînt încă departe şi hotărî :

— Grăbim cît putem, pînă intrăm în pădure.

Toma Neagu se pierdu cu firea ; întreba mereu : „Ce ne facem?... Ce ne facem V Voichița hotărî calmă, bărbăteşte :

— Pândele, iei conducerea convoiului. Căruțele cotesc pe cel dintîi drumeag la stînga ce se afundă în munte. Le scoți la noaote şi le adăposteşti în Şimon, la Cristea Rogoz, fratele mamei.

— Şi noi ce... noi ce facem? întrebă Neagu.

— Încalecă pe Breazu şi hai!

Supus şi gemînd „vai şi-amar...” încalecă şi puse pinteni ; dar după trei salturi opri :

— Stai!... Pungile... Giuvaiericalele. În rădvan!

— Ai dreptate! sări Voichița din şa.

Luă pungile din sipetul de sub pernele rădvanului, le îndesă în coburii de la şaua Roaibei, iar giuvaierurile la Breazu, în chimir.

— Şi dacă slujitorii domneşti ne ajung înainte de a ne ascunde?

— Să nu vă ajungă, Pândele! porunci Voichița. Ş^ de vă ajung, vă bateți.

— Cu slujitorii lui vodă? se sperie Pândele.

— Mai ales cu ei! vorbi Voichița, semeață. Dacă te porți bine, te răsplătim boiereşte. Înțelegi?

Se despărțiră, galopînd fiecare pe drumul lui. Dar după cîteva clipe, vornicul Neagu rămase în urmă.

— Hai, tată! îi strigă fata. Grăbeşte!

— Nu poate calul... I-am rănit coastele cu pintenii, vai şi-amar... Hai, Breazule!... Diii!

Voichița privi în urmă, înțelese că, într-un sfert de oră, slujitorii domneşti îi vor ajunge şi se întrebă dacă mai pot nădăjdui ceva.

Cînd calul lui Toma Neagu dădu semne de oboseală fără leac, Voichița opri, gîndind s-o ia pe-o văiugă spre pădure. 't ,— Fugi tu, fata tatii... Măcar tu să...

— Nu te las singur!

— Fugi!... Galopează! Vai şi-a... Nu fă ca atunci, la Novăceşti. Dacă eşti tu slobodă, mă răscumperi...

— Poate ai dreptate... Afundă-te în pădure şi te ascunde pînă trec urmăritorii. Eu îi atrag după mine, spre Bran. Dacă scap în Transilvania, trag la „Butoiul de Aur” din Sibiu, unde-am mai stat.

Neagu a intrat în codrul de brazi deşi ; Voichița a galopat înainte, spre Bran. Vedea cetatea şi nădăjduia să scape.

În noaptea aceea, trimişii banului Mihai n-au dormit : au tot încercat să iasă din han, dar au simțit că erau pîndiți, înconjurați, de duşmani şi s-au ferit a-i înfrunta.

— Am căzut în capcană... a suspinat Român Grue.

Dar nopțile în orice han sînt foarte scurte : mereu sosesc şi pleacă muşterii : negustori, călători, cavaleri rătăcitori, lume de tot felul, guralivă şi grăbită. Aşa că timpul trece repede. Român Grue s-a dat în vorbă cu nişte negustori veniți tocmai din Suceava, care-l înştiințau despre întîm-plări din domnia lui Aron vodă. Moțoc şi Calapăr moțăiau în fața unor ulcele de vin, vorbind agale.

— Fraților, ştiți ce-am aflat adineaori de la Iliuță? Că şi Voichița a tras aici la han, vorbi Grue, bucuros şi îngrijorat, totodată.

— Cînd?... se cruciră cei doi într-o singură întrebare.

— Nu ştiu. N-a văzut-o nimeni, de aceea mi se pare că băiatului i s-a năzărit.

— Altă belea! se temu Calapăr. Ița-ița, prin păiş, fîța-fîța prin costiş...

Român Grue n,-a ştiut ce să răspundă prietenului care-l picnea c-o ghicitoare despre coasă. Şi-atunci a trecut repede la un plan de a pătrunde în Casa Sfatului :

— Îmi rad musteața, mă îmbrac în straiele hangiței şi...

— Te îmbraci femeieşte? E nedemn de-un bărbat! se împotrivi Calapăr ; se răzgîndi însă repede, amintindu-şi că şi el s-a schimbat în astrolog. Da... e cam ruşinos, dar poate-i sănătos. €u un coşuleț pe braț, chip că te duci la piață, după cumpărături, poți păcăli urmăritorii.

— Dacă altfel nu se poate, să ne înşelăm duşmanii... fă-te şi muiere, încuviință şi Dorondoc. Bine-o să-ți mai şadă, ditamai săsoaica, mare şi voinică!

Hotărîră să păstreze taină, că dacă Ianoş e cumpărat de slugile lui Alexandru vodă, nici Micloş n-o fi mai breaz.

Şi mai trecu o noapte. Cînd se crăpa de ziuă, odată cu vreo cinci-şase muşterii, se ivi şi cavalerul Micloş : somnoros, căscînd zgomotos să i se dezbîrne fălcile ; strigă la ajutorul hangiței :

— Ei, papa Hildebrandt, bunu-i vinul dimineața, pe inima goală?

— Te-ai încredințat singur, cavaler rătăcitor, de vreme ce adesea adormi cu capul pe masă, aici, la „Butoiul de Aur”.

— Nu rîde, că nu pentru vin, ci pentru Artemida, vin eu aici! Şi pe cînd papa Hildebrandt îi aducea un clondir cu vin, în han intră

148

un scamator, care pretindea că poate schimba un lucru în altul, că poate face vinul să fiarbă aruncînd în pahar o pietricică. Auzind de asemenea parascomedii, lumea se adună, cioatcă. Micloş turnă vin într-un pahar, iar scamatorul lăsă uşor o pietricică albă, cît o alună şi, după cîteva clipe, vinul începu să sfîrîie şi să arunce afară beşicuțe cu aer.

Grue şi ai lui, înghesuiți între oameni, priveau şi ei, ca la o minune, deşi mai văzuseră păcălituri şi drăcovenii de-astea.

— Fierbe vinul!... Vedeți?... Clocoteşte fără foc! striga unul mărunțel şi băgăreț, îndemnînd oamenii să se uite,- iar el, cu dreapta, cerca să-l

buzunărească, din spate, pe Grue. Calapăr îl văzu, îl prinse de mînă ; dar, lunecos ca tiparul, îi scăpă şi-o luă la fugă, pe uşă, şi dispăru în uliță.

— Ți-a luat ceva? întrebă Dorondoc.

— Nu... răspunse Grue, după ce-şi pipăi buzunarul. Dar nu mai e de trăit nici aici ; oftă şi se apropie de Frau Else :

— Iți fac o rugăminte, între patru ochi. Este aici o jupînița...

— Da ; a întrebat de dumneata. Acum doarme şi m-a rugat să nu spun la nimeni, afară de dumneata, că se află aici. Zice că nu va ieşi din cămăruța pe care i-am închiriat-o, două-trei zile.

— Mda... Atunci, te rog mult, să mă ajuți, împrumutîndu-mi un costum de al domniei tale. Cred c-o să-mi vină...

— Te-mbraci femeieşte? Dumneata, bărbat frumos...

— Trebuie, Frau Else ; altfel nu pot împlini porunca pe care trebuie s-o împlinesc.

Hangița îl privi cu prietenie, zîmbindu-i cum numai femeile înțelepte ştiu să zîmbească.

Intrînd în pădure, Toma Neagu a mers, cît a putut calul de repede, ferindu-se de crengi, de rîpi, de stînci. Suspina întruna „Vai şi-amar... Nu mai pot... Sînt frînt şi singur... Dacă scap de gîdele lui vodă, mă sfîşie fiarele prin codru. Şi nici o colibă, nimic”...

După vreo două ceasuri s-a întors la drum, cu gîndul să pornească după Voichița. Cînd auzi lătrat de cîine, se opri. Venea un convoi de care. Descăleca şi se ascunse după nişte tuf ani. Aşteptă să ajungă în dreptul lui şi le ieşi în cale.

— Sînteți neguțători?

— Într-un fel, răspunse unul cu pălărie ponosită. Dar domnia ta, arăți a boier.

— Vai şi-amar, mai samăn a...

— Mda... Chiar ne-au întrebat nişte slujitori domneşti care veneau dinspre Bran, dacă n-am văzut un boier aşa mai... Îndesat, care...

— Vai şi-amar! se sperie Neagu. Şi?

— Am spus : „N-am văzut!” Că nici nu văzusem. Or poruncit că dacă întîlnim aşa ceva, să trimitem ştire la Cîmpulung ori la Bran.

Toma Neagu se îngrozi : „Am căzut în capcană”...

— Boierule, nu te speria. Ei cu treaba lor, noi cu-a noastră.

— Ştim şi noi că nimeni nu fuge de bine, să hălăduiască, de florile mărului, prin codri pustii.

— Şi dacă duceți marfă în Transilvania...

— Vin boierule, precum se vede : butoaie cu vin.

— N-ați vrea să mă treceți şi pe mine peste graniță?

— Ei, asta-i grea poveste... Eşti om căutat de stăpînire şi...

— Plătesc!... Plătesc cît vreți...

— Nu ; ne punem viețile-n primejdie.

— Luați-mă ca ajutor la căruțe... Vă rog! Ascundeți-mă...

— Unde? Dacă-n căruțe am avea fîn şi nu butoaie...

— Vîrîți-mă într-un butoi!

— Păi... te-mbeți, boierule. Sau, mai degrabă... te-neci.

— Vă rog, oameni buni, ajutați-mă... Vărsați vinul şi... Vi-l plătesc de zece ori prețul!

— Mă rog : vinul îl scoatem pe vrană, dar pe domnia ta pe unde te vîrîm?

— Slăbiți cercurile, scoateți fundul şi... La fiecare cîte zece galbeni!

— Fiu-fiuu! fluieră unul din căruțaşi. Ce de bănet! Dară noi nu primim decît prețul vinului vărsat.

— Dară de ce să vărsăm bunătate de vin?

— Păi, nu-l putem bea tot, vorbi unul mai tînăr. Şi dacă vrem să ajutăm omul, amintiți-vă că avem un poloboc gol. E bun, uscat, facem omului un pat de fîn, îşi pune cuşma sub cap şi doarme, ca un împărat în baldachin. Răsuflă prin vrană...

Toți îl lăudară pe tînărul căruțaş. După o jumătate de oră, după ce puse cîte un galben în palma fiecărui căruțaş, iar într-a celui tînăr, doi galbeni : „istețimea se prețuieşte!" Toma Neagu se cuibărea în butoi.

Pînă la Bran au făcut trei ore. În uşa casei vameşului, un slujitor domnesc îi întrebă pe căruțaşi dacă n-au întîlnit un boier rotofei şi o jupîniță îmbrăcată în ilic verde şi cuşmuliță castanie, pe cal pintenog, cu frîu de mătase.

— Nu cinstite slujitor. Dacă-i un răufăcător, vă pică el în gajbă, fără îndoială.

Vorba asta plăcuse vameşului, care ştia şi el ceva neştiut de slujitori, şi fiindcă fusese „bine uns", nu scîrțîia, ci tăcea.

De obicei, la Bran, neguțătorii plăteau vama şi treceau, pe cuvînt. Acum vameşii cereau ca butoaiele cu vin să fie vîndute chiar din vamă, pentru un hangiu din Sighişoara şi unul din Sibiu. Ca să uşureze neguță-toria, să nu mai dea jos butoaiele, se învoiră să cumpere şi căruțele. Căruțaşilor nu prea le convenea, dar se lăsară ispitiți de prețul mare la care tocmiră căruțele. Cai aveau negustorii transilvăneni.

— Luați banii, deshămați caii şi vă întoarceți acasă călări, sfîrşi tocmeala un sas voinic şi rumen la obraz, de parcă şi-ar fi dat cu boia.

— Da, dar vedeți că... se simți încurcat căruțaşul român.

— Ce să mai văd? Ziceți bodaproste, că nu mai umblați prin tîrguri şi sate. să vindeți vinul cu vadra.

— Bine, dar noi...

— Ce vă tot codiți aşa? Nu vreți? Stricăm tocmeala!

— La drept vorbind nu... nu ne codim, dar să vindem numai... cinci butoaie. Unul e...

— Toate! Am zis!

— Măi fraților, ce ziceți?... Toate?

— Ce putem face? Asta-i!... Toate! Primiră banii şi bătură palma.

— Ciudat! se miră neguțătorul. În loc să vă bucurați, voi... Ori aveți apă în celelalte?

— Ferească dumnezeu! Vin bun, de acelaşi soi. Şi, apropiindu-se mult de un anume butoi, căruţaşul glăsui mai tare : Vorba ne-a fost să ducem... marfa pînă la Bran! Pîn-aici, noi, cu pomana ; de-aici, Cel de sus cu mila... Herr Kaufmann, ia căruţele şi butoaiele şi fii sănătos, cu cîştig cît mai mare, că ţi-am vîndut vin bun, de preţ, să te lauzi la muşterii.

Judele cetăţii Sibiu chemă secretarul şi—1 întrebă de ce n-a venit valahul cu o anume scrisoare, despre care îl anunţase, acum trei zile.

— Nepunctuali, monseniore. Nu i-am mai văzut de atunci.

Abia se aşezase pe scaunul de ocîrmuitor al cetăţii, că la uşă s-auzi gălăgie mare, iar în birou năvăli un slujitor, suflînd greu, speriat :

— Monseniore, o femeie... o nebună, vrea să... dă buzna!

— Ce femeie? Ce vrea? întrebă Aloisius Gruber, din biroul lui.

— A izbit halebardierii de la intrare, a doborît pe alţii. Are o putere... Vreo opt abia am... dar ne scapă!

— O nebună în Casa Sfatului?

— Zice că are o scrisoare pentru luminăţia voastră.

— O femeie? Cu o scrisoare?...

— E îmbrăcată ca o hangiţă săsoaică, încălţată cu ciubote.

— Legaţi-o! porunci judele.

Răsuflînd şuierat, ca după o luptă grea, săsoaica răzbi în biroul judelui şi vorbi, cu plecăciune :

— Iertaţi că dau năvală, dar de cinci zile straja Sfatului îmi pune vîrful sulniţei în piept şi nu mă lasă să intru. Herr Aloisius Gruber, mă cunoşti?

— Nu! Nu te-am văzut niciodată!

— Îmbrăcat-am straie muiereşti, nu ca să vă sperii, ci ca să scap de duşmanii stăpînului meu, banul Mihai, duşmani care mişună prin cetate, mai rău ca şobolanii şi ca şerpii în tufişuri.

— Eşti nebun?

— Îngăduiţi-mi, vă rog, să vă pun în mînă scrisoarea.

— Scrisoarea? se cruci Gruber. Ce seri...

— Strajă, lasă-mi dreapta slobodă, să scot scrisoarea din sin.

— Ai cumva arme asupra ta? întrebă judele.

— Cercetaţi-mă!... Îşi smulse broboada colorată, cu flori multe, şi vorbi răspicat : Am îmbrăcat fusta şi cămaşa hangiţei de la „Butoiul de aur", pentru că într-alt chip nu puteam intra la luminăţia ta.

Diacul Aloisius Gruber se străduia să-l lămurească pe judele cetăţii, că Alexandru vodă din Ţara Românească are mulţi bani şi plăteşte sumedenie de iscoade. Român Grue, stînd în picioare între cei doi dregători, îşi mărturisi păsul lui, care era şi al ţării, jefuită de sultan, cu ajutorul unui domnitor care pune biruri peste biruri, dări peste dări, angarale peste angarale. Şi ce brumă mai rămîne la casa românului jefuiesc ienicerii şi tătarii, tot cu îngăduinţa lui vodă. De aceea nici neguţătoria saşilor la miazăzi de munţi nu mai merge cum mergea : vadurile se sparg, dughenele se pustiesc.

— Oamenii nu mai pot răbda, monseniore. Aşteaptă un cîrmuitor vrednic, cu care să sară la luptă.

— Cunosc starea țării, adeveri judele. A Transilvaniei nu-i cu mult mai bună. Răspoimîine, la orele zece, ai răspunsul, adăugă judele, după ce citi scrisoarea.

— Vă mulțumesc din inimă, monseniore î

Cu o bunăvoință care-l cam miră pe Grue, Aloisius Gruber îl sfătui să stea liniştit la han, pînă cînd slujitorii îl vor vesti să vină la Casa Sfatului să primească răspunsul.

Fericit că, în sfîrşit, a împlinit porunca banului Mihai, Român Grue a ieşit din Casa Sfatului aşa de vesel, că parcă zbura. Pletele îi fluturau în vînt. Fustele îi fîlfîiau în jur, ca nişte aripi. Şi numai cînd a băgat de scamă că lumea se opreşte şi cată la el cu nedumerire şi chiar cu spaimă, Grue a rîs, a intrat într-un gang, şi-a înnodat broboada pe cap, şi-a aşezat coşul pe braț, ca să pară o săsoaică tîrgoveață. Dar, deodată, cineva cunoscut îi tăie calea şi întrebă batjocoritor :

— Ce mai faci... viteazule? Ai ajuns şi-n Sibiu?

— Ce vrei... săsoaico? se sperie cel întrebat.

— Nu ştiu dacă trebuie să-ți pun o piedică, să te răstorn pe pietrele astea ori să te amețesc cu cîțiva ghionti, să te satur de urmărire.

Cunoscîndu-l, în sfîrşit, Radu Cujbă amuți. Buzele-i şoptiră fără voie:

— Român Gr...

— În carne şi oase, cu musteața rasă şi îmbrobodit de Else, nu de tine.

— A...ai dus scrisoarea?

— Dus! Mulțumesc cerului!

— Aaah!... Îmi vine să te...

— Domol, că rîde Sibiul, dacă te vede stîlcit de-o... muiere.

1 fi/l

— Or să-ți răpună capul slujitorii mei... pînă la urmă!

— N-are rost, Radu Cujbă ; pentru omor sfatul cetății te spînzură în pădurea de la Dumbrava. Şi nu face să jelească Voichița după domnia ta.

— Voichița se află în Sibiu ; ne întîlnim pentru logodnă!

— Aha!... Trebuia să-mi închipui... se întrista Grue. Vorbind, au ajuns la han. Calapăr îl luă în primire :

— Ei, Român Grue, te-ai lăsat prins de Radu Cujbă?

— Ne-am întîlnit întîmplător, deşi mă caută şi mă pîndeşte de multe zile, cu străji, slujitori, iscoade, vînduți. Povățuiesc să nu se mai ostenească : scrisoarea a ajuns unde trebuie. Aşa că mai bine să bem o cană de vin împreună, ca să înțeleagă şi dumnealui că sîntem români şi că vrem binele țării şi al norodului.

— Nu mă-njosesc să beau cu... bolmoji cuvintele în nehotărîre. Aprinşi, cufundați în vorbire, n-au văzut-o pe Voichița coborînd treptele în sala hanului, ci au auzit-o doar întrebînd :

— De ce înjosire e vorba, jupîn Radu Cujbă? Toți întoarseră capetele, cu uimire :

— Domnia ta aici?... Voichița!... Logodnica...,

— De ce vă miraţi aşa? Oare n-aţi fi vrut să vin? Cuprinşi de emoţie, Grue şi Cujbă vorbiră aproape la fel :

— Ba da!... Cum să nu... Sînt fericit!... Fericit!

Simţind foarte limpede care rostea cuvinte din mimă şi care vorbea cu prefăcătorie, Voichiţa surîse cu subînţeles :

— Ei, aşa da, mai merge! Numai bucurie şi... fericire.

— Iartă-mă că mă vezi îmbrăcat muiere, zise Grue.

— Şi eu am rugat-o pe Frau Else să-ţi împrumute straiele.

— Tu?... Mă bucur, Voichiţo! Te-am bănuit de...

— Am venit să-ţi spulber bănuielile, Grue. Toate bănuielile! Asemenea schimb de cuvinte îl înfurie şi-l umili pe Radu Cujbă ;

plecă ameninţînd :

— Aşa?! V-aţi unit împotriva mea? Tot eu am să te ucid, Român Grue Grozovanul!

— Şterge-o,, furiosule, fală mare traistă goală şi... hurduburdu prin cămară, ia-l de păr şi dă-l afară! îl deseîntă Calapăr.

În urma celui plecat în clocot de mînie, apăru Micloş, minunîndu-se :

— Bella seniorita!... Te rog să mă primeşti, domniţă, slujitorul domniei tale. Eşti Artemida mea!... Îngăduie să-ţi închin, prea plecat spada mea şi să-ţi depun, la picioare, trofeele tuturor adversarilor mei... Seniorita, primeşte dragostea mea de cavaler rătăcitor care, de azi încolo, va trăi numai pentru tine...

— Asta-i mai zărghit decît Radu Cujbă! rîse Voichiţa, Declaraţiile înflăcărate ale Reiterului Micloş se opriră aici, pentru că,

În curtea hanului, intrară trei căruţe cu trei butoaie de vin din Muntenia,

ir*

i

iar papa Hildebrandt o striga pe Frau Else să le ia în primire şi să le aşeze în pivniţă.

Trecînd pe lîngă căruţele cu butoaie, Iliuţă se cruci : auzea pe cineva vorbind şi horcăind într-unui din butoaie. Ascultă, lipind urechea de doagă şi, speriat, alergă la Grue, şoptind misterios :

— Bădiţă, într-un butoi... vorbeşte un om!

— Ce? Te-ai smintit, băieţaş?

— Nu! Vorbeşte... ca noi. Zice : „Scoteţi-mă de aici... vai şi-amar”...

— Haiti! strigă Dorondoc. Un butoi în care vinul se văietă cu... vorbele unui anume boier. Te-ai ars, Grue : a venit fata, hop şi tata!...

— E cineva-n butoi... Jur! Vorbeşte, nu-i bazaconie...

— S-o fi îmbătat... vinul de zdruncinătură şi vorbeşte singur.

— Frau Else, a dat berechetul peste dumneata : ai cumpărat vin cu. glas de om! rîse şi Grue. Iliuţă, care-i polobocul grăitor?

— Asta-i... Na! Şi Osman aude şi-l latră.

— Hei butoiule, zi ceva mai tare, să te-auzim!

— Ce-i, cavalerilor? A intrat un drac în butoi? întrebă Micloş. Papa Hildebrandt luă un ciocan şi ciocăni de trei ori în doage. Printre

ciocănituri răzbătu glas slab, deznădăjduit :

— Ce faceți? M-asurziți... vai şi-a... Dați-mi drumul!... Mor!... Deşi Calapăr ştia acum cine era închis în butoi, făcu haz :

— Spune, omule, cine te-a... turnat în butoi?

!— O fi un diavol! zise Dorondoc. Chemați un popă. În liniştea de-o clipă s-auzi ruga :

— Dați-mi drumul că mooor!... Vai şi-a... Vă rog!...

Auzind rîsete şi mirări, Radu Cujbă îşi calcă pe inimă şi se apropie de muşterii hanului, adunați în jurul butoaielor. Porunci :

— Dați foc butoiului! S-ar putea să fie cine ştie ce primejdie... Da-ți-l jos, de-a dura şi dați-i foc!

În liniştea mirată, de cîteva clipe, s-auzi glasul din butoi :

— Te cunosc... Eşti Radu Cujbă! Tu..., logodnicul...!

— Jupîn Neagu, dumneata eşti? Cum ai... ajuns?... Scoateți-mi repede socrul... părintele meu!

Calapăr o aduse pe Voichița aproape de butoi, îndemnînd-o să-i vorbească. Deşi se simțea ruşinată de o întîmplare ciudată şi caraghioasă ca asta. Întrebă :

— Tată, mă auzi? Cine te-a închis în butoi?

— Scoateți-mă de-aici... mor! Mă înăbuş.

Cel dintîi, Român Grue luă o daltă şi ciocanul din mîna lui papa Hildebrandt şi, ajutat de Dorondoc şi de Voichița, l-au scos pe Toma Neagu la lumină. Arăta îngrozitor şi mirosea de cîrmea nasurile. Dar cei trei l-aU învelit repede într-o pătură şi l-au dus fuga, la feredeul hanului, să-l spele şi să-l ajute a-şi dezdoi picioarele, gîtul şi spinarea, cocîrjate dupa încăperea butoiului. Intîmplarea a stîrnit mirare şi haz în toată ulița. După ce se curăță şi se schimbă în straie noi, cumpărate de Voichița şi Dorondoc, porunci Frau Elsei să aducă mîncare şi băutură. Şi îndată porni o petrecere ca aceea, cu prietenii şi cu mulți muşterii. Numai Radu Cujbă fierbea în oală seacă. Îl înmărmureau privirile de gheață ale Voichiței, iar la glumele prietenilor lui Grue îi venea să urle de mînie.

— Jupîn Cujbă, om fără drujbă, unghie de gaie, coadă de tigaie, cap de udubaie, plin numai cu paie...

Fie ca să-şi tămăduiască oasele şi măruntaiele zdruncinate, fie de bucurie c-a scăpat de satirul călăului, Toma- Neagu se întrecea cu cei tineri în băutură şi în glume. Dorondoc îi cînta :

— Să trăieşti întru mulți ani, cu vin bun de Drăgăşani!

Voichița a cercat să domolească graba părintelui său în deşertarea paharelor, dar fără izbîndă :

— După atîta zdruncinătură, după ce-am trecut prin atîtea primejdii, m-a cuprins nestins dor de viață. Vreau să petrec!

Folosind clipa de tăcere, Radu Cujbă, înfuriat că nimeni nu-l băga în seamă, întrebă, vrînd să-şi arate grija pentru... socru.

— Dar de ce-ați plecat din Bucureşti?

— De răul lui vodă! răspunse repede şi înțepat Voichița. L-a omorît pe unchiul Iordache. Şi cum însumi am legături cu banul Mihai...

— Tu, Voichița mea! legături cu acel răzvrătit?

— Nu sînt Voichița dumitale! Inelul de logodnă ți l-am înapoiat : ştii în ce... vitejeşti împrejurări.

— Te poftesc a nu mă înjosi, față de...

Fata nu ținu seama de „poftirea" lui Cujbă şi îşi urmă gîndul pînă la capăt, mărturisind că numai răuvoitorii, slugoii lui Alexandru vodă şi proştii nu vor să ştie că banul Mihai este omul de care țara are nevoie acum, ca să se mîntuie din robia otomană. Neagu zise, cu admirație :

— Auzi, Radu Cujbă, ce fată isteață şi vitează am?

— Vitează? De ce?

— Pentru că a ştiut să scape din ghearele călăilor lui vodă, călăi printre care te prenumeri şi ticăloşia ta! îl înfieră Român Grue.

— Nu îngădui! țipă „ticăloşia" sa.

— Ce, ce nu îngădui? îl pocni cu vorba Toma Neagu. Că ăsta-i adevărul.

— Rangul meu! Sînt din neamul Cujbă, care... Aici sări Micloş, cu duhul lui de cavaler rătăcitor :

— Un nobil îşi apără onoarea şi faima cu spada!

— Eu, Radu Cujbă, nu mă bat cu orice țărănoi!...

— Norodul l-a pus în cîntec pe acest... țărănoi! îşi apără Dorondoc prietenul : Verde foaie ca lipanul, Român Grue Grozovanul mi ți-l bate pe Dudău şi ne mîntuie de rău... Şi-a luat acuma slujbă, să mi-l bată şi pe Cujbă...

Ca să scape de batjocura celor din jur, Grue zise cu îngăimare :

— Dacă trebuie... neapărat, mă bat. Mai ales Micloş sări în sus de bucurie :

— Să te văd, Grue, ucenic al meu întru ale spadei!

Feriră repede mesele la o parte, făcînd loc pentru duel. Înainte de a scoate sabia din teacă, Grue întrebă, ca să-l înfurie :

— Ți-i frică, jupîn Radu Cujbă?

— Frică? De cînd te urmăresc să te răpun şi să-ți iau scrisoarea! Măria sa mă face spătar, iar Toma Neagu îmi dă fata de soție... Acum, gata! Te răpun...

Grue se răsuci către Calapăr, şoptindu-i :

— Dacă „voi cădea, mîine luați răspunsul de la jude şi-l duceți măritului Mihai-vodă!

— Vodă? clocoti Cujbă. De cînd?

— Pentru noi, Mihai este de pe acum voievod! îi dădu răspuns Voichița.

Îndrumător şi judecător, cavalerul Micloş porunci începerea duelului Grue îl ținu la distanță, cu multe lovituri, obosindu-l; din cînd în cînd, arăta că ştie să se bată, dar îl cruță. Micloş îl lăuda :

— Bun ucenic am!... Nu lovi mişeleşte, nobile Cujbă! Fii cavaler! Aşa...

Cu o mişcare dibace, Grue smulse sabia din mîna potrivnicului. Dar în clipa aceea răsună un şuier ascuțit, iar Ianoş strigă, îndemn pripit :

— Pe el!... Pe el, slujitori!... Hai!... Hai! Ce aşteptaţi? împungeţi-l cu sulițele! Mişeilor! urlă, furios şi nevolnic, văzînd că nici unul nu mişca, de parcă i-ar fi înmărmurit o vrajă.

— Astîmpără-te, cavalere! îl opri Voichița. Nu-ți mai răci gura degeaba : aceşti oameni sînt în slujba mea.

— În slujba... se poticni Cujbă. De un...? De cînd? De ce?

— De cînd au înțeles şi ei că numai ticăloşii îl mai slujesc pe Alexandru vodă.

— Nu îngădui! se răcădui Cujbă, spumegînd.

— Cuminte-cumințel, jupîne! îi puse Grue vîrful săbiei în piept. Cu cea din urmă sforțare şi limpezime a minții, Radu Cujbă amenință :

— Vesteşte slujitorii de la Cîineni să se aţină. Eu mă aţin la Bran!

— Aţine-te sănătos! îi ură Român Grue.

— Cine o să mă oprească? se pieptoşi Cujbă.

— Eu! zise Voichița, smulgindu-i cuşma din cap. Dorondoc, scoate-i ciubotele, contăşul, pantalonii. Aşa... În colțuni şi-n izmene n-ai decît sa te duci pînă la Alexandru vodă, să te pună strajă la tronul său cel blestemat.

Şi pe cînd Dorondoc şi Iliuță îl dezbrăcau, iar lumea rîdea cu hohote, Frau Else, gazdă nepărtinitoare, îl luă de mînă pe Cujbă şi-l urca ^ scară, să-l adăpostească într-o odaie mai dosnică :

— Herr Cujba, dumneata locuieşti la „Butoiul de Aur", pînă s-or uita relele pe care le-ai făcut.

După ce coborî iar scara în mijlocul muşteriilor, Frau Else abia mai prididea cu adusul fripturilor, salatelor, vinului. Mai cu gluma, mai cu seriosul, dar toți bucuroşi, fiecare pentru pricina lui, cinstiră din vinul proaspăt adus de peste munți, regretînd că un butoi a fost cuşcă şi ascunziş pentru Toma Neagu. Nu era în pagubă hangița : Voichița a plătit de două ori vinul cît l-ar fi cuprins, dacă n-ar fi fost ceea ce o ciudată întîmplare l-a făcut să fie.

În cinstea vinului şi mesenilor petrecăreți,- trăgînd cu ochiul la Voichița şi la Grue, Dorondoc a ticluit o ghicitoare :

— Măi Grue, măi Grue, vin să-ți spun o bucurie : la nunta ta cine joacă? Sfinta poamă busuioacă...

Ultima încercate a şarlatanului

Aşa cum a făgăduit judele Sibiului l-a chemat pe Grue şi i-a dat scrisoarea către banul Mihai, însoțită de o placă de aramă gravată cu stema Transilvaniei.

Au străbătut munții Parîng, pe cărări tainice, numai de ciobani ştiute. Au urcat, în multe locuri, cu caii de frîu, pe cărări înguste şi prăpăstioase, pe sub cleanțuri amețitor de înalte. Moțoc izvodea cîntare, în cinstea priveliştii :

— Munții Parîng multe doruri strîng ; prin adinei ponoare, cu limpezi izvoare, doruri căprioare...

Şi Calapăr găsea că-i minunat de frumos, dar şi de înspăimîntător :

— Un pas greşit şi bîldîbîc farafastîc, drept în gheenă.

— Chiar aşa, dîrdîi Iliuță. Uite ce vultur mare colo, în cleanț.

— Pajură, băieţaş! Ocheşte-o cu praştia, îl întărită Calapăr. Că la Sibiu, un pui de sas te-a dăscălit tot timpul cu praştia.

— Am prins meşteşugul, dar... să văd de-o nimeresc.

Dar cum se opriră drumeții, pajura fîlfîi din aripile-i mari şi se-hălță în zbor. Iliuță a rotit praştia şi piatra slobozită a lovit într-o aripă. S-a răsucit uriaşa pasăre pe-o parte, a bătut tare din aripa sănătoasă şi s-a lăsat jos, pe-un tăpşan, cu iarbă deasă şi țepoasă. Încurajat de isprava-i, băiatul s-a cățărat pînă la tăpşan, i-a pus cuşma în cap, să nu-l sfîşie cu pliscul, a luat-o şi-a coborît-o la cărare : era mult mai mare ca un gînsac bătrîn. Acum îi părea rău c-a lovit-o : sîngele parcă-i curgea lui dintr-o rană nevăzută. Calapăr îl mîngîie, ajutîndu-l să-i lege aripa, şi-o luară cu dînşii :

157

— O îngrijeşti pînă se tămăduieşte şi poate-o îmblînzeşti, că-i tînără. Bandajată, o puseră într-o desagă şi-o atîrnară la oblîncul lui Suru,

calul lui Iliuță. Poposiră la un izvor şi prînziră. Pajura privea la ei cu ochi de gheață şi nu vru să mănînce carne friptă.

— Trebuie să vînăm o lighioană, ceva, zise Grue, să hrănim pasărea asta.

La coborîş, intrară într-o pădure de brazi şi drumul se făcu mai uşor. Apoi dădură într-o poiană largă, la marginea căreia se afla o stînă cu oi multe şi dulăi voinici. Opriră şi aşteptară ca baciul să domolească înverşunarea zăvozilor, care săreau la cai să-i sfîşie, nu alta. Speriată peste măsură, pajura izbea cu clonțul şi se zbătea să iasă din desagă.

Oameni prietenoşi, dornici de musafiri, ciobanii îi primiră cu drag, îi ospătară cu mămăligă de mei, urdă şi caş, brînză de burduf şi pastrama de capră. Pajura căpătă o bucată de carne de oaie. O vreme se îndeletniciră cu povestirea unor întâmplări puțin obişnuite, auzite prin munții şi satele pe unde se petrec cu turmele. Istorisiră şi cum au vînat, astă-pri-măvară, un zimbru, al cărui cap, cu coarne groase frumos arcuite, îl cură-țiseră de piele şi-l țineau țintuit în peretele stînei, ca podoabă.

— Ce bine seamănă cu stema Moldovei, observă Grue, îmi aminteşte de satul meu din Munții Ceahlăului şi mă înduioşez.

Dormiră o noapte în stînă, iar dimineața, la plecare, în afară de un burduf de brînză, o bucată de pastrama, baciul dărui lui Român Grue şi capul de zimbru.

— Să-ți aducă aminte de noaptea petrecută în poveşti, la stîna din Parîng.

Pe drum, Calapăr băgă de samă că poartă cu dînşii stema Transilvaniei dată de judele Sibiului, că pajura ar putea fi stema Țării Româneşti, iar acum cu capul de zimbru au şi stema Moldovei.

— Întocmai, măi Răpalac, cetitor în zodii şi-n stele, izvor de zicale şi scormonitor de istorie.

Pe înserate poposiră la schitul Iezeru ; dar pe banul Mihai nu l-au aflat acolo ; plecase lăsînd vorbă că, împreună cu Preda şi Stroe Buzescu, s-au

adăpostit în mînăstirea Căluiu, dintre dealurile Olteţului. Acolo, vorbeau despre neîndurarea lui Alexandru vodă :

— Nu mă iartă, dragii mei, zicea Mihai, cu îngîndurare. Nu mă iartă, dar tremură de frica mea. Şi are destui ticăloşi şi vicleni care-mi adulmecă urma. Ştiu şi cu cît îi plăteşte vodă ca să mă ucidă.

— Atunci de ce nu pleci la Ţarigrad să tocmeşti domnia?

— Aştept o veste foarte însemnată. Trebuia să vină la schitul Iezeru, dar mă simţiseră răii şi a trebuit să plec.

— Fii cu ochii în patru, bane Mihai! stărui Stroe.

— Da, dar să nu ne arătăm nici prea îngrijoraţi, că ne scornesc călugării din Căluiu nume de fricoşi! zîmbi uşor Mihai.

17D

Din uşa chiliei, Preda văzu intrînd pe poartă un rădvan tras de doi cai suri, cu un surugiu argeşan, după port ; opri în faţa stăreţiei şi din el coborî o femeie tînără care urcă repede în pălimarul îngust al arhondaricului.

— Bane Mihai! strigă cu uimire Preda Buzescu, a venit Velica, doamna lui Vlad vodă...

— Intîmpin-o tu şi deocamdată nu-i spune că sînt aici.

Aproape în aceeşi clipă, ieşind din chilie, Stroe Buzescu dădu nas în nas cu trei călugări. Apropiindu-se de pălimar, călugării se aşezară în rînd, iar cel mai voinic, smucindu-şi rantia, trase sabia urlînd :

— Stroe Buzescu, dă-te prins!

— De ce, mă rog? Şi cui? Ţie, care intri hoţeşte în casa mea? se miră Stroe, aproape vesel.

— Adăposteşti un răzvrătit împotriva domniei.

— Nu cunosc un răzvrătit împotriva domniei, ci doar împotriva unui tiran, al cărui loc este în ştreang, nu în scaun domnesc.

— Da? Te dai pe faţă şi tu cu nume de împotrivitor domniei?

— Şi, mă rog, cine eşti tu de cutezi a pătrunde tîlhăreşte, aici, în ctitoria noastră, a Buzeştilor? ;

— Sînt aga Scarlatache Dudău!... Te străpung!...

Fulgerător, Stroe trase sabia şi începu lupta. Răcnetele şi zăngănitul armelor o sperie pe Velica doamna. Ieşind în uşa stăreţiei, întrebă cu mirare :

— De ce-aţi tras spadele, boieri dumneavoastră? Luptînd, Stroe Buzescu dădu răspuns :

— Acest mişel intră hoţeşte în ctitoria noastră şi, cutează a ne batjocori.

— Îl cunosc, e aga Dudău! îl ţinti tînăra doamnă cu privirea. Am stat numai o săptămînă în Bucureşti şi de trei ori m-a oprit pe uliţă, samavolnic.

— Pentru că şi... domnia ta eşti un fel de suveică a răzvrătirii, o înfruntă aga. Măria sa zice că vrei tronul Moldovei şi al Ţării Româneşti. Dar v-am prins, cuibar de răzvrătiţi! Am în pădure treizeci de slujitori. Cu un şuier îi aduc în mînăstire şi...

— Şi ce vrei să faci cu ei? Să-i pui să se roage la sfinţii de pe pereţi? îl batjocori Buzescu.

Aga nu răspunse batjocorii, ci se lăudă că are ştire din Sibiu, că „răzvrătitorul cel mare" aşteaptă aici pe un slujitor al lui, Român Grue, cu scrisoare de la judele acelei cetăți.

— Are Alexandru vodă iscoade aşa de agere, pretutindeni? întrebă Velica doamna.

— Are! După acel Grue s-a dus Radu Cujbă, dar... Şi-atunci am hotărît să iau eu taurul de coarne : atac Căluiul, prind şi pe răzvrătit şi scrisoarea... Şi după cum se vede, am noroc : duc legați, la picioarele tronului, patru dintr-o dată. Unde-i banul Mihai? Spune, că te străpung!

— Sînt aici! grăi banul Mihai apărînd în uşa chiliei.

— Loviți-l ; porunci, fără să bage de seamă că nu prea are cui : fiindcă cele două ajutoare, în rantii călugăreşti se-nghesuiau în scara stăreției, dirdîind de frică. Prindeți-l! Ce stați? Vă temeți de sabia lui? Dă cu stingă, de aceea sperie. V-a încremenit privirea lui?

— Adună-ți, agă, slujitorii şi pleacă, repede, de-aici, porunci Mihai Dudău înțepeni o clipă şi bîlbîi :

— Da... Înțeles, plec mă... măria ta... Dar mă spînzură vodă, dacă...

— Dacă te spînzură el, surise Mihai, îmi uşurează mie povara Ocara asta desăvîrşi în inima lui Dudău o răsturnare amețitoare ; vorbi

aprinzîndu-se stacojiu la față.

— Sînt... am putere, măria ta! Pot lupta şi cu cinci de-odată. Jur credință măriei tale, pe veci!

— Cum adică? se încruntă banul Mihai. Ai venit cu gînd ucigaş şi juri să mă slujeşti cu... credință? Haida-de!

— Jur în fața altarului! Ingăduie-mi să fiu sluga cea mai de rînd, îngenunchie Dudău, ca să-mi pot dovedi credința... Jur!... Jur!...

— Fie! Porunceşte slujitorilor să se risipească! surise hanul Mihai.

— Poruncesc!... Poruncesc îndată!... şi porni pripit, vorbind întru sine, cam în felul călăului de pe podişca osîndelor din Bucureşti : Vai, ce privire la omul ăsta!... Ce glas!... Şi-n mînă, paloş de flacănă...

Mihai se apropie de Velica doamna, rămasă şi ea, în uimire, acolo, în pălimarul stăreției, aşteptînd sfirşitul acestei caraghioase întîmplări.

— Doamnă, iertare cer că te-am întîmpinat cu sclipire de paloş, iar nu cu zîmbet şi voie bună, cum s-ar fi cuvenit, întru cinstirea neprețuitei tale frumuseți.

— Încă o dată m-am încredințat, Mihai, că tu zămislit eşti a fi oştean şi ocîrmuitor. Paloşul pare o prelungire a mîinilor, a făpturii, a luminii tale, care, din ființa ta se resfiră peste lume.

— Doamnă Velica, mă copleşeşti... Pofteşte, rogu-te, în chilioara noastră, la sfat.

Intrînd şi aşezîndu-se în jilțul de stejar oferit de Mihai, Velica surise cuminte, vrăjit de gingaş, şi urmă vorba :

— Mihai, am venit să te rog şi eu, ca şi Stanca soția ta, ca şi Sima, soția lui Stroe, ca şi tata Ioan Norocea şi încă o mie alții, să te fereşti d;n calea mişeilor. Să fii cu băgare de seamă. Căci tu, Mihai, în clipa asta e

amărăciune, năduf, umilință şi durere, întruchipezi nădejdea şi lumina noastr* a tuturor.

— Trelica are dreptate! adeveri Stroe Buzescu, aşezîndu-se Pe îaiJ^' să-i aibă, pe Mihai şi pe Velica doamna, în față, să-i audă şi să-i a 1

— Cu ajutorul vostru, prieteni. Îndată ce-mi vine răspunsul de la Sibiu, plecăm, hotărî, privind cum, în ogradă, aga Dudău îşi suduia slujitorii cărora nu le venea a crede schimbarea la față a căpeteniei.

— Eu şi Preda te însoțim, bane Mihai.

— Sfatul meu este să mergi la Țarigrad, povățui Velica, să-ți rîn-duieşti treburile domniei cu prietenii de acolo. Îți dau scrisoare către paşa Ahmet şi către un cămătar. Iei bani, cît îți trebuie, în numele meu. Eu şi tata rînduim lucrurile în Transilvania, cum e mai bine. De altfel, scrisoarea de răspuns care-ți va veni, nădăjduiesc, de la Sibiu, poartă iscălitura craiului Sigismund Bathory şi-i adresată, cu rugăminți, marelui vizir Sinan paşa. N-am adus-o eu, de teamă să nu fiu prădată.

Stabiliră să plece prin Strehaia, să ocolească Craiova şi să treacă Dunărea pe la Turnu Severin, Stroe ieşi să dea porunci pentru săvîrşirea pregătirilor. Rămaşi singuri, Velica şi Mihai tăcură cîteva clipe, lăsînd să grăiască privirile şi amintirile de acum patru ani, din vremea nunții de la Tecuci.

— Ai vrut să mă salvezi de la o mare ruşine : eram mireasa răpită... Cele trei luni cît a trăit Vlad vodă, becisnicul meu soț, cînd m-am visat

doamnă a două țări : să unesc Moldova cu Țara Românească. Acum, ca şi tatăl meu, mă zbat între Iaşi, Tîrgovişte, Piteşti şi Alba Iulia. Cinci nobili transilvăneni mă cer de soție. Dar tata m-a făgăduit lui Aron...

— Răpitorului?

— Acum domn în Moldova. Iar mama Stana e încă încredințată că sînt ursită a întruchipa unirea țărilor române. Înțelegi?

—ş Ştiu că acesta era visul cel mare al unchiului tău Petru voievod, cel cu sînge basarab şi muşatin.

— Cine mai poate nutri, azi, vis măreț şi cutezător ca acesta?

— Cutezarea lui amețeşte ; dar cineva tot va ti^bui să cuteze. Va trebui! rosti, cu hotărîre, marele ban.

Se aşternu tăcere. Mihai luă dreapta Velicăi şi o mîngîie încet, cu o nebănuită gingăşie. Cînd auzi paşi urcînd scara în pălimar, doamna îşi trase mîna încet, apăsînd şi făcînd-o pumn, în palma iui puternică şi fierbinte. Lucirea diamantului din inel se înfrăți cu sclipirea lacrimilor din ochii femeii şi cu fulgerarea din ochii bărbatului. Vraja învăluitoare ca o pînză do raze țesută cu aripi de aur a fost sfîşiată de un glas puternic, bărbătesc :

— Sînt Român Grue : aduc răspuns dorit şi aşteptat.

Ieşindu-i cu grabă în cale, banul Mihai luă scrisoarea, o citi, cu încruntare din sprîncene, mulțumi şi, luminîndu-se la față, o întinse doamnei Velica :

— Transilvănenii ne ajută. Plecăm, fără zăbavă.

— Vei fi domn, bane Mihai! îl asigură Stroe Buzescu.

— Nu rîvnesc tronul din deşartă poftă a măririi, prietene Stroe. Dar am de împlinit o poruncă mai presus de mine : să scot țara din suferința,

17,

umilința şi jalea în care au prăbuşit-o domnii, de la Radu de la Afumați încoace.

Privindu-l pe Mihai, Calapăr izvodi, în gînd, o ghicitoare despre ochi şi sprîncene : „Sub două păduri întinse, două lacuri aprinse". Iar Grue nu-şi putu stăpîni pornirea şi zise :

— Ai grăit, mărite, ca din cugetele noastre. Să trăieşti, măria ta! Să domneşti, cu faimă şi belşug, cu bine pentru țară şi norod. Fii stavilă viteză în calea multelor rele care ne năpădesc...

Banului Mihai îi plăcu aşa de mult această urare, încît se repezi la Român Grue şi-l strînse în brațe, frățeşte. Genele Velicăi pîlpîiră des peste lucirea ochilor albaştri. Rosti, cu mîna pe inimă.

— Mihai, ia-ne jurămînt la toți şase cîți sîntem aici, că vom păstra taină despre gîndurile tale, pînă la împlinirea lor.

Banul Mihai era bucuros că tocmai doamna Velica a cerut acest jurămînt. Ingenuncheară şi jurară, în şoaptă, dar din adîncul cugetului şi al ființei lor.

La întoarcerea în chilie, văzură rînduite în pălimar o pajură cu aripa bandajată, o stemă din bronz a Transilvaniei şi capul de bour cu coarne încovoiate.

— Cine le-a adus? întrebă Mihai.

— Noi, răspunse Grue. Pajura a prins-o Iliuță. Stema cu turn ne-au dăruit-o sibienii, iar zimbrul e din Carpații noştri.

— Flăcăilor, rînduitu-le-ați voi anume aşa, sau întîmplarea?

— Nu, mărite, vorbi Calapăr cu tîlc : aşa vin de la sine : pajura, cele şapte turnuri şi capul de zimbru. Adicătelea... trei steme puse împreună la un început de drum...

Mihai îi ținti cu ochii lui mari negri, frumoşi, grăitori şi nebiruiți în puterea lor şi şopti ca pentru sine :

— Țin seama de tîlcuirea aceasta... şi vă mulțumesc, flăcăi, pentru asemenea iscusite semne, închinate mie. De unde sînteți de loc?

— Ion Calapăr e din Argeş, Tudor Moțoc zis Dorondoc e transilvănean, de pe Mureş, iar eu Român Grue sînt din Moldova, din Costişa pe Bistrița.

— Iar eu sînt din Bucureşti! sări Iliuță cu vorba, biruindu-şi sfiala. Dar acu-s cu bădița Grue... se cheamă că-s de pretutindeni...

— Mă bucur din inimă, prieteni. Şi acum, la drum!

— Cale bună şi izbîndă, Mihai, îl îmbrățişa Velica doamna. De aici încolo, viața ta, voievoade, este una cu viața noastră.

Îl însoțea Stroe Buzescu, Român Grue şi prietenii lui, trei slujitori armați, Scarlatache Dudău şi diacul Dositei, adică nouă însoțitori, pe cai buni, în straie de negustori. Slujitorii mai aveau cîte un cal de schimb. Iliuță s-a rugat să meargă şi el pînă la Dunăre.

În frunte, călărea Stroe Buzescu, iar Român Grue şi ai lui încheiau şirul. Mergeau în trapul cailor şi cu ochii în patru. După două ceasuri de mers în trap vioi, poposiră la un izvor. Dintre toți, Calapăr părea ce] mai îngrijorat. Se întreba în sine : „De ce l-o fi luat banul Mihai pe Dudău cu dînsul? Pentru că i-a jurat credință? Pentru că ştie că nu se mai poate întoarce la vodă fără capul măritului Mihai, că şi-l pierde pe-al lui?" Bănuiala i-o întări şi Iliuță :

— Aga schimbă priviri piezişe şi şoapte cu slujitorul cel cu pană de cocoş.

— Să nu-i -pierdem din ochi. Că Dudău e ca un drac ; sade şi-ntr-un vîrf de ac.

Dorondoc, ca de obicei, îngînă doină :

— Mîndra mea, fată bogată, n-arunca privirea roată, că pricepe lumea toată... Prinde dorul şi ți-l leagă c-un fir de mătasă neagră, că şi eu mi l-am legat, dar l-a rupt şi mi-a scăpat...

Porniră iar. Iliuță pîndea, cu coada ochiului. Văzu că acel slujitor cu pană de cocoş rămînea în urmă şi-i şopti lui Român Grue :

— A dat cotul după crângul cela...

Grue făcu semn alor lui şi Calapăr şi Dorondoc galopară după dînsul, îl înconjurară :

— Încotro, muşteriule?

— Am uitat ceva... la izvor.

— Da? întrebă Grue. Dă-ncoace răvaşul primit de la Dudău! , i

— Ce Dudău? Ce răvaş? se răsti slujitorul, furios.

— Acesta din chimir!... i-l smulse Calapăr, fulgerător de repede.

— Nu ştiu ce... nu pricep slova, se bîlbîi vinovatul.

— Îl citesc eu... zise Grue. A, legați-l fedeleş pe dumnealui, de copacul de colo. să afle ce ticălos răvaş ducea în chimir.

Într-o clipită, Dorondoc şi Calapăr îl legară şi, ca să-l înspăimînte, răpeziră jungherele, înfigîndu-le în tulpină, la cîte un lat de mînă depărtare de obrazul şi umărul celui legat. De groază, a leşinat, îl lăsară aşa.

Încălecară şi alergară pînă-l prinseră din urmă pe banul Mihai. Grue îi şopti la ureche despre răvaşul găsit la slujitori. Banul îşi opri ceata la un mic rateş, nu departe de Strehaia. Se trase mai de-o parte şi citi răvaşul :..Prea cinstite agă al Craiovei, pe seară o să ajungem la Strehaia. Tragem la han. Trimite repede acolo nişte oameni cum ne-am înțeles. Cît mai voinici şi mai fioroşi. Eu m-am făcut a mă speria de paloşul răzvrătitului, ca să mă ierte şi să mă ia cu el. L-am făcut să mă creadă de-ai lui... Nu ne mai scapă din mînă. Ca oamenii domniei tale să-l cunoască, scriu că răzvrătitul e îmbrăcat cu haină de catifea albastră, tivită cu blăniță de jder, cu..."

— Iuda... Flăcăilor, îl spintec cu sabia!

Grue căută să-i domolească furia şi-l rugă să nu-şi mînjească mîinile cu sîngele unui mişel.

— Lasă-l în seama noastră : avem noi o răfuială mai veche cu dumnealui, zise şi Moțoc.

— Ce plănuiți?

162

— O să afli la vreme, măria ta. Te rugăm să porunceşti diacului Dositei să ne-ajute.

Banul Mihai zîmbi şi porunci diacului să împlinească voia lui Grue.

— Te rog să scrii un răvaş întocmai ca acesta : slova şi cuprinsul ; schimbă numai semnele. Adică : „răzvrătitul e îmbrăcat cu surtuc cafeniu din piele de căprioară, poartă cuşmă neagră cu pană de şoim, pantaloni verzi, în picioare ciubote negre, iar chimirul din piele cărămizie, cu nasturi galbeni”... Calapăr duci tu răvaşul la Craiova! hotărî Grue.

— Adică să-l învăț pe Dudău zicala : cine sapă groapa altuia...

— Mîine fi-vom la Strehaia.

Preschimbat în olăcarul lui Dudău, Calapăr goni pînă la Craiova, îl află pe aga Dobrotă şi-i puse răvaşul măsluit în mînă. Şi tot în goană se întoarse, să ajungă din urmă ceata banului Mihai. Îndată după miezul nopții a poposit la hanul din Strehaia, han mare, vechi, totdeauna plin de lume.

Odată cu zorii, au intrat, pe rînd, în han, nişte muşterii cam ciudați. Grue şi oamenii lui s-au pus cu pînda pe ei, mirîndu-se de mutrele lor, de caii graşi şi de căruța cu care călătoreau.

— Toți hîzi şi fioroşi, parcă a tunat şi i-a adunat...

— Ăştia trebuie să fie : namile de fapte ucigaşe, judecară Dorondoc şi Calapăr.

Ospătară pe fugă, aşteptînd să vadă ce se întîmplă, gata pentru orice, îl pîndeau îndeosebi pe Dudău, care nu intrase în crîşmă, să îmbuce ceva înainte de plecare, ci îşi găsise de treabă afară, pe la cai. Dorondoc se temea c-o fi zăpsit ceva. Grue aştepta ca banul Mihai să coboare din,.odaie, gata să-i sară în ajutor, dacă fioroşii se năpusteau asupra lui. Se îngrijoră mai ales, cînd văzu că Dudău se apropie de unul dintre ei, care se purta ca o căpetenie. Îi vorbi în şoaptă, fără a se feri de Iliuță, aflat pe-aproape :

— Mă bucur că ați sosit la vreme... Acuş coboară din odaia lui... şopti Dudău.

Fioroşii nu rostiră cuvînt, ci-l măsurară închjorcoşați, cu ochi de foc.

— Asta-i, mă? întrebă unul, iar căpetenia răspunse înşirînd :

— Cuşmă, contăş, şi ciubote, cum ne-au spus... Pantaloni de postav verde. Asta-i, ce mai?! Pe el!

Dudău se sperie, văzîndu-se prins în funie :

— Ce? Ce-aveți cu mine?

— Las' că ştim noi!... Ai să afli şi tu, la vreme... Nu trage spada, nenicule, că-i dă pomană! Te-am umflat, tămîie...

— Nu-s eu omul, ci altul... pe acela...

— Fleanca!... Nu se prinde... Dă spada!

Văzîndu-se încolțit din toate părțile, Dudău țipă deznădăjduit :

— Eu sînt aga Dudău!

— Spune-o mutului, tămîie răzvrătită!... Dă cuşma şi contăşul, s-avem semne şi dovadă!

— Pe banul Mihai să-l... nu pe mine! se dădu de gol.

163

— Ştim noi mai bine!... Dă şi chimirul, că-i dă preţ.

— Vă rog, nu sînt eu... Pentru altcineva aţi fost tri... Eu sînt aga Dudău, omul măriei sale! Agă!...

— Agă?! Te dai mare? şi, cu cîţiva pumni îl ameţiră bine, îl apucară de mîini şi de picioare, îl puseră în căruţă, îl legară bine de leuci şi dădură bici cailor, fără să le pese de urletele-i deznădăjduite.

Privind cum se depărtează pe drumul Craiovei, Calapăr rosti filozofic:

— Toată pasărea pe limba ei piere. Să-i fie de bici în ziua de ciomag, c-a fost şi codat şi colţat şi isteţ şi-ndrăzneţ şi nătăfleţ!

În clipa asta, intră în sală banul Mihai şi întrebă, din priviri, de ce-i atîta veselie.

— Pentru că pe Dudău o să-l judece ai lui, răspunse Grue, iar Calapăr adaose :

— Cu rîsul şi cu glumele se culeg toamna prunele. Cei care l-au luat jură că eşti domnia ta, bane Mihai. Şi bine-ar fi să se dumirească, numai după ce i-or tăia capul.

— Pe cai şi la drum! porunci banul Mihai.

La Dunăre, Român Grue, Calapăr şi Dorondoc se opriră. Priviră cum treceau banul, Stroe Buzescu şi diacul, spre Vidin. Clipoceau valurile ffu-viului pe lîngă barcă, parc-ar fi vorbit şi le-ar fi urat izbîndă. Zise Român Grue :

— Aş fi vrut să văd şi eu Ţarigradul, dar... trebuie să pregătim întoarcerea măriei sale Mihai vodă, că ştiţi vorba : nici două săbii într-o teacă, nici doi domni într-o ţară săracă. Hai, Iliuţă, că de nu erai tu, Dudău îndeplinea năsălnica poruncă.

Sub ocîrmuirea acelui bărbat deosebit „am stîrnit furtuna cea mare”

Cît a umblat banul Mihai prin Ţarigrad, ca să dobîndească domnia, Român Grue şi prietenii lui au săvîrşit alte isprăvi şi chiar năzbîtii, după năravul lor. De pildă, au scos o turmă de oi din mîna unor gelepi turci ; au întors din drumul spre Giurgiu o caravană cu saci de grîu şi una cu putini de miere şi sloiuri de ceară, trimise de Alexandru vodă ca peşcheş la sultan, ca să-şi întărească domnia. Au scos din ghiara unui ienicer un copil de patru ani, furat de la o familie din Gherghiţa. Dar asemenea isprăvi săvîrşeau şi alţii, aşa că socotim că nu e nevoie să le mai povestim pe larg.

164

Moţoc Dorondoc s-a logodit cu Măria lui Pătraşcu din Novăceşti. Inima lui Calapăr tînjea după Frau Else, hangiţa de la „Butoiul de Aur”.

Numai Român Grue o aştepta pe Voichiţa, bejenită la Sibiu de răul lui Alexandru vodă şi a lui Radu Cujbă, care se încăpăţîna să-i poarte sîmbetele. Îl ardea dorul să zboare la Voichiţa, dar Radu Buzescu îi ceruse să rămînă în Bucureşti, să-l primească pe Mihai vodă cu alai mare. De altfel, acolo, în

surghiun transilvan, Voichița şi Velica doamna lucrau de sîrg, tot pentru tocmirea domniei lui Mihai.

Radu Cujbă răspîndi zvonul că fata vornicului Neagu s-ar fi căsătorit, cu un nemeş bogat şi papistaş. Pentru că Român Grue suferea amar. Calapăr îl copleşea cu sfaturile : „Păzeşte gîsca, mai ales cînd vezi c-o descîntă vulpea ; nu călca şarpele pe coadă şi nu întărită ursul cînd doarme ; nu pune degetul între ciocan şi nicovală ; nu da cu piciorul, c-ajungi să-i duci dorul ; cine vara n-are minte, iarna nu mîncă plăcinte ; nu mer-ge-n pădure fără secure ; nu cată nod pe pod, că prostia şi ura te dau de-a dura”...

Cu atare filozofie, în care vorba era regină, cei trei, adică trei şi jumătate, dacă-l numărăm şi pe Iliuță, au trăit cîteva luni, închinîndu-se la sfîn-tul Aşteaptă, pînă au avut prilejul fericit să-l primească pe Mihai vodă domn în țara sătulă de jafuri, biruri, dijme, plocoane, sărăcie şi umilinți, pricinuite de domni porecliți Mihnea Turcitul, Ştefan Surdul, Alexandru cel Rău. Ei au îndatorat țara la o mare mulțime, peste patru mii, de ieniceri şi cămătari, ajunşi adevărați stăpîni, peste capul voievodului. Jefuiau case, sate, oraşe. Trimiteau totul peste Dunăre. Ei pedepseau, spîn-zurînd ori descăpățînînd pe împotrivitori. Adică „vai şi-amar”, vorba lui Toma Neagu aflat, acum, la Sibiu, între pribegi.

Pe Mihai vodă l-au primit cu mare bucurie. Mulți credeau că, îndată ce se va aşeza în scaun, el va dezlănțui război de dezrobire. Dar nu s-a întîmplat tocmai aşa ; de aceea nerăbdătorii au început cîrtirea :

— Domnie nouă cu năravuri vechi... Tot ienicerii şi cămătarii fac ce vor...

Dar ceea ce urmărea a săvîrşi măria sa avea nevoie de pregătiri mari, în taină, să nu simtă vrăjmaşii. Pentru treburi mai de îndrăzneală şi ne-dezmințită credință, Mihai vodă l-a chemat la sine pe Român Grue şi l-a trimis la Suceava. Ştia că are un armăsar bun, care înghite depărtările ca pe nimica. A plecat cu prietenii săi, într-un galop neostoit, s-o întîl-neuscă pe Velica doamna care, de trei luni, era soția lui Aron vodă al Moldovei.

În a şasea zi s-au întors şi s-au înfățişat măriei sale, povestind cele săvîrşite în acea solie de taină.

— Măria sa Aron vodă a zis aşa : „Dezlănțuim furtuna cea mare!'“... La plecare, Velica doamna mi-a dat ăst răvaş, să-l citeşti măria ta, cînd fi-vei singur la ceas de taină. Iar mie dăruitu-mi-a inel pentru logodnica mea.

165

— Frumos şi scump inel. Să-mi înfățişezi şi mie logodnica...

— Măria ta, eu... se poticni Grue, vinovat.

— Ai săvîrşit vreo poznă? încruntă măria sa sprinceana.

.— Da ; am stîlcit în bătaie un ienicer.

— Cînd ai mai avut vreme şi pentru... năzbîtii? se supără vodă.

— Nu pot suferi batjocura şi nedreptatea : îmi ies din fire.

— Ci, n-ai auzit porunca mea : să nu s-atingă nimeni nici de un fir de păr din capul unui otoman? Unde-i cel bătut?

— Închis la straja căpitanului Balotă. Merita o chelfăneală : să nu-şi mai bată joc de noi. Şi iertare, dar nu prea înțeleg porunca măriei tale.

— Nici tu, Calapăr, nu înțelegi tîlcul poruncii mele? îşi muie glasul măria sa, țintind privirea spre flăcăul oprit ceva mai încolo.

— Eu înțeleg cum vrei măria ta să înțeleg. De-o pildă : să-i tragem otomanului un zavrac zdravăn, chiar fi ate cu moartea. Dar măria ta să nu ştii despre asta nimic. Iar cînd afli, pe săvîrşitorii faptei aspru îi cerți, cu biciul, la butuc. Şi zici către acel ticălos : „Nu domnul, ci țara se mînie ; o mînie nedomolită. Dacă aş avea oaste puternică... ehei, aş şti eu pe cine să domolesc”...

— Ai înțeles întocmai tîlcul poruncii mele!

— Atunci, măria ta, porunceşte osînda, plecă Grue fruntea.

— Poruncesc încă trei asemenea fapte. Asta ți-i osînda! Ai înțeles?

— Bună şi dreaptă osînda, măria ta!

— Da ; cînd domnul nu poate, țara are drept să se apere de samavolnicii. Dar domnul... domnul mai aşteaptă! Deşi a ven.it pe luptat şi biruit.

— Şi va să-mi tai capul, măria ta?

— Dacă s-ar putea lipi la loc, în clipa asta ți l-aş reteza, ca să vadă emirul cît de credincios sînt eu sultanului, iar ție ca să-mi ^răt supărarea şi amarul că ți s-a risipit, aşa repede încrederea în mine.

— De un an aşteptăm... aşteptăm şi privim cum ienicerii jupoaie țara. În loc să ne batem, ne însoțim cu mucenica Răbdarea şi ne închinăm sfîntului „Aşteaptă”, ne legănam în brațele mucenicului „Lasă-mă-să-te-las”, şi aducem păgîne osanale emirului şi sultanului Murat.

Calapăr privi fața chinuită a voievodului şi-şi dojeni prietenul:

— Tu n-ai prea răbdat, Grue ; cam ades ai luat-o razna. Iar acum cutezi prea mult înaintea măriei sale.

— Totuşi, Grue are dreptate : dacă n-om spune noi măriei sale ce simte şi gîndeşte norodul, cine să-i spună? întrebă Dorondoc. Durerea ne întunecă mintea. Jumătate din Novăceşti, scrum! Prin tîrg, dughenile golite. Mari turme de oi sînt împinse spre Dunăre şi date gelepilor. Sute de copii furați... Grîul şi mierea...

— Multe fapte de vitejie va trebui a săvîrşi, ca să vă iert cutezanța cu care-mi vorbiți, strîngîndu-mi inima în cleşte de gheață.

— Prea bine, măria ta, glăsui iar Moțoc, să ne gîndim la Alexandru împărat Machedonul, cînd Darie împărat i-a trimis două rotile, două ra

166

ele, doi saci cu sămînță de mac şi o scrisoare, cu vorbe ca acestea : „Să ştii că înțelepciunea tinerilor scurtă este. Iată că ți-am trimis două rotile să te joci, două racle să le umpli cu haraci ; doi saci cu sămînță de mac s-o numeri, ca să afli numărul oştirii mele”...

— Aşa-i, Moțoace! surise măria sa. Şi ştiu că Alexandru n-a numărat, ci a pus sămînță dc mac în cozonac şi l-a mîncat, iar lui Darie împărat i-a trimis, drept mulțămită, o traistă de piper să-l mănînce cu toți ai lui; poate aşa vor afla că macedonenii sînt lei, iar perşii sînt oi.

Paşii țanțoşi, pintenii sunători şi glasul furios al emirului întrerupseră vorbirea din pălimarul Curții domneşti, dintre domn şi țară :

— Mă plîng paşei din Rusciuc! răcni dregătorul.

*- Pentru ce, cinstite emir? întrebă vodă cu bine ascunsă mirare.

— Şi marelui vizir mă plîng! Şi padişahului! înteți strigarea.

— Înnoiesc întrebarea : pentru care pricină, emir al măritului sultan? stărui vodă, fără a-şi pierde calmul.

— Uite cum tremur de mînie!... Nişte ghiauri au cutezat să se atingă de ienicerul Selim!

— Nemaipomenit! plesni măria sa din plame, a multă mirare. Mărite emir, cunoşti făptaşii... nelegiuirii?

— Îi cunoaşte ienicerul.

— S-a sfîrşit cu noi... şopti Grue către ai lui.

— Auziți, slujitorii mei? se răsuci vodă către cei trei. t

— Auzit, măria ta! strigară tare, într-un glas, să nu se simtă teama.

— Poruncit-am eu ori nu să fie stropşiți toți răufăcătorii, jefuitorii şi tîlharii? Toți cei care s-ating de oamenii măritului padişah?

— Poruncit, măria ta! adevereşte Român Grue, cu tărie.

— Voi cerceta şi eu dacă... se încruntă emirul, dar vodă îl întrerupse.

— Poruncile şi împlinirea lor nu priveşte pe strălucitii slujitori ai măritului padişah, ci pe mine! vorbi hotărît vodă şi către Grue : Află cine a cutezat să se atingă de-un ienicer împărătesc.

— L-a închis un căpitan cu numele Balotă! arătă emirul că ştie tot şi că se amestecă în treburile țării.

— Da. dar numai ca să-l apere de furia mulțimii, măria ta, vorbi limpede Român Grue.

— Da? Cum îşi îngăduie ghiaurii să se înfurie împotriva unui ienicer? Să fie pedepsiți cei care... Pedeapsă pilduitoare!

— Cheamă-l pe căpitanul Balotă! porunci vodă lui Grue. Căpitanul se înfățişă repede. Emirul clocotea ca oala pe flacără. Vodă se răsti cu glas înalt, dar în care nu intra mînie :

— De ce-ai arestat pe ienicerul Selim?

— L-au prins oamenii prădînd, împreună cu trei ieniceri şi voiau să-l strivească sub o ploaie de pietre. Deci nu l-am poprit, ci l-am apărat. Cineva, care a fugit, l-a blagoslovit cu cîțiva ghionti.

— Afiă-mi făptaşii, căpitane!

167R0

— Să-i tai şi să le aşezi capetele pe treptele casei mele, ceru emirul.

Zece capete!

— Faci întocmai, căpitane! încuviință vodă. Calapăr şopti, către ai lui, vorbă de şagă şi durere :

— O dîrlobîrlobrezirăm, fraților!

— Zece capete pentru un... ingăimă Balotă. De unde să le... iau?

— În trei zile, zece capete de ghiauri! ceru emirul, răcnind.

— Ca osînda să fie în adevăr pilduitoare, vorbi molcom Mihai Vodă, ne trebuie răgaz, să-i găsim pe adevărații vinovați. Căpitane Balotă, ia-l pe

credinciosul nostru Român Grue şi, peste zece zile, capetele vinovate să fie pe treptele casei măritului emir.

— Trei zile, nu zece! se răţoi emirul, din nou, încă mai răstit. Simţind că voievodul îşi pierde răbdarea, Calapăr vorbi cu prefăcută

sfială :

— Ca smerită slugă a măriei tale cutez a zice că frica păzeşte bostă-năria ; deci să ne îngăduie slăvitul emir zece zile, ca să-i aşezăm pe treptele casei douăzeci de capete vinovate. Că numai cînd se dă îndoit, o pedeapsă este pilduitoare, iscînd spaimă mare.

Emirul surise, bucuros:

— Ghiaurul are dreptate! Deci, zece zile — douăzeci de capete,! Pînă atunci plăteşti datoriile tuturor cămătarilor. Plăteşti haraciul şi peşcheşurile. Plăteşti mucarerul. Plăteşti toate angaralele!

— Se vor împlini toate, după lege, mărite emir! făgădui voievodul, încredinţat de marea-i şi înfricoşătoarea-i putere, emirul plecă ţanţoş,

pufnind trufie pe nări, ca leul ieşit din adăpost şi repezit după pradă. Calapăr vru să arate că a priceput gîndul tainic al măriei sale şi pildui ca un firoscos ce era : %

— Stejarul nu se îndoaie nici de vînt, nici de ploaie, nici de furtună, nici de vreme bună. Iar noi nu stăm cu ochii în podele, să cadă stele, ci luăm de bună una : să stîrnim furtuna!

— Da, furtuna cea mare! suspină vodă încet, dar apăsat, ca o uşurare.

De la Curtea domnească, cei trei prieteni porniră pe uliţi, cam la întîmplare, aruneînd arare cîte o vorbă întru tălmăcirea gînduri!or şi a grijilor ce-i împovărau. Dorondoc :

— Zece zile?! Ce minune se poate întîmpla în zece zile?... Grue, fugim în codru! Altminteri, capetele noastre, cele dinţii, vor fi înşirate pe treptele casei emirului.

— Să nu ne amărîm, fraţilor, că în zece zile ori cade samarul ori moare măgarul, ori plesneşte dracul...

— Ori pornim „furtuna cea mare", zîmbi încrezător Român Grue.

Iar Dorondoc avu răgaz să se răzgindească şi să pilduiască după obiceiul lui :

— „Ieşi-va inorogul şi va goni pe toţi pardosii şi va merge la berbecele cel mare ce-i ajung coarnele pînă la cer şi-l va junghia inorogul la

i «1

inimă cu cornul lui cel ascuţit. Şi va cădea răpus berbecul cel mare şi se vor cutremura toate limbile în lume!" Inorogul este măria sa ; pardosii şi berbecele cel mare nu-i nevoie a-i mai tîlcui. Şi n-o să mă mir nici de emir de-o cădea.

Dar prietenii n-au timp a gîndi mai adînc la asemenea proorocire, culeasă din Alexandria, că tresar de ce-ntîlnesc pe cale.

— Uite-l pe ienicerul Selim!... Se-ndreaptă spre podul Dîmboviţei.

— I-a şi dat drumul? se miră Grue.

— Ce i-aş mai trage o nouă păruială... Are trei însoțitori... Păcat! Pe neaşteptate, Iliuță le ieşi înainte :

— Pe unde mi-ai umblat, pui de lele?

«— Bădiță Grue! Uf! bine că te-am întîlnit! Jupînița Voichița a zis să treci, neapărat, pe la dînsa. Dar neapărat şi acuma! Calapăr mormăi, ciudos :

— Ce sfînt lucru ar fi Grue, de n-ai fi tont ca o gutue şi dacă, în loc de aghiazmă ai gusta din apa uitării. Voichița-i norocul ienicerului Selim ; trece Dîmbovița şi scapă neponosit.

— Ba, nu! şopti Grue. După mine, fraților!

Intr-o clipă, îl ajunseră pe ienicer în mijlocul podului şi toți trei odată îl brînciră în apă, cu urarea lui Calapăr :

— Bîldîbîc Selim Isîc! Dîmbovița-i apă dulce şi la vale te tot duce..; Fuga, băieți!... Răspîndiți-vă!... Potîrnichi de pîrloagă... t

În scurt, se-adună mulțimea şi se minunează, se bucură, văzînd cum da osmanlîul din mîini să iasă din apă, şi cum îi plutea turbanul pe unde la vale. Privea şi sporovăia în legea ei.

— Cine te-a aruncat, de nu te-ai înecat, Selime?... Prinde orbul scoa-te-i ochii!... Sînt unii îndrăzneți care fac ceea ce noi...

Pe uliți cotite, Grue grăbi spre casa Voichiței. Lăstun ştia bine calea, în ogradă îl întîlni pe Toma Neagu. Îi dădu binețe, după cuviință :

— M-a chemat jupînița Voichița.

— Da, Grue! se ivi fata în prag. Doresc a mă sfătui cu tine, în legătură cu neobrăzările şi urgisirile ienicerilor.

— Îşi fac de cap, vai şi-amar!... se căina Toma Neagu. Un ienicer Selim numit cere zece pungi de galbeni. Zice că dacă nu-i dau pînă-n prînz, îmi taie beregata... Uite-aşa îşi răsucea iataganul sub nasul meu.

— Ascunde-te la Novăceşti, povățui Român Grue.

— Pînă nu dăm pungile nu ne îngăduie a ieşi din casă.

— Am spus să aştepte cîteva zile, că voi împrumuta şi... Ba mai e o năpastă : a pus, vai şi-amar... a pus ochii pe Voichița!

— Asta-i cît se poate de rău! se îngrijoră Român Grue.

— Am trecut noi prin multe, dar ca acum, niciodată n-am... Şi unde să ne-ascundem, dacă otomanii sînt pretutindeni?

— Ai dreptate, jupîn Neagu.

— Vrei să ne-ajuți, Grue?

i_- Vreau, Voichița! Dar spune : cum?

— Să încerci o vorbă la vodă. Ține mult la tine.

,— Vodă!? se împotrivi Toma Neagu. Abia îşi ține zilele domniei. Mii de cămătari îl scutură de parale, ca pe-un nuc, toamna. Şi-apoi vizirul, sultanul, vai şi-a...

— E-adevărat ; totuşi mă duc să-l rog. Nu vă las în primejdie, chiar de mi-aş da viața. Azi, ienicerul Selim nu va veni ; trebuie să-şi usuce straiele şi să-şi cumpere alt turban...

Voichița îi mulțumi, deşi nu înțelese prea bine ce tîlc avea vorba despre straiele şi turbanul lui Selim.

După ce plecă tînărul, Toma Neagu îşi privi atent fata şi cu nemulţumire zise :

— Tot mai gîndeşti să-ţi legi viaţa de mocîrţanul ăsta?

— Tată ţi-am spus-o de zeci de ori : „mocîrţanul" ăsta e plămădit din-

tr-un aluat mai bun decît mulţi din cei de neam.

— Nu ţi-i ruşine să... Am vorbit cu logofătul Mirişte. Feciorul lui... — Nu! Nu vreau să fiu soţia unuia pe care nu-l cunosc. Boieria-i

mai ieftină decît vrednicia, tată! Iar iscusinţa, deşteptăciunea, dragostea, omenia preţuiesc nesfîrşit mai mult ca spiţa şi aurul.

— Am trăit, vai şi-amar! s-o aud şi pe asta! Fata mea măritată cu.1..

— Cum? N-ai aflat pînă acum că de la mine poţi auzi de toate? zîmbi Voichiţa.

— A, m-am dumirit! se lumină Neagu la faţă. Îl laşi să tragă nădejde, pînă ne-ajută să scăpăm de ienicer. Pe urmă...

— Tată, Grue mi-i drag, de mult. Mi-i tare drag! înţelegi?

— Vai şi-amar! Cum? Vrei să-mi ponoseşti rangul boieresc, cîştigat cu atîta trudă şi atîtea pungi de bani?

Întîlnindu-şi prietenii, Român Grue avu de dat răspuns la oarecare întrebări :

— Ce-ai păţit, frate, de arăţi ca floarea bătută de brumă?

— Trebuie să ajung cît mai repede la vodă, să vorbesc despre Voichiţa.

— Să-l rogi să vă cunune?

— Cîndva o să fie şi asta! Acum...

— Ei, Grue, Voichiţa te-ar putea îndrăgi, dar boierul Neagu, ferit-a sfîntul Sisoe, ocrotitorul proştilor. El doar se face frate cu dracul, pînă trece lacul, adică primejdia.

— Nu mai palavragiţi!... Încălecaţi şi... hai!

În trap, ajunseră la Curtea domnească, unde măria sa ţinea sfat cu Stroe Buzescu, despre felul cum să se adăpostească între zidurile mînăs-tirii sfîntul Nicolae de pe dealul de peste Dîmboviţa. Stroe povăţui să mai stea măria sa de vorbă cu boierii bătrîni, cu „turciţii", cum erau vistierul Dan şi Mirişte logofătul.

170

— Pofteşte-i la mine! porunci lui Român Grue, care aştepta la uşă, cu obida lui, neîndrăznind a se spovădui.

Într-un sfert de oră, cei chemaţi se aflau în faţa voievodului.

— Ce fac creditorii, vistiere?

— Blestemăţie! Toţi cer, parcă ţara asta ar fi izvor nesecat.

— Ne-au năpădit ca lăcustele! Ne ameninţă. Ne sechestrează în case. Ne jefuiesc şi ne bat pe uliţe. Emirul a cutezat chiar să-mi poruncească pedeapsă pentru cei care l-au chelfânit pe Selim ienicerul.

— Cutezanţă mare, doamne! scînci Dan vistier. Dar ce să le faci? Stăpîni, doamne!

— Deci acesta ți-i sfatul? N-am încotro : turcii sînt mulți, iar emirul unelteşte să mă piardă. Gîndesc să plătim tot ce-avem. Şi după ce-i îm-blînzim, vom mai vedea.

— Cum porunceşti, măria ta... se retrase vistierul Dan, îngrijorat de hotărârea voievodului, luată în pripă, în chip cam ciudat.

Stroe Buzescu întrebă pe măria sa, de ce nu-i dezvăluie gîndul întreg.

— Deocamdată, gîndul tainic mi-l ştii numai tu. Îndrumă toți cămătarii şi ienicerii din toată țara să se adune în casa vistierului Dan. Toți!

Era încredințat că vor da năvală să-şi apuce partea, înainte de a se goli visteria. Credința asta îi asprea chipul şi-i învăpăia privirea. Român Grue i se aşează în cale, îndrăznind :

— Iertare, măria ta! Voichița are...

— Care Voichița?

— Fata vornicului Neagu... urmă tot mai încurcat. E pusă la popreală de ienicerul Selim, la ea acasă. Îi cere zece pungi de galbeni.

— Oho! surise Stroe. Bani nu glumă.

— Şi care ți-i dorința, Român Grue?

— Un pîlc de oaste să despresor casa, măria ta.

— Nu se poate!

— Zece oşteni şi cu prietenii mei... E inima mea-n joc!

— Domoleşte-ți-o, dacă nu vrei să te popresc şi pe tine.

— Cerc atunci numai cu prietenii mei, Calapăr şi Dorondoc.

— Opresc, cu strășnicie!

— Măria ta, se jălui Grue, mi-o fură tîlharii!...

— Mi se rupe inima, dar n-am încotro! se împotrivi vodă încă mai aspru.

— Măria ta, te-am slujit cu credință, în cîteva împrejurări şi...

— Şi ai să mă slujeşti şi acum : pleci cu ăst pitac la Alba Iulia. Îl dai lui Fabio Genga, diacul craiului. Te-ntorci grabnic, fără răspuns.

— Dacă moare Voichița?

— Împlineşti astă poruncă tocmai ca să trăiască şi țara şi Voichița. Ai înțeles?

— Da. măria ta... Zbor! Zbor, dar Voichița-i pierdută, dacă...

— Trimite-i vorbă să aştepte patru-cinci zile. Aşteptare şi răbdare l

1R4

— Boier Neagu să dea banii? întrebă Grue, cu mare teamă.

— Nu! Să-i dea țării, dacă-i român! Pe ieniceri să-i amîne, cum o şti, pînă te întorci. Zboară!

— Ah, dacă Lăstun... ar fi lăstun!...

— Pune-i tu aripi, viteazule! Că le ai, în inimă.

— Să trăieşti, măria ta! strigă Grue, ieşind, săgeată. Privindu-l, cu încîntare şi duioşie, Stroe zîmbi :

— Straşnic flăcău, măria ta!

— Adevărat; dar cum îi ocrotim fata? Că nu vreau să dau emirului nici un bob de bănuială ori de supărare. Dacă simte ceva, totul e pierdut.

— Nu te-ngrijora, doamne : Grue nu pleacă pînă n-o ştie pe Voichița lui la adăpost. Şi-o să mă-ngrijesc şi eu de asta.

Dar stolnicul Stroe Buzescu n-a prea avut dreptate. Grue atîta a făcut : i-a poruncit lui Iliuță s-o roage pe Voichița să nu se teamă ; să aibă răbdare, să aştepte cinci zile, să facă tot ce-o putea şi s-o pricepe că, după aceea, o să fie bine.

Băiatul, trap la casa lui Toma Neagu. Dar jupînița, departe de a se linişti cu povața lui Grue, se mînie grozav :

— Să aştept? Ce să aştept? Aşteptare şi răbdare?

— Aşa a zis : „Să nu se teamă, să mai aştepte”... repetă Iliuță. Gonea Lăstun de sfîrîia pămîntuL Singur gonea! Calapăr şi Dorondoc nu-l însoțeau.

Lui Toma Neagu îi veni apa la moară :

— Ți-ai pus nădejdea în... Român Grue Grozovanul! Şi el, vai de capul lui! Fuge ca un ticălos, un becisnic papă-lapte, vai şi-a...

— Te rog, nu-l ocărî! O fi trimis de voievod cu vreo treabă de taină. Toma Neagu tăcu, ca să n-o supere şi mai tare ; dar nu se putu stăpîni să nu-i spună :

— Dacă erai o slută, nu pîndeau şapte ieniceri la poartă.

— Tată, mă duc la vistierul Dan ; poate ne ajută el.

— Du-te, dacă poți scăpa de privegherea ienicerilor.

— Mă însoțeşte Iliuță. Băiețaş, dacă te-ntreabă vreunul din cei care mă păzesc, zici că ai venit să mă pofteşti la vistierul Dan.

— Bună idee... Dar de-acum, vai şi-amar, să nu te mai aud rostind numele mocîrțanului!

Casa mare a vistierului Dan, cu cerdac larg, pe stîlpi de stejar se afla pe ulița Covacilor, în fundul unei curți întinse, cu copaci, iarbă şi alei prunduite. Voichița intră, grăbită, şi-l rugă pe vistier s-o salveze de primejdia şi lăcomia lui Selim.

— A pus doi ieniceri pe urma mea : uite-i, în uliță. Cere zece pungi Şi pe mine...

— Jupînița, şovăi dregătorul, răsucindu-şi un smoc de fire din barbă, alta nimica nu pot, fără numai atît : să-i spui vornicului, părintele dumitale, că, într-o zi, două, totul se va schimba... Emirul mi-i prieten... Uite-l tocmai vine...

Demnitarul otoman intră ca la el acasă, întrebînd răstit :

— Vistiere, cînd plăteşti datoriile, peşcheşurile, birurile, angaralele?

— Nu mi-a poruncit vodă, slăvite emir... Nu-i omul cel mai potrivit a sluji pe înaltul padişah. Are altele în gînd.

— Altele? Care altele?

— Gînduri besmetice, slăvite emir. E prefăcut şi viclean. Acum poate ar plăti el, cum şi cît ar plăti, dar peste încă un an, cînd s-o aşeza mai bine în scaun...

— Atunci îi luăm banii şi-i tăiem capul! Banii pentru noi ; capul pentru padişah, ca să ştie şi să-l trimită Domn pe Mihnea Turcitul.

— Nu aşa, pe față, că nu vei putea, ci... se opri, speriat : uitase că Voichița era în spatele lui. Fată, treci în odaia jupînesei mele şi adastă-mă! Să nu pleci, cumva, că-i mare prăpăd.

Înlelegînd ce năpastă poate cădea asupră-i, dacă a auzit ceva despre urzeala vistierului cu emirul, Voichița a intrat în iatacul vistiernicesei şi-a rugat-o să-i îngăduie a pleca acasă să-l aducă şi pe părintele său. Văzînd-o înspăimîntată, stăpîna îi deschise uşa din spate. Alergînd pe o uliță dosnică se întreba : „Cum ajung la Curte, să nu mă vadă ienicerii pînditori? Şi Iliuță a plecat... A, uite-l pe...

— Calapăr, poznaşule, trebuie să vorbesc cu măria sa!

— Cum? Eu, un țăran, să deschid uşa lui vodă pentru o jupîniță, cum e odrasla vornicului Toma Neagu? Peste poate!

— Lasă dojana, că nu-i vorba de mine : măria sa e-n mare primejdie.

— Primejdie? Iertare, jupîniță, Dorondoc stai strajă în locu-mi.

O luă pe Voichița de mînă şi-o duse spre odăile domneşti. Văzînd-o, stolnicul Stroe Buzescu făcu ochii mari : credea că i s-a întîmplat ceva lui Toma Neagu. În spătăria mică, măria sa cerceta o hartă. Tresări, văzînd că o fată se aşează în genunchi şi grăieşte, cu mare emoție şi pripeală :

— Măria ta, eu Voichița lui Toma Neagu am fost la vistierul Dan, să-i cer ajutor împotriva ienicerului Selim şi l-am auzit urzind împreună cu emirul împotriva măriei tale. Apără-ți viața! Te rog, din inimă, măria ta!

— Mda... se gîndi voievodul, vistierul te-a văzut plecînd din casa lui?

— Nu, am ieşit pe uşa din dos, cu ştirea jupînesei.

— Întoarce-te, cu grijă, înapoi. Să nu te bănuie că l-ai dat în vileag-De mai afli ceva, mă vesteşti.

— Mă întorc, tiptil, măria ta. Că mi-i atît de frică...

— Uneori şi vitejilor li-i frică şi trebuie să păşească pitiş.

În după-amiaza aceleeaşi zile, zece ieniceri s-au strecurat în <-'uî tea domnească şi s-au năpustit în odaia sfatului de taină. Dar voievod ^ se afla singur, cum credeau ei, ci împreună cu frații Buzeşti şi

Radu Ca-

lomfirescu. Îi veni în ajutor şi aga Lecca şi se luptară din săbii. raPu

nîndu-i. Asta îl încredința pe voievod că Voichița avea dreptate. A hotărît să se mute în chilia mînăstirii sf. Nicolae, sus, pe dealul de peste Dîmbovița. Şi zilele treceau greu : în pîndă, bănuieli, urzeli, teamă şi aşteptare.

În a cincea zi, Român Grue s-a întors în Bucureşti. Lăstun l-a purtat ca gîndul. Prepunea că răvaşul îl vestea pe craiul Sigismund Bathory că măria sa Mihai vodă porneşte lupta, furtuna cea mare. Ci, acum, stînd între oşteni de vorbă cu Calapăr şi Dorondoc despre cele întîmplate în lipsa lui, auziră zarvă în curtea casei vistierului Dan. Diecii au înfățişat catastifele, iar cămătarii au stîrnit tîrguiala, moşmoneala, ciorăvăiala. Diecii erau puşi anume să-i aţîțe, să-i învrăjbească, să-i sperie că sînt bani puțini. Totul ca să uşureze treaba oştirii, adevărata... plătitoare.

— Mulți mai sînt, doamne! se mira Dorondoc. Ce hărmălaie!...

— Ce de căpuşe ducem în spinare : otomani, oameni ai Fanarului, ar-năuți...

Deodată, glas prelung de bucium, urmat de o trosnitură asurzitoare de tun : buciumul, de pe zidurile mînăstirii, unde se adăpostise măria sa ; tunul, de pe o prispă din fața casei vistierului Dan. După a treia bombă, stolul lui Stroe Buzescu, în care se rînduise şi Roman Grue cu ai lui, dădu năvală asupra casei vistierului Dan.

De pe ulița Covacilor şi de pe cele apropiate, peste două mii de oşteni, ieşiți ca din pămînt, o înconjurară din toate părțile : „Să nu scape nici o căpuşă'"... Grue se gîndea cît a răbdat şi a chibzuit măria sa, pînă i-a venit la îndemînă : toți cămătarii strînşi în acelaşi loc. Peste trei mii de lupi, hiene, bursuci, vulpi, în aceeaşi capcană.

Văzîndu-se împresurați şi bombardați cu tunul, mulți prind a se tîn-gui, a se ruga de iertare. Ienicerii, însă, trag iataganele şi încep lupta, cutezători, dibaci şi furioşi pînă la deznădejde.

Dar oştenii români lovesc fără milă. Stolnicul Stroe Buzescu dovedeşte pricepere deosebită în conducerea atacului, în insuflarea curajului. Emirul răcnea furios, îndemnîndu-şi ienicerii să nu se înfricoşeze de nişte ghia-uri nemernici. Dar văzînd că oştenii stolnicului Stroe intră în ogradă, încercuiesc grupurile de cămătari şi-i duc între suliți, porunci ienicerului Selim să arunce pe fereastră o ladă plină cu aur şi giuvaericale. Gemînd de ciudă că risipeşte atîta bogăție, Selim se căina :

— Păcat, stăpîne! Mai bine să...

— Lasă smiorcăiala!... Văzînd aurul, ghiaurii s-or repezi asupra lui, iar noi îi copleşim cu iataganele. Ne mîntuim viața şi ne luăm bogăția înapoi!

Cam neîncrezător în planul emirului, ienicerul făcu semn slujitorilor, să împlinească porunca :

— Aruncați-le cît mai departe, în mijlocul ogrăzii!... Aşa!... Cîteva clipe zornăi aurul risipit pe lespezi de piatră. Între oşteni îşi

făcu loc un moment de uimire, după care se stîrni mare îmbulzeală şi stri-

174

gftte, mai multe de spaimă, decît de bucurie : „Aur!... Pietre scumpe!... Bani!... Aur!..."

— Nu-i atingeți! porunci Stroe Buzescu. Nu vă lăsați păcăliți!... În noi arde o flacără mai mare şi mai sfîntă decît ispita aurului. Flacăra dragostei de moşie şi de libertate!

— Dați, fraților, de zor! strigă şi Calapăr. Că de-abia acum începe cositul. Aşa!... Ei, m-ai înțepat pe la spate? Ți-arăt eu ție, mişelule!

— Eşti rănit, Calapăr? întrebă Român Grue.

— O zgîrietură... Na!... Na şi ție! împărțea lovituri în dreapta şi-n stînga, la fel cu Grue, Dorondoc şi mulți alți oşteni, năpustiți în ogradă.

În zadar răcnea emirul, la fereastră, clocotind de furie :

— Luptați!... Lăsați aurul pentru ghiauri!... Luptați!... Tăiați-i!... Unul cîte unul cămătarii pier ori se dau prinşi. Vacarmul luptei, zân-

gănirea armelor scad. Grue cu ai lui scotocesc după cei ascunşi în cotloane întunecoase ori în beciuri şi-i aduc la cetele înțărcuite de oştenii stolnicului Stroe. Il scot şi pe emir şi pe Selim ienicerul, între suliți. Acum apare şi măria sa. Laudă vitejia oştenilor ; apoi le arătă că toată bogăția ce se va găsi asupra cămătarilor şi a ienicerilor este a țării.

— În numele ei, vă mulțumesc. Am stîrnit furtuna cea mare ; dar greul greului de acum urmează. Dacă în viitoarea ei biruim şi ne facem țara slobodă, înseamnă că am dezlănțuit furtuna dezrobirii! Dacă nu, pierim cu toții!

— Biruim!... Biruim, măria ta! strigară sute şi sute de glasuri.

Ochii cei vrăjiți ai voievodului se umeziră de lacrimi, iar buzele şoptiră : „Biruință, copiii mei”... Şi zărindu-l pe Român Grue îi făcu semn să se apropie :

— De ce n-ai venit să-mi spui ce-ai făcut acolo, unde te-am trimis?

— Iertare, măria ta, dar am sosit chiar în clipa cînd suna buciumul şi bubuia tunul. Cum acolo totul a fost bine, am socotit că mă pot înfățişa măriei tale după ce l-om cuminți pe emir şi pe toți cămătarii.

— Bine ai făcut!

— Măria ta, îl avem aici pe măritul emir : pot să-i spun acum că noi, Calapăr, Moțoc şi cu mine, am avut grijă să-l chelfănim pe Selim şi să-l aruncăm şi în Dîmbovița, să se spele de păcate?

Vodă îi făcu, cu arătătorul de la mîna stingă, semnul dojenitor pe care-l făcea numai celor dragi. Apoi grăi :

— Stolnice Stroe, ia-l pe căpitanul meu Român Grue Grozovanul în straja domniei, împreună cu Calapăr şi Moțoc Dorondoc. Ii dai un stol să-l deprindă cu lupta. Ai înțeles, căpitane Român Grue?

— Înțeles! se repezi, îi sărută mîna şi îngenunchie strigîn”

— Să trăieşti, măria ta!

i -morăştiat şi

Au mai avut multe ceasuri de lucru pînă au strîns aurul godină pînă au legat toți cămătarii, să-i pună la popreală. Cînd au trecut în odăile străjii domneşti, Grue grăi către prietenii lui :

— Acum, ce ziceți? Pot s-o pețesc pe Voichița?

,— Eu mă tem încă de nacafalele lui Toma Neagu, îi răspunse Dorondoc ; iar Calapăr, înainte de a-i povesti ce ispravă a făcut jupînița în lipsa lui, adică înainte de a-l bucura, îl înțepă cu o zicală-povață :

— Fericit omul care se mulțumeşte cu mai puțin decît are şi cel care înghite numai cît poate mesteca.

Aflînd cum a pătruns în casa vistierului Dan şi cum a descoperit urzeala, Grue s-a bucurat şi, totodată, şi-a amintit că emirul ceruse să i se aşeze zece capete de ghiauri pe treptele casei, în zece zile, iar el i-a oferit douăzeci.

— Căpitane Român Grue, porunceşte călăului să-i pună treizeci şi două de căpățîni de ieniceri. Să se sature! povățui Dorondoc.

Şi fapta asta s-a povestit ca o ispravă a celor trei, deşi Român Grue spunea că aparține doar poznaşului Calapăr, cel care nu prea înțelegea de ce măria sa a lăsat emirul să plece peste Dunăre şi nu i-a pus căpă-țîna pe treptele casei, ori într-o țeapă, în mijlocul uliței, cum ar fi făcut voievodul poreclit Tepeş. Ar fi fost a treizeci şi treia căpățînă...

3

O zi şi-o noapte

Pornită asupra iernii, „furtuna cea mare" a durat un an. Adică toată iarna şi primăvara anului 1595, iar în vară, năvala lui Sinan paşa a preschimbat-o în vijelie potopitoare. _

Aşezați în tabăra de la Copăceni, în preajma Bucureştiului, Român Grue şi ai lui îşi curățau straiele, cuseau nasturii, îşi lustruiau armele, mai ascuțeau săgeți, mai ungeau scuturile cu oloi, să nu ruginească, îşi pregăteau zalele, frecîndu-le petele de noroi ori sînge. Deşi avea rang de căpitan şi era acum oştean vestit în oştirea țării, Român Grue îşi curăța singur armele, îşi țesăla calul, la rînd cu toți ostaşii. De altfel, Lăstun nici nu se lăsa îngrijit de mînă străină ; doar pe Iliuță şi Dorondoc îi îngăduia, atunci cînd stăpînul nu era de față.

Soarele de august usca repede roua, iscînd abur străveziu, jucăuş deasupra ierburilor şi a semănăturilor. Corturile, rînduite la umbră. Caii păşteau pe marginea pădurii scuturînd din căpestre şi plescăind din cozi, să alunge roiul muştelor. Dorondoc aşeza săgețile în tolbă, şi, împreună cu Iliuță, depăna amintiri : la 15 noiembrie anul trecut, măria sa a lovit Giur-giul, iar oştenii au trecut prin sabie toți vrăjmaşii care s-au înstăpînit aici. În decembrie, au bătut cetatea Hîrşovei. Grue a ajuns, cu Lăstun al lui, pînă la Macin, unde l-a văzut pe Aron vodă al Moldovei, şi i-a dat carte de la măria sa Mihai vodă. De asta n-a fost față la bătălia de la cetatea

176

Silistrei. Apoi, în ianuarie, Mihai vodă i-a strivit pe tătari la Hulubeşti, la Putinei, la Şerpăteşti, împrăştiindu-i „cît ai fierbe un ou". Cum Dunărea a înghețat atunci, românii au putut trece şi aprinde toate cetățile otomane de pe malul drept. Chiar măria sa a trecut la Rusciuc şi l-a urmărit pe Mustafa paşa pînă în munții Balcani.

Desmeticiți de loviturile primite, prin surprindere, sultanul şi marele vizir Sinan paşa au strîns mare mulțime de oşti şi au hotărît grabnica răpunere a „răzvrătitului", care a speriat Țarigradul cu îndrăzneala lui.

În tot acest timp, Voichița a stat în Bucureşti ori la Novăceşti, iar Iliuță i-a slujit ca un fel de paj. A lipsit băiatul doar o săptămînă, în primăvară, cînd a dus la Călui pajura, pe care Voichița a poreclit-o Mocăneață, în seama unui călugăr meşter în tămăduirea rănilor cu alifii şi zemuri de felurite' buruieni.

Dar acum se ştia că marele vizir Sinan paşa venea asupra Țării Româneşti cu o armie de zece ori mai numeroasă decît oastea română, strînsă în tabăra de la Copăceni. Primejdia era cum nu se putea mai mare. Măria sa Mihai vodă şi căpitanii lui pregătiseră tot ce omeneşte era cu putință, ca

românii să nu fie înfrînți. Poate din vremea lui Mircea Bătrînul, a lui Vlad Țepeş, a lui Ştefan cel Mare, ori Radu de la Afumați, țara n-a mai avut o oştire atît de bine pregătită şi de hotărîtă a se bate şi a birui. Numai seara, în tabără, oştenii mai aveau ceva răgaz a se gîndi şi la necazurile şi bucuriile din inima lor. f

Trecînd pe lîngă cortul lui Român Grue, Mihai vodă cercetă armele, caii şi chipul cum ştiau lupta ; apoi întrebă, zîmbind :

— Ei, căpitane Român Grue, ce mai face Voichița?

— Nu mai ştiu nimic din luna aprilie, cînd luptam sub zidurile Brăilei, măria ta. Atunci i-am scris doar cîteva cuvinte : „Primeşte acest ineL Voichița, dăruit de Velica doamna, care vrea să ne fie naşă”... A răspuns printr-un încă mai scurt pitac : „Să trăieşti Român Grue şi să fii neclintit slujitor al lui Mihai vodă”. Atît. Ce să înțeleg eu din asta, măria ta?

— Eşti căpitanul Român Grue ; eşti umbra mea ; deci fata n-are, nu mai poate avea nici o pricină de şovăială în vrerea ta de a-i fi bărbat.

— Mă închin cu mare mulțumire înaintea măriei tale ; m-ai ridicat din pulberea pămîntului.

— Te-ai ridicat singur, Grue ; eu doar te-am primit. Ai pețit-o pe Voichița, căpitane?

— Încă nu, măria ta... N-am îndrăzneală.

— Te-avînți în luptă, ca un leu, şi nu cutezi a cere o fată de nevastă, căpitane Român Grue? Ori vrei ca în loc de Grozovanul să te poreclească lumea... Nevolnicul?

— Cetățile inimilor sînt mai greu de cucerit decît cele otomane...

— Aşa o fi, dar viitorul şi norocul sînt ale celor care le cuceresc, nu ale celor care aşteaptă la pîrleaz. De aceea îți poruncesc să ceri mîna Voichiței, înainte de a-l birui pe Sinan paşa.

177

— Am înțeles, măria ta! Cînd primesc pomncă, dobîndesc şi îndrăzneală.

— Iar lui Toma Neagu spune-i să aleagă : ori cu turcii ori cu țara! Sîntem în a zecea lună de război, are rang de vornic şi stă de-o parte, la pîndă. Ori vrea să-l aibă domn pe Mihnea turcitul?

Îngrijorat, Grue căută să-l dezvinovățească :

— La Sibiu, trecuse de partea măriei tale, cu mare bucurie.

— Acum îi tot cîntă unii şi alții şi-şi dă coatele cu mişeii, cu fricoşii, cu hiclenii, în cap cu vistierul Dan.

— Ştiu însă că Voichița e de partea noastră, din toată inima. De aceea socot că ea-i soarele meu. Mă iartă, măria ta!...

— Atunci, pînă vine... Sinan paşa, pleci, îl cauți pe Toma Neagu şi-i ceri fata. Adică îți aduci... soarele în casă.

— Nu s-ar putea... după bătălie?

— Spune-i că te-am trimis eu! Mîine eşti înapoi în tabără.

— Am înțeles, măria ta?

După trei ceasuri de goană, Lăstun bătea din copită în poarta casei lui Toma Neagu din Novăceşti.

Voichița ieşi în cerdac, să-l primească : i — Ți-i calul în spume, parc-ai veni de la capătul lumii.

— Ba din porunca inimii vin! Şi a măriei sale.

— Ei, Lăstune, ți-i stăpînul cam nebun! glumi fata, coborînd din cerdac, prinzînd calul de frîu şi netezindu-i botul fierbinte.

— Armăsarul ştie bine care-i nebunia mea şi-o împărtăşeşte.

— Grue, Grue, de ce dragostea noastră se numeşte nebunie?

— S-ar fi cuvenit, după datină, să schimb întîi o vorbă cu jupîn Neagu. Dar, ca să am curaj, calc datina şi te-ntreb întîi pe domnii ta. Dacă n-am răspunsul dorit...

— Te dai bătut?

— Nu, dar nici dragoste cu sila nu voiesc...

— Atunci spune-i tatei tot ce ai pe inimă. Şi de s-o împotrivi şi acum, vom hotărî singuri.

— Mă duc! Sări din şa, lăsă frîul în mîna fetei şi intră grăbit în iatacul lui Toma Neagu. Voichița auzea strigătele părintelui său şi ridea în sine : „începe cu surle şi tobe mari... Grue, dragul meu, nu te speria de rățoielile socrului ; l-ai mai domolit tu de cîteva ori."

Toma Neagu ieşi mînios în cerdac, s-audă şi Voichița, deşi vorbea despre pricini de multe ori rostite :

— Tu, un vîntură-lume, îndrăzneşti să...? N-ai înțeles că, vai şi-a...

— Sînt căpitanul Român Grue! se ținu tare tînărul. Ți-am vorbit cuviincios ; dar dacă te împotriveşti...

— Ce-i dacă mă împotrivesc? Ce-ai să-mi faci?

— Iți răpesc fata!

— Ce? Cum?... Şi tu, Voichița nu zici nimic? Taci ca lemnul?

si- Ce să zic, tată? suspină fata.

— N-auzi? Vrea să te răpească!

Voichița rîse cristalin, bucuroasă şi oleacă şireată :

— Ei, tată, dacă-i dă ghes inima, de ce i-aş sta eu împotrivă?

— Poftim! Rîde... vai şi-amar... V-ați înțeles, tîlharilor, să mă...

— Da mult ne-am înțeles, dragă tată. Şi domnia ta ştii asta.

— Ptiu! Eşti o zăludă! De unde să ştiu?

— Va să zică mi-o dai, vornice Toma Neagu?

— Din partea mea... dacă-ți place o zărghită ca asta...

— Mulțumesc, tată socrule!

— Auzi? Tată socrule!... pufni Toma Neagu. Dar lasă! Tu ai să te căieşlj, iar eu o să fiu răzbunat, c-o să te chinuie ca un drac, căpitane Român Grue. Sau poate tu, fiica mea, zbrehudă, aşa ai să-ți găseşti stăpîn ul.

— Nu-mi doresc nimic mai mult decît un prieten drag şi un soț şi mai drag, căruia să-i slujesc cu sfințenie.

— O să-ți scoată peri albi! Ai să vezi tu...

— N-o să am dreptul a mă plînge domniei tale, tată socrule, de va fi aşa.

— Nu te teme, Grue : dragostea mă schimbă în mieluşea.

— O ştiu de mult, Voichița! %.

— Hm, dacă-i aşa, să fie cu noroc! se învoi Neagu.

— Sărutăm dreapta! se prinseră de mînă şi se plecară în faţa părintelui, să le binecuvînteze logodna.

Ridicîndu-se în picioare se sărutară. Apoi ciocniră o cupă de vin. Grue ceru iertare :

— Voichiţa, trebuie să plec la tabără.

— Ştiu!... suspină fata şi coborî să-i ţină calul. Ştiu : „Grue, uite-l nu e!”

Din şa, căpitanul vorbi :

— Fericirea mă face uituc... Plecam, fără să-ţi spun tată, că măria sa e supărat pe domnia ta. Foarte supărat!

— Pe mine? Vai şi-a... De ce? De ce?

— Mă iartă, dar vrea s-alegi : ori cu turcii ori cu ţara! Sinan paşa vine cu puhoi de peste o sută de mii. Dacă nu sîntem uniţi...

— Tată, dacă nu-ţi duci dumneata pilcul de oşteni în tabăra lui Mihai vodă. Îl duc eu!

— Vai şi-amar! Să nu mă faci de rîs... Sînt vornicul Toma Neagu, deşi măria sa nu mi-a înnoit dregătoria.

— Pot să-l vestec pe măria sa că vii în tabără?

— Vesteşte-l!... Deşi, vai şi-amar, mă tem de răzbunarea lui Radu Cujbă.

De la Copăceni, Mihai vodă a mutat tabăra la Călugăreni, pe apa Neaj-lovului. Pe celălalt mal, spre miazăzi, au tăbărît cei peste o sută de mii ai lui Sinan paşa.

Oştenii priveau dealurile, pe aşezătura cărora, printre mii de corturi strălucitoare, mişuna mulţimea otomanilor. Priveau şi vorbeau despre Sinan paşa : cel mai vestit comandant de oşti al vremii. Nu l-a biruit nimeni pînă acum : nici în războiul din Persia, nici în cel din Tunisia ori din Ungaria.

— Tu ne spui astea, căpitane, ca să ne îngrozeşti, ori să ne întăreşti inima?

— Curaj, fraţilor! Uite, colo cetele Buzeştilor, dincolo ale lui Radu Calomfirescu şi ale banului Manta... În partea ceea se ţin oamenii banului Udrea Băleanu... Cel din marginea cealaltă e căpitanul Cocea... Cel de lîngă tunuri e Albert Kiraly, trimis de Sigismund Bathory, craiul din Transilvania.

— Dar craiul de ce nu vine?

— După ce şi-o sărbători nunta, poate s-o îndura să se arate.

— Şi tu, Grue, ai amînat logodna după luptă...

— Eu sînt căpitanul măriei sale, nu crai mofturos şi îngîmfat.

— Uite-l şi pe vornicul Toma Neagu, cu pilcul lui... Asta înseamnă'că solia ta a fost mai cu spor decît a lui Stroe Buzescu la craiul Sigismund.

Văzînd că se apropia măria sa, săriră în picioare. Mihai vodă, în armură strălucitoare, însoţit de căpitani, se opri cîteva clipe, aici, de unde se vedea, în mijirea zorilor, tot cuprinsul taberei duşmane. Cugetă îndelung, strunind ncastîmpărul armăsarului negru ca smoala, apoi vorbi, hotărît :

— Lovim spre pod. Pătrundem în armia lui Sinan ca o%pană de crăpat buşteni. O despicăm în două şi părţile le împingem spre mlaştinile din

dreapta şi din stînga. Folosim pădurea, apa Neaj Iovului, mocirla. Ne bizuim pe bărbăția luptătorilor, mai ales!

— Dar dacă trec apa mai sus, pe la Petreşti? întrebă Radu Florescu.

— Sinan vrea Bucureştii. Şi prin Călugăreni e mai de-a dreptul.

— Iscoadele spun că marele vizir a jurat : într-o lună va robi şi pustii toată Muntenia, apoi va trece în Transilvania, zise Stroe.

— Nu toate jurămintele se pot ține, Stroe! Albert Kiraly aşează tunurile colo, la marginea pădurii : să bată tabăra şi să farme podul, de va fi nevoie.

Mai departe, voievodul arătă că locul e strimt pentru ca o oaste mare să se poată desfăşura. Românii, fiind puțini, se pot mişca repede şi lovi unde potrivnicul nici nu se aşteaptă. Dar căpitanul Kiraly se împotrivi.

— Eu nu intru în luptă fără poruncă de la stăpînul meu, craiul Sigismund.

Voievodul îl fulgeră cu o privire încărcată de atîta mînie, încît trufa

180

şui ungur amuți. „O privire ce ştie să ucidă, precum ştie şi a mîngîia", gîndi Stroe Buzescu, auzindu-l pe Kiraly cum cerca să spună că hoarda lui Sinan „ne striveşte şi că, deci, mai bine-i să ne tragem în Transilvania". :— Nu înainte de a da bătălia aici, căpitane!

— Graba-i primejdioasă, uneori, voievoade.

— Iar laşitatea-i ucigaşă totdeauna!... Oricît de mare ar fi priceperea şi faima marelui vizir Sinan paşa şi oricît puhoi de oşteni ar aduce, ca să ne sperie, să ne îngrozească, noi tot nu dăm îndărăt!

Strînse frîul, privi răsăritul soarelui, roti încă o dată privirea asupra întregii împrejurări şi porunci : Buciumaşi, sunați începutul luptei!

Şi cînd buciumele şi surlele sunară, iar oştenii sloboziră zguduitoare strigăte de luptă, voievodul înalță barda spre cer :

Zi* Porniți, vitejilor! Aşa!... La asfințitul soarelui, steagul cel mare al lui Sinan va fi la picioarele mele!... Căpitane Român Grue, să te ții tot în preajma mea, ştafetar şi luptător fără frică.

— Cu toți cetaşii mei, măria ta!

Stroe Buzescu urmări urnirea taberei otomane. Îl cunoscu pe Mahomed Satîrgi paşa, pe Caraiman paşa, şi pe Hassan aşa, beglerbegul Rumeliei. În latura stingă venea Giafer paşa de Tauris şi Haider paşa, beglerbegul Capadociei. Dar mai erau şi alții, mulți, necunoscuți.

— Ce armie uriaşă se năpusteşte asupră-ne! oftă ca sub o grea povară Stroe Buzescu.

— Cu atît mai însemnată va fi biruința noastră! se rosti vodă. Aşa a început, în 13 august 1595, lupta năpraznică de la Călugăreni.

pe apa Neajlovului. Român Grue şi ai lui au trăit tot zbuciumul acelei năpraznice zile. Inimile lor au sîngerat la fiecare înfrîngere şi li s-au înflăcărat iară de nădejdi, cînd românii biruiau.

Grue s-a purtat ca o adevărată suveică a cîmpului de luptă, gonind din avangardă pînă în spatele taberei, la prisosul oastei, aflat în aşteptare sau din aripa dreaptă în cea stingă, să ducă ştiri şi să împartă porunci. Adeverea

porecla : Român Grue, uite-l nu e! Şi-a încrucişat cărările alergărilor şi cu alți olăcari, ca, de pildă, Gruia lui Novac sau Dan Buzdugan. Acum, cu glas cutremurat de durere vestea :

— Măria ta, duşmanii ne-au luat cinci tunuri!

— Să tragă arcaşii de la marginea pădurii!... Să lovească banul Udrea şi Radu Buzescu în latura dreaptă! Şi, înălțînd barda cu stînga, făcu semn străjii să atace : înainte, flăcăi!

Porni în frunte, însoțit de Stroe Buzescu şi Radu Calomfirescu.

Dar pe cînd la miazăzi de pădure, pe malul Neajlovului, tunurile trăgeau, săgețile vîjîiau, săbiile zăngăneau, izbind în scuturi şi sute de oşteni cădeau răpuşi de iatagan, în spatele pădurii vistierul Dan sfătuia cu căpitanul Kiraly. Calapăr, care-l însoțea pe Român Grue, să transmită porunca de a intra în luptă, îi socoti drept „tuşea şi cu junghiul". Mai ales

181

că, dinspre Hulubeşti, gonea un spahiu drept spre cetele lui Kiraly. Dan vistierul îi ieşi înainte. Calapăr prinse o frîntură de vorbă :

— Cincizeci de mii de galbeni!... Să nu intri în luptă!... Il vreau domn pe Mihnea şi dregătoria de vistier. Il atrag şi pe ungur de partea mea...

— Auzi, Grue? Ce facem?

— Pîndim spahiul şi-l săgetăm.

Peste cinci minute, o săgeată trasă dintr-un huceag, doborî spahiul din şa, iar calul alergă singur, pe cîmpie, spre miază-noapte. Calapăr vru să se încredințeze dacă spahiul şi-a dat duhul. Il privi cu milă :

— Ce să-ți fac, vericule? Nu te-am chemat noi ; ci tu, de bunăvoie, ai venit în săgeata mea... A, n-ai dat toate pungile cu galbeni hicleanului? Dă-le la neică! Ştii vorba : nu-i pentru cine se pregăteşte, ci pentru cine se nimereşte... Iar eu, ochilă pot fi şi nimerilă... Ce facem, Grue, cu atîta bănet?

— Pune pungile în groapa aceea şi astupă-le cu pămînt şi frunze. Semn, tufa de măcieş. Gata! La treabă!

Cu cît soarele urca spre amiază, cu atît zbuciumul luptei se dezlănțuia mai nebun, mai turbat. Văzînd că duşmanul îi copleşeşte pe ai săi, voievodul porunci să sară la luptă şi pedestrimea rămasă în spatele pădurii. Şi tot căpitanul Român Grue, însoțit de Gruia lui Novac, a fost trimis cu porunca. Frînînd armăsarul, vorbi răspicat :

— Căpitane Kiraly, noi ne batem şi tu stai. Vrei să te socotim vîndut lui Sinan?

Ungurul înălță fruntea şi grăi :

— Credeam că n-o să rezistați nici un ceas, dar aflu că sînteți de o sută de ori mai viteji decît puteam bănui.

— Puteai să ne cunoşti de la Brăila, unde-ai luptat alături de noi. Vorbirea asta dojenitoare îl stîrni pe ungur : porunci tunarilor lui să

scoată tunurile la marginea pădurii, şi el însuşi, însoțit de cetele lui, intră în luptă. Rămas numai cu cîteva zeci de oameni, vistierul Dan încalecă şi grăbi spre miazănoapte.

Ajuns iar lingă voievod, Grue îl auzi poruncind :

— Căpitane Cocea, cu cetele de pe Argeş, te strecori prin pădure şi cazi în spatele lui Sinan. Trăsnet din senin! Noi atacăm încă o dată, din faţă!

Şi, cu securea mînuită cu stînga, făcea semn, îndemna, lovea. Arma aceea lucitoare stîrni şi răpezi o nouă şi nestăvilită viitoare năprasnic repezită în uriaşa mulţime duşmană. Luptînd în rînd cu Calapăr şi Dorondoc, Grue îi vedea pe toţi cei din jur, încrîncenaţi, ameţiţi, sălbăticiţi, înnebuniţi de mînie şi ură. Doar cînd o rază de soare îi luci pe sabia plină de sînge, aruncă o privire spre asfinţit şi se întrebă : „Cînd a trecut ziua?”..; Se rugă, în gînd : „Nu apune, tu, soare, pînă cînd steagul cel mare al duşmanului nu se va afla la picioarele măriei sale”...

182fi

Noaptea a pus capăt luptei. Biruitori, românii s-au întors la tabăra lor. Îşi luaseră tunurile înapoi, capturînd alte cinci de la duşman. Sute de steaguri şi, mai ales, cel mare şi verde, zăceau, în adevăr, la picioarele lui Mihai vodă.

Cu toate că pierderile de vieţi răriseră mult cetele, bucuria biruinţei era cît se poate de mare în tabăra românilor.

Mihai vodă adună comandanţii şi căpitanii la sfat în cortul său. Aveau de socotit pierderile şi de cîntărit însemnătatea victoriei, ca să ştie ce vor face mîine : lovesc din nou ori se retrag.

Frînţi de oboseală, Român Grue şi ai lui se aşezară la marginea dinspre miazăzi a taberei. Oştenii aprinseră focuri şi gustau din merindea săracă purtată cu dînşii.

Repede se stîrniră istorisiri despre întîmplările din luptă, despre rănile primite ori jeliri pentru cei căzuţi. Cum unii găsiră rămăşiţă de vin ori ţuică în ploşti, veselia şi glumele alungară mîhnirea şl oftările. Cînd era gata să aţipească, Român Grue se auzi strigat :

— Iliuţă, tu? De unde-ai răsărit, mă, pui de lele?

— De unde, de neunde, dar nu singur...

—...Sănătos? Teafăr? îl întrebă Voichiţa, aşezîndu-se în genunchi şi cuprinzîndu-l în braţe.

— Ca bradu-n munte! Dar cum de-ai pătruns aici?

— Sînt de azi-dimineaţă ; am urmărit lupta de pe dealul Corbului. Am strigat, m-am rugat, am plîns şi m-am bucurat. Ce-ţi fac prietenii?

— Păi, ce să facem? surise Calapăr. Pînă acum o dîrlobîrlobrezirăm bine. Moţoc a dobîndit o sgîrietură la stînga. Încolo, nevătămaţi şi veseli că l-am prăbuşit în tină pe Sinan paşa. Ne pare rău că nu l-am putut îngropa acolo, că acum... Auziţi un cîntec de vietate într-o, salcie de pe malul apei? E un pui de turc sărac care stă într-un copac şi tot cîntă : „Burlimac-burlimac”...

— Ei, poznaşule, auzindu-l îţi dibuim uşor ghicitoarea : buratecul!

— Nu ţi-a fost frică, jupîniţă? întrebă Dorondoc.

— Nu pot zice nu.

— Nu se vedea! Spun eu, Iliuţă, scutierul domniei sale. Privea bătălia călare, ca un căpitan sadea.

— Măria sa a zis : „Aici vitejia a biruit numărul”, grăi Grue. Şi dacă atunci, în momentul de mare cumpănă, voievodul nu ridica barda spre cer,

nu pornea în frunte şi nu-l pălea în creştet pe Caraiman paşa, nu Ştiu, zău, dacă ne mai aflam noi aici, acum, veseli povestaşi de întîm-plări neobişnuite şi totuşi adevărate.

— Da, încuviință Moțoc. Trăsnea cu barda, în dreapta şi-n stînga, prăpăd! Putere, iscusință, mînie, sete de răzbunare, dorință de libertate. Fără el n-am fi biruit. Cum scrie şi la Alexandria : mai bine o oaste de cerbi cu comandant leu, decît o oaste de lei condusă de un cerb.

183

Aşezata alături de oştenii din jurul focului, Voichița îl asculta pe Grue povestind despre furia lui Sinan paşa, împotriva ienicerilor şi a spahiilor, care fugeau din fața românilor, se înfundau în smîrcuri ori se înghesuiau spre pod, călcîndu-se şi strivindu-se unul pe altul.

— L-am văzut cînd a căzut de pe pod ; am crezut că-l va înghiți mocirla. L-au scos, cu greu, dar l-au scos ai lui, fir-ar să fie! Am împins tare intr-acolo, m-am năpustit nebuneşte, dar n-am izbutit s-ajung : zeci de suliți îmi astupau calea. Am urlat de ciudă, cînd am văzut că slujitorii îl urcă în şa, aşa ponosit şi slut cum era, semănînd mai degrabă a drac smolit decît a mare seraskier. Dar cîți şi-au găsit moartea şi dintre otomani şi dintre ai noştri!... Şi-acum se lasă noaptea şi tăcerea ca un lințoliu fu-muriu peste zeci de mii de morți fără groapă şi fără prohod. Doar cîte un vaier de om rănit.. Asta-i tot.

Voichița sări în picioare :

— Iliuță, hai să adunăm răniții! Că doar pentru asta am venit! Am la oblîncul Roaibei şi o desagă cu feşe şi scamă.

— V-ajut şi eu! se grăbiră Dorondoc şi încă patru oşteni. Grue, tu odihneşte-te.

— Da ; aş ațipi, o clipă. Cînd răsare luceafărul de ziuă trebuie să fiu la cortul măriei sale.

La lumina stelelor, Voichița, Moțoc, Iliuță şi cei patru oşteni aduseră la cort douăzeci şi şase de răniți. Ce-i mai mulți otomani. <%

— Oameni sînt şi ei, surise Dorondoc înduioşat de grija şi îndemînarea cu care-i oblojea fata.

Neputînd adormi, Calapăr izvodi o ghicitoare pentru somn :

— Ce e dulce şi mai dulce, îl alungi şi nu se duce ; dar cînd nu vine, e vai de tine... Dacă Sinan paşa se odihneşte înseamnă că mîine, în zori, ne atacă din nou. Ar cam trebui să-i facem de petrecanie.

— Născociți ceva, îi îndemnă Grue ; nici eu nu pot dormi.

— Dezbrăcăm răniții, ne îmbrăcăm turceşte, pătrundem în tabăra lui, după pilda lui Vlad Țepeş, şi iscăm între ei un măcel de-a mai mare dragul.

— Ne trebuie mulți oşteni şi uite-i : dorm ca butucii. Mai bine o poznă, Calapăr! îl îmboldi Grue. Născoceşte-o! De pildă să aruncăm făclii asupra corturilor.

— Eu zic aşa, propuse Iliuță : legăm torțe de o roată şi-i dăm drumul de-a dura de pe dealul din față pînă în tabăra duşmană.

— Grozavă idee! Dar cum ajungi acolo? întrebă Voichița.

— Prin pădure, pe unde a atacat căpitanul Cocea! se prinse şi Grue în joc.

— Hai, Iliuță, cu nen'tu Calapăr. O roată, de la o căruță farmată de tun turcesc. Amnar şi torțe găsim noi.

Inchipuiră, toate, în cîteva minute şi plecară zoriți de un demon al neastîmpărului.

184

Voichița şi Dorondoc continuară să caute răniți. Un străjer îl pofti repede pe Grue la cortul voievodului.

Trecură aproape două ceasuri în care Calapăr şi Iliuță orbecăiră prin pădure, se încurcară în nişte mărăcini îndrăciți, dar scăpară, luînd-o mai spre stînga. Deodată, în liniştea încremenită, auziră geamăt omenesc. Aprinseră un şumuiog de iarbă uscată şi descoperiră un turc de rang mare, judecind după îmbrăcăminte : sta speriat şi smerit, încîlcit în nişte mărăcini.

— Ilic, şalvari, turban cusut cu fir de aur. Iatagan bătut în pietre scumpe, socoti Calapăr.

— Ii pîrlesc, o țîră barba, că prea-i falnică?! rîse Iliuță, dar Calapăr îl opri, mulțumindu-se să-i ia doar iataganul şi chimirul şi-l blagoslovi ră :

— Eşti zgîriat tot, ai un picior rupt, gemi să-ți dai duhul, dar n-avem ce-ți face. Dacă nu te-am vîrît noi în mărăcini, nici nu te-om scoate. Iar piciorul să ți-l pună Sinan, de lemn. Şi-l lăsară încîlcit în mărăcini.

Ajungînd în vîrful dealului, cu roata şi cu torțele în spinare, văzură în vale, tabăra otomană. Corturile păreau nişte muşuroaie rînduite în cercuri sub stele.

— Bădiță, care-o fi al lui Sinan paşa?

— Cel mare, din mijloc, cu steag în bold.

— Într-acolo să îndreptăm roata.

Legară, repede, torțele de spițe, le aprinseră, aşteptară să se întețească bine flacăra, în descîntarea şuguitoare după năravul lui Calapăr : „Du-te de-a dura-dura şi fă calcavura, tu, hoțomană, în tabăra duşmană!”... Ră-pezită la vale, roata dudui, rotindu-se tot mai repede, ca un cerc de foc. Fugiră spre pădure, să nu-i simtă străjile. După o vreme se opriră să vadă ce ispravă au făcut.

— Ah, bădiță! A luat-o spre marginea taberei... Ba, nu, nu, coteşte... În cort, stînd pe un scăunel jos, măria sa îl privi pe Român Grue cu

ochi de oțel şi grăi :

— Toma Neagu şi mica lui ceată s-au purtat bine. Socot că-i meritul tău, căpitane Român Grue.

— Mai mult al Voichiței, măria ta. Şi-a izbăvit părintele de la grea ocară, iar acum...

În clipa asta, izbucni un zgomot mare. Pămîntul se zgudui. Toată tabăra se trezi, înspăimîntată ; oştenii săriră în picioare, înşfăcară armele, întrebîndu-se : „Ce s-a întîmplat?”

Stroe Buzescu intră în grabă dumirindu-i :

— În tabăra lui Sinan s-au aprins butoaiele cu pulbere.

— Iliuță şi Calapăr, poznaşii, cu roata lor! exclamă Român Grue. Au izbutit să tulbure somnul duşmanilor.

Şi povesti, scurt, isprava pusă la cale.

Vodă ieşi din cort, privi pojarul, înțelese însemnătatea isprăvii, dar îşi stăpîni bucuria. Porunci lui Grue :

185

— Căpitane, am nevoie de tine şi de calul tău.

=». — La poruncă, măria ta! Lăstun, calul meu nebun, mă poartă ca “vfntul.

— Duci scrisoarea asta Velicăi doamna, la Alba Iulia. Despre război povesteşti tot ce-ai văzut şi-ai înțeles. Nu uiți nici năzdrăvănia asta.

— Aşa fac, măria ta!... Un turc rănit pe care l-am îngrijit la cortul nostru a spus că dacă Sinan paşa ar fi ştiut cît sîntem de puțini, ne călca numai în copitele cailor.

— Şi tu ce crezi de asta?

— Cred că acum a priceput şi Sinan zicala românească : buturuga mică răstoarnă carul mare.

Mai mult de un ceas, românii au privit cum ardea latura dinspre răsărit a taberei duşmane şi cum se vînzoleau otomanii, buimaci şi speriați.

Cînd află că s-a întors Calapăr, stolnicul Stroe îl aduse înaintea măriei sale.

— Unde-ai umblat, poznaşule? îl fulgeră voievodul cu privirea.

— Am fost cu uratul la măritul Sinan paşa. N-am avut talanca de pluguşor şi i-am urat cu o roată aprinsă. Şi urătura i-a priit : flăcările au lins butoaiele cu pulbere, iar ele, sărmanele, de plăcere au făcut poc!

— Poc-poc şi gata! se amestecă-n vorbă şi Iliuță, văzînd că voievodul rîdea, cu poftă. Ce tămbălău, doamne, doamne! Harabalele săreau în aer ca surcelele. Cîteva corturi s-au aprins feştile. Noi am vrut, să aprindem cortul lui Sinan ; dar roata, pîrdalnica, a cotit-o spre pulbere.

— Ei, asta zic şi eu poznă! îi lăudă măria sa, vesel, iar Calapăr găsi prilejul să-i înfățişeze iataganul şi chimirul, luate de la căpetenia încîlcită între mărăcini, ca un peşte în vîrşă.

— Era un paşă, cred, bărbos! adăugă Iliuță, cu aprindere.

— Poate chiar Hassan paşa, pe care l-ai fugărit măria ta! rîse Stroe.

— Mulțumesc, flăcăi, pentru... poznele voastre curajoase şi folositoare. Al vostru-i tot ce v-a... dat acel turc ascuns în mărăcini.

Român Grue se mîndrea cu atari prieteni ; dar voievodul îi aminti că trebuie să plece, fără zăbavă.

— Ingăduie-mi, măria ta, să-mi iau rămas-bun de la logodnică.

— Ia-o de-a dreptul spre Piteşti! Lasă Novăceştii pe altădată.

— Voichița-i aici, în tabără... Ingăduie-i să se înfățişeze măriei tale.

— Se poate? Eu am îngăduit intrarea în tabără unei singure femei : Măria Butoianu. Dar noaptea asta tot despre lucruri neîngăduite aud : unii ies din tabără fără să mă-ntrebe, alții intră tot fără învoire... dojenea măria sa în glumă, urmărind cum fata ieşea dintre străjeri şi se pleca să-i sărute mîna :

— Iertare, măria ta, dar nu m-a mai răbdat inima şi venii.

— Şi nu ți-a fost teamă că-ți primejduieşti viața?

— Un. spahiu a cercat să mă prindă, dar l-am plesnit cu biciul peste ochi şi, pînă să se desmeticească, Roaiba a zbughit-o şi m-a salvat. Roaiba şi Iliuță, că s-a aținut cu baltagul în calea duşmanului. Cu baltagul?

— Da, că n-am sabie, măria ta! se jelui băieţaşul.

— Poftim junghierul meu, istețule!

— În genunchi mulțumesc, măria ta! Am să-l port toată viața.

— Căpitane Român Grue, tu l-ai crescut?

— A fost ursar şi halviţar. Îşi bătea aga Dudîiu joc de el. Acum e prietenul nostru, nedespărțit. Are treisprezece ani, iar Voichița şi l-a luat... paj. Noi îi zicem „pui de lele".

— Da? surise voievodul. Pui de lele e cel mai mare rang la halviţari? Glumele s-ar fi înşirat încă o vreme, mai ales că făcătorul de zicale şi ghicitori, Calapăr, încă nu cutezase a umbla în traista lui, totdeauna doldora de vorbe de duh ; dar vodă s-a uitat la Grue, iar acesta a înțeles :

— La drum!

— Unde pleci, Grue? întrebă Voichița cu îndurerare.

— Olăcarii nu-s întrebați unde aleargă ; li se urează doar „drum bun!" Şi iartă-mă, Voichița că, pînă la pace, drumurile-s ale mele şi eu al lor.

— Drum bun, Grue şi să te-ntorci sănătos! îi ură fata, din toată inima. Te-aştept cu dor mult oricîte drumuri ai avea de străbătut.

Cu sprinteneală de pehlivan, căpitanul se aruncă în şa, iar Lăstun țîşni ca săgeata din arbaletă.

Voievodul şi stolnicul Stroe intrară în cort, să urmeze sfatul.

Luceafărul de ziuă sclipi la marginea zării, ca un ochi de uriaş trezit din somn. Mergînd spre ceata lor, Calapăr, Dorondoc, Iliuță şi Voichița vorbeau tot despre bătălie.

— Se cheamă că întîia lovitură i-am dat-o bine, cu sete, drept la mir. Nu l-am înfrînt de tot, dar l-am zdruncinat să ne țină minte.

Voichița îşi aminti că Grue a plecat fără să-şi fi luat ceva de mîncare : „Şi doar i-am adus slănină, brînză şi o ploscă de vin". Cînd le scoase din desaga de la obiînc, Calapăr se bucură nespus :

Minunat! Vorba ceea : cînd mai bei şi mai mănînci, parcă nu te prea usuci... Pui de lele, meşter la toate cele, lasă jocul şi ațîță focul!

Ațîț, bădiță, dar să-mi găseşti un rang mai mare ca... pui de lele. Şi să-l ştie şi măria sa, ca să-l treacă în... divan.

— Azi ți se potriveşte rangul de... pui de voinic.

Suflînd în foc, băieţaşul gîndea cu glas tare : „Mda... primesc rangul : Iliuță cel mic, pui de voinic..."

Dorondoc tăie slănina în bucăți, o crestă, o înfipse în țigle cioplite din nuiele de alun, Iliuță le roti deasupra jarului, pînă începură a sfîrîi Şi a se rumeni. Şi întinseră pe iarbă o masă, în care vinul venea drept ca o binecuvîntare pentru „bietul pîntece chinuit de foame", cum zicea Calapăr.

— Gustă şi domnia ta, jupînița, o îndemnă Dorondoc.

— Gust, prieteni, că dacă-s printre oşteni, măcar la mîncare să mă port ca un oştean.

— După ce traseră cîte două-trei gîturi din ploscă, tot Dorondoc pofti să-i zică un cîntec, ajutîndu-se din cînd în cînd de fluier :

— Cît am stat cu ochii la stele, am izvodit nişte stihuri despre „Jeluirea lui Sinan paşa.” Le zic :

Colo-n vale pe Neajlov, Sinan paşa strigă „of”! „Foaie fir de trandafir, eu Sinan, mare vizir, de teamă de voievod, m-am prăvălit de pe pod. În mocirlă şi-n noroi, m-am zbătut ca un broscoi şi rămas-am fără dinți, ocărît şi scos din minți. Foaie albastră de pe vînt, cît trăi-voi pe pămînt şi dincolo, în mormînt, mă vor chinui vedenii : Mihai şi... Călugărenii”...

Ce necazuri face pajura lui Iliuţă

Fiindcă a doua zi şi în cele următoare otomanii au avut de lucru cu orînduirea taberei, cu aducerea altor butoaie cu pulbere de la Giurgiu, cu trimiterea răniților spre Dunăre, nu s-au mai gîndit să atace. Mihai vodă a chibzuit că-i mai bine să se retragă spre miazănoapte, dincolo de Tîrgovişte, pe rîul Dîmbovița, pe drumul spre Bran, la Stoieneşti, la poalele munților Piatra Craiului, să aştepte ajutorul transilvănenilor, cu Sigismund Bathory craiul.

Dar, în nechibzuința lui, acest crai săvîrşise două lucruri, cu totul neîngăduite şi vrednice de osîndă. Prin oamenii lui îl răpise, cu vicleşug, pe Aron vodă din Suceava şi-l închisese în cetatea Vinț, nu departe de Alba Iulia, cu gînd să-l otrăvească. Domn în Moldova l-a pus pe un om de jos : Ştefan Răzvan, cu jurămînt să-i fie supus. Aşa, l-a lipsit pe Mihai vodă de un ajutor prețios în războiul cu sultanul. Al doilea : tocmai cînd Sinan ajunsese la Dunăre, în loc să treacă munții şi să-şi unească oastea cu a lui Mihai, necugetatul crai hotărî să-şi serbeze nunta cu o arhiducesă austriacă, nuntă regească, întinsă pe săptămîni de zile. Sinan paşa a avut, deci, răgaz să-şi tămăduiască rănile primite la Călugăreni, să repeadă în țară prădalnicii lui acîngii, să jefuiască şi să ardă Bucureştii, Gherghița, Tîrgovişteа. Mii de femei şi copii robiți. Zeci de sate nimicite. De răul duşmanului, locuitorii se bejeneau peste munți ori spre Oltenia. Printre aceştia se aflau şi Voichița cu Iliuță. Mergeau desculți, flămînzi, însetați. Doreau să ajungă la Căluiu, limanul suferințelor.

— Mi-s sîngerate tălpile, dar nu mă las, se îndîrji Voichița. Iliuță îşi sfîşie cămaşa şi-i înfăşură picioarele.

— Aşa-i mult mai bine. Dacă nu ne luau caii... Roaiba, săraca...

— Bine c-am scăpat noi. Cai mai găsim, la Călui.

Le era foame, dar se temeau să se apropie de sate : unele ardeau, pe altele le înconjurau acîngiii şi le prădau. Spre seară, au ajuns la Olt; dar cînd căutau un podar, să-i treacă pe celălalt mal, se ivi un pîlc de aeîn-gii. Alergară la un grup de oameni, adunați pe mal, aşteptînd să treacă rîul. Bărbătoasă,

sfătui oamenii să se armeze cu ciomege şi pietre, să dea cu topoarele pe care le aveau la ei.

— Nu sînt mai mult de douăzeci! îi gonim cu pietre!

Şi, în adevăr, aşa au făcut. Loviți de ploaia de pietre şi-au luat tălpăşița. De după dîmburi au apărut însă alții, peste treizeci. Au răzbătut prin pînza de ciomege şi bolovani aruncați, au despărțit grupul băjeha-rilor şi au început să-i jefuiască. Voiau aur, covoare şi fete frumoase. Pe Voichița pusese ochii căpetenia. Iliuță o întrebă cu lacrimi în glas :

— Cum scăpăm de ei?

— Numai dacă ne aruncăm în Olt.

— Nu!... Aşteaptă : se zăreşte, la deal, o ceată de oşteni. Mă strecor pe după tufe şi-i chem să ne ajute...

Voichița îl lăsă : „Să scape măcar el”... Vru să se arunce în apă, dar căpetenia o prinse de mînă şi-i făcu semn să urce în şa, lîngă dînsul. Se luptă, îl muşcă de mînă, îi smulse o scară de la şa. Acîngiului parcă îi plăcea această luptă cu o fată în zdrențe, cu picioarele învelite în cîrpe, cu părul despletit, cu ochii învăpăiați de spaimă şi mînie şi, totuşi, frumoasă.

Dar, cînd era gata s-o doboare, pe muchia malului «apărură oştenii aduşi de Iliuță. Spre norocul lor s-a nimerit ca, în frunte, să fie tocmai Calapăr, trimis, cu încă alte zece cete, să apere băjenarii de răul acîn-giilor şi să-i treacă Oltul, podărind. Gonind prădătorii, prietenul lui Grue o trecu pe Voichița şi pe Iliuță dincolo de rîu, le făcu rost de cai şi-i călăuzi pînă la Craiova.

În cele două zile cît a durat drumul, Calapăr s-a încredințat că logodnica lui Grue e o ființă deosebită. Ceru iertare, că pînă acum a sdco-tit-o drept o boieroaică trufaşă, o piază rea pentru Român Grue.

Ion Calapăr, poznaşule, cînd am auzit că tu l-ai uns pe tata cu miere, voiam să te sfîşii, să-ți scot ochii. Dar cît am fost captivă la Gazi Ghirai, mi-am dat seama ce om, ce prieten neprețuit eşti şi, de-atunci^ te simt în inima mea ca pe un frate.

Singur, gonind pe valea Oltului, Român Grue vorbea cu armăsarul, despre cele aflate la Alba Iulia : „Aron vodă închis la Vinț. În Alba Iulia nuntă mare, cu mii de musafiri, cu belşug de mîncare şi băutură, cu lăutari italieni, cu dănțuitoare spaniole şi măscărici de la riga Franței. De

188

asta întîrzie. Noi ne batem, iar el petrece... Dreptate-i asta? Şi doamna Velica, nicăieri : acul în carul cu fîn... Nici la Cetea n-am găsit-o”...

Dar, spre marea-i bucurie, mai jos de Rîmnicul Vîlcea se întîlni cu Calapăr şi Dorondoc, parcă i-ar fi ieşit anume înainte :

— Căpitane Român Grue, noi n-avem nici un spor şi nici un rost despărțiți. Am isprăvit cu podăritul pe Olt, dar cu isprăvile neobişnuite, nu. Hai la tabără!

Aşa vorbea Dorondoc, iar Calapăr trase de frîu calul :

— Uite-o caravană cu pradă!... E străjuită de şase spahii.

— Atacăm? întrebă Dorondoc.

— Galop, după pilcul de copaci de colo! porunci Grue. Descălecară, aşteptînd să se apropie. Numărară : douăsprezece hara-

bale încărcate, vîrf, cu saci, putini, legături, baloturi, bine aşezate, strîns legate, să țină pînă la Dunăre. Grue hotărî :

— Eu mă reped la cei din frunte ; Calapăr la cei din mijloc ; Dorondoc la cei din urmă. Strigăm, ca să părem mai mulți... Gata! Păzea, ticăloşilor!... Hainilor!... Hapsînilor!... Căpcăunilor!...

Urlau şi roteau săbiile în şuer. Şi caii îi ajutau cu nechez de spaimă.

— Fugiți!... Fugiți, nelegiuiților!... Paginilor!... Tîlharilor!...

În adevăr, paznicii caravanei s-au speriat, chiar mai repede decît şi-au închipuit Grue şi prietenii lui. Dar cum drumurile pe^cîmpie erau pline de cete de acîngii, hotărîră să urce harabalele la Cozia, să le dea în seama călugărilor, să le înapoieze celor păgubiți, iar ei să intre în Transilvania, să ajungă la Alba Iulia, s-o mai caute, toți trei, pe Velica doamna şi să mai afle cîte ceva despre gîndurile craiului ; apoi să treacă munții pe la Bran şi să coboare în tabăra de la Stoieneşti.

— Nu mă pot întoarce înainte de a înmîna doamnei Velica scrisoarea măriei sale. Aş fi cel mai nevrednic olăcar.

Pe drum, de la Craiova la Căluiu, Iliuță privea nu atît la locurile prin care treceau, cît admira calul Voichiței, rochia, ilicul, bluza, cuş-mulița, cizmele şi mănuşile pe care fata le purta acum, după ce atîtea zile mersese în zdrențe, desculță, cu picioarele însîngerate. Las' că şi el era îmbrăcat ca un boier. S-a scăldat în Jiu, a aruncat zdrențele de pe el — cămaşă nu mai avea : o făcuse obiele şi-i înfăşurase cu ele tălpile Voichiței — şi a îmbrăcat straie noi, pe măsură, aşa cum numai cînd a pornit cu Român Grue spre Sibiu mai purtase. Calul, bun, frumos, ager, deşi cam înalt pentru el. „Calul nu mai creşte, a zis jupînița, dar tu n-ai să rămîi un năpîrstoc.” Şi l-a plătit cît a cerut neguțătorul. Îl rodea însă un gînd şi nu se putu stăpîni de a întreba :

— Jupînița, de unde are bădița Calapăr atîția bani? Am văzut că ți-a dat şi domniei tale o pungă plină.

— De la turci, Iliuță.

189

Şi povesti cum au îngropat banii găsiți la spahiul venit să-l cumpere pe Dan vistierul. Cînd au plecat din Călugăreni, i-au dezgropat şi i-au dus măriei sale. Dar măria sa a rîs : „Nu-mi pătez cugetul cu argintii Iudei ; pe voi însă vă dezleg de păcat. Şi ca iertarea să fie deplină, dăruiți un sfert mînăstirii Căluiu, unde-am găzduit în vremuri grele”. Acea pătrime se află la mine : m-a rugat Calapăr s-o duc starețului.

S-au odihnit la Căluiu cinci zile. Iliuță s-a jucat cu pajura Mocă-neata : începuse să zboare ; dar, îmblînzită, venea şi-şi lua porția de carne de pe treptele chiliei călugărului vraci. Noaptea dormea în cerdacul arhondaricului, cuminte ca un gînsac.

Se simțeau cît se poate de bine în linişte a şi pacea de la Căluiu ; totuşi pe Iliuță îl rodea neastîmpărul.

— Jupîniță, cît o să stăm aici, de pomană, printre moşnegi şi călugări trândavi?

— Şi ce-ai vrea să faci, pui de lele?

— Păi... m-aş duce la tabără. Acolo-i altă viață!

— Şi pe mine cui mă laşi, pajule?

— Ei, parcă nu văd eu că şi domniei tale tot la tabără ți-i gîndul?!

— Merg cu tine pînă la Rîmnicul Vîlcea.

— Ştii ce? Iau şi pajura cu mine. >

— Ce-ți trebuie? Doar aşa, ca s-o duci în munte, unde i-i locul.

— Mi-i dragă... s-a vindecat, s-a deprins cu mine, dar cred că ai dreptate, că tot pe stînci i-ar plăcea mai mult. Şi, slăbită cum e, nu poate zbura de-aici, pînă la munți. Hai, Mocăneață, cu noi!

— Dacă aşa ți-i placul, ia-o. Nu eşti tu... istețul cu pajura?

— E un rang nou? Pui de lele, pui de voinic, paj, istețul cu pajura... Bogat mai sînt!

— De la Rîmnic, prin Loviştea ieşim pe sub munte, ța tabără.

— De unde eşti, moşule? întrebă Român Grue pe bătrînul cu cojoc întors, oprit să privească zidul cetății şi lumea care se perinda prin preajmă.

— Mi-s dîn Abrud. Dară 'netale?

— De peste munți, de la Bucureşti.

— E! Păi, nu-i rezbel pe-acolo?

— Război de cel mare, moşule!

— Bătutu-l-ați pă turc, nu-i aşe?

— L-am bătut şi-l mai batem, pînă-l alungăm din țară.

— No! Dară nu ştii cînd vine acel Mihai vodă şi la noi? Că şi aice sînt felurite feluri de... osmanlîi asupritori păntru români.

— Ce ziceți, fraților, de gîndurile moşului din Abrud?

— Faima zboară repede. Iar oamenii totdeauna au visat un călăuz, un om mare care să-i ajute a se despovăra de năcazuri şi asuprire, răspunse Dorondoc.

190

— Io zîc, de-l vedeți pe-acel viteaz Mihai vodă, să-l rugați a veni şi pă la noi, cum am zîs. Ce-i a trece munții?! Noi de-atîtea ori trecu-tu-i-am cu oile ori cu ciubărele. Şi i-am trece şi cu arma, dac-am avea cîrmaci.

— Te încredințăm, moşule, c-o să-i spunem.

Vorba cu bătrînul din Abrud se întrerupse brusc : într-o trăsură cu doi cai roibi, Calapăr o zări pe Velica doamna. Grue sări în şa, o ajunse, prinse calul din stînga de zăbală şi opri trăsura. Doamna se sperie, ca de-un lotru.

— Doamna Velica... Te caut de-o săptămînă. Iertare că te-am speriat, dar... Sînt căpitanul Român Grue şi aduc scrisoare de la măria sa.

— A, te cunosc... se linişti doamna. Dă-mi-o, repede, să nu mă vadă oamenii craiului! Mă păzesc ca pe-o tîlhăriță. N-am voie să ies din cetate decît pînă la biserică.

— De ce?

— Trufie şi micime sufletească. L-au ucis pe Aron vodă!

— Doamnă, măria sa Mihai vodă mi-a poruncit să-ți povestesc cum a fost bătălia de la Călugăreni.

— Vino, te rog, la biserica noastră. Intri la cinci minute după mine.

Peste minutele hotărîte, aşezat în strana de lîngă strana Velicăi, Român Grue povestea, în şoaptă. Doamna asculta cu tîmpla lipită de spetează, zîmbind bucuroasă ori lăcrămînd de durere.

— Dacă măria sa mai avea zece mii de oşteni, sărbătoream Sîntămăria la Giurgiu, aruncîndu-l pe Sinan paşa, cu toți ai lui, în Dunăre. Mărită doamnă, se ştie cînd va porni craiul cu oastea peste munți?

Doamna ceru preotului o bucată de hîrtie şi scrise cîteva rînduri, * grăbite.

— Împătureşte tu răvaşul şi-l dai măriei sale, în taină. Ii spui aşa : Fabio Genga, secretarul, ştie că Sigismund craiul pleacă peste cinci zile la tabără. Ai înțeles? *

I— Sărut dreapta, mărită doamnă! se înclină Grue şi ieşi din bisericuța nu prea luminoasă, dar primitoare ca o casă de român gospodar. Alergă la prieteni, încalecă şi grăi:

— Plecăm chiar acum! Porunca a fost împlinită.

— Trecem pe la Sibiu, pe la „Butoiul de Aur", Român Grue?

— S-o vedem pe Else, Calapăr...

— _— _

— Păi, de asta-mi eşti tu drag, măi Grue, viteazul vitejilor! La Călugăreni nu te-a atins nici o suliță, nici un iatagan, nici o săgeată, parcă erai vrăjit. Dar şi Lăstun : te-a purtat ca un zmeu.

— Tu, Calapăr, ai spus odată : voinicul fără cal e ca peştele pe mal. Şi numai la război se cunosc vitejii.

După ce, cu mare bucurie, o văd pe Frau Else şi beau un ulcior cu vin, împreună cu Micloş, gonesc pe Olt în sus şi, trecînd pe la Bran, seara, ajung în tabără la Stoieneşti.

L-au găsit pe măria sa stînd pe gînduri, singur, pe un butuc gros, în fața cortului. Zîmbi, cînd Român Grue îi întinse răvaşul scris pe o jumătate de pagină albă dintr-o carte de rugăciuni. Citi : „Mihai, craiul vine, în sfîrşit, cu 15 000 şi 800 călăreți din Toscana, sub porunca lui Silvio Piccolomini, cu patru tunuri de cele mari". Apoi oftă cu uşurare :

— În sfîrşit! r-

— Iertare, măria ta : la Sibiu, un prieten mai vechi, Reiterul Micloş, ştia că vine şi Ştefan vodă Răzvan de la Moldova cu trei mii.

— Da, au ajuns la Braşov. N-a venit pe la Focşani de teama acîngi-ilor, care pradă din Olt în Şiret.

Aşa cum îl vestise Velica, peste şapte zile, oastea craiului a trecut pe la Bran şi s-a întîlnit cu oastea lui Mihai vodă la Rucăr. A doua zi, au sosit şi moldovenii. Voievodul cerea să grăbească marşul spre Tîrgovişte şi Bucureşti, dar Sigismund tărăgăna : ba că nu i-au sosit toate armele, ba că se împlineau nu ştiu cîte zile de la nuntă şi voia să le sărbătorească în tihnă ; ba că steaua îi era în atingere cu o planetă neprielnică ; ba că — şi asta a fost cea mai

grozavă — pe cortul voievodului român, şi nu pe al lui, se aşeza o pajură mare. Mihai vodă nu dăduse nici o însemnătate acestui fapt întîmplător, dar auzind că pajura a ajuns pricină de supărare, a întrebat-o pe Voichița. Fata i-a dat răspunsul, cu multă mirare şi surprindere :

— Nu-i nici semn, nici ciudățenie, nici vrajă. E pajura lui Iliuță, măria ta. E aproape îmblînzită.

— Cea de la Căluiu?... A îmblînzit-o puiul de lele! rîse vodă.

i— Înălțat la rangul de... puiul de voinic, măria ta, glumi Voichița.

— Cheamă-l aici!

Strigat, Iliuță, se înfățişă în grabă.

— A ta-i jivina cocoțată pe boldul cortului meu?

— Da, măria ta!

— Hm!... Cu roata, la Călugăreni, ai nîmerit-o, dar aici, cu jivina asta, ai smintit-o.

— De ce, măria ta? Că-i cuminte : nu murdăreşte, nu strică nimic.

— Ba strică, Iliuță, pui de voinic ; strică țării întregi! înțelegi?

— Atunci... atunci, c-o săgeată... gata! dacă strică...

— Nu, n-o omorî; înduplec-o doar să se aşeze pe cortul craiului Sigismund. Dar nu oricum, ci aşa, ca de la sine şi ca un semn al vitejiei celui care... doarme în acel cort de mătasă.

— Cum porunceşti, măria ta... Însă orătania s-a învățat pe cortul măriei tale şi pîn'o dezvăț...

— O pajură, măria ta, devine simbolul vitejiei numai cînd stă pe cortul unui viteaz, surise Voichița.

— Unii se cred viteji numai pentru că din întîmplare se aşează un vultur pe boldul cortului lor.

Intre atîtea multe şi mari griji ale războiului, povestea cu pajura lui Iliuță părea multora, pe drept cuvînt, o îndeletnicire fără noimă, caraghioasă, neroadă..

— Măria sa să poruncească asemenea şotie? se mira Calapăr, oarecum ciudos că nu i-a trecut lui prin cap şi pozna asta.

De şapte ori, din şapte locuri a aruncat Iliuță pajura în sus şi. după ce s-a rotit deasupra celor două tabere vecine, a venit şi s-a aşezat tot pe cortul măriei sale. A opta oară s-a înălțat sus, sus şi părea că se va pierde în munții Piatra Craiului, dar s-a întors şi s-a rotit, o vreme, pe deasupra taberei craiului Sigismund. Mulți nobili şi căpitani de cei mari o urmăreau, cu emoție, ca pe-o minune. Dar îi înecă lehametea şi ciuda cînd o văzură aşezîndu-se tot pe cortul lui Mihai vodă.

Ce era de făcut? Craiul se bosumflase, umbla năuc şi nici nu voia să mai intre în cort. Slujitorii îl mutară în trei locuri. Trei preoți îl sfințiră cu rugăciuni. Astrologul Dumitru îl orientase după cele mai norocoase stele şi planete. Degeaba : pajura trăgea tot la cortul românului.

A treia zi, cînd şi lighioana asta se săturase de atîta zbor cu de-a sila şi dădea să-l ciupească pe Iliuță de obraz, Dorondoc se întîlni cu Reite-rul

Micloş. Schimbară cîte o vorbă şi se arătară bucuroşi că vor lupta împreună. În vorbire românul o făcu pe nepriceputul :

— Prietene Micloş, nu ştii de ce mai marii voştri urmăresc, cu atîta sîrg, pajura care...

— Chiar nu ştii? Craiul nostru, tinerelul ăsta pe care-l vezi aşa de bogat înveşmîntat, care poartă platoşă de argint şi coif de aur este un închipuit : se crede mare cruciat, căpetenia întregii oştiri care luptă împotriva lui Sinan paşa. Iar dacă un vultur se aşează pe cortul lui înseamnă că victoria va fi a lui. Şi nu urneşte tabăra de aici, pînă cînd pajura nu-şi schimbă locul. Înțelegi?

— Ce prostie! Parcă-i înțeles cu Sinan să-l lase-n pace pînă cară toată avuția țării. Că afurisita zburătoare s-ar patea să nu se aşeze nici-cînd pe cortul unui...

— Ce să-i faci? Nimeni nu-i în stare a-i scoate prostia din cap.

— Cu alte cuvinte, totul atîrnă de pajura lui Iliuță, zîmbi amar Mo-țoc Dorondoc.

— Cum adică? nu înțelegea Micloş. Ce-i cu Iliuță?

— Pajura e a băieţaşului. Şi dacă jivina binevoieşte a se aşeza pe cortul princiar, măritul ocîrmuitor intră în luptă, altminteri, halal de capul nostru şi-l bate fericea pe Sinan paşa.

— Hm... aş lua eu pasărea s-o aşez, la noapte, pe cortul craiului, dar nu omul ci... o poruncă de sus trebuie s-o înduplece, să-i poruncească a se aşeza, ca... proorocirea să fie semn ceresc.

Tot bătîndu-se cu gîndurile, au ajuns la tabăra română, unde s-au întîlnit cu Grue, Calapăr, Voichița şi Iliuță ; ținură sfat, în regulă, cu toții. Băieţaşul se simți vinovat :

OAO

— O prind şi-i sucesc gîtul! Pacoste, nu pajură...

— Nu, Iliuță! se împotrivi Micloş. Să ne mai gîndim.

— Reiter Micloş, mi se pare că Sigismund craiul e numai bun să în-

cilcească fuioare, îl categorisi Calapăr. Hurdu-burdu prin cămară, ia-l de păr şi dă-l afară, înainte de Crăciun, că de alta nu-i bun.

— Ai dreptate, dar de, e... crai.

— Fraților, vulturului îi plac stîrvurile ; deci să punem o bucată de carne în boldul cortului crăiesc! îşi dete cu părerea Grue.

— Asta-i, Grue! se bucură Micloş. Idee mîntuitoare!...

— Atunci, cavalere, rîse Calapăr, de la Iliuță taina semnelor cereşti a trecut în seama domniei tale.

Craiul era la vînătoare în ziua aceea. Micloş şi Calapăr jertfiră un berbec, puseră într-o legătură de pînză toate măruntaiele şi, cu voia căpitanului de strajă, le aşezară pe cort lîngă flamura bathorească. Iar cînd craiul, cu tot alaiul, se întorcea de la vînătoare, Iliuță, urcat într-un fag bătrîn, dădu drumul pajurei, poruncindu-i mînios :

— Dacă nu te-aşezi pe cort crăiesc, Mocăneațo, îți sucesc gîtul! Acolo ți-am pus burdihan de berbec, ce n-ai mîncat tu niciodată. Auzi? La cort

crăiesc!,

Soarele se apropia de asfințit. Alaiul craiului intra falnic în tabără : slujitorii purtau pe prăjini trei cerbi, două căprioare şi mult vînat mărunt, în doi cerbi se aflau înfipte cîte o săgeată... crăiască, după spusa celor care le-au ochit şi slobozit, de alături şi aproape în aceeaşi clipă cu craiul, care se credea cel mai meşter ochitor şi cel mai mare vînător. Cînd văzură pajura rotindu-se pe cer, toți, în cap cu Sigismund însuşi se opriră, urmărind-o cu încordare : „Ce va face?... Unde va poposi?... E o pajura a semnului ori stîrpitură neroadă?...” %

În tabăra română, prietenii lui Român Grue urmăreau rotirea păsării.. Cea mai emoționată era Voichița :

— Zboară spre Piatra Craiului!... Se duce!... Nu... se întoarce, rotit. Iliuță, ai descîntat-o bine?

Craiul şi nemeşimea din jur umblau cu ochii pe cer, răsucindu-şi gîtu-rile după hachițele răpitoarei, cînd la dreapta, cînd la stînga, cînd jos, cînd sus. De cinci ori urmăritorii din cele două tabere au avut impresia ca pasărea pleacă definitiv şi se întristau, pentru ca să li se aşeze inima la loc, cînd pajura se întorcea, răsucindu-şi capul, parc-ar fi ochit cortul craiului. Iar cînd se răzgîndi, apropiindu-se de cortul voievodului Mihai, Calapăr sări în sus :

— Ne-ai amețit!... Ticăloaso! Slobod o săgeată în tine, dacă... Pe cortul craiului! Că are boldul aurit şi flamură brodată tot cu aur!... Chioaro, nu vezi? Nu-ți miroase a borhăie de berbec? Neroadă ce eşti f Am tăiat degeaba ditamai berbecul... A... L-ai văzut!... Te repezi!... Te aŞezi, fîlfiind cu aripile-ți mari... Uite cum flutură flamura-n vîntul aripilor tale...

Din tabăra craiului, răzbătură urale puternice. Din fagul unde urcase cu pajura, Iliuță îl vedea pe Sigismund cum îşi trage sabia din teacă şi o salută solemn, ca pe un semn binecuvîntat, ca pe o minune cerească. Uralele cuprind toată tabăra crăiască, făcînd să tremure văzduhul. .

Peste un sfert de ceas, cavalerul Micloş îl vesti pe Român Grue :

— Mîine, pornim la luptă! Craiul şi toți cei din jur s-au încredințat că pajura le-a arătat semnul biruinței.

— Vai, surise Grue, filozofic : cîte lucruri mari şi înțelepte atîrnă de o mică şi neroadă minciună...

În căutarea papucilor lui Sinan Pasa

i

Nehotărîrea, îngăimarea craiului Sigismund au folosit mult lui Sinan paşa : a aflat cu ce oaste veneau asUpra lui cei trei aliați şi a plecat din Tîrgovişte. L-a lăsat pe Aii paşa să se bată în cetate ;>dar românii au zdrobit repede rezistența duşmanului. A patra zi au pornit grăbiți, să-l ajungă pe Sinan la Bucureşti. Călărețiii, printre care se aflau şi Român Grue, Calapăr şi Dorondoc, galopînd spre miazăzi, păreau o năpustire de furtună după un pîrjol de secetă. În preajma Bucureştilor, stolul lui Grue a ajutat ceata lui

Toma Neagu să iasă dintr-o împresurare, tocmai cînd aeîngiii, de trei ori mai mulți, erau gata s-o răpună. I-au îmbărbătat pe oşteni, au lovit din dreapta şi, într-un sfert de ceas, atacatorii au îm-pînzit cîmpul, fugind şi părăsind prada în mîinile lui Toma Neagu. Vornicul a lăsat trufia la o parte şi i-a mulțumit lui Român Grue şi alor lui poruncind apoi slujitorilor să ducă, în satul din apropiere, carele cu lucrurile prădate şi să le împartă oamenilor.

— Bine faci, cinstite vornice şi tată socru. Ei, dar eşti rănit la față!

— Eh, o zgîrietură... S-a închegat sîngele în barbă. Dar cine ți-a spus că mă aflam în primejdie?

— Voichița, iar ea a auzit de la Iliuță.

— Inimoasă logodnică ai, căpitane Român Grue!

— Dacă nu era cum este, n-o îndrăgeam. S-a obişnuit cu tabăra şi cu luptele, parcă ar fi crescut numai între ostaşi. Nu-i aşa, Voichița? o întrebă Grue văzînd-o că se apropie de părintele său, bucuroasă că a mai dat la spate o primejdie.

— Nevoia îl învață pe om, zice o zicală de-a lui Calapăr.

01 A

— Dacă n-ai fi femeie, Mihai vodă ți-ar încredința un stol, să-l duci la luptă.

— Crezi că nu m-aş prinde? Dacă mă pregătesc... Mai ales că acum Sinan paşa fuge de-şi pierde papucii.

În popasul din preajma Bucureştilor, s-au întîlnit cu un stol de oşteni moldoveni ; unul o cunoscu pe Voichița :

— Să trăieşti, domniță! Mata mi-ai oblojit rana ce-o primisem la
braț.

— Te-ai vindecat, oştene?

— Aproape! Dacă vii la Suceavă, te cinstesc cu vin de Cotnar şi mere de Rădăşeni! Petrea lui Pintilie îmi zice.

— Am să vin!... Să mă aştepți : sînt Voichița lui Român Grue Gro-zovanul... Ții minte?

— Cum să nu! Că trebuie să hie di pi la noi, că l-am pus şi în cîntec : „Român Grue Grozovanu, care-a sărăcit pe hanu"...

Ar mai fi vorbit mult, dacă nu venea poruncă să pornească, galop, spre Bucureşti.

— La Tîrgovişte am prins patru paşale, aici m-aş bucura să-l prindem măcar pe emirul, cel care voia capete de ghiauri înşirate pe treptele fca-sei, vorbi Român Grue, apoi îşi sfătui logodnica să rămînă în Bucureşti : Te odihneşti, rînduieşti casa, dacă n-or fi distrus-o acîngiii...

— Bine, Grue : doresc să-ți arăt că ştiu a fi şi gospodină.

1 "1 *

Deşi se întărise cu palisadă de pămînt şi lemn, Sinan paşa n-a îndrăznit să se prindă în luptă în Bucureşti, ci a gonit, din răsputeri, spre Dunăre, urmărit îndeaproape de oştenii lui Mihai vodă. Pierduse orice nădejde în victorie. Voia doar să-şi adune ienicerii şi spahiii, răspîndiți după pradă şi să reziste la Giurgiu, pînă trece toată prada peste Dunăre. Prada şi viața, atît.

Dar Mihai vodă nu i-a dat răgaz. Sosind în iureş, l-a împresurat, tă-indu-i orice legătură cu țara. Şi numai încetineala lui Sigismund l-a împiedicat de a-l prinde pe malul românesc, aşa cum s-ar fi cuvenit şi ar fi meritat.

Spre uimirea Voichiței, în a treia zi de muncă pentru orînduirea casei, Iliuță o vesti că o doamnă, pe care a mai văzut-o la Căluiu, a întrebat, la Curtea domnească, dacă ştie cineva unde stă boierul Toma Neagu*

— Pe domnia ta te caută, jupîniță : de aceea am adus-o aici. Văzînd-o, uimirea fetei se preschimbă în mare bucurie :

— Doamnă Velica!

— Voichița, am fugit din Alba Iulia, ca să scap de stăruințele a trei nemeşi din neamul Czaki, care mă cer soție. Şi te-am căutat cu rugămintea să mă însoțeşti cît mai aproape de locul unde se dă bătălia.

91 1

— Foarte bucuroasă, doamnă, cu toate că logodnicul meu mi-a dat povață să stau în Bucureşti şi să fac rinduială în gospodărie.

— Am să-l rog să te ierte că nu-i respecți, întrutotul, dorința. Însoțite de Iliuță, au pornit, călări, spre Giurgiu. Pe drum, Voichița

şi-a alcătuit o strajă din cinci oşteni care, răniți la mîini ori la picioare, rămăseseră în urmă, să se bandajeze şi acum grăbeau spre grosul oastei. Au dormit, adică au moțăit pe cite un braț de fîn cărat de Iliuță, într-un han pustiu din Călugăreni. La ziuă, au privit locul bătăliei, mlaştina în care mai pluteau încă scuturi şi sulițe rupte, podul de pe care s-a prăbuşit Sinan, dar dres acum de oastea lui Mihai, dealul de pe care Calapăr şi Iliuță au slobozit roata spre tabăra duşmană, apoi au grăbit spre miazăzi, printre căruțe, olăcari, turme smulse de la prădători, cai şchiopi, părăsiți, harabale otomane răsturnate în şanțuri, dovadă a răvăşirii țării pricinuită de război.

S-au oprit pe un deal, de unde străjerii însoțitori au socotit că se poate urmări bătălia, gata a fi dezlănțuită. Au descălecat. Erau atît de aproape, încît puteau cunoaşte cetele, stolurile şi comandanții lor : colo-i Stroe Buzescu, în dreapta banul Udrea, în stînga banul Manta şi Preda Buzescu.

— Uite-l şi pe boier Neagu!

— Da, da, tata!... Lîngă Udrea Băleanu.

— Măria sa, cu straja, urcă pe dîmbul cela!... arătă Iliuță.

Auziră şi f rînturi din vorbirea lui, aduse de vîntul «e adia dinspre Dunăre :

—...duduie pămîntul sub copitele cailor! Fulgere paloşele! Trăsnească tunurile! împroaşte săgețile... Ismailitenii cunoască tăria loviturii de pe urmă! Lovitura cea mai necruțătoare din furtuna cea mare! Şi să nu mai îndrăznească a ne călca țara!

Uralele înfiorară văzduhul şi lunca Dunării, pînă departe. Răsunară buciume, trompete, bubuiră tunuri, tropotiră caii, parcă tot vaerul lumii s-ar fi vărsat aici sub bolta limpede de toamnă.

— Nemaivăzut! se minună Iliuță. La Tîrgovişte a fost o jucărie ; aici e grozav. Mai grozav ca la Călugăreni...

— Îmi bate inima să se rupă!... grăi Voichița. Iată, voievodul intră în luptă... Grue-i lîngă măria sa.

— Şi Calapăr, şi Dorondoc! cunoscu Iliuță. Stroe Buzescu, cum mai loveşte, doamne!

Urmăreau tunurile care trăgeau, cu bombe mari de fier, în grămada năpustită pe pod.

— Se rupe podul!... Cad buluc în Dunăre, parc-ar răsturna racii din-tr-o covată.

— Şi-i duc valurile la vale! adăugă Voichița.

Văzduhul tremura, clocotea, se zguduia tot mai tare, mai năucitor de mulțimea uralelor, vaietelor, zăngăniturilor, bubuiturilor.

197

Doamna Velica, palidă, cu fălcile încleştate, cu pumnii strînşi, urmărea bezmetica vînzoleală şi încleştare între oameni preschimbați în fiare. Şopti :

— Doamne, de nu l-ar lovi vreo săgeată. De spadă şi suliță se apără

el dar de săgeată... Voichița, dacă nu-l pot vedea pe măria sa după luptă...

— De ce? se îndurera fata.

— Mă urmăresc oamenii craiului. De aceea te rog să-i spui aşa : să se

ferească de sabia unui nemeş cu barba roşie şi privire încrucişată. E toc-mit ucigaş.

— Ce au cu măria sa? întrebă Voichița, înțelegînd că prevenirea

era țelul venirii şi primejduirii vieții în preajma cîmpului de luptă.

— Ei îl urăsc pentru că măria sa a cîştigat bătălia de la Călugăreni şi pe cea de la Tîrgovişte, iar acum, la Giurgiu...

— Ar trebui să sară-n sus de bucurie că...

— Tu, Voichița, eşti un suflet curat şi cinstit : nu cunoşti mişelia şi nevolnicia unor capete încoronate. Pe Aron vodă l-au ucis pentru că voia să aibă țara slobodă.

— Podul se tot rupe, vorbi Iliuță ca pentru sine, iar otomanii se prăvălesc în apă ca boabele în coşul morii. Nici n-au de ales : ori în valuri, ori în sabia românilor. Unde-o fi Sinan paşa? Dacă se prăbuşeşte de pe pod nu-şi mai poate pierde decît viața ; dinții i-a lăsat la Călugăreni.

— Uite-l pe nobilul cu barba roşie!... arătă Velica. Intră în luptă. Herbul, un pardos... Îşi face loc spre voievod... Vai! Nu mai pot privi...

— Alerg, doamnă să-l...

— Zadarnic... Se năpusteşte... A aruncat sulița... A abătut-o cineva din zbor... %

— Grue!... Grue al meu! El a...

— Spada i-a frînt-o bădița Calapăr! strigă Iliuță, prins şi el de vîr-tejul acestei fapte mişelnice. Dar nu-i turc!... Are cruce pe scut...

Din apropiere s-auzi vorbă italiană. Velica tresări, ca muşcată de şarpe :

— E Fabio Genga... m-a ajuns din urmă. Craiul m-a dat în seama lui : mă păzeşte să nu mă întîlnesc cu Mihai... Fug! Rămîi sănătoasă, Voichița! Şi tu, voinicule!

— Plecăciune, doamnă Velica!

Iliuță o urmări cu admirație cum sare în şa, sprintenă şi uşoară :

— Nu-i doamnă, e împărătească prin frumusețe, şopti băiatul.

— Şi prin nefericire, Iliuță... A, s-a aprins şi cetatea din Ostrov!... Hm... abia acum, la spartul tîrgului intră şi ai lui Sigismund în luptă... Să coborîm şi să ajutăm răniții.

Bătălia a durat pînă la chindie. S-a întîmplat ca stolul lui Român Grue să se tragă la un pic de odihnă, tocmai pe dealul de unde Voichița

198

şi Velica priviseră desfăşurarea luptei. Micloş era cu dînşii. Se făIea că nici în Spania, nici în Italia, nici în Țările de Jos n-a văzut asemenea bătălie. Ceru plosca lui Calapăr, să-şi clătească gura de pulbere şi de fumul tunurilor.

— E goală, cavalere!

— Am eu o ploscă de vin, strigă Voichița dintre răniți. Iliuță!

În galop, băieţaşul luă plosca de la oblîncul şeii şi i-o întinse cavalerului, care trase o duşcă bună, apoi grăi :

— Fainâ țuică!

— Ce mi-ai făcut, voinicule? îl dojeni Voichița. Țuica era pentru răni.

— Iartă, jupînița! Că şi eu sînt rănit, pe dinăuntru... hohati Micloş. Te-am ales Artemida mea şi te-ai logodit cu căpitanul Român Grue.

Plosca trecu din mînă în mînă. Nicicînd țuica românească nu li se păruse mai grozavă. Pentru că-i durea în suflet amintirea celor săvîrşite în bătălie, schimbară vorbe despre uriaşa cantitate de lucruri prădate şi înghesuite în harabale, gata să le treacă prădătorii la Rusciuc.

— Ca să adunăm şi să cărăm îndărăt toate bogățiile risipite de acîn-gii aici, trebuie o jumătate de an, chibzui Dorondoc.

— Să ne bucurăm că nu le-au trecut dincolo de fluviu, îl mîngîie Micloş. Că am luat zeci de mii de prizonieri.

— Da, încă o dată am dîrlobîrlobrezit-o bine, îşi aminti Calapăr vorba lui. Iliuță, adă şi plosca de vin. A, uite-l şi pe căpitan, salvatorul vieții lui vodă! sări flăcăul în picioare şi-l îmbrățişa pe Român Grue, apoi îi întinse plosca : Trage un gît şi priveşte colo, între răniți, s-o vezi pe cea despre care spuneai c-ai lăsat-o să-şi rînduiască gospodăria la Bucureşti. O vezi? Ea-i mititeaua care umple argeaua, Voichița slaba care nu cunoaşte zăbava şi vine, cu graba, să ne cînte slava!

— Voichița! se repezi Grue şi-o prinse în^ brațe : Ai spus că rămîi în Bucureşti...

— Am vrut să găsesc papucii lui Sinan, dar mi se pare că i-a pierdut şi s-au dus pe apa sîmbetei...

— Priviți alaiul craiului Sigismund! strigă Micloş. Străluceşte de mătase, aur şi pietre scumpe!

— Şi Mihai vodă! Arată drept ca noi : prăfuit şi stropit de tină...

— Doamne, mult aş vrea să am curaj să-i întind o ploscă de vin... De aici de sus am văzut bătălia, ca-n palmă, povesti Voichița. Sigismund craiul şi alaiul lui abia acum ies din adăpost : l-a apărat păduricea de colo...

— Dacă nu era pajura lui Iliuță, rîse cavalerul Micloş, şi azi ar fi stat tot în tabără, la Rucăr, chitind care stea-i mai prielnică gloriei.

— Tiii! exclamă Calapăr, cum am uitat că am fost astrolog?! Ii ghiceam în stele, de turba cățeaua trufiei măritului crai. Poporul zice că un fălos betegos e plin de ponos, e-un caraghios fără nici un folos. Pe scurt : fală mare traistă goală şi cap sec.

După ce rîse, cu poftă, Român Grue întoarse vorba :

— Vă rog, nu fiți cusurgii : un aliat trebuie vorbit şi de... bine. Dar nu înțeleg de ce acel nemeş saşiu, cu barba roşie s-a răpezit cu arma asupra măriei sale, voievodul nostru? Il presupunea turc?

— Se vede că acei c-un ochi la slănină şi altul la făină ochesc în duşman şi nimeresc într-ai lor, făcu haz Calapăr.

— Nu rîdeți! îi opri Voichița. E un ucigaş.!

— Ucigaş? De unde ştii?

— De la cineva de mare încredere, Grue. Vesteşte-l pe măria sa. Şi în şoaptă : Spune-i că doamna Velica a fost aici şi am privit, amîndouă, desfăşurarea luptei. Craiul o ține sub priveghere şi pază.

— Da?... Alerg la măria sa!... Dă-mi şi plosca : e însetat, de bună samă!

Două săptămîni după bătălia de la Giurgiu, oştenii români au mai avut de urmărit cetele de acîngii răspîndite prin țară după pradă. La tocmirea socotelilor s-a ştiut c-au doborît peste 40 00Q de duşmani. Oricum, războiul din 1595 a însemnat sfîrşitul jalnic al faimei marelui vizir şi seraskier Sinan paşa, care s-a mai bătut la Tîrgovişte şi la Giurgiu, dar care, de fapt, era înfrînt de la Călugăreni.

Nunta de la Sibiu

Pentru că Bucureştii şi Tîrgovişte a erau distruse şi țara jefuită, Român Grue şi Voichița au hotărît să facă nunta la Sibiu, în hanul „Butoiul de Aur". Măria sa a făgăduit să fie naş, mai ales că, îndată după Anul Nou, trebuia să-l viziteze pe craiul Sigismund, să pună alt temei alianței, întru păstrarea independenței cît mai neştirbite. După sărbători Grue şi Dorondoc au plecat la Sibiu să rînduiască, din vreme, cele cuvenite pentru nuntă.

Era vreme de moină, aşa că au trecut uşor munții. Calapăr a rămas la Novăceşti, să vină cu Voichița şi cu Toma Neagu. La Sibiu, totul a mers bine : Frau Else şi judele l-au ajutat pe Român Grue să aibă tot ce se cere pentru o nuntă la care naş e un voievod aşa de vestit ca Mihai vodă, din cealaltă țară românească.

La Alba Iulia căpitanul Român Grue şi Tudor Moțoc Dorondoc l-au întîmpinat pe măria sa la intrarea în cetate, străjuindu-l apoi în toate cele patru zile cît a sfătuit cu craiul Sigismund. După mîhnirea de pe chipul măriei sale, Grue a înțeles că sfatul n-a fost cum ar fi trebuit şi ar fi dorit. L-a auzit vorbind cu Stroe Buzescu :

— Nu face nimic, dar se încotoşmănează în fudulie şi în trufie, se făleşte cu biruințele cîştigate de mine şi umblă după bani, ca ursul după miere. Nu-i întreg la minte. Ne încurcă, stolnice, ne încurcă rău de tot. Crede că poate orice şi că i se cuvine totul, fără a da nimic şi fără a face ceva. E un închipuit.

În drum spre Sibiu, Grue s-a întîlnit cu Reiterul Micloş :

— Căpitane Român Grue, trebuie să-ți dau o veste cam şuie : la han, boierul Neagu a sosit fără Voichița.

— Cum adică, fără?

— Adică aşa : pe valea Oltului, nişte tîlhari, poate rămăşiță de acîngii rătăciți au oprit sania şi...

— Dar era în seama lui Calapăr!

— Poznaşul a sărit s-o apere, dar acei tîlhari l-au prins cu lațul.

— Şi boier Neagu?,

— A scăpat, gonind caii pînă la Sibiu, după ajutorul tău. O clipă Grue văzu negru. Galopă pînă la han :

— Tată socru, rămîi aici, să-l primeşti pe măria sa ; eu alerg s-o salvez pe Voichița. Moțoc, frate, mă-nsoțeşti.

Au galopat pînă la Cozia. Aici aflară de la stareț că răpitorul a intrat cu o fată în mînăstire, cerînd să-l cunune.

— Cine era, părinte stareț? De unde venea? Cum îl chema?

— Am jurat să nu spun, m-a amenințat că-mi pradă chinovia.

— Şi i-ai cununat?

— M-au silit cu junghierul. Dar fata s-a împotrivit cu străşnicie a primi sfînta taină a cununiei. Cum avea mîinile legate, i-am cerut s-o dezlege ca să-şi facă sfinta cruce. Pe oşteanul însoțitor, slujitorii lui, avea zece! l-au legat de mîini şi de picioare, să fie martor la cununie. Eu îmi puneam patrafirul, cînd a intrat în biserică maica Teofana, mama măriei sale voievodul. Foarte 3-a supărat văzînd că un boier sileşte o fată cu mîinile legate să-l primească mire. L-a stropşit cu mînie, i-a smuls junghierul de la brîu şi a tăiat legătura de la mîinile fetei.

Român Grue mulțumi, alergă la Schitul din Ostrov să sărute mina maicii Teofana şi s-a întors la Sibiu unde a ajuns a treia zi, încredințat că prietenul Calapăr şi Voichița îl aşteptau la han, deşi se întreba mereu, cum de nu s-au întîlnit pe drum.

Dar în hanul cu mesele pregătite pentru nuntă, în hala cea mare împodobită cu covoaue şi flori, cu scaune şi un jilț sculptat ca un tron, intr-atîta lume adunată, Grue nu-şi văzu mireasa. Mîhnirea şi ruşinea, gata să-l doboare. Dar nici n-a avut vreme să se desmeticească şi să ia o hotărîre, că Frau Else vesti intrarea naşilor : măria sa Mihai vodă şi doamna Velica. Păşi să-l întîmpine, să-i poftească precum se cuvine şi să-şi descarce

inima. Vodă se făcu a nu-l vedea. Primi închinarea lui Toma Neagu. Se aşeză în jilț şi grăi cu glas tare şi încîntător de frumos :

— Lui Tudor Moțoc zis Dorondoc şi lui Ion Calapăr, flori ale oştirii mele, le dăruiesc cîte o moşie în județul Argeş. Pe căpitanul Român Grue Grozovanul îl înzestrez cu o moşie lîngă Focşani, să fie cît mai aproape de Moldova lui... Bineînțeles cînd se va însura, că acum, după cîte mi s-a spus, i s-a furat mireasa şi... cîtu-i de grozovan, n-a fost încă în stare s-o afle. Se vede c-a uitati sfatul meu : viitorul şi norocul sînt ale celor care le cuceresc, nu ale celor care le aşteaptă la pîrleaz.

— Măria ta, alerg s-o caut! Trebuie să... se pripi învinuitul, deşi i se părea că vodă mai mult şuguia decît dojenea.

— Nu acum!... Aşteaptă, că poate îți vine gînd de călugărie, întrucît nuntă fără mireasă nu s-a văzut încă.

Grue înțelese, în sfîrşit, că vodă îl fierbea în oală seacă ; vedea că nuntaşii începeau a surîde ciudat. Îi venea să urle de ruşine şi de ciudă, cînd pe uşa din stînga se arătă Calapăr, cu toiag de vătăjel pețitor, îşi înfipse bine picioarele în podea şi glăsui tare, bătînd tactul cu toiagul împodobit cu năframă înflorată şi panglici de multe culori :

— Cinstite şi slăvite gazde! Pornirăm şi venirăm în fața pămîntului, pe vălurirea vîntului, venirăm bînd, chiuind şi-ntrebînd, caii galopînd, tare nechezînd, pe nări flăcărind, din copite scăpărînd, pîn-am sosit şi v-am găsit. Şi v-am găsit sănătoşi, dar nu prea voioşi, ci întristați şi cam plouați. Totuşi nu vă supărați, dacă vă cerem floarea să ne-o dați, floare mîndră, garofița pe nume Voichița. În genunchi vă rugăm să ne-o dați, cinstiți boieri şi crai, din țara slăvitului Mihai. De nu ne-o dați, cinstite fețe de doamne şi împărați, să ştiți că avem sape, avem tîrnăcoape, avem şi săbii ascuțite, care pe vrăjmaşi i-nvață minte, şi scoatem floarea din pămînt, şi-o luăm cu jurămînt, şi-o scoatem din rădăcină, s-o sădim la Grue-n grădină, locul să-i priiască, să nu se ofilească, ci să-mbobocească, să-nflo-rească şi mîndri urmaşi să rodească!...

— Calapăr, se-ncruntă Grue, asta-i orație de nuntă ori o poznă dc-a ta, ca să mă faci de tot rîsul?

— Orație, mire frate, că mireasa ți-am pețit-o, de la Cujbă am răpit-o şi-am adus-o, în galop, pe Olt în sus, din hop în hop, că eşti mire norocos, harnic, mîndru şi frumos, iar ei inima-i dă ghes spre un bărbat aşa ales ; ales, bine-i să se ştie, dintr-o sută şi o mie...

În clipa aceea, pe scara din fund coborî de la catul al doilea Velica doamna, cu mireasa de mînă. În urma lor veneau douăsprezece druşte, fete din Răşinari şi Sibiel, în frunte cu Frau Else şi Măria lui Pătraşcu din Novăceşti. În sală se stîrni rumoare ; strigări şi bătăi din palme, mirare, veselie, bucurie :

— Frumoasă-i mireasa!... Ce bine-i stă rochia şi hobotul!... Coroni-ța-i de aur!... Dar şi naşa-i o minune...

Grue se zăpăci, amețit ca de-o nălucire din vis : era Voichița, mai frumoasă ca zînele din poveste, cum păşea spre el cu fruntea sus şi chipul luminat de fericire. Grue o prinse de mină şi, amîndoi, păşind ca-ntr-o plutire, se apropiară de nunul mare.

Voievodul se ridică în jilț, îi întîmpină, le luă mîinile, le împreună şi-i sărută pe frunte, apoi zise, cu glas cald, părintesc, oleacă şuguitor :

— Primeşte-l mire, Voichița, măcar că-i îmbrăcat ca-n bătălia de la

Călugăreni. Dar ştiu că are suflet viteaz, iar în ladă straie de mire. Dați-vă sărutul de soți.

— Sărutați întîi mîna naşului şi a naşei! strigă Moțoc.

Înfiorați de emoție, îşi împliniră cinstita îndatorire. Toți cei de față bătură din palme şi strigară urări de noroc şi sănătate. Toma Neagu îi îmbrățişa, iar Moțoc făcu semn lăutarilor răşinăreni să zică, frumos, cîn-tările cele de datină.

Cuceriți de măreția naşilor, de frumusețea mirilor, toți nuntaşii se dăruiră veseliei, cu totul.

— Cine-i meşterul iscusit care mi-a rînduit astă aleasă şi înaltă sărbătoare? întrebă măria sa încet, parc-ar fi vorbit cu sine.

— Eu, măria ta, răspunse Velica doamna. Ştiu că fericirea altora e ca o merinde dulce pentru inima măriei tale, ca şi pentru a mea.

— Aceşti viteji, şopti măria sa, ne prilejuiesc nu numai biruinți, ci şi bucuria de a ne vedea, frumoasă doamnă Velica.

La ziuă, naşii au plecat : doamna Velica la Cetea, măria sa, Ia Tîrgo-vişte, pe la Cozia, să-şi vadă mama. Dar petrecerea a mai durat pînă-n prînz, cînd druştele au deshobotit mireasa. Hobotul şi coronița le-au pus pe capul lui Frau Else, iar ea, cum e obiceiul la români, şi-a ales mire pe Ion Calapăr. Asta a stîrnit multă veselie între toți nuntaşii, prilejuind noi închinări cu vin din belşug, în care timp năzdrăvanul izvoditor de zicale a mai scos cîteva, din nesecatul lui sac cu învățăminte, pentru alții.

— Eu ştiu, iubiți nuntaşi, că acela care are acasă pivniță bună nu se duce să bea în crîşmă. Că ascultătoare este numai soția care ştie să poruncească

soțului. Că nevasta cu minte bună e bărbatului cunună. Că pentru ca oamenii să poată trăi bine şi frumos, trebuie să moară toate cuvintele rele şi urîte. Că soția veselă este lumina casei şi bucuria vieții... Iar eu mă-nsor cînd s-o găsi un suflet milos să mă ia, cu toată desaga mea de nacafale şi zicale.

Spre bucuria tuturor, Else l-a îmbrățişat şi l-a sărutat. Iar Calapăr :

— Ei, dacă ştiam că sufletul milos e aşa de aproape, făceam trei nunți odată. Că uite-l şi pe Dorondoc şi Măria : se uită unul la altul : ea ca veverița la alună, el ca lupul la mieluță.

După multe ropote de rîs şi voie bună, Măria şi Dorondoc ziseră cîn-tarea miresei de rămas-bun ; îi însoțeau lăutarii din Răşinari.

203

— Ia-ți mireasă ziua bună, de la tată, de la mumă, de la frați, de la surori, de la grădina cu flori, de la fir de busuioc, de la feciorii din joc... Trandafir din cornul mesei, cum plîng ochii miresei, cum mai rid ai mirelui, c-o duce la casa lui, ca pe-o rază-a soarelui...

Întîlnire cu o veche coadă de topor

După furtunosul an 1595, a urmat o vreme ceva mai liniştită. Încetul cu încetul, țara şi-a tămăduit rănile ; oamenii s-au întors în satele lor. Au arat, semănat şi cules holdele, au ridicat case noi. Dar Român Grue şi prietenii lui n-au prea avut parte de linişte. Ori lupte peste Dunăre, ori slujbe de taină la curți străine, ca însoțitori ai lui Stroe Buzescu, ori ai banului Mihalcea, ai altor dregători trimişi în solii lungi şi adesea pline de primejdie : la Suceava, la Cracovia, la Praga. Au umblat chiar cu unele treburi de îndemn la luptă ; pe la greci, bulgari, sîrbi, albanezi, popoare dornice, ca şi românii, a se ridica împotriva stăpînirii otomane. În acei ani, Țara Românească era independentă, iar independența față de sultan nu se putea menține decît cu sabia. De aceea Mihai vodă căuta, cu orice preț, să țină prietenia, alianța cu celelalte țări creştine, începînd cu țările române surori, Transilvania şi Moldova. Aşa au trecut vreo patru ani.

Dar iată că nestatornicul Sigismund Bathory, craiul de la Alba Iulia, a părăsit tronul pe seama vărului său cardinalul Andrei Bathory, prieten al otomanilor şi deci duşman al românilor şi al noroadelor dornice de libertate. Văzîndu-se amenințat dinspre miazăzi şi dinspre miazănoapte, Mihai vodă a hotărît să-l alunge pe Andrei Bathory..şi să unească Transilvania cu Țara Românească. Printre cei trimişi ca nişte înainte-mergători se aflau şi Român Grue, Calapăr şi Moțoc Dorondoc, care drumețeau acum pe malul Mureşului, ascultînd murmurul apei şi cîntarea păsărilor, dar dorind să întîlnească localnici, cu care să stea de vorbă. Îmbrăcaseră rantii călugăreşti şi Grue devenise Ghenadie, Calapăr, Tarasie, iar Dorondoc, Calinic. Calapăr-Tarasie suspina :

— Ei, dac-am fi călărit pe caii noştri şi nu pe mîrțoagele astea urecheate, ne-am simți în apele vitejilor care avem dreptul a fi.

— Mereu uiți, îl mustră Grue-Ghenadie, că sîntem călugări şi că prea-cuvioşi ca noi nu pot călători decît pe măgari.

— Aşa-i! Iar cine încalecă măgarul trebuie să-i rabde năravul : încetineala şi încăpățînarea, veni cu zicala... Tarasie.

— În şapte sate, prin cîte am trecut pînă acum, socoti Calapăr, am avut bună dobîndă. Ne putem mîndri.

— Ai dreptate ; dar să fim cu grijă mare. Ştiți vorba : cine se face oaie il mănîncă lupii.

— Oamenii sînt bucuroşi de domn român şi îl aşteaptă pe Mihai vodă cu brațele deschise, adaugă Ghenadie. Ia să ne dăm în vorbă şi cu drumeții ăştia... Domnul cu voi, oameni buni!

— Buna ziua, călugărilor. Încotro?

— Umblăm după pomană, danii pentru nevoiaşi, răspunse Calinic.

— Vorba ceea : dă şi tu ceva, cît te lasă inima.

— Păi, pe-aici oamenii n-au bani. Sînt săraci. Ne jupoaie groful ; părinților!

— E greu, ştiu... Încuviință Ghenadie şi, în şoaptă : Dar de Mihai vodă ai auzit?

— Voievodul ăl dă pastă munți? Cum nu?! Ii bate straşnic pă osmanlîi.

— Noi cîntăm : Auzit-ați de-un Mihai, ce sare pe şapte cai, de strigă Stambulul vai?

— Şi astă cîntare, tot am fo'auzît-o...

— Şi ce-ai face, dacă ar veni şi aici, în Transilvania?

— No, cum să zîc c-aş face ceva, dacă mă tem?

— De cine te temi?

— Păi d'asinul cuvioşiei tale, de-o pildă.

— Şi dacă nu te-ai teme de nici un... asin?

— Ei, atunci ştiu eu ce-aş face... Numai să vină el, Mihai voievodul. Că noi nu mai răbdăm nici pă grofi, nici pă osmanlîi.

— Atunci să ştii că vine! îl încredința Ghenadie.

— Mulțam dă nădejdea ce-mi dai. Da' eu zîc să vă feriți şi 'neavoastră, călugăraşilor, dă iscoadele grofilor, că-s tirani foarte şi nu cruță. Defel nu cruță! *

— Şi noi mulțămim pentru povață.

— Dacă inima ți-i cu Mihai, atunci te rugăm ca, în satul dumitale, să vorbeşti oamenilor despre ce ți-am spus noi : că vine! Da?

— Dă bună samă!... Dară cu taină mare. Îşi spuseră „drum bun” şi-şi văzură de cale.

În a cincea zi, pe la amiază, cei trei călugări poposiră la un izvor.

— Calinic, tu ții răbojul : al cîtelea sat e ăsta?

— Al optsprezecelea. Între Mureş şi Olt, toate satele de iobagi sînt cu măria sa. Bathoreştii le-au răpit toate drepturile. Ca să le recîştige, aşteaptă ajutorul nostru.

Se întinseră pe iarbă să-şi mai îndrepte ciolanele zdruncinate de hopu-rile pasului de măgar. Şi iar îşi amintiră de caii lor.

— Cîți ani are Lăstun al tău, Gru... Ghenadie?

— Cînd m-a scos din robia tătară, aveam douăzeci de ani, iar el patru. Ce tineri şi nebuni eram! Acum eu douăzeci şi opt, el doisprezece, îmbătrînim... Tarasie, frate.

205

1

205

— Ei, după cum arată, te mai poartă măcar cinci ani.

— Cînd l-oi pierde am să plîng ca după un frate bun.

Înduioşaţi, tăcură o vreme. Măgăruşii păşteau în preajmă ; apa izvorului şuroia molcom pe jghiabul din coajă de brad tînăr. Opriră doi drumeţi la şipot, unul mai vîrstnic şi altul mai tînăr, ziseră bună ziua, îşi clătiră mîinile şi gurile, se aşezară, mai încolo, pe iarbă, scoaseră din trăişti, fără grabă, merindea, o întinseră pe un şervet din tort de cînepă, apoi cel mai în vîrstă trase brişcă din brîu şi tăie patru felii dintr-o pîine mare rotundă, crestă bucăţi mărunte dintr-o şurincă de slănină, în timp ce tînărul curăţa, cu migală, căţei de usturoi ; apoi dezlegă colţul şervetului unde înnodase un pumn de sare. Cei trei călugări simţeau că li s-a umplut gura de apă şi nu-şi puteau lua ochii de la merindea celor doi. Văzîndu-i că încep a dumica, în tăcere, Tarasie întrebă, după ce înghiţi în sec :

— Oameni buni, departe-i satul Cetea?

— După deal, răspunse cel mai în vîrstă. Noi dîn Cetea sîntem... Da' nevoastră, părinţeilor, nu., prînziţi?

— Ei, am prinzi de nu ni s-ar hi golit desagii. Vorba ceea de-am avea brînză, după cum n-avem pîine, bună apă de papară., ici la izvoară.

— Noi vă poftim la o ţîr' dă pită cu slană, dacă nu postiţi şi nu-i cu bănat... 1

Cei trei nu aşteptară a doua poftire. Lăudară pita, slana şi usturoiul. Mestecînd, de zor, Tarasie întrebă :

— Cum o duceţi cu stăpînul moşiei?

. — Bine. Că amu nu mai sîntem ai grofului, ci ai boierului Ioan Norocea, logofătu, român de-ai noştri, mai omenos.

— Tatăl Velicăj doamna?

— Tocma'!... Ia, ia mai ia o ţîr' de slană, pîn' s-o găta...

— Cei din Oltenia au o vorbă : rău mîncai, bine mă saturai ; nici nu fuse, nici n-ajunse ; dacă mai era, tot nu strica.

— No, păi faină vorbă! Şi lovită la astă împrejurare cu bucate sărace. Da... n-ăţi bănui!

— Mai şuguim şi noi, ca fraţii.

— Drept ca fraţii!... Dară, ştiţi numa că amu şi dumneaei Velica doamna se nimeri de se află aici, la castel.

— Da? E aici? Ce ziceţi, fraţi părinţi? Mergem s-o vedem?

— Merem, părinte Ghenadie.

— De aceeaşi părere sînt şi eu, păcătosul Tarasie.

— Dacă mereți, io vi-s călăuz. Îmi zîce Galda, iară aista-i Mitru... Dară întîi să mai stăm o țîră, întru hodină. Că dacă prînzu-o fo micuț, să hie barem hodina mai mărisoară.

— Să hodinim şi să înfiripăm oleacă de voroavă, spuse Calinic. Nu?

— Io n-am poftă a vorbire.

Mitru se răsuci cu spatele, mormăind :

— Nici noi nu batem unde nu ni se deschide.

— Aşa-i Mitru nost' : urîcios cu oamenii străini de sat. Da' nu-i rău.

— Ştie că vorba-i de argint şi tăcerea de aur.

— Păi, dă cînd tace, ar trebui să şază pe-un munte dă aur, dară...

— Mitrule, ai cal? întrebă Ghenadie.

— Mț!

— Vacă?

— Mț!

— Porc? Oi? Găini? Alte orătănii?

— Mț... Mț... Mț...

— Dar ce ai tu în gospodărie? stărui Calinic.

— Nic'. Făr' de-o muiere şi patru pruncuți.

— Ei, să-ți trăiască, Mitrule! îl firitisi Ghenadie.

— Mulțam! Că nu ştiți ce dragi mi-s. Tați! Ca puişorii cu colum-bița lor...

— Dar oştean ai vrea să fii? Te văd voinic şi...

— Mț...

i— De ce nu?

— Păntru că p-oşteni îi strîng căpitanii cu arcanu, nu călugării cu mătania. <

— Asta aşa-i... Dar ai auzit de Mihai vodă?

— Păi, numa ăl dă-i nărod ori bolind n-aude şi nu-nțălege ce şi cum.

— N-ai vrea să intri în oastea lui? stărui Ghenadie.

— Nu.

— De ce?

— Păn' că nu mă cheamă.

— Şi dacă te-ar chema, ai intra?

— Aş! %

— Nu prea ai tu darul vorbirii, Mitrule, dar, în schimb, eşti iscusit! surise Ghenadie.

— Cîtu-i dă mutălău... dară cu 'mneavoastră văz că voroveşte, se miră cel mai în vîrstă.

— 'Orovesc, păn' că nu mă tem. Dă aia!

— Atunci hai cu noi, la Mihai vodă! aruncă o vorbă Tarasie.

— Ba!

— De ce nu mergi?

— Păn'că vine el aici.

— De unde ştii?

— Dă la 'netale... Da' să ştiți numai că de-amu vă cată grofii să vă spinzure.

— Ce-am făcut noi, nişte bieți călugări?

— D-astea dă voroviți cu oamenii.

— Atunci să tăcem?

207

— Ba voroviți, dară cu pază mare. Că groîimea are multe urechi şi iscoade şi călăi dăstui. Şi să gată dă războiu. Face tabără lîngă Sibii.

— De unde ştii, Mitrule?

— Am dus acolo saci dă făină păntru oştime şi-am prins ceva ştire: cică craiul ista care-i popă gîndeşte să treacă în Țara Românească pă Olt la vale, să-l alunge p-ăl dă voroviți 'neavoastră.

— Prețioasă ştire! chibzui Ghenadie.

— Şi-adevărată, întări Galda.

— Ne-am înțeles... Şi-amu să merem la castel.

Întîi, dînd cu ochii de ei, Velica doamna s-a speriat. Nu-i venea a crede că aceşti ^călugări. În anterie vechi şi ponosite pot fi Calapăr, Moțoc şi finul ei, căpitanul Român Grue Grozovanul.

— Ce face Voichița? N-am văzut-o de la botezul lui Mihăiță. Ce-mi face finul cel mic? Creşte voinic? se năpusti cu întrebările la Grue.

— Voinic, slăvită doamnă şi naşă, iar Voichița suspină de dorul măriei tale.

— Nu de dorul tău?

— De-al meu pllnge, că-s tot pe drumuri.

— Ştiu... călugăre Ghenadie. Şi zic să grăbiți cu împlinirea datoriei voastre, să vă îndreptați spre Făgăraş, apoi spre Sibiu. Cardinalul Andrei Bathory adună oastea la acea cetate. L-am vestit pe măria sa, că urmăreşte să treacă munții, odată cu paşalele de la Rusciuc, Nicopol şi Vidin, care se pregătesc să treacă Dunărea.

— Uf! doamnă Velica, greu mai e!

— Grue, umblă pe-aici acel boier pribeag, Radu Cujbă.

— Netrebnicul! Credeam că n-o să-i mai aud de nume.

— Se tot roagă să-l împac cu măria sa Mihai vodă.

— Iuda! S-a săturat de uneltit?

— Zice că s-a încredințat de dreptatea cauzei pentru care luptă Mihai şi vrea cu credință să-l slujească de aici încolo. Se milogeşte, se jură, se tînguie c-a sărăcit în pribegie.

— Grue, zise Moțoc, dacă l-ai adus pe Toma Neagu la măria sa, de ce nu l-am aduce şi pe Radu Cujbă? Oricînd este nevoie de un om de omenie în vreme de pace şi de-o sabie în luptă cu duşmanul.

— Buni la inimă cum sîntem, putem să-l mai iertăm o dată şi să încercăm îndreptarea păcătosului. Dar eu ştiu un lucru : calul bun trage şi la deal ; nărăvaşul o ia tot hăis, dă peste oişte şi-o ține din pocinog în pocinog.

— Să-l punem la încercare, dragii mei, surise doamna, cu blîndețe. S-ar putea să se căiască sincer. Şi aşa poate-l scoatem de sub înrîurirea grofilor, care-l împing numai la rele.

Grue se gîndi cîteva clipe :

mi jur

zic să-l îmbrăcăm călugăr şi să-l luăm cu noi prin sate. Să agrăiască oamenilor români despre venirea măriei sale Mihai Vodă, dacă-i dă mîna.

— Da ; să îndure ce îndurăm noi, să-şi primejduiască zilele cum ni le primejduim noi.

— Fraților, ăştia-i din cei care la joc-foc şi la lucru-ioc, dar niciodată nu se ştie ce-i sub pălărie.

Spre uimirea celor trei, Velica întrebă :

— Să-l chem să staţi de vorbă cu el? A sosit la castel acum un ceas, mi-a căzut în genunchi şi mi-a jurat credință, a treia oară.

— Cheamă-l, mărită doamnă, că de cînd mi-a răpit mireasa au trecut aproape patru ani. Şi vremea şterge multe din cele urîte în lume.

Fata de casă trimisă să-l aducă, îl găsi în paraclis : se ruga cu multă evlavie.

— Cei mai cucernici sînt fariseii cîrti Calapăr, văzîndu-l pe Radu Cujbă cum intră şi se trînteşte în genunchi, lipind fruntea de podea :

— Sluga măriei tale, slăvită şi prea bună doamnă!

— Radu Cujbă, aş putea să te sprijin în fața lui Mihai vodă, dacă mergi, cu aceşti călugări, să vesteşti, între țăranii români venirea măriei sale în Transilvania.

— Vine în... Tran...? se bîlbîi speriat şi încremeni. »

— Cu ajutorul poporului şi întru împlinirea gîndului său cel mai înalt : unirea românilor şi apărarea țării de cotropitori.

Grue îi vorbi boierului cu asprime :

— Ai să mergi cu mine, Radu Cujbă!

— Aaa! Nu eşti călugăr?... Eşti Român Grue... Nu mă...

— Nu-ți mai convine? întrebă Velica.

— Ba da! se linguşi el, revenindu-şi şi ridieîndu-se în picioare : Trebuie să-ți cer iertare că te-am... şi ți-am... Ai fost mai*tare decît mine, aşa că... iertare!

— Nu ştiu dacă am fost mai tare ; ştiu că dreptatea era de partea mea : scrisoarea a ajuns unde trebuia, mireasa mi-a scos-o maica Teo-fana din ghearele tale.

— Cu toate că ne-ai fost un fel de piază rea, grăi Dorondoc, totuşi, dacă juri că nu te mai haineşti şi pe măria sa cu credință îl slujeşti...

— Uite, a doua oară cer iertare şi mă jur, să mă ucideți, dacă...

— Ştii cum zice o vorbă de duh? Mai bine de două ori să te-nsori, decit o dată să mori. Il luăm cu noi, Grue? Să uităm că a călcat jură-mintul de la Cozia?

— Cu o condiție : să se supună întru totul poruncilor noastre.

— Te supui? întrebă Velica, simțind că şovăie.

— Mă supun!... Mă supun!... Jurămîntul de la Cozia a fost de silă.

— De nu ții jurămîntul de acum care-i de bună voie, îți tai nasul cu junghierul ăsta!

— Să mi-l tai! seînci, milog. Să mi-l tai...

15 — Rnm'în rzr-,.n r^/Av-amii

— Totuşi, vă rog, fiți cu ochii în patru! povățui doamna.

— Tatăl meu a fost om de credință lui Pătraşcu cel Bun, tatăl măriei sale, se lăudă Radu Cujbă.

— Lasă părinții! Că geaba tata-i crai, dacă de mine-i vai!

Se odihniră trei zile în castelul din Cetea; la plecare, Velica doamna le ură drum bun, să umble sănătoşi şi cu luare-aminte.

Ținîndu-l din scurt pe... fratele Rafael, cum îi dăduseră nume lui Cujbă, Ghenadie îl punea la încercare. Se încredințau că se purta bine ; ştia cum să vorbească oamenilor, ca să fie crezut.

Aşa, vrînd-nevrînd, a răspîndit, printre românii transilvăneni, vestea venirii lui Mihai vodă şi îndemnul de a sări în ajutor.

De pildă, în satul Drăguş, fratele... Rafael cuvînta, în şoaptă, unor gospodari care adunau brazde de fîn :

—...Deci ştiți ce-aveți de făcut, oameni buni : cînd s-aprind focuri pe dealuri, vă armați, care cu ce puteți şi vă năpustiți asupra castelului grofului. Cei tineri vă alăturați oştirii măriei sale. Ați înțeles?

Pornind mai departe, îl întrebă pe Grue dacă a vorbit bine.

— Bine, părinte Rafael, dar parcă ți se cam împiedică limba, de frică.

— Ei, credeți-mă, şi voi, : ne-am vîrît într-o treabă foarte primejdioasă. Dacă ne prind nemeşii, ne trag pe roată.

Însera şi pînă în sat era mult. Grue a hotărît să înnopteze lîngă o claie de fîn. De altfel, țăranii i-au înştiințat că nemeşii au cam simțit ce rosturi țes cei patru călugări pe aici şi le poartă sîmbetele. Se gîndeau ca, a doua zi, să încheie aceste peregrinări şi, prin Sibiu, să intre în Oltenia. După ce ospătară, rînduiră străjile şi se amistuiră în fîn. Straja întîi, Grue ; a doua Radu Cujbă-Rafael.

— Bine, dar asta-i cea din urmă poruncă pe care...

— Să stai în picioare, ca mine, ai Înțeles? Astă-noapte ai cam tras la aghioase în strajă. Ai înțeles?

— De ce strigi aşa la mine? Eu sînt boier!

— Părinte... Ghenadie, scoate mata cel junghier să-l scurtăm de nas pe ăst boier țîf nos.

— Nu mă supăr, doamne fereşte, dar spuneam şi eu, aşa...

Noaptea s-a lăsat liniştită, caldă. Pe cer treceau, spre miazăzi, şiruri de cocoare. Dinspre o livadă din apropiere venea mireasmă de mere coapte. Radu Cujbă se mişca încet să nu cadă de somn. Gîndea ciudos : „Dorm ca bivolii în fîn, țărănoii... De-ați şti voi, ah, de-ați şti ce vă aşteaptă... Auzi! Paşi? Ia!... Vin dinspre pădurice... Să le ies în cale”... După cîțiva paşi tiptili, şopti : „Servus!”

— Servus! răspunse şoptit un glas răguşit. Un' e-s?

— Dorm în claia de fîn... Inconjurați-o şi înhățați-i!

Zece bărbați înarmați ocoliră, repede, stogul şi, cîte trei pe unul, îi prinseră pe cei care dormeau. Totul se petrecu fulgerător. Nici unul n-a avut cînd se desmetici şi apăra.

Asa! strigă Radu Cujbă. V-am venit de hac!

Am sfeclit-o!... sudui Calapăr. Am pus în plug cu nebunul şi-acum ne omoară boii.

gemu Grue... Că nu ți-am tăiat nasul, la vreme! — Eu o să ți-l tai cu cap cu tot! se lăudă Cujbă, dar numai după ce scot de la tine tot ce ştii despre Mihai vodă.

În ziua următoare, Român Grue şi prietenii lui se aflau la Alba, în închisoare, cercetați de un căpitan de oaste, Horvath.

— Şi nu vreți să mărturisiți nimic?

— N-avem ce mărturisi! răspunse Grue.

— Călugării se mărturisesc numai maimarilor bisericii.

— Mi se pare că-şi bat joc de noi, segnor Cujbă.

— Eu adeveresc că îndemnau țăranii la răscoală împotriva nobililor, Îndată ce se va vesti că Mihai vodă a trecut munții.

— Cîtă oaste are valahul? întrebă căpitanul.

— Noi n-avem de unde şti ; dar în poveste se spune „cîtă frunză şi iarbă", vorbi Român Grue.

— Şi pe unde va trece munții?

— Nu ştim. Dar cred că pe oriunde, cum trec jderii, vulturii şi ciobanii.

— Dar nici nu-i nevoie să treacă : se află în inima fiecărui român.

— Căpitane Horvath, îi laşi să... vorbească-ntr-aiuri? întrebă Cujbă, cu dojana.

— Ne trebuie doi-trei martori, să le facem aşa, un fel de judecată, şi îi strivim cu roata. Strajă, adă cîțiva țărani români iobagi din piață, să adeverească aici că ăştia i-au îndemnat la răscoală.

Peste un ceas au aşteptat să fie aduşi „martorii". Stînd în fața celor trei, legați în funii, Radu Cujbă se tot lăuda : ba că se va căsători cu Voichița, ba că o va închide într-o mînăstrie, ca să se răzbune, ba că-i va lua toată averea.

— Vine domn Mihnea vodă cu ajutorul principelui cardinal Andrei Bathory şi din porunca sultanului... Şi pe fii-tu îl voi da paşei din Silistra, să-l facă ienicer!

— Vai de biata țară! oftă Grue, iar Radu Cujbă scrîşni :

— Ah, cît aştept clipa cînd veți fi sfîrtecați pe roată!... Dar, iată că au şi venit martorii!

Cei trei se îngroziră. Cînd martorii s-au înfățişat, doi cunoscuți : Galda şi Mitru. Nu înțelegeau cum s-a întîmplat : nu cumva şi Velica doamna... Ea l-a conăcit pe Cujbă.

Căpitanul anchetator Horvath, mînios că alții n-au vrut să vină, se încruntă la cei doi țărani, întrebînd :

— Nu-i aşa că-i cunoaşteți pe aceşti călugări? Uitați-vă bine la ei!

210

Cei doi îşi schimbară greutatea trupului de pe un picior pe altul, se uitară unul la celălalt şi strînseră din umeri. Glăsui cel pe care Grue şi ai lui ştiau că se numea Galda :

— No, nu i-am văzut nicicînd.

— Ce-are a face că nu i-ai văzut?! Ştii de la mine că aceşti blăstămaţi umblă prin Transilvania şi vă-ndeamnă la...

— Nu ştiu nimica!

— Aşa? Dacă nu mărturisiţi o să fiţi traşi pe roată odată cu tîlharii ăştia! Aţi înţeles?

— Io ştiu! ridică fruntea, celălalt care era Mitru, mutălăul. Işti trii călugăraşi or vorovit multe. Tare multe!

— Uite-l pe Mitru, mutălăul, ce vorbăreţ a devenit! suspină Calapăr, în timp ce ţăranul continua să-i denunţe :

— Da! Or spus că trebă să ne... Dară ce n-or spus!... O ţîr' dac-aştep-taţi pînă-ndesară, v-aduc triizăci dă oameni, români şi unguri, care să vă vorovească, tăt, ce şi cum au glăsuit işti călugăraşi pă împotriva grofilor de le-or zîs tirani, şi cîni, şi lupi hrăpitori care sfîşie pă iobagi, ales pă români. Aşa le-or zîs!

— Da? se arătă căpitanul foarte încîntat.

— Da! Aşa le-or zîs precum sînt, adică precum spun : tirani şi...

— Omule, omule, rău faci! suspină Grue. Foarte rău, mutălăule!

— Nu mă căina tu! I.as' că dă-s mutălău, prost nu-s. Or vrut, cinstite căpitane întrebător la judecată, să mă ia oştean la acel Mihai vodă, c-o să am mult bine dă la el. Şi cu alte ispite-or venit. Multe!

— Mitrule, noi am ajuns de rîs şi tu de ocară! îl dojeni Calapăr.

— Lasă c-o să vedeţi voi ocara, cînd or veni ăi dă-i aduc io s-adeve-rcască tot. Tot, că mai sînt şi altele.

— Mutălăule, ai bolunzit ori te-ai bolnăvit de limbariţă? îl mustră Galda, speriat.

— Da' amu-s mai înţelepţit ca oricînd! S-aduc martorii, căpitane?

— Adă-i! porunci bucuros. Şi către Radu Cujbă : amînăm judecata pînă mîine. Aflăm lucruri noi. Dobîndim răsplată bună dacă...

— Să aşteptăm, încuviinţă Cujbă. Du-te, ţărane, şi vină fără zăbavă. Dacă ne... amăgeşti, te tragem pe roată!

— Io? S-amăgesc? O să vedeţi ce treabă bună vă fac. Mîne pînă-n amiez s't aici, cu triizăci! Toţi martori d-ăi buni şi vîrtoşi.

Şi pe cînd Mitru ieşea, ştergîndu-şi faţa asudată cu căciula, Dorondoc şopti către ai lui :

— Ei, din cele şapte-opt sute de oameni cu care am stat de vorbă, nu se putea să nu se găsească şi un trădător smintit ca ăsta...

— Eu zic, şopti Calapăr, să spargem capetele căpitanului şi lui Cujbă cu lanţurile de la mîini. Că dacă e să ne frigem, încaltea să ne frigem cu o ciorbă mai acătării...

— Să mai avem răbdare... Îl potoli Dorondoc cu sfatul.

— Ce şoşotiţi acolo? se răsti Radu Cujbă.

Ne-am adus aminte de-o zicală despre fățărnicie : scorpia cu limbă dulce te linge şi cu coada-i veninoasă te-mpunge.

— Las' că peste cîteva ceasuri o s-amuțiți, cu zicale cu tot!

Afară, Galda îl ghionti pe Mitru, cu mînie şi spaimă : — Ce-ai făcut, năroade?

— Ce mi-o poroncit cujetul... Hai la Velica doamna!

— Tiii!... Tulai, doamne... Dăştept mutălău!

S-au prefăcut că merg în Arpaş, dar au cotit-o spre Cetea. Au aflat-o pe Velica şi-au înştiințat-o de soarta celor trei „călugări".

— Ii judecă boierul ce se tîra şi se milogea în prejama castelului.

— Ce-am făcut?! Din pricina mea... Galda, trebuie să-i salvăm!

— Cum?

— Uite cum : Eu mă duc la comandantul cetății să-l fac să slăbească straja. Voi...

— Io strîng triizăci dă oameni. Zîc că-s martori, cum am şi făgăduit, îiitrăm în casa judecății şi...

— Bravo! S-aveți arme la voi!

— Apăi, om ave', încuviință Galda. Şi nu ne mai întoarcem în Cetea.

— Nu. Intrați în munții Făgăraş. Mihai vodă vine în cel mult o lună. Şi-alunci...

— Aiasta-i bine, că se nimeri...

— Spuneți lui Român Grue să mă caute, fără zăbavă! De muierile voastre am eu grijă.

A doua zi în Curtea de judecată din Cetatea Alba Iulia intrară treizeci şi cinci de țărani, dîndu-se drept martori „patru neşte lotri dă călugări care îmbla cu 'orbe". %

— Ei, dar mulți ați mai venit! s-a bucurat Cujbă.

— Toți cunoaşteți pe tîlharii puşi în lanțuri? a întrebat căpitanul.

— Toți! a strigat Mitru. Io i-am adus.

— Şi ce ştiți? întrebă Radu Cujbă, radios, în vreme ce pe Român Grue îl treceau fiorii morții.

— Multe! seinei Mitru, făcîndu-l pe Calapăr să strige :

— Afurisită coadă de topor, cum nu pot să te omor!

— De pildă, ce ştiți? se arăta nerăbdător şi Radu Cujbă.

— Păi, de-o pildă, vorbi Galda, că trebă să-i sloboziți.

— Să-i slobozim? se cruci căpitanul judecător, neînțelegînd. Pe cine?

— Pă'mnealor, trîi! ceru Mitru, arătîndu-i cu dreapta. Musai! --- Ce? Cum?... Sînteți nebuni? se bîlbîi Radu Cujbă.

— Ba! S'tem înțălepții Transilvaniei. Sloboziți-i! porunci Galda. În tăcerea izită din ziduri s-auzi şoapta lui Calapăr :

— S-o-ntors dîrlobîrlobrezitura!... Mi se pare că s-ar cuveni a cere rtare mutălăului...

212

— Asta nu-i musai, călugăraşilor...

Cel mai înspăimîntat, Cujbă, se trezi poruncind :

— Străjeri, dați afară pe-aceşti...

— Fără voroavă poruncitoare, jupîne coadă dă topor ; îl înfruntă Mitru.

— Prindeți-l pe căpitan şi legați-l! ceru Galda.

— Străjeri! Unde sînteți, ticăloşilor! urlă, în timp ce țăranii îl dezarmau.

— Nu-i mai striga, că-s departe, căpitane! Ai vreme să dezlegi pe prietenii noştri.

— Aaah... O să vă spînzur pe toți!

— Bine-bine, dară io poruncesc amu, sloboade-i!... Aşa... Bine...

Cel dintîi, Grue se văzu slobod ; îşi făcu vînt la Radu Cujbă, îl înhață de gît şi-l aduse la lanțuri :

— Intră tu în locul meu! Să vezi ce grele-s!

— Măi, ce faină horă! se bucură Calapăr. Cine rîde la urmă.... Galda şopti la urechea lui Grue :

— Doamna Velica o zîs să mereți pă la măria sa. Noi ne-ascundem în munte, pînă vine mîntuirea.

În vremea asta, căpitanul şi Cujbă, legați în lanțuri, cu cîrpe în gură, gemeau, furioşi, iar Calapăr le făcu urare :

— Temniță uşoară, jupînilor! Bineînțeles pîn-o veni Mihai vodă. Atunci, dumitale jupîn Cujbă o să-ți tăiem nasul, că te văd cam mînios... Şi iartă că n-avem vreme să împlinim legămîntul chiar acum.

— Ba io tăt i-aş beli dă piele ; măcar o țîră.

— Lasă-l, Mitrule, pe altădată.

„Acolo-i de noi”

Scăpați din primejdie. Român Grue şi-ai lui s-au îmbrăcat neguțători, au vizitat-o pe Velica doamna să-i mulțumească şi să primească sfat.

— Mă simțeam vinovată de nenorocirea voastră. Mi s-a făcut milă de acel Radu Cujbă şi l-am crezut, ca o lesne crezătoare.

— Şi pe noi ne-a păcălit vulpoiul pocăit, recunoscu Calapăr.

— Un mişel! îl ocărî Român Grue. Il socot o piază rea pentru țară.

530

— Da, se numără de neam mare, dar cinste de catîr are... Dar l-om i prinde noi la strimtul lui şi la largul nostru!.— Acum vă duceți la Mihai vodă, nu?

— Slăvită doamnă, cred că mai curînd vine măria sa aici. Zic să-l

trimit pe prietenul Tudor Moțoc cu ştiri de la noi, iar eu cu Calapăr să mai învîrtim, pe-aici, neguțătoria de oi, vreo săptămînă, să mai netezim calea măriei sale, de cei bolovani şi mărăcini. Mai ales că Radu Cujbă va căta să se răzbune împotriva măriei tale.

— Ştie ceva despre ajutorul ce v-am dat?

— Nu ; dar ştie că te numeri printre deschizătorii drumului măriei sale spre Transilvania. Şi, în lanțuri fiind noi, am judecat că de fapt, el împotriva măriei tale lucrează, ca unealtă a bathoreştilor.

— Atunci, prieteni, însoțiți-mă pînă la Cetea ; acolo țăranii mei, români, mă apără de primejdie.

— Să spun măriei sale voievodului că viața măriei tale e-n primejdie? întrebă Dorondoc.

— Dacă te-ai gîndit la asta, prietene, însamnă că ai înțeles nu numai primejdia în care,mă aflu, ci şi inima mea. Inima care-l vrea domn la Tîrgovişte de unde-s băştinaşă, la Alba Iulia unde mă aflu şi la Suceava unde a domnit soțul meu.

— Ne plecăm în genunchi şi-ți mulțumim, măria ta, că ne-ai socotit vrednici de asemenea măreață, dar şi gingaşă taină.

Au ajuns cu bine la Cetea, la castelul Velicăi doamna, şi-au rînduit, în grabă, apărarea. Apoi Dorondoc s-a îmbrăcat cioban şi-a trecut munții, la Tîrgovişte. Român Grue şi Calapăr, ca neguțători, s-au îndreptat spre Sibiu, urmînd să-şi împlinească, mai departe, misiunea de înainte mergători ai oştirii lui Mihai vodă. Adăpost au găsit la „Butoiul de Aur", la un popă şi la cîțiva țărani. La hanul Frau Elsei şi-au găsit şi caii. Lui Român Grue-i era dor de Lăstun al lui, dar şi armăsarului de stăpînul său : să-l țesale, să-l mîngîie, să-i sărute ochii şi să-i vorbească.

În spătăria Curții domneşti din Tîrgovişte, Mihai vodă ținea sfat mare cu toți dregătorii şi căpitanii :

— Deci, cinstiți boieri, v-ați încredințat că Andrei Bathory, craiul s-a dat cu turcii şi-n înțelegere cu ăşti neprieteni va să ne lovească țara şi să mă scoată din scaun. El din spate, de peste munți, sultanul de peste Dunăre.

— Încredințat, măria ta! rostiră mai multe glasuri.

— Atunci am dreptate să-l împiedic a săvîrşi nelegiuirea?

— Ai, măria ta!... Ai toată dreptatea!

— Lupta f i-va grea!

— Ştim, doamne! grăi Stroe. Dar dacă întîrziem, se-ngreună şi mai mult.

214

— Adevărat! Dacă nu zorim să zdrobim repede trufia bathoreştilor, dacă nu ne întărim cu oastea Transilvaniei, ne lovesc hoardele otomane, la Dunăre şi cele tătare dinspre răsărit.

— Într-un gînd cu măria ta! se ridicară toate glasurile sfatului.

— Vă mulțumesc, cinstiți dregători şi căpitani!

Porunci să se strîngă oastea : o parte la Ploieşti, alta la Tîrgu Jiu. Cea din Ploieşti sub porunca voievodului, avîndu-i alături pe Baba Novac şi Stroe Buzescu, trebuia să coboare prin pasul Buzău la Braşov. Cealaltă, sub ascultarea lui Radu Buzescu şi Udrea banul Băleanu, pornea de la Rîmnicul Vilcea, pe Olt în sus.

— La 15 octombrie ne întîlnim în preajma Sibiului, la Tălmaci. Cerc să-l încurc pe cardinal : să nu ştie încotro să-şi îndrepte oastea. Apoi, trecînd prin Țara Bîrsei şi prin Țara Făgăraşului, mi se alătură prietenii secui şi țăranii români.

Straja anunță că un cioban cere a grăi, numaidecît, cu măria sa.

— Singur? se miră vodă, recunoscîndu-l pe Moțoc. Unde-i Român Grue?

— E... e bine ; a mai rămas întru netezirea căilor, măria ta.

— Ce zic românii?

— Te-aşteaptă, măria ta! Cînd va străluci paloşul măriei tale pe Carpaţi, se ridică şi ei, mii şi mii, să-ţi vină în ajutor! Dar trebuie să mai spun măriei tale că viaţa Velicăi doamna se află în mare primejdie

— Unde-i Velica acum?

— S-a închis în castelul de la Cetea, dar castelul e micuţ şi... — Stroe Buzescu, să zorim plecarea! :

Şi au pornit ostile române, ca vîntul şi ca gîndul. În două săptămîni, au străbătut drum lung, greu şi primejdios, prin munţi, dealuri şi cîmpii. Ţăranii români din Transilvania le-au ajutat cu hrană pentru oameni şi nutreţ pentru cai. Mulţi s-au adăugat oştirii voievodului, sporindu-i puterea.

În acele zile, Român Grue şi Calapăr hoinăreau prin Sibiu, şi prin satele din jur. Vedeau că în cetate domnea mare fierbere : îmbulzeală de lume : nobilime, negustori şi mai cu seamă ostăşime, de tot felul. Călăreţi pe cai mîndri. bogat înşeuaţi, cu zale şi chivăre strălucitoare, umpleau ulițele, într-un du-te vino ameţitor. La miazăzi de cetate se aduna mare cîtime de arme, tunuri, şi mai ales cai şi cîrduri de vite, păzite de o droaie de argaţi. Înfăţişarea oraşului se schimbase cu totul. Din liniştit şi blînd, devenise zgomotos şi duşmănos. Din vesel şi muncitor devenise îngrijorat şi zurbagiu. Nu numai culoarea, ci şi mirosul de pe ulițele cetăţii se schimbase. Grue şi Calapăr se învîrteau pe lîngă tabără, în-trebînd dacă se pot angaja ca lefegii. Au aflat că, fiind cardinal, adică om al bisericii, Andrei Bathory încredinţase comanda armatei genera-

215

lului Gaspar Kornis. Au tras tot la „Butoiul de Aur”, unde au auzit ştiri oi despre războiul ce se ivea în zare. Că, de cînd s-au pomenit, hanurile sînt. Într-un feL ochii şi urechile lumii.

Român Grue voia să ştie dacă mai trece pe aici Reiterul Micloş.

— Trebuie să vină, îi asigură Frau Else. Nu poate fără vinul de la Butoiul de aur”. Dar unde-i Herr Motzoku zis Dorondoc?

— Dacă te-ai îndrăgostit de el, Frau Else, nu te teme : soiul rău nu piere.

— Şi cînd vine?

— Cînd s-or auzi buciume în preajma cetăţii.

— Poate... s-a făcut cioban, surise, cu subînţeles, hangiţa.

— Noi l-am trimes... cioban, dar s-ar putea să se întoarcă mare han. Dar ce nedreaptă eşti, Frau Else : eu îţi spun că te iubesc şi dumneata mă-ntrebi de... Dorondoc.

— Eu sînt căsătorită cu hanul, Herr Calapăr.

— Atunci, pentru dumneata am să mă fac hangiu.

— Uite-l pe căpitanul Micloş!... Bine-ai venit, cavaler rătăcitori! îl întîmpină hangiţa.

— O oală cu vin, că mi-s grăbit!

— Şi furios?

— Da!... Dar dacă ai să cinsteşti cu mine, Artemida mea, mă îmblînzesc.

— Bea cu oala, să fugă boala, căpitane Micloş, şi domnia ta cu plos-cuța, să-ți dregi gurița, frau Else. „

— Mă, tu eşti? Cala...

— Ssst! Eu sînt, dar mai încet, că s-aude.

— Nu mă tem de nime!

— Atunci de ce clocoteşti de mînie?

Ah, nu mă zgîndări, că muşc din masa asta, pîn-o farm!

— Bea cu paharul, ca să uiți amarul... Cînd porniți războiul?

— Asta-i că nu mai pornim!

— De ce?

— Pentru că valahul a şi trecut, cu peste treizeci de mii, în Transilvania. E la Făgăraş. Parcă are aripi!... Aista-i comandant de oşti, nu ¥aga ori momîie. Pe noi ne ocîrmuieşte un popă! Gaspar Kornis, căpitanul cel mare, şi-a pierdut capul. Zice să-i batem întîi pe românii care vin pe Olt în sus. S-ar îndrepta împotriva lui Mihai vodă, dar se teme să nu-i cadă oastea oltenilor în spate.

— De ce se teme n-o să scape, surise Calapăr.

— Măi, măi!... se miră Grue. Şi ce-o să iasă de-aici?

Cavalerul Micloş goli oala pînă-n fund şi vorbi îndurerat :

— Naiba ştie! M-am sfădit cu toți.

— Căpitane Micloş, la Giurgiu te-ai purtat ca un viteaz.

— Şi-acum eşti supărat pentru că lupți sub un steag care nu-ți prieşte! continuă Grue voroa începută de Calapăr.

— Cum adică?

— Adică acuma, luptînd sub steagul Bathoreştilor, de fapt lupți sub steagul turcilor.

— Ce vorbiți? V-ați îmbătat, valahilor?

— S-a îmbătat căciula mea şi capul de-abia, de-abia... descîntă Calapăr.

Român Grue o luă mai cu de-amănuntul :

— Cardinalul Bathory este omul sultanului?

— Este!

— Deci tu lupți alături de sultan, împotriva creştinilor!

— Păi, de asta clocotesc de furie... Else, Artemido! încă o oală! Ştiți ce? se întoarse el spre cei doi prieteni, trec de partea lui Mihai vodă!

— Treci! sfătui Grue. Un cavaler adevărat luptă numai pentru dreptate şi libertate, aşa cum ai luptat la Tîrgovişte şi la Giurgiu.

— Stai-stai! îl domoli Calapăr. Să ne mai gîndim, bînd frățeşte oala asta de vin. Şi să cîntăm. Grue, începe!

— Încep eu, Micloş, cavaler rătăcitor :...Dacă vinul este bun, eu vinului mă supun. Mîndra de-i şi ea frumoasă, cum să te mai duci acasă?...

Cîntară încet, numai pentru dînşii şi pentru Frau Else. Apoi îşi apro-piară şi mai tare frunțile şi o jumătate de or4 sfătuiră în taină ; sub ocrotirea Frau Elsei, care înțelegea cam ce cuprinde sfatul lor, dar, ca o hangiță deşteaptă, se făcea „n-aude n-a vede", cum zicea Calapăr.

Îndată se stîrni o mişcare ciudată : murmure, mirări, strigăte îndepărtate, paşi repezi pe uliți, tropote de cai, surle şi tobe. Micloş ieşi să vadă ce-i. Se întoarse repede, tropăind şi gîfîind :

— Oastea lui Mihai vodă a ajuns la Tălmaci şi s-a întîlnit cu oastea care vine pe Olt în sus!... Mîine începe lupta...

— Aşa! şopti Grue. Căpitane Micloş ne vedem pe cîmpul de luptă!

— Jur! Frau Else, Artemida mea, ajută-mă să-mbrac armura! Lumea din han îl privea şi zîmbea ; dar între atîția cavaleri porniți

la luptă, cavalerul rătăcitor Micloş, cu panaşele, cu platoşa, cu sulița im lungă, urcînd pe cal cu ajutorul celor doi români... ciobani, nu mai părea nici fanfaron, nici caraghios : era unul din zece mii.

— Plecați şi voi? întrebă Frau Else.

— Acolo-i de noi!

— Caii vă aşteaptă! şopti, iar Calapăr o sărută, făcînd-o să suspine şi să lăcrămeze.

Porniră prin lumea neliniştită, îngrijorată, speriată ; ocoliră cetatea pe la apus, în galopul cel mare şi intrară în oastea Buzeştilor. Preda Buzescu îi primi cu bucurie :

— În toiul luptei vă apropiați de straja măriei sale. Să vă vadă.

Îşi lăsase copilul în seama mamei Ruxandra şi venise pe la Bran, călărind lîngă trăsura doamnei Stanca, iar acum se afla în spatele taberei lui Mihai vodă, călare, cu Iliuță alături. Priveau lupta cum priviseră şi la Călugăreni, Tîrgovişte ori Giurgiu. Inima îi bătea precum ciocanele de toacă, în noaptea învierii, în aşteptarea luminii.

— Atacă Baba Novac, cu haiducii lui.

— Merg bine, stăpînă! îşi dădu cu părerea pajul, ca un strateg iscusit.

— Vai, ce bătălie încrîncenată, furioasă, nimicitoare.

— Ce de steaguri! Ce armuri!... Şi sulițele, ca țepii ariciului...

— Şi cîți cad! N-o să ne-ajungă fesele şi scama... Uite, mai ies din cetate.

Cu ochii măriți şi cu teamă în oase priveau cetele călări în zale orbitor de strălucitoare. Urmăreau izbirea nebună, doborîtoare, cumplită. Pilcurile românilor se clatină, iar tunarii nu nimeresc ținta. Trag aiurea :

— Uite-l, colo, pe bădița Grue! izbucni bucuros Iliuță.

— Unde-i?... Unde-i? se emoționa Voichița.

— Cu bădița Calapăr! în cămaşă albă şi ilic roşu. Ca fulgerul intră în rîndurile din preajma măriei sale. Lăstun, sireacul!... S-au întîlnit şi cu bădița Dorondoc... Iar sînt tustrei, lîngă măria sa!

De pe dimbul unde se aflau, îl văzură pe Mihai vodă*ridicînd securea spre cer, măreț şi înfricoşător ca la Călugăreni. Şi în clipa care urmă, oştirea română parcă se prăvăli peste cetele leite în zale ale nemeşimii.

Erau atît de atenți la desfăşurarea luptei, încît nu auziră că, din spate, călare, urca doamna Velica :

— Asta-i clipa celei mai grele încercări! grăi de-a dreptul, iar Voichița avu impresia că se afla nu la Şelimbăr, lîngă Sibiu, ci la Dunăre lîngă Giurgiu.

Parcă nu trecuseră cinci ani de-atunci sau parcă bătălia dura de-atunci, neîntreruptă.

— Bine-ai venit, doamnă, cu norocul nostru cel bun! Te aşteptam!

— Cutremurătoare bătălie!... Cum mi-au despresurat românii casa Ma şi alergat după oştea măriei sale... Se întîmplă ceva, ceva ciudat, suspină Velica. Vălmăşag ucigaş!

Inimile nu mai băteau. Li se părea că şi o ceată de nemeşi luptă împotriva lui Gaspar Kornis. Şi chiar aşa era, deşi de necrezut :

— Cum? Cum? se frămînta Voichița.

: Da, da, acum îl împresoară pe Kornis!...

218

Il recunoşteau şi pe Dorondoc, dar nu-şi dădeau seama cine să fie cavalerul cu penaj bogat la chivără şi cu spadă lungă care, cu o izbire i-a smuls-o din mînă, pe a generalului Kornis, iar cu a doua lovitură i-a doborit şi flamura roşie, cu gheara de leu aurită.

Tăcură o vreme, ca să răsufle şi să-şi vină în fire ; caii tropăiau şi se roteau, neliniştiți şi ei. Cea dintîi grăi Velica doamna :

— Trufaşul Gaspar Kornis, comandantul armatei nemeşilor, se pleacă în fața măriei sale. De-acum, a noastră-i biruința!

Lupta mai dură o vreme, dar cetele lui Andrei Bathory, tot mai şovăitoare, căzeau răpuse ori o luau la goană spre miazănoapte, ocolind cetatea Sibiului. Însuşi craiul-cardinal a părăsit cîmpul de luptă, lăsînd gol tronul pe care stătuse, semeț, îmbrăcat în armură strălucitoare, aş-teptînd în abur de trufie să vadă o mare izbîndă.

Bucuria românilor, începînd cu voievodul şi sfîrşind cu cel mai tînăr oştean — Iliuță, nu putea fi măsurată : o singură mare bătălie îl făcea pe Mihai vodă stăpîn în Transilvania pe care el o unea cu Țara Românească, sub coroana lui...

Doamna Velica o rugă pe Voichița să spună măriei sale că a văzut lupta şi biruința :

— Mă duc la Alba Iulia, să-i pregătesc intrarea sărbătorească.

— Vezi cum te strecori printre fugari, doamnă şi naşă!

— Am în Sibiu trei slujitori de credință, care mă vor însoți pe drum. După ce se îmbrățişară, Voichița porni spre locul unde începeau să

se adune răniții. Dar de după un crîng de carpen şi aluni, asupra ei se re-peziră şi-o înconjurară trei necunoscuți ; îi cerură, cu amenințări să coboare din şa. Fata se apără cu sabia ; dar răpitorii o prinseră între suliți, îi luară calul de frîu, apoi o înfăşurară într-o funie şi legîndu-i mîinile o împinseră, cu cal cu tot, la vale, spre răsărit, unde se aflau alți slujitori. Iliuță o urmărea, strigînd ajutor. Auzi glasul şi sudălmile celui care conducea această răpire :

— V-am spus să mi le-aduceți pe-amîndouă! Ticăloşilor!

— Ailaltă a fugit... Are cal bun... Şi-am înțeles că pre asta o vrei...

— Şi pe asta!... Dar cealaltă-i mai de preț. Acum, galop spre Sighişoara!

Iliuță privi zăpăcit cîteva minute, doar cînd i se mai limpezi mintea cunoscu că răpitorul era Radu Cujbă. Porni în galop deznădăjduit spre oastea română, să-l afle pe Român Grue.

A treia zi, Mihai vodă, în fruntea oştirii, a intrat în Cetatea Alba Iulia. Mitru şi Galda, coborîți din munte cu ostile din Oltenia, îl admirau :

— Măreț şi frumos bărbat Mihai vodă al nost'!

— I-o pusu-i-o jos pă nemeşi, pă toți!

23G

— A, uite-l şi pe Român Grue. Velica doamna mi-a spus că acel Radu Cujbă i-a furat soția dă pă cîmpul de luptă, aşa, ca să se răzbune păntru că l-am legat în lanț, în locu-i. Ei, dacă-l beleam de piele... Că nu m-ai lăsat, căpitane Român Grue...

„Oftează, Român Grue”...

Mergeau călări pe un drum printre dealuri rotunde, acoperite de brumă deasă, ca o poleială cu argint, trosnind mărunt sub copite. Opriră caii la pas, iar Calapăr vorbi :

— Uite, fraților, unul care nu leagă tei de curmei şi două vorbe de temei, o secătură, un nimic, cîte năcazuri ne poate face. Din pricina lui n-am putut să ne bucurăm nici de biruință, nici de minunea intrării în Alba Iulia. Un netrebnic aruncă o piatră în baltă şi zece înțelepți nu-s în stare s-o scoată. Şi n-a răpit-o din dragoste, ci din răzbunare, ori din” setea de a face rău. Prostească sete de a face rău, la nesfîrşit.

— E spinul ivit în cărare, pe neaşteptate, socoti Calapăr. De-l găsim îl terminăm.

— Numai de-l vom prinde. Tu, căpitane Grue, nu zici nimic?

— Nu : sînt prea cătrănit. Vorbeşti de... Ori eu am plecat s-o aflu pe Voichița, nu pe...

— Ai dreptate. Dar bănuim că acolo unde Mitru şi Galda l-au văzut pe Cujbă-drujbâ ăsta, trebuie să fie şi Voichița.

— Greşeala-i a noastră, Calapăr : l-am socotit un nărod, şi el e mai viclean decît noi. Şi, după cîte a aflat Velica doamna, îl țin ascuns nemeşii potrivnici stăpînirii măriei sale lui Mihai vodă. Se poate s-o fi închis pe Voichița în vreo mînăstire, iar pe mişel să-l trimită la Țarigrad, sol al boierilor trădători, care-l vor domn pe Mihnea Turcitul.

— Ce ne mai zoleşte nevolnicul ăsta...

Pe la prînz au ajuns la marginea satului Homorod. Îi călăuzea Mitru din Cetea. Strecurîndu-se printre locuitori, aflară că, în adevăr, Radu Cujbă era aici, că umblă îmbrăcat neguțător. Îl pîndiră două zile şi două nopți. În a treia zi, îl descoperiră într-o trăsură ; îl siliră, cu sabia la tîmplă, să oprească trăsura. Cel dintîi Calapăr îl întrebă :

— Unde-i Voichița, ticălosule?

— Sînt boier şi nu îngădui...

Naiba să te bată, c-un băț de corn, iar eu să-ți torn în cap pînă-i da-n boală, că eşti bun de spînzurat, de-un copac uscat.

Se bizuia el pe ceva, pentru că începu o tîrguială, cu mărturisiri :

220

— N-am iubit-o niciodată! Am vrut doar să am o nevastă frumoasă şi să pun mina pe averea lui Toma Neagu. Iar acum vreau să mă răzbun pe tine, că ți-ai bătut joc de mine, de-atîtea ori. Şi-acum îți spun unde-i ascunsă, numai dacă-mi dobîndeşti iertarea de la Mihai vodă, de la naşu-tu : iertarea şi dregătoria de comis.

— Ah!... nu se mai putu stăpîni Grue şi, dintr-o lovitură, îi reteză nasul. Na!... Nemernicule!

— Aaah!... Valeu!... urlă Radu Cujbă, de durere şi de groază.

— Grue! îl opri Calapăr. Nu-i lua viața, că altfel nu aflăm unde-i Voichița.

Sufocat de sîngele ce-i curgea ca din țeava, bolborosi :

— Spun nu... numai în fața lui Mihai vodă...

— Hai la Alba Iulia! porunci Grue.

Ajunseră pe înserate şi cerură grabnică intrare la măria sa ; văzîn-du-l pe Radu Cujbă cu capul înfăşurat în cîrpe, şi aflînd că-i scurtat de nas, zise :

— Trebuia să-i tăiați nasul cu cap cu tot. Spune unde-ai ascuns-o, mişelule?!

— Spun dacă dobîndesc iertare şi rang în sfatul măriei tale.

— Spune tu, Calapăr, ce fel de neguțător e Radu Cujbă?

— Neguțător urcat în droşcă, să vîndă piei de cloşcă, neguțător tâhui de cloşti fără pui.

— Auzi, Radu Cujbă? Spui ori te dau pe mîna călăului? — În genunchi Vă rog : viața şi o dregătorie, cît de mică.

— Ce zici, căpitane Român Grue?

— Dă-l pe mîna călăului, măria ta! Pe Voichița o găsim noi...

— E în seama unor prieteni credincioşi, vorbi învinuitul, între rugă şi amenințare, şi ne-am înțeles s-o omoare, îndată ce află că eu... nu mai trăiesc.

— Mda... făcu vodă îndurerat şi plictisit. Să ne mai gîndim. În temniță! Mă întristează mult necazurile tale, căpitane Român Grue.

— Şi eu sînt mîhnit, foarte mîhnit, că-ți fac griji şi-ți răpesc timpul cu nenorocirile mele. măria ta.

— Grue, pe Voichița, fina noastră, o găsim noi, căci tu trebuie sâ pleci, chiar acum, cu prietenii tăi, sâ-l ajuți pe banul Mihalcea să facă rînduială în cetățile Cluj şi Bistrița.

— La poruncă, măria ta! Voichița nu mi-ar ierta şovăiala în îm plinirea poruncilor măriei tale, poruncile țării.

— Drum bun, căpitane! Şi izbîndă. Las-o pe Voichița în grija me~ hotărî voievodul şi trimise s-o poftească pe Velica doamna.

Cînd sosi o întrebă de sănătate, de ceea ce cred nemeşii cei mari despre stăpînirea românească. Ascultă, primi sfaturi şi o rugă să-l ajute :

— Am intrat într-un viespar şi trebuie să mă apăr.

— Sînt aici, măria ta, să-ți fiu ajutor în orice clipă. Nemeşii ți-au

jurat credință ; dar, pe sub ascuns caută să-l aducă iar pe Sigismund Bathory.

Voievodul mulțumi cu glasul lui cald şi prietenos. Iar doamna urmă :

— Dacă nu mă chemai, Mihai, veneam să te-nştiințez că acel Radu

Cujbă a ascuns-o pe Voichița în castelul din Păuniş al neamului Kornis.

— Hm! tocmai despre asta voiam să-ți vorbesc. L-am trimis pe căpitanul Român Grue la Cluj şi i-am făgăduit că mă îngrijesc eu de soarta Voichiței. Trebuie s-o salvăm cît mai repede. Trimit un pîlc de oaste s-o scoată din castel.

— Îngăduie-mi să-ți spun că, dacă trimiți oaste, măria ta, îl învrăjbeşti pe Gaspar Kornis. Şi, deocamdată, ai nevoie de dînsul.

— Ai tu un alt mijloc?

— Dă-mi voie să folosesc țăranii mei din Cetea.

— M-ai scuti de-o grijă, Velica doamna!

Român Grue, Calapăr şi Dorondoc, acum în slujba banului Mihalcea, au avut bună izbîndă la Cluj. Orăşenii au recunoscut, de bună voie, stă-pînirea lui Mihai vodă. După asta au pornit, cu un pîlc de oaste, la Bistrița. Admirau Transilvania, cu sate frumoase, locuite de români voinici şi vrednici.

Opriră la un rateş din Beclean, să se odihnească şi să adape caii. Grue se întinse pe un butuc, lîngă fîntînă.

— O să-ți fie frig : burnițează rece, căpitane.

— Eh, măcar de-aş muri!... oftă el.

— Oftează, Grue, că omul dacă n-ar ofta, foarte s-ar învenina, ci oftînd pe la fereşti, te mai răcoreşti. Mai ales că ist chin şi suspin, valeu mamă! Voichița se cheamă.

— Au venit, Calapărule, şase olăcari de la măria sa şi nici o veste.

— Bine că l-am prins pe Radu Cujbă, duhul răului.

— Dă-l naibii! N-am vrut să-l sluțesc... Dar în furia mea...

După ce punem rînduială la Bistrița, scotocim casă cu casă şi castel cu castel, pîn-om găsi-o, vorbi Dorondoc, foarte încredințat că aşa vor face.

“ Bine, prieteni... Dar... parcă s-aude tropot de cai... Sări în picioare şi iscodi cu privirea lungul drumului:

Un pîlc de oşteni străini... Oprindu-i, aflară că erau lefegii în slujba lui Sigismund Bathory, veniți să ia în stăpînire cetatea Bistrița.

221

— Pe cai! porunci căpitanul. La luptă! şi începu harțagul. Văzîndu-se întîmpinați cu arme, lefegiii făcură cale-ntoarsă, după

cîteva lovituri de spadă. Cercetind pe cei trei prizonieri, aflară că fostul crai Sigismund Bathory, aciuat în Moldova, sub ocrotirea polonilor şi a lui Ieremia Movilă, strînge oaste mare, să năvălească asupra Transilvaniei. Român Grue îl vesti pe voievod printr-un olăcar şi grăbi întărirea cetăților Bistrița şi Rodna.

Aceea a fost şi ziua cînd oamenii Velicăi au scos-o pe Voichița din castelul de la Păuniş. Slobodă veni la Alba Iulia să mulțumească măriei sale că a scăpat-o din captivitate.

— Velica doamna te-a scos, Voichița.

— Era şi timpul. Castelul este loc de întîlnire între uneltitori. Împotriva măriei tale.

— Vicleanul! Pe față jură şi pe sub ascuns unelteşte.

— Nemeşii zic că, în orice clipă, poți ridica țăranii români împotriva lor, să-i mături din Transilvania ca pe nişte gunoaie. Şi-atunci s-au înțeles să-l pună crai iară pe Sigismund. Chiar fratele lui Gaspar Kornis s-a dus, pe furiş, în Moldova, să tocmească lucrurile... Domnul Ieremia Movilă din Suceava, vorbeau nemeşii între ei, ar fi tocmit ucigaşi, care să te otrăvească, măria ta.

— E vîndut osmanlîilor, zise Velica. Iar pe Ştefan Răzvan l-a ucis cu sprijinul polonilor.

Stroe Buzescu intră şi înştiința pe voievod că un olăcar din Bistrița, trimis de căpitanul Român Grue, a adus vestea despre o ceată de peste o sută de lefegii, în slujba lui Sigismund Bathory cu care nevoit a fost să se bată. Venea să pună stăpînire pe acea cetate, să fie pază pe drumul de pătrundere a oştirii ungaro-moldo-polone în Transilvania. Totul e gata : aşteaptă doar primăvara.

— Deci, din trei locuri, aceleaşi veşti.

— Le iau înainte! Alipind şi Moldova, voi fi puternic : domn în Dacia rediviva! Şi voi putea să-l înfrunt, oricînd, pe sultan şi să mențin independența.

— Acesta-i visul tău, Mihai, de cînd te ştiu ; o țară românească pe întinsul Daciei străvechi.

— Stroe, la întîi mai pornim!

— Bine : iscăleşte porunca de strîngere a oştirii.

— O aveai scrisă, gata?

— De mult, măria ta! Unirea cu Moldova e firească şi absolut trebuitoare. Cuvine-se a fi săvîrşită, fără zăbavă.

— Bine, stolnice Stroe! Iscălesc :...„pohta ce-am pohtit hotarul Ardealului, Moldova şi Țara Românească... Io Mihail voievod".

222

Trandafir de la Moldova

Era pe la sfîntul Gheorghe şi iarba crescuse de-o palmă. Dar în acele volburate vremi, sărmanii români n-aveau cînd să se mai gîndească la dinşii. Doar Toma Neagu cînd şi-a văzut fiica în strai ostăşesc, s-a speriat, ca acum opt ani :

— Te-mbi aci oştean? Vai şi-amar! De ce?

— Ca să merg la luptă, tată.

— Nu se poate! Tu, nevastă tînără, vai şi-amar... S-aude că prin alte

părți femeile care-au îmbrăcat straie bărbăteşti au fost arse pe jăratic. Ramîi aici, în Alba Iulia!

— Vreau să-l întîlnesc mai repede pe Grue. El nici nu ştie, săracul,

c-am scăpat din prinsoarea unde m-a vîrît Radu Cujbă. Mă îmbrac ostăşeşte.şi urmez, îndeaproape, oastea măritului voievod, pînă mă întîlnesc cu al meu soț.

— Ți-i aşa de drag?

— Întrebarea domniei tale mă doare, tată. E Grue al meu şi eu a lui, Voichița lui... Şi-apoi acum, cînd poporul îl ajută pe Mihai vodă să unească țările române, să reînvie Dacia, să lipsesc tocmai eu? Eu, care-am fost de față şi la Călugăreni, şi la Giurgiu, şi la Şelimbăr? Nu se poate!

— Bine, fata mea, fă cum te-ndeamnă inima. Cine te însoțeşte?

— Iliuță, pajul meu.

— Hm... Mare om Mihai vodă, dacă şi din fricoşi ca mine, din femei ca tine şi din tinerei ca Iliuță face luptători viteji.

— Dumneata mergi cu grosul oştirii, după cîte ştiu. Eji vreau să trec în Moldova pe la Dorne, prin valea Bistriței, pe unde şi Grue a primit poruncă să treacă. Pe acolo îl voi întilni mai repede.

— Vai şi-amar, că taie te-a mai vrăjit!... Vrajă pe toată viața. Dar nu putea pleca fără ştirea măriei sale. O rugă pe Velica doamna

să-l Înduplece pe vodă.

Mă bucur mult, Voichița că pleci. Păcat că nu te pot insoți şi eu. acă ajungi la Suceava înaintea măriei sale, urcă în cetate, pregăteşte-i o masă cu friptură gustoasă, şi vin de Cotnari. Să i-o împodobeşti cu trandafiri de la Moldova. Să se simtă măria sa şi acolo, ca acasă. Aş vrea să fiu şi eu în Suceava, să-i urez : „Bine-ai venit, măria ta, în cetatea lui Ştefan vodă col Mare", dar ai să-i spui tu astă urare în numele meu.

Plecăciune, Velica doamna! Noi două gîndim şi simțim ca voievodul nostru.

Pe drumuri transilvane, păzite acum de oştenii şi oamenii voievodu-U1 Mihai, lăsînd calul la pas, Voichița îşi tălmăci simțămintele : Măreți şi deşi-s şi pe-aici, codrii, măi Iliuță.

223

— Negrăit de frumoşi, stăpînă. Fagi drepți, ca nişte stîlpi de palate, cu bolțile în cerul albastru şi senin.

Poposiră într-un luminiş pe malul Bistriței, adăpară caii şi ospătară friptură de căprioară, dată de pădurarul în casa căruia găzduiseră peste noapte. Îşi amintiră de vorbirea cu dînsul : „Eşti moldovean ori transilvănean?" El : „Nu, sînt român!" „Dacă nu s-a auzit de venirea oastei lui Mihai-vodă, înseamnă că i-am luat-o înainte. Mergem drept spre Suceava. Locurile mi se par aşa de cunoscute, de aproape de inimă, de parc-aş trece de la Novăceşti la Cozia". „De ce vrei s-ajungi la Suceava înaintea măriei sale?" „Ca să împlinesc un gînd al doamnei Velica, aceea care v-a fost doamnă : să-l primesc pe Mihai vodă cu masa pusă, împodobiră cu flori şi să-i spun : «Bine-ai venit, măria ta, în cetatea lui Ştefan vodă cel Mare»." Ascultînd-o vorbind, ochii pădurarului se umeziră de lacrimile bucuriei.

O vreme tăcură, emoționați de propriile lor gînduri şi visuri. Tresă-riră la un nechezat de cal străin. Abia se ridicaseră în picioare* cînd după cotul

drumului se iviră doi oşteni în strai albastru ca seninul primăverii. Voichița îşi strigă calul, iar Iliuță şi-l prinse pe-al lui de căpăstru, cînd unul din oşteni, cel mai tînăr, împodobit cu fireturi aurii, cu cuşmă în trei colțuri, cu pană de struț, cu mustăcioară galbenă, porunci cu glas puternic, bărbătesc, hotărît :

— Staţi!

— Să fugim! şopti Voichița, sărind în şa.

— N-ați auzit? Ori oştenii valahului Mihai ştiu doar să fugă?

— Dacă m-ai cunoscut că-s oştean de-al lui Mihai vodă, vorbi Voi chita, îngroşînd glasul, spune-mi, rogu-te, domnia ta cine eşti?

— Oştean polon! Il apăr pe Ieremia vodă şi pe Sigismund craiul.

— Atunci sîntem potrivnici.

— Deci trebuie să ne batem, voinice? hohoU străinul.

— Păi, ce pot să fac? în straie ostăşeşti, sînt ostaş ca toți ostaş1

— Jupînița, şopti Iliuță. doar n-ai de gînd să te baţi cu dînsul...

— Îl văd tînăr şi poate nu s-o pricepe prea bine la luptă. Oricum, tu fii pregătit să fugi!

— Ei, rîse tînărul, ce te tot codeşti? Trage spada şi atacă!

— Poftim! îşi făcu fata curaj şi trase sabia. Armele zăngăniră.

— Eşti cam slab, voinice! Cam slab! Ucenic, cel mult.

— Ei, cît am avut şi eu vreme să-nvăț, zise Voichița, lovind. Străinul, cu mult meşteşug şi putere, îi prinse sabia şi i-o arunca

la zece paşi :

— Ai văzut?... Mai vrei să lupți?

— Da! se rosti cu încăpățînată hotărîre.

— Iablonski, adă-i sabia!... Poftim, începe.

Şi săbiile se ciocniră iar. Străinul o cerceta cu privirea, zîmbind şi parînd orice lovitură :

— îți şade bine cînd te-nfurii şi ataci curajos, dar nu cunoşti lupta...

pînă la trei îți zbor iar sabia. Una! Pac-pac!... Două! Pac-pac!... Trei! Pac!.. Ai văzut?

— M-ai învins, suspină fata, uitîndu-se după sabia aruncată hăt, departe.

— Aş putea să te omor, dar mi-i milă de tinerețea ta...

— Nici dumneata nu arăți mai... bătrîn.

— Te iau prizonier ; poate aflu ceva despre oastea valahului războinic.

— Nu ştiu nimic despre oastea vreunui valah războinic, fără numai ce mi-a spus un pădurar, aseară : seamănă oastea lui Mihai vodă cu vîn-tul cel mare, care bate la sfîrşitul iernii, din Garpați, încălzind văzduhul şi topind nămeții, ajutînd iarba să încolțească, poienile să înverzească, inimile să simtă primăvara, înflorind.

— Mda... Frumos! Asta arată că nu eşti chiar ostaş de rînd. Ia-blonski, leagă-l!

— Îndată, pan polcovnic... Şi pajul?

— Iliuță, fă cum ți-am spus! strigă Voichița, cu glasul ei, femeiesc. Flăcăoaşul zvîcni în galop. Pan colonel vru să poruncească slujitorului

să-l prindă, dar dîndu-şi seama că nu-l mai poate ajunge, îl lăsă în pace. Voichița se bucură şi căută să-i cîştige bunăvoința :

— Polcovnic? Aşa de tînăr?

— De ce nu? rîse el vesel. Am regimentul meu^ Iablonski, urcă prizonierul pe cal.

Slujitorul aduse calul, şi o săltă în şa, mirîndu-se cît era de uşurică. Mirarea se preschimbă în uimire cînd, căzîndu-i cuşma, cosițele-i se revărsară pe umeri ca o apă lucitoare.

— Eşti... femeie? Ha-ha-ha!

— Precum ați zis, pan polcovnic... Femeie!

' Şi, pe deasupra şi frumoasă! îşi mlădie glasul, curtenitor. Da! încuviință slujitorul, precum ați zis, pan polcovnic, frumoasă... Trebuia să-mi dau seama! Ochi mari, chip gingaş, trup mlădios... Unde mi-au fost mințile?

Precum ați zis, pan polcovnic, unde v-au fost mințile? “~~ Poate de-aceea m-am şi purtat ca un nobil ce sînt, eu polcovnicul lslau Orinski, conte de Sandomir. Şi dumneata? j. “~” Voichița, soția căpitanului Român Grue Grozovanul, din oastea Ul Mihai vodă. Eu, cum vezi, oştean de rînd.

225

— Prea bine, pana... Voichița ; dar acum ce să fac cu domnia ta?

— Să-mi dai drumul din legătură, să plec întru împlinirea poruncii.

— Ce... poruncă?

— Să culeg un trandafir de la Moldova.

— Îți bați joc de mine?

— Cum mi-aş îngădui? Aşa am poruncă : să pun un trandafir moldovenesc pe masă, să-l aibă Mihai vodă, sub ochi, cînd o intra în cetatea Sucevei şi s-o aşeza la cina biruinței.

— Mă uimeşti, pana Voichița Român! Şi sînt gata a-ți împlini toate dorințele, afară de aceea de-a te lăsa să pleci.

— Altă dorință nu mai am!

— Eşti prizonieră de război, aşa că te duc în tabăra polonă.

— Mai bine mă ucideai în luptă!

— A, nu! Aş fi fost cel mai mare nelegiuit, chiar numai dacă ți-aş fi şterbit frumusețea cu o zgîrietură.

— Se vede că am avut noroc dînd peste un nobil cavaler ca domnia ta.

— Aşa sîntem noi, polonezii : cavaleri!

— Nici eu nu sînt fricoasă ; dacă eram, acum mă aflam în conacul din Novăceşti şi coseam la gherghef, suspinînd, cu leşin, după vreun oştean plecat la luptă.

— Dar ştii, pana, că se-ntîmplă uneori ca stăpînul să ajungă prizonierul prizonierei? După ce-l batem pe valahul războinic şi ne întoarcem în Sandomir...

— O, pan Orinski! Aş muri dacă n-aş mai auzi murmurul rîurilor din țara mea şi freamătul codrilor mei. Dar ascultîndu-te, mi se pare că mă aflu

într-un măreț palat al neamului Orinski. Păcat că legăturile de la mînă îmi amintesc că şi în palate-i destulă sălbăticie şi cruzime.

— Ştii ce, pana Voichița, ai auzit de Cetatea Neamț?

— Cum să nu? într-o jumătate de zi aş fi fost acolo.

— Cetatea nu poate fi cucerită, de aceea doamna Elisabeta Movilă şi-a adăpostit acolo o parte din averi. Şi dacă vrei te adăpostesc şi pe domnia ta în acel loc, pînă s-or linişti vremurile.

— Da? Pînă în cinci zile oastea lui Mihai vodă ajunge aici.

— O, nu, pana Voichița!... Ieremia Movilă e sprijinit de noi, de oastea polonă, comandată chiar de pan Zamoisky, cancelarul. Pulbere vom face oastea acelui... Mălai vodă, cum îl poreclesc ungurii.

— Sînt prizoniera domniei tale şi nu vreau să te înverşunez, dar...

— Nu, vei fi adăpostită în cetate, pînă în ceasul cînd vei putea pleca fără primejdie, unde vei voi, se arătă Orinski ocrotitor.

— Bine. Mulțumesc. Să pornim!

226

Pe drum, călăriră alături şi vorbiră despre multe cîte se întîmplă în lumea asta mare. Şi aşa au ajuns la Cetatea Neamț.

În vremea asta, Român Grue, Calapăr şi Dorondonc zoreau din răs-t ri să ajungă oastea lui Mihai vodă, care venea pe Şiret în sus, după cea mai mare parte trecuseră munții, pe la Oituz, iar alta peste Milcov la Focşani. Oastea zorea, zorea mereu să cadă, ca un trăsnet, asupra oştilor unite ale lui Sigismund, Ieremia şi ale cancelarului polon Ian Zamoisky. Acum, seara, se odihneau cîteva clipe.

— Calapăr, mai pune nişte vreascuri pe foc, zise Dorondoc.

— Ba lăsați focul şi mîncați repede, ceru Grue. Trebuie să plecăm!

— Păi... nu ațipim oleacă? Pic din şa de somn.

— Un ceas, nu mai mult! îngădui Grue.

— Măi, ce zor, ce goană nebună! se miră Calapăr.

— Să prindem duşmanul nepregătit. Nimeni nu-şi închipuie că o

oaste mare ar putea trece prin ăşti munți silhui, atît de repede şi să le cadă în spate.

— La tanc! rîse Moțoc Dorondoc.

— Furtună, fulger şi trăsnet din senin! cum spune măria sa.

— Greul l-am trecut ; de-acum încolo răzbim spre dealurile Moldovei.

— Nu dormiți?

— Mă gîndesc că somnul e pe jumătate moarte şi, la ăst gînd, fuge... Auziți, s-apropie un călăreț... Care eşti, mă?

Toți se cruciră cînd îl văzură pe Iliuță.

— Ce cauți aici, măi pui de lele, vînzător de acadele?

— Voichița! Adică jupîniță au prins-o nişte Ieşi... %

— Spune, ştii unde au dus-o?

— Bănuiesc că la Cetatea Neamț.

Fiufiuuu! fluieră Dorondoc. Trebuie să cucerim cetatea, repede Şi degrab'.

O s-o cucerim ; dar, deocamdată vorba ceea : hai la bîlci, să-ți cumpăr gîlci!

Venind într-acoace, l-am întîlnit pe boier Neagu şi l-am vestit Şi pe el.

~ Eşti un flăcăiaş inimos şi de nădejde, Iliuță... Fraților, ce facem? se frămintă Grue.

— Păi, ce mai întrebi? Ştii cum se zice despre drum? Dacă s-ar seu a-n picioare ar ajunge-n sfîntul soare. Şi noi o să te urmăm!

_Nurnai că Cetatea Neamț e cetate tare, foarte greu de cucerit. Se stolul*?i Mahomed Cuceritorul a plecat din fața ei înfrînt. Şi noi, cu nostru, s-o cucerim? Iar pînă ne-ajunge din urmă oastea cea mare

227

mai trece o vreme şi, între timp, cîte nenorociri nu i se pot întîmpla Voichiței!

— Oricum, trebuie să fim în preajma cetății, ca nu cumva leahul s-o ducă prizonieră în țara lui, hotărî Român Grue. Să ne grăbim!

— Vorba cîntecului : plinu-i drumul de voinici, ochii badii nu-s aici Răsărit-a luna-n prag, nu-i aici cine mi-i drag... Îndrugă Calapăr, punind şaua pe cal, iar Iliuță căută s-o dezvinovățească :

— Bădiță Grue, ştii ce poruncă de îndeplinit are jupînița? Să ajungă la Suceava înaintea măriei sale, să intre în cetate, cum va putea ca să-l primească pe măria sa cu masă mare şi să-i ureze : „Bine-ai venit măria ta, în casa unde a stăpînit şi Ştefan cel Mare". Iar masa s-o împodobească, neapărat, cu flori, cu trandafiri de la Moldova, într-o ulcică smălțuită...

— Le spui împodobite, de la tine, născocituri, Iliuță!

— Jur că nu, căpitane Român Grue! I-a poruncit Velica Doamna.

Porniră noaptea, în trap repede, spre Cetatea Neamț. Pe drum căpitanul Grue primi, printr-un olăcar, poruncă de la Mihai vodă să se îndrepte tocmai spre acea cetate, să pună strajă, ca la Bistrița şi Rodna.

La amiază, din deal de la Săcălăuşeşti, zăriră o cetate, sus, pe o stîncă sură. Iliuță întrebă o femeie care punea fasole, cu cuibul, pe un ogor de la marginea drumului, dacă aceea-i cetatea Neamț.

— Aiasta-i... Treceți numa Ozana... Că poate tu, țîncule, de n-ăi cuceri-o, că Momomet sultan n-o putut! rîse moldoveanca.

Privind-o de pe malul Ozanei, cetatea li se păru, în adevăr, de necucerit. Căpitanul Român Grue îşi adăposti stolul în luncă, apoi grăi, mai mult în glumă, către un bătrîn localnic :

— Moşule, cum se poate intra în cetatea asta?

— Dacă aveți scrisoare cu pecete domnească, numaidecît vi se des chid porțile.

— Mda.. Şi dacă n-avem... scrisoare?

— Ei, dară nu prea sămănați a oşteni de-ai lui Ieremia vodă.

— Nu prea, moşule.

— Atunci ăți fi de-ai lui Mihai vodă?

— Ai auzit de el?

— Păi s-aude... Ori ați trecut prin vama cucului, de nu v-a zărit nime? Se zice că nu s-a pomenit domn, de la Ştefan cel Mare, atît de vrednic ca Mihai vodă. Aduce cu Alisandru Machedonu, cel din poveste

— Dacă-i aşa, spune : se află multă oaste în cetate?

— Cîtă-i de trebuință. Mai mult plăieşi de-aici, de-ai noştri sub po runca pîrcălabului Mihu. A venit amu şi-un pîlc de Ieşi, cînd or auzit că Mihai vodă s-o pornit ca vijelia într-acoace.

228

Şi plăieşii stau tot timpul în cetate?

— Straja, da ; ceilalți coboară în satele lor, de peste Ozana, de la

Humuleşti pînă la Filioara. S-adună numai la ceas de primejdie. Cînd trebuie să stea în cetate, ca amu, vin nevestele ori cîte-un copchilandru cu demîncare, cu schimburi şi cu cîte-o veste de prin țară.

— Moşule, vrei să ne-ajuți cu ceva?

— Dacă mi-i cu putință...

— Acum, uite, asfințeşte soarele. Pînă mîine în zori, trebuie să scoatem o nevastă răpită de nişte Ieşi din cetate.

— Să cercăm, adic'lea să chibzuim.

Şi hotărîră : cu numele de Gheorghieş, chipurile nepotul plăieşului Toader a Smarandei, Iliuță să pătrundă în cetate cu o frînghioară la el. Iar la noapte să lege un capăt de un crenel, iar pe celălalt să-l arunce peste zid, în partea dinspre Ozana. Să nu-l simtă straja.

Isprava asta, primejdioasă, îl ispitea pe flăcăoaş :

— Pentru jupîniță şi pentru floarea de pe masa măriei sale!

— Mă urc eu, hotărî Grue, s-o cobor tot pe frînghie.

— Să nu amețească. Înălțimea-i foarte mare! în adevăr, Iliuță a pătruns repede în Cetate.

Dar Voichița n-a aflat că Român Grue ajunsese lîngă cetate şi plănuia cum s-o salveze. Sta de vorbă cu pîrcălabul Mihu, om înalt, cu ochi mici, cu bărbie prelungă, cu nas întors în plisc peste un petecuț de mustăcioară. Nu prea înțelegea el ce-i cu fata asta îmbrăcată oştean, ajunsă prizoniera contelui Orinski şi care zicea că-i soția căpitanului Român Grue, din straja lui Mihai vodă.

— Cred că ştii, întrebă Voichița, că voievodul Mihai a unit Transilvania cu Țara Românească, iar acum va să le unească şi cu Moldova? Ştii şi te bucuri : o singură țară a tuturor românilor, țară mare şi puternică, în stare a se scutura de stăpînirea otomană.

Care român nu doreşte asta?

Atunci, deschideți poarta cetății, să intre ostaşii lui Mihai vodă. ' O să facem aşa cum ne porunceşte cugetul şi inima.

— Atunci pot nădăjdui că...

— Pe domnia ta, jupîniță, contele Orinski te-a adus aici să te adăposti- °ri să mă înveți ce trebuie să fac? Sau să mă tragi de limbă?

— N-am vrut să te supăr, pîrcălabe ; doresc însă a şti ce-ți va porunci niI»a, cînd oştenii lui Mihai vodă vor apărea ici, la Ozana?

— Numai să apară, c-or afla şi gîndurile noastre. N-avea grijă mata.

talie ^tUnci' te roS> ajută-mă să ajung la oastea măriei sale. Va fi bă-mare, mulți răniți. Şi eu ştiu să oblojesc, ca un vraci.

229

Fără multă vorbă, pîrcălabul îi dădu un cal bun, o scoase pe drumul de taină din pădure, să nu afle contele Orinski, şi-i ură noroc :

— Din Oglinzi o iei şi pe fiica mea Zorica. Şi ea ştie obloji răni...

În acest timp, Român Grue, Calapăr şi Iliuță aşteptau la poalele cetății dinspre Ozana. Apoi, cu stolul adăpostit în zăvoi, au pornit spre cetate.

— Ne-apropiem dară, aşa să privim la dînsa, ce mîndră-i, că de luat, pînă-i hăul şi pîrăul, îşi dădu cu părerea Mitru.

— O luăm! îl încredința Român Grue. Trebuie!

— Cum zice românul : dacă n-ăi sări, nă-i sorbi, dacă n-ăi lucra, n-ăi mînca.

Cînd ajunseră în dreptul cetății, Calapăr îl întrebă pe Român Grue :

— Căpitane, nu ne-am apropiat prea mult de ziduri? Ei au tunuri şi bombarde ; noi, doar săgeți. Ne fac chisăliță!

— Noi avem inimi de frate! Şi strigă tare, cu mîinile pîlnie : Pîrcă-labe Mihu şi voi, plăieşi! ostaşii lui Mihai vodă vă cer să deschideți porțile!

— Cetatea noastră n-a deschis porțile nici unui neprieten! răspunse străjerul de pe ziduri.

— Noi vă sîntem prieteni şi frați ; vă rugăm, deschideți!

— Pîrcălabe Mihu, un stol de oşteni de-ai lui Mihai vodă cer intrare în cetate. Ce facem? Aprindem bombardele ori coborîm podurile?

După cîteva minute, pîrcălabul urcă pe zid şi întrebă :

— Voi sînteți cei care ați biruit la Călugăreni?

— Noi sîntem!

— Voi sînteți cei care, aliați cu moldovenii şi cu transilvănenii, l-ați înfrînt de istov pe Sinan paşa la Giurgiu?

— Noi! A fost grea despărțirea de prietenii şi de caii căzuți pe cîmpul de bătălie.

— Ah, de cînd v-aştept, fraților!... Străjeri, nălțați steag alb! Portari, coborîți podurile!... Bombardieri, sloboziți salvă de sărbătoare!

Urcați pe podul de luptă plăieşii îşi puseră cuşmele în vîrful sulițelor şi strigară urare de bun-venit făcînd semne de prietenie, dînd glas din bucium şi slobozind din piepturi urale, întru slava lui Mihai vodă.

Intrînd în cetate, stolul lui Român Grue se îmbrățişa cu plăieşii. Căpitanul spuse că şi el este român moldovean, din satul Costişa de pe Bistrița.

— A, tu eşti Grue Grozovanul, care umblă pribeag, pentru că hanul tătar a cerut lui vodă să-ți taie capul?!

Se îmbrățişară din nou, mai cu căldură, iar plăieşii izbucniră în urale şi sloboziră buciumări de slavă şi sărbătorească bucurie.

229

— E, căpitane Român Grue, dacă ştiam că vii pe-aici mai țineam pe Voichița, nevastă-ta. Am ajutat-o să plece după oastea voievodului Mihai.

— După dînsa m-am abătut pe-aici... Mulțumesc că ai ajutat-o. Încă un motiv să grăbesc spre oastea măriei sale.

Pîrcălabul îl înştiința că spre Iaşi s-adună multă oaste polonă, cu Ie-remia vodă şi cu lefegiii craiului Sigismund.

— Da, prietene ; rămîn aici, în cetate, cinci oşteni. Ceilalți spre Iaşi.

— Nu înainte de a fi băut împreună, frățioare, cîte o ulcică de Cotnar!

— Păi că de la asta nu ne-om da înapoi.

După multe peripeții, Voichița a ajuns la oştirea voievodului, şi-a întîlnit părintele, a povestit măriei sale întîmplările de la Cetatea Neamț, adăugind :

— Sînt încredințată că Român Grue, căpitanul, îl va îndupleca pe Mihu pîrcălabul să închine cetatea măriei tale, fără luptă.

I-a fost dat Voichiței să fie față şi la repedea bătălie de la Verbia, unde soțul ei a intrat iarăşi în luptă şi a ajutat, cu stolul lui, la spulberarea împotrivitorilor pînă la hotar, la Hotin.

Împreună cu Zorica şi cu cîteva fete din satul vecin, Voichița a ajutat răniții. Măria sa i-a mulțumit că n-a lipsit nici de aici, şi i-a dăruit un stilet cu mănunchi aurit şi lamă subțire :

— Să-l porți totdeauna cu tine.

De la Verbia, Voichița s-a îndreptat, în grabă, spre Suceava.

La poarta cetății, multă omenire : bărbați, femei, copii, îmbrăcați de sărbătoare, cu flori şi ramuri de stejar în mîini, preoți în odăjdii şi cu prapuri, în dangăte de zeci de clopote, cu lăutari şi buciumaşi, cu cîn-tări de bucurie l-au primit pe Mihai vodă, făptuitorul unirii tuturor românilor.

Printre cei care-l întîmpinau se afla şi Iliuță, ajuns singur în Suceava. Veni lîngă Voichița, şoptindu-i :

— Jupîniță, am alergat, să crape calul, pînă l-am găsit pe căpitanul Român Grue. Aşa că am sosit prea tîrziu, aici în Suceava. Iar moldovencele ne-au luat-o înainte : au împodobit cetatea cu flori şi cetină de brad, iar pe masă au aşezat, pentru măria sa, trei buchete de trandafiri, în vase mari de porțelan alb, cu înfloriturі albastre şi aurii.

— Să ne bucurăm, Iliuță! E încă un semn că toți gîndim şi simțim la fel. Adică şi frații români din Moldova

doresc să-l aibe pe Mihai vodâ domn al Țării Româneşti, al Transilvaniei şi a toată Țara Moldovei...

La Suceava, Grue şi ai lui, intrară iară în straja voievodului. De aici au mers, odată cu măria sa, la Alba Iulia. Voichița a călătorit întovăra-|» sită de Iliuță. Şi aşa, Grue şi soția lui, au fost împreună şi au trăit rna'I rele fapt al încoronării lui Mihai Viteazul, ca domn al tuturor românii***

231

mare sărbătoare, pentru toți cei care şi-au primejduit viața întru finirea ei, nici că se putea închipui.

La acea înaltă şi obştească sărbătoare, ca şi la Suceava, Voichița a fost.. ceje mai frumoase femei din noua curte a voievodului unificator Bucuria sufletească a victoriei a fost aşa de mare, de adîncă, de fer-ecătoare, încît nu putea fi cuprinsă şi tălmăcită în cuvinte. Drept aceea a dat glas buciumelor, trîmbițelor, surlelor, să zică înalte cîntări de slavă pentru cei care au făptuit-o. Căci libertatea se cîntă cu glas înalt pînă la cer, iar dragostea se murmură în şoaptă dulce, ca pentru inimă.

Deşi amîndouă, şi dragostea şi libertatea, sînt trebuitoare, calde şi luminoase ca soarele.

SFÎRŞIT

CUPRINS

Întîmplări din vremea hoinărelii fără noimă sau 2
Cuvînt despre cei trei prieteni, eroi ai acestei povestiri 2
Din curtea boierească, în tabăra tătărească 6
Trînta cu tătarul 27
O întîmplare la „Hanul lui Manole" şi altele şi mai şi! 54
În drum spre Sibiu 109
Ce urmăreau cele două cojocărițe? 131
Ultima încercate a şarlatanului 156
Sub ocîrmuirea acelui bărbat deosebit „am stîrnit furtuna cea mare" ... 164
O zi şi-o noapte 176
Ce necazuri face pajura lui Iliuță 187
În căutarea papucilor lui Sinan Pasa 194
Nunta de la Sibiu 199
Întîlnire cu o veche coadă de topor 203
„Acolo-i de noi" 213
„Oftează, Român Grue" 219
Trandafir de la Moldova 222